



Angl 325

U-7489

At the Court at W. Hill, Aug. 22nd. 1873.

In this Book, entitled The Chris-
tianity of the Kings of England to the end
of the thirteenth century.

By Order of the Right Honourable
the Secretary of State.

W. Hill, Printer.

At the Court at *White-hall*, August 22th. 1678.

Let this Book, entitled *The Chronicle of the Kings of England to the end of the Heptarchy*, be Printed.

By Order of the right Honourable
Mr. Secretary *Williamson*.

William Bridgeman.

CHRONICON REGUM ANGLORUM,

INSIGNIA

Omnia eorum Gesta, tum Bellica
ac Civilia, tum Ecclesiastica, ab *HEN-*
GISTO Rege primo, usque ad Heptar-
chiæ finem, Chronologicè exhibens.

Unà cum
Regum Catalogis, & Schematibus ge-
nealogicis cupro incisis.

PER
DANIELEM LANGHORNIVM, S.T.B.

LONDINI,
Typis E.F. Impensis *Benj. Tooke*, ad insigne Navis
in Cœmeterio Paulino. MDCLXXIX.

CHRONICON
REGUM
ANGLORUM.

INSIGNIA

Omnia eorum Gesta, cum Bellis
ac Civilibus, tum Ecclesiasticis, ab HEN-
G 1230. Regis primo, usque ad Henricum
chis secundo, Chronologicis exhibens.

Una cum

Regum Catalogis, & Schematibus ge-
nealogicis cupro incis.

PER

DANIELEM LANGHORNIUM, S.T.B.

LONDINI,

Typis E. F. Impey's Bene. Typog. ad insign. Navis
in Coemeterio Paulino. MDCLXXIX.

Viro Amplissimo

Atque

Honoratissimo, Domino

JOSEPHO WILLIAMSON,

Equiti Aurato, Serenissimæ

REGIÆ MAJESTATI

à Secretis Statûs, & à Sanctioribus Conciliis,

Necnon

Societatis Regiæ Londinensis de Scientia naturali promovenda Præfidi dignissimo.

PRiscorum Græciæ Romæque Heroïum
ingens atque invidenda, Vir Cla-
rissime, erat felicitas, qui floridif-
simos tersissimósque gestorum suorum præ-
cones obtinuerunt; contra autem, nostro-
rum iis minimè cedentium miseranda e-
rant fata, quorum Scriptores aut in con-
fragosi sermonis scopulos adeò miserrimè
impegerunt, ut legentibus fastidio essent;
aut, principum gloriæ nimum studentes,
tot ridenda iis trophæa affinxerunt, ut ani-

Epistola Dedicatoria.

Galfr. Mon.
lib. 7.
cap. 5.

les fabulas potius quàm Annales instituisse videantur. Atque hæc eorum errata ipsi Heroës luunt, dum aliis, propter styli barbariem, vix aut nè vix obiter unquam delibati parùm innotescant; ab aliis verò, propter figmentorum vanitatem, tanquam nulli prorsus explodantur. Id ferè Arcturio præstiterat Historiæ Britannicæ consarcinator, dum Epistrephum Græcorum, Mustensarum Parthorum, Alifatinam Hispaniæ, Hyrtacum Africanorum, Boëtium Medorum, Sertorium Libyæ, Teucrum Phrygiæ, Xerxem Ituræorum, Pandrasum Ægypti, Micipsam Babylonæ, Politem Bithyniæ, Evandrum Syriæ, Æthionem Bæotiæ & Hippolytum Cretæ reges ac duces, tantummodo ut ab illo cederentur, procudit, suæque de eo Historiæ inferfit. Neque enim est quòd miremur, si tantus Nugator tot uno eodémque in loco larvas acervatim conglomerare ausus, etiam alibi sparsim Eldolum atque Eldadum, & Tremorinum atque Utherum Pendraconem, aliòsque nonnullos homines Utopicos, antiquioribus cunctis planè incognitos atque inauditos, venditare primus & credulis lectoribus obtrudere non erubuerit. Et quamvis Galfridum interpretem haud pauca sui cerebelli de Arcturio commenta insuisse meritò sentiamus; ab ipso tamen Authore, ante cœptam Monumethensis translationem,

Epistola Dedicatoria.

tionem, complures Britonum de eo nugas *Malm.*
delirantes fuisse intertextas, ex Guilielmo *lib. 1.*
Malmesburiensi intelligimus; qui & An- *cap. 1.*
tiquitatem nœniarum regem prædictum *lib. 3.*
hanc mortuum, sed adhuc (scilicet quum
ille hæc scripsit) eum venturum fabulari,
narrat. Arcturii sanè historiam quanta
potui cum diligentia defæcatam atque eli-
matam hîc exhibui; ejusque victorias, nul-
lâ idoneâ annorum consignatione apud pro-
batum quempiam authorem illustratas, ad
ea potissimum tempora retuli, in quibus ra-
rissimi Anglosaxonum successus memoran-
tur; adeoque inter prælia Ambrosianum
& Cerdicfordiense collocavi: ipsius scili-
cet virtute obicem Cerdico positum opina-
tus, quò minùs ante annum adventûs sui
quartum supra vicesimum ille regnum Visi-
saxonicum ordiri ac fundare posset. Quoad
belli Badonici tempus ab Eruditissimo Us-
serio discedere necessum habui, quum eo
quo, juxta ejus supputationem, Gildas an-
no (viz. quingentesimo sexagesimo quarto)
scripserit, Modredi filii, post annos viginti
duos à patris cæde exactos, hancquaquam
Pueri aut Tenerrimi forent appellandi. *Gild. epist.*
Porro, Joannem Spedaum aliosque quos-
dam modernos scriptores, qui post Osuvii
mortem, suapte tantum authoritate nixi, à
Northumbrensibus Monarchiam protinus
ad Mercios transtulerunt, ac proinde Vol-
A 4 pherum,

Epistola Dedicatoria.

Malm.
lib. I.
cap. 4. & 2.

pherum, Ætheldredum, Cenredum ac Ce-
olredum inter Monarchas recensuerunt,
minimè sequendos duxi, quum clariores au-
gustiorésque eo temporis spatio Egfridus
Northumbrensis, Cedovalla atque Inas Vi-
sisaxones emicuere. Pro iis tamen facere
videntur Guilielmus Malmesburiensis &
Florentius Vigorniensis. Quorum ille de
Ætheldredo loquens, Hic est, inquit, qui,
contemporaneus Inæ regis Westsaxonum,
privilegium quod Sanctus Aldhelmus à
Roma attulit suâ quoque authoritate ro-
boravit. Verum non hic Inæ, tanquam
Rex superior inferioris, sed Sergii Papæ
chartam pro libertate aliquot monasterio-
rum quæ etiam in Mercia Aldhelmus ha-
buit Roborasse intelligendus est; sicut &
privilegium illud quatenus ad eorum quæ
in Visisaxonum regno sita erant monasterio-
rum libertatem spectabat Libens confir-
mâsse Inas ipse ab eodem Guilielmo dici-
tur. Immo quidem ambo reges concesso à
Papa monasteriis in utroque regno Visi-
saxonico & Mercio positis privilegio jun-
ctim subscripserunt, idemque per sua domi-
nia concordēs stabilierunt. Adeoque nulla
superioritas hinc evincitur, nec Ætheldre-
dus Inæ roborasse magis quàm Inas Æ-
theldredi confirmasse privilegium depre-
henditur. Florentius Offerum Viciæ seu
Vigornie subregulum eidem Ætheldredo
con-

Epistola Dedicatoria.

consulentem introducit, Quatenus suum Flor. in Pont.
quod tunc cæteris regnis præminebat

Angliæ pluribus antistitibus decoraret venustius ac honoraret sublimius. Fuit autem

iste subregulus Ætheldredo subditus, potuerátque regi ac domino proprio plus æquo adblandiri. Et quidem post id temporis in Hatfeldiensis concilii sub ipsius

Ætheldredi ditione celebrati præfatione, Bed. lib. 4. cap. 17.
ejus tamen nomen Egfrido postpositum invenitur;

et quicquid Osuvius moriens reliquit, idem Egfridus filius potentior tenuit, adjectis insuper Deiræ & Lincolnæ provinciis Alfredo fratri & Volphero Mercio ademptis. Post Egfridum Cedovalla

Visisaxo Australes Saxones & Vectenses, Mercie regibus antea subditos, regno suo adjecit. Et Romæ in monumenti inscriptione non modo Occidentalium Saxonum, Bed. lib. 5. cap. 7.
sed generatim Saxonum rex appellatur.

Et Paulus Varnefridus, de Cuniberto rege Paul. de Longob. lib. 6. cap. 15.
agens, Cedovallæ hujus meminit, & Regem Anglorum Saxonum vocat, suprematum quendam subinnuens. Ejusque successor Inas civitatem Londinum, si non totam

Estsaxoniam, Mercis, quibus antea paruerant, ereptam imperio suo addidit; nec solum crebrò Rex Anglorum, sed etiam à Simeone Dunelmensi Rex Famosif-

simus per totius fines gentis Anglorum Sim. Dun. in geneal. Alfr.
appellatur, eique delatam fuisse Campo-
duni

Epistola Dedicatoria.

duni à cæteris Saxonum regibus in commune consulentibus imperii summam, prodit Joannes Castoreus. Hæc sunt quæ contra Ætheldredi patronos illos recentes, (nam pro Volphero, Cenredo & Ceolredo nihil adduci posse autumo,) pro suprema Egfridi, Cedovallæ atque Inæ inter Hep-tarchas dominatione in medium proferri meritò posse arbitrabar, ut quam ego Monarcharum institui seriem assererem atque vindicarem. Quibus artibus quantisque sudoribus Hengistus (licet à fortissimis bellatoribus Vortimero & Ambrosio impugnatus) regnum Anglorum in Britannia condidit tenuitque, Ceulinus dilatavit ac stabilivit, Æthelbertus, Edovinus, Osu-valdus & Cinigisilus religione Christianâ exornârunt; quantos labores Patricius Armachanus pro Hybernis, David Menevensis & Gildas pro Britonibus, Augustinus, Paulinus, Aidanus, Felix, Birinus, Aldhelmus & Beda pro Anglis exantlârunt; hîc ostendere sategi. Nec ulla quidem secula tum Heroûm tum Sanctorum feraciora inveniuntur, quàm quæ tractatus iste digerit; quippe qui, vicinis ferè omnibus populis stertentibus, ac quodam quasi veterno elanguescentibus, non patriam duntaxat suam eximiis animorum dotibus ac summâ fortitudinis pariter & pietatis laude cohonestârunt, sed & exteris quoque gentibus

Epistola Dedicatoria.

gentibus transfusam doctrinæ omnifariæ & puræ religionis gazam opulentissimam mente devotâ communicârunt. Ea profectò aurea illa ætas fuit, quâ non tantùm Imperatores (juxta Romani illius senis votum) philosophiæ studuerunt, & Philosophi imperârunt; sed quâ, (quod longè est nobilius,) Reges Apostolicâ sanctitate, & Sancti Regiâ dignitate præfulserunt. Quintum erat Christianæ æræ seculum Mutatione Dexteræ Excelsi insigne, quo Franci & Burgundiones in Gallia, Visigothi & Suevi in Hispania, Hunni, Gepidæ & Longobardi in Pannonia, Vandali in Africa, Angli & Saxones in Britannia, Heruli atque Ostrogothi in ipsa Italia sedes regias posuerunt; quasi unanimi consensu, aut potiùs Divino instinctu, Direptorem diripere, Romanâque aquilam furtivis (dicam? an raptis?) exuere plumis & denudare conjurâssent. Et quamvis primò quidem atrocissima immanis sævitie specimina Anglosaxones edidisse à Gilda, Nennio & Galfrido arguuntur, quippe qui strages infinitas perpetrâsse, ac priscos Britannicæ mores ac consuetudines, priscas leges, prisca locorum nomina, atque ipsam linguam priscam, per maximam insulæ partem extinxisse atque oblitterâsse dignoscuntur; (quod insolentia victrici ac enutritioni barbaræ & pagane tribuendum censeo;)

Epistola Dedicatoria.

Gild. epist. seo ;) tamen, post susceptum suave Christi jugum, ex lupis truculentis agni omnium mitissimi evaserunt. Egredientibus è Germania prædictum erat, Quòd ter centum annis patriam cui proras librabant infiderent ; centum verò & quinquaginta, hoc est, dimidio temporis, sæpius vastarent. At quàm feliciter mystas suos fefellit dæmon, & ipse fallebatur, hinc constat, quòd anni illi trecenti in annum Domini septingentesimum quadragesimum nonum desinunt, quo tempore Æthelbaldo Mercios, Cudredo Visisaxones regentibus, florentissimus, si unquam aliàs, fuit Heptarchiæ status ; atque exinde per tot annorum centurias hîc permanserunt. Et quanquam è celebrioribus Danorum ac Normannorum familiis nonnulli convenæ hîc confederint ; ipsi tamen corpus molémque gentis nostræ Anglosaxones, non obstante etiam Merlini vaticinio, huc usque constituerunt. Hanc autem Heptarchiæ eorum vetustæ Historiam Amplitudini vestræ nuncupare ut auderem, illud mihi cum primis animos addidit, quòd istum nostrum quamlibet tenuissimum conatum vobis hand ingratum esse vel injucundum, perlectis Schedis coràm innuere dignareris. Jamque in latissimo præconiorum vestrorum campo exspatiari, & compertum vestrum Candorem, politissimam Literaturam, Lectionem multiplicem,

Epistola Dedicatoria.

tiplicem, summam Humanitatem, Ingenii acumen, Judicium limatissimum, eximium erga studia honesta Amorem ac Patrocinium benignissimum, spectatam in rebus gerendis Prudentiam, & in conciliis Sagacitatem, aliasque Virtutes præstantissimas ubique propalatas, quæ Regum Optimo charum, patriæque colendissimum, regniq; Anglicani infantia, sub primis isthîc in hoc Opere Principibus exhibitæ, nutritium reddidêre desideratissimum, jure optimo celebrare poteram; ni vereretur, nè quis illud Antalcidæ Spartani de Sophista Herculem laudante in me retorqueret, Quis unquam, quæso, eum vituperaverit? Interea haud abs re fuerit notare, hoc nostris Britonibus encomium deberi, quòd, cum ceteri populi, olim Romanis subiecti, inter digladiantes barbaros se tanquam vilissima mancipia partiri, distribui ac permutari imbelles attonitique paterentur; soli illi arma corripere, ac pro libertate contra Germanorum fortissimos animo imperterritò dimicare non reformidaverint. Authores quos secutus sum adèò fideliter citavi, ut nullas eorum sententias aut lineas, quantumlibet ævi obsoleti crassitiem insipidam redolentes, ullatenus concinnandi ergò immutarem, sed omnia ex iis desumpta testimonia verbatim inserui. Vestro favore vestràque comprobatione atque adhortatione

Epistola Dedicatoria.

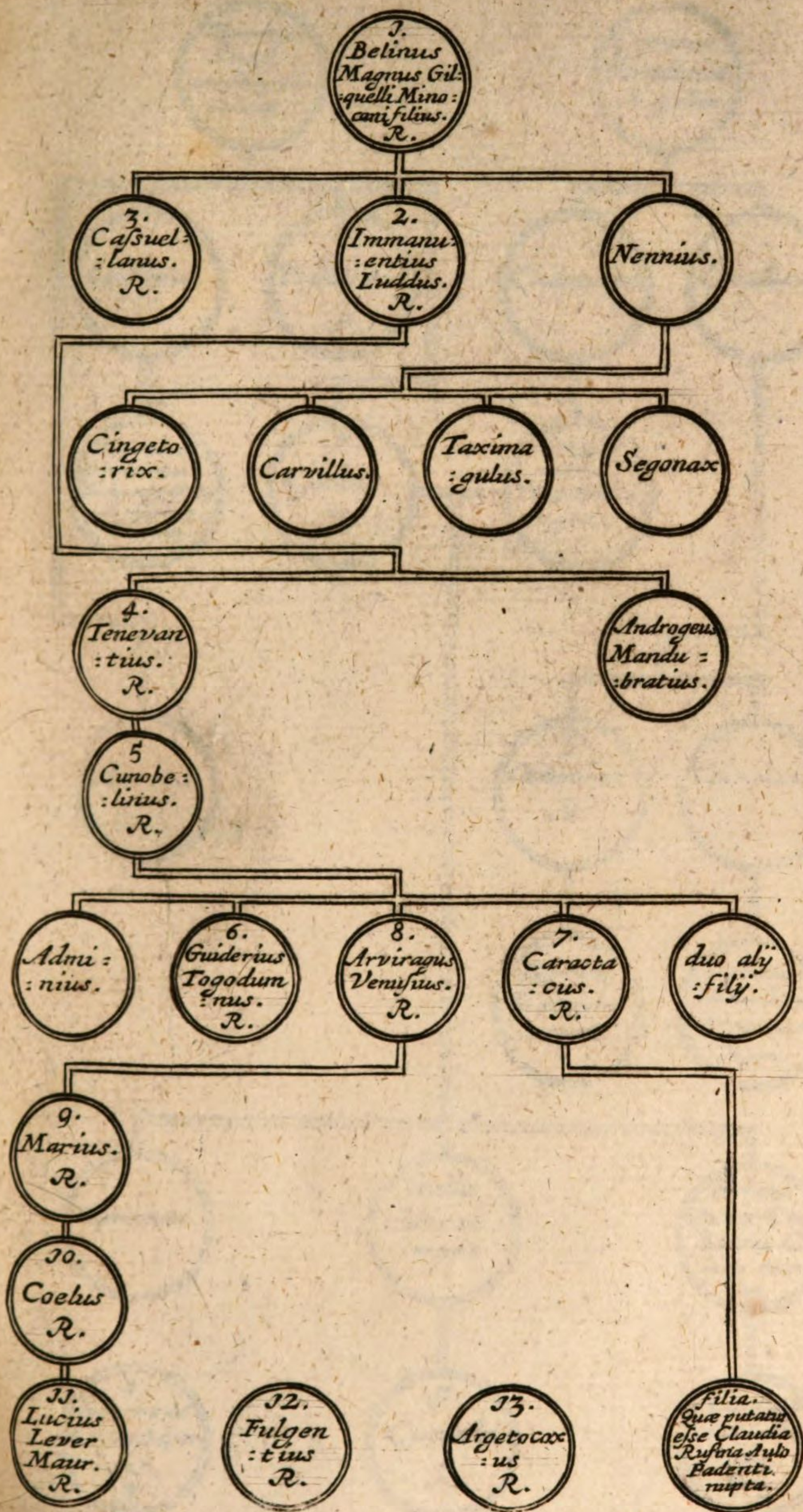
*hortatione fretus, ulteriorem telam per-
texendi, Regumque etiam reliquorum gesta
dehinc moliendi atque exordiendi, fiduciam
concepi. Ista aliquando forsàn à gravio-
ribus Arcani Concilii negotiis recedentem
quodammodo relaxaverint, intentumque
diutiusculè animum placidè resolverint.
Deus Opt. Max. Amplitudinem vestram
publico regni commodo diu incolumem,
nobisque propitiam ut conservet, seriò pre-
catur*

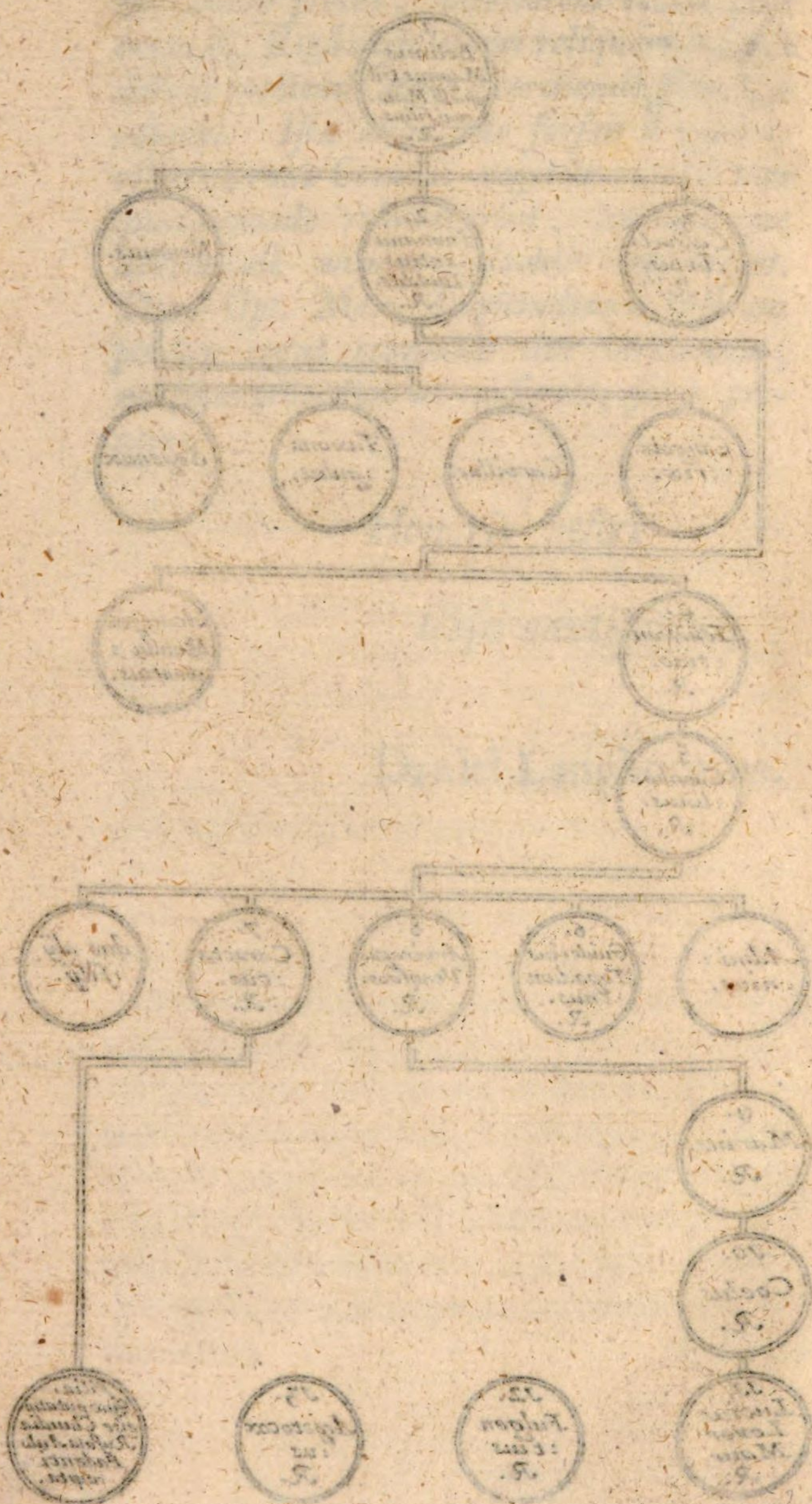
Honoris vestri

Observantissimus,

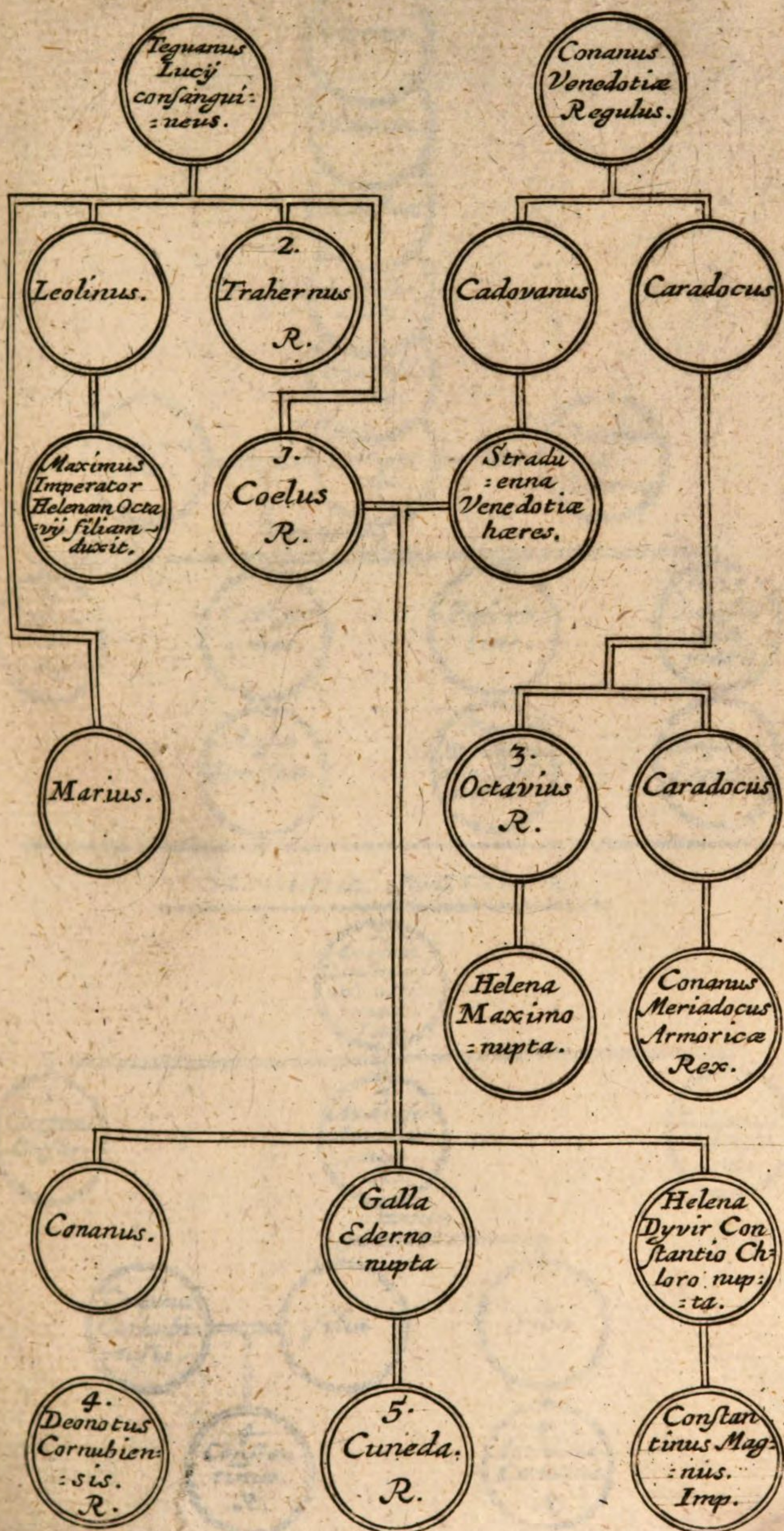
Daniel Langhornius.

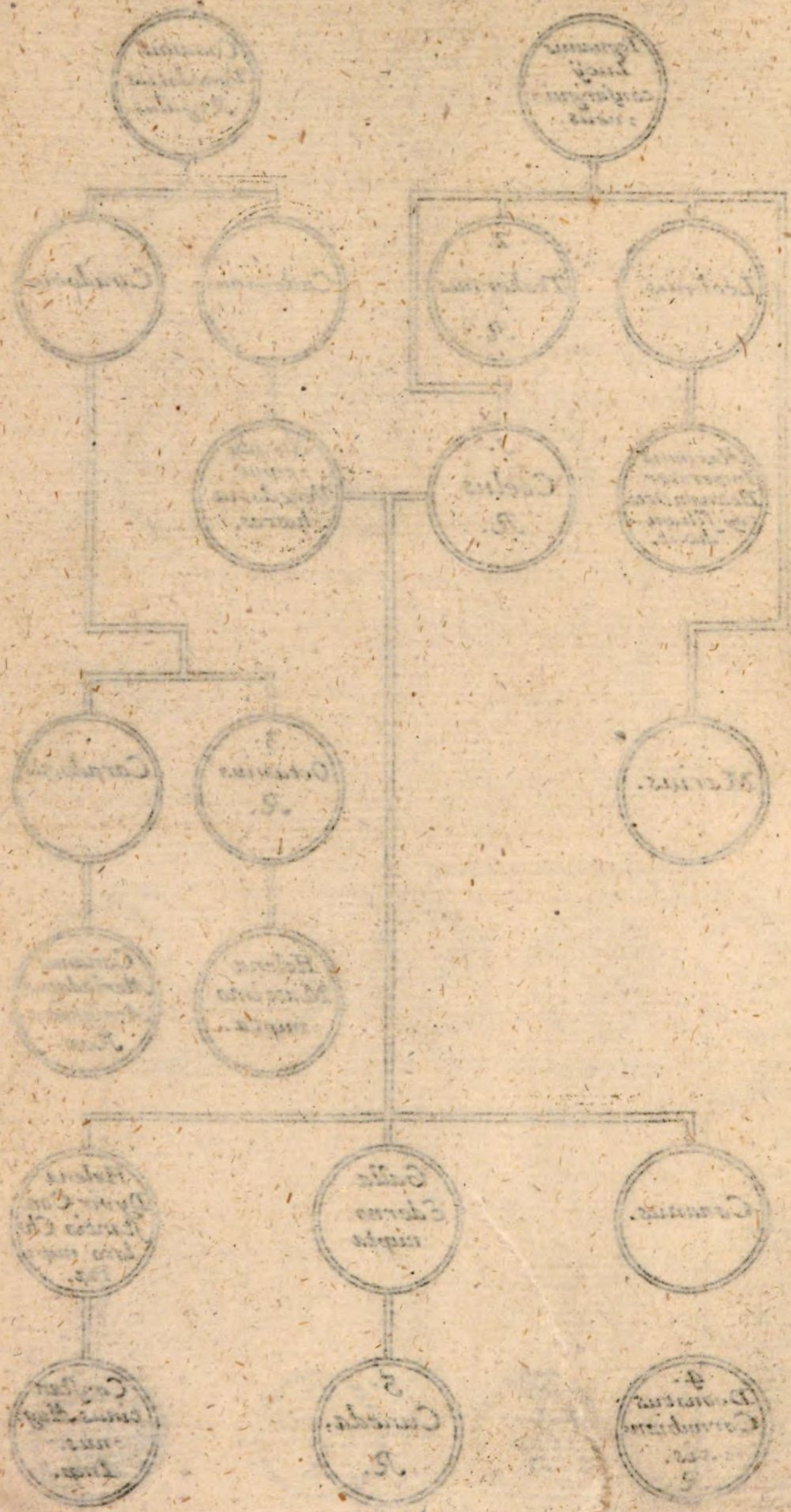
1. *Primum Stemma Regum Britannorum.*



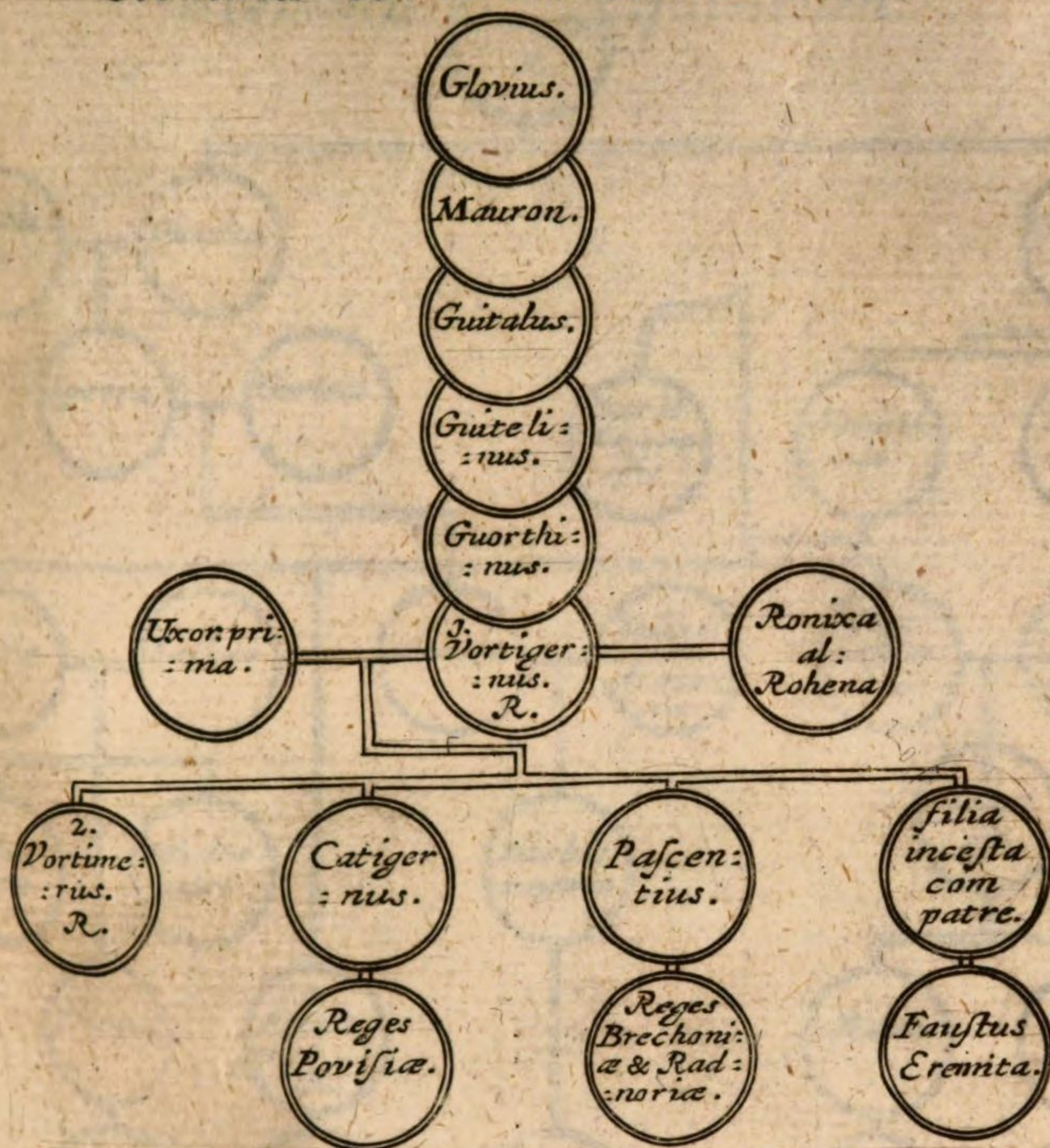


Stemma secundum.

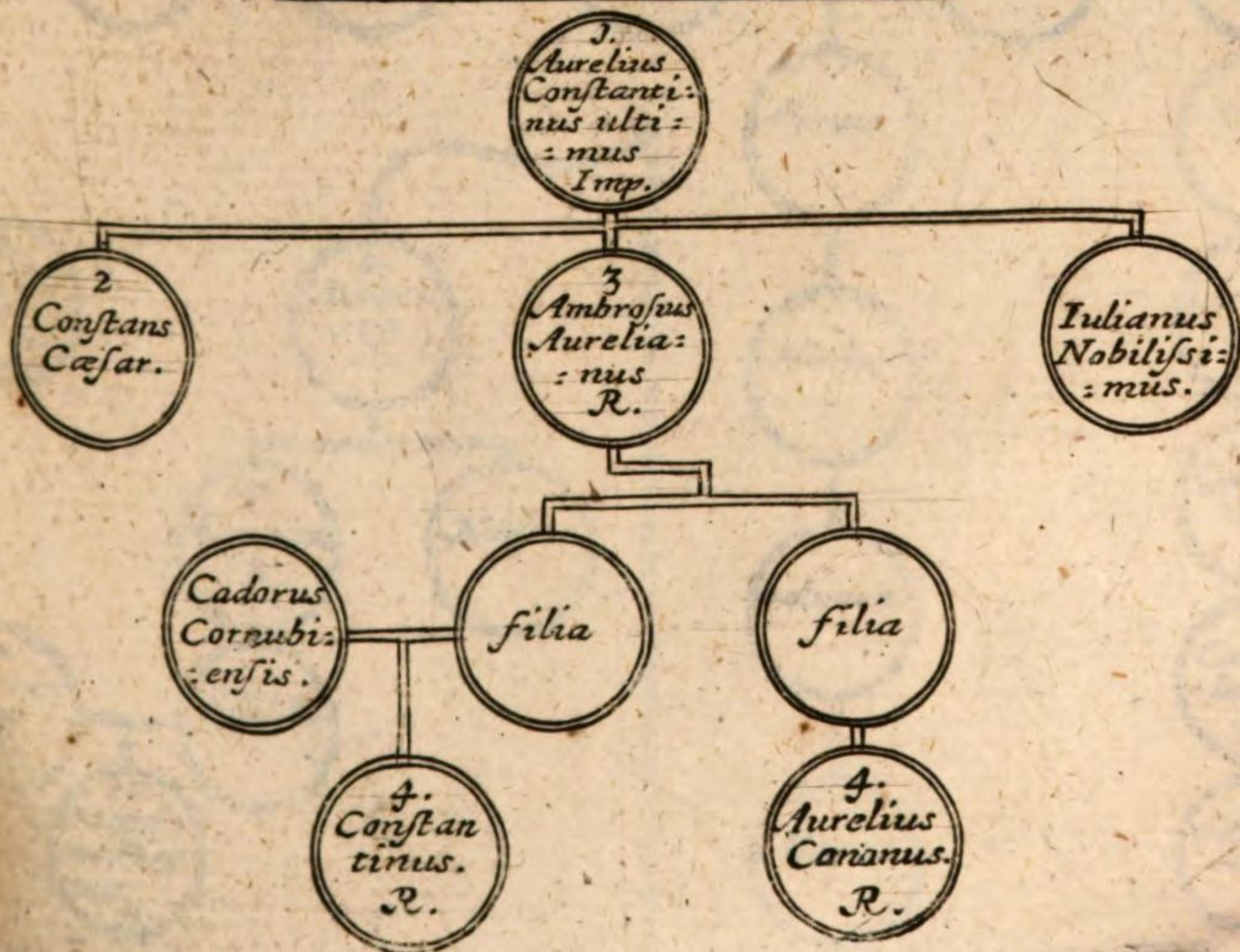




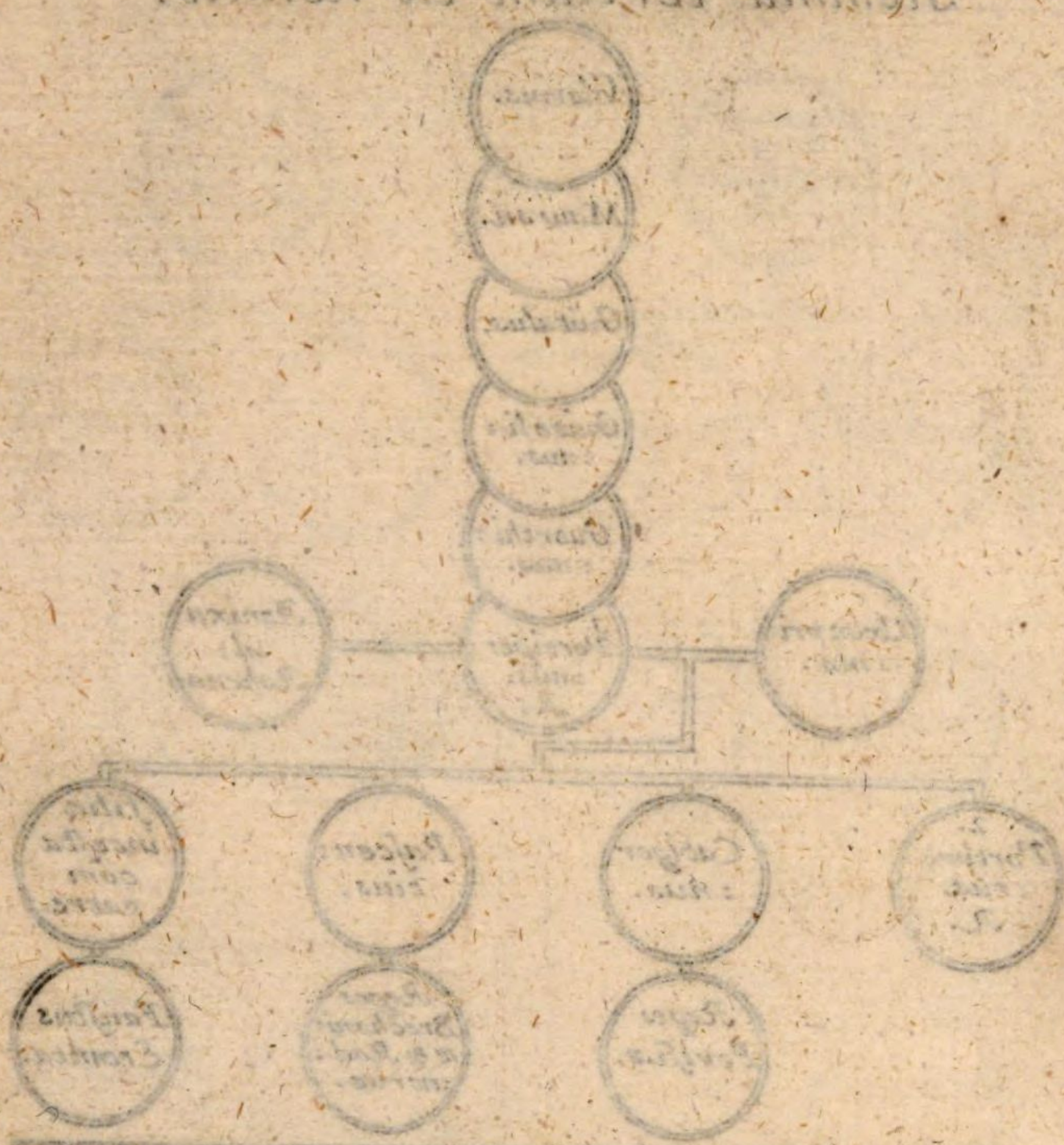
Stemma tertium ex Nennio.



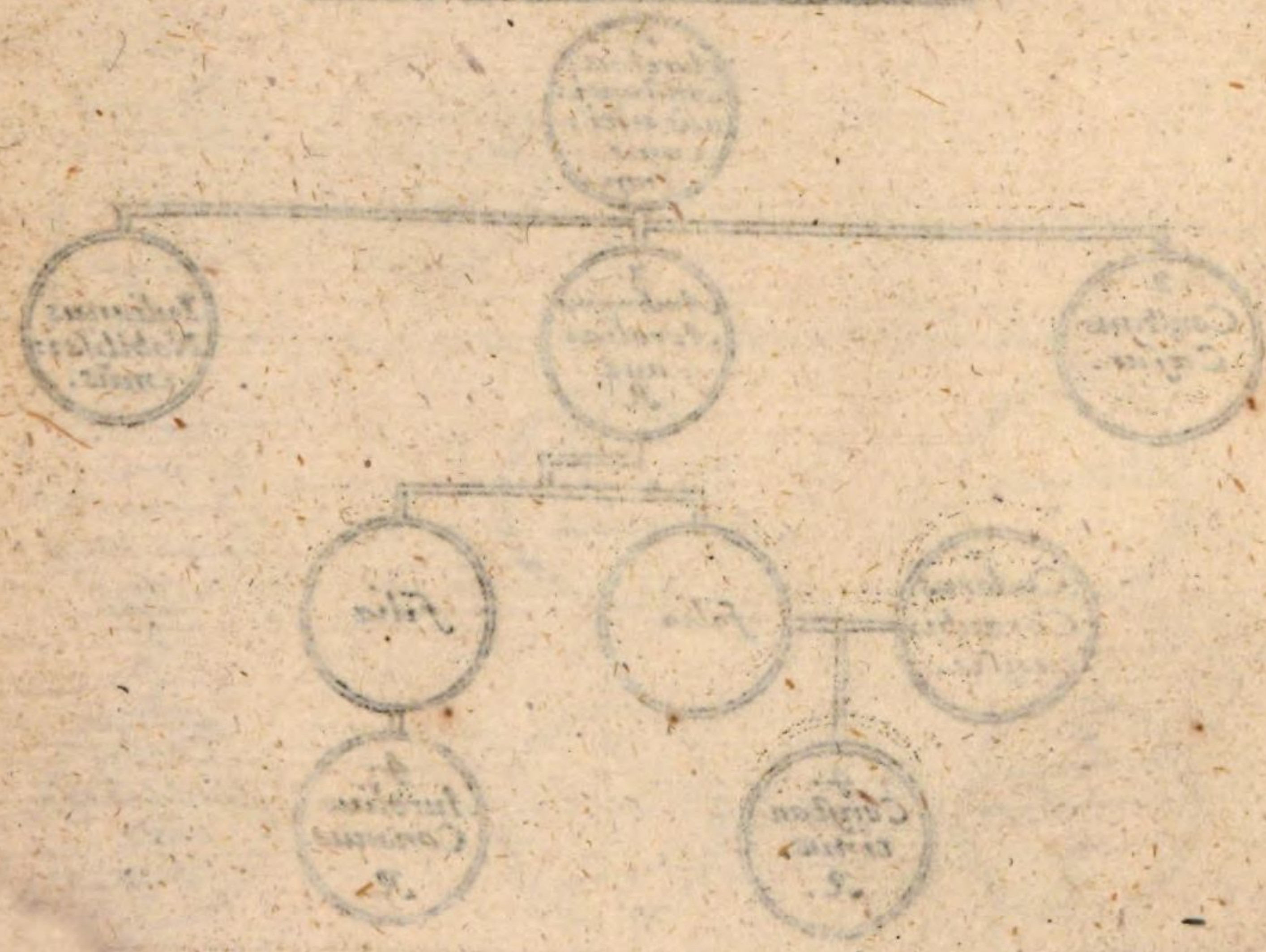
Stemma quartum.



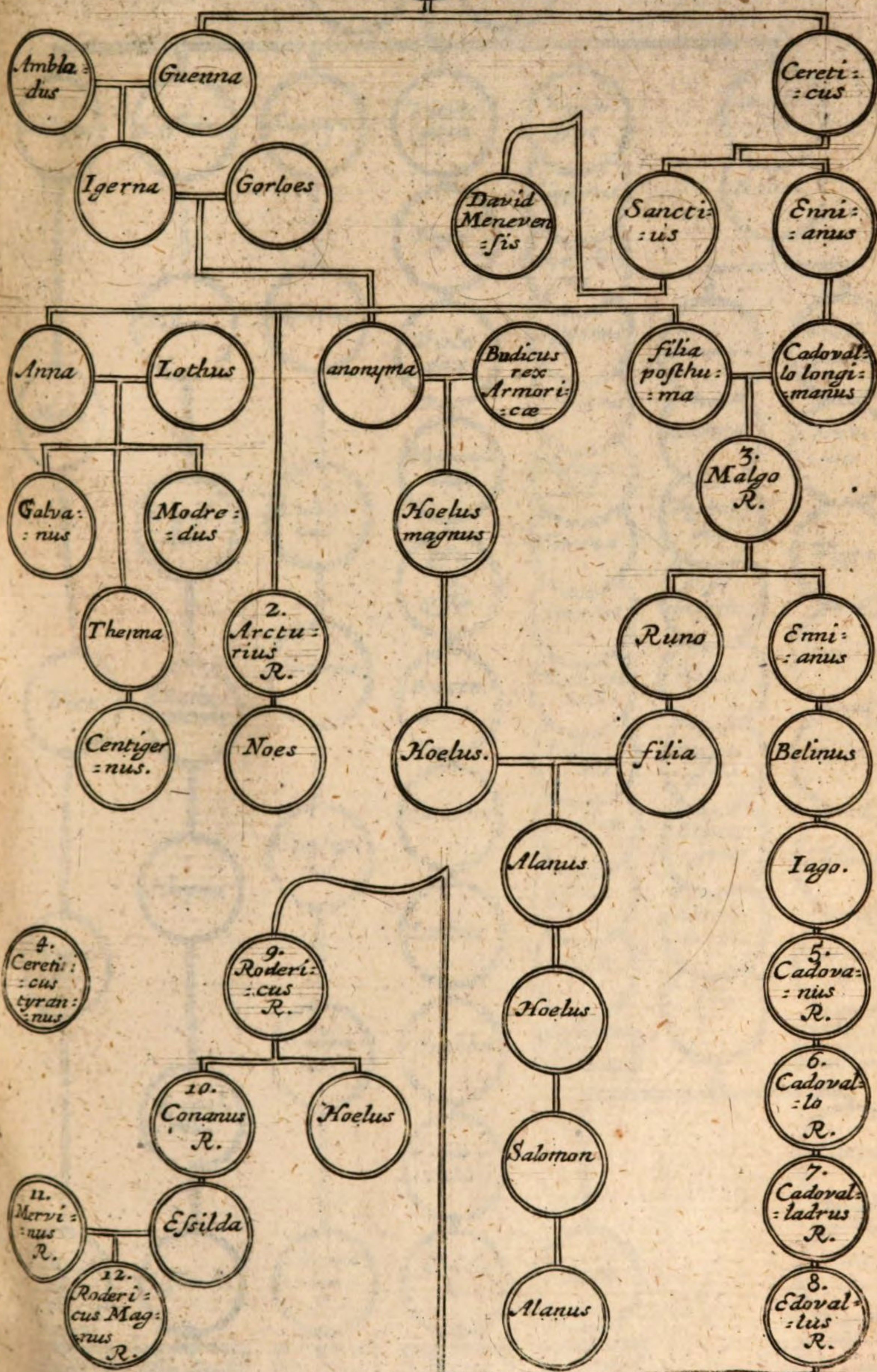
Stemma tertium ex istis

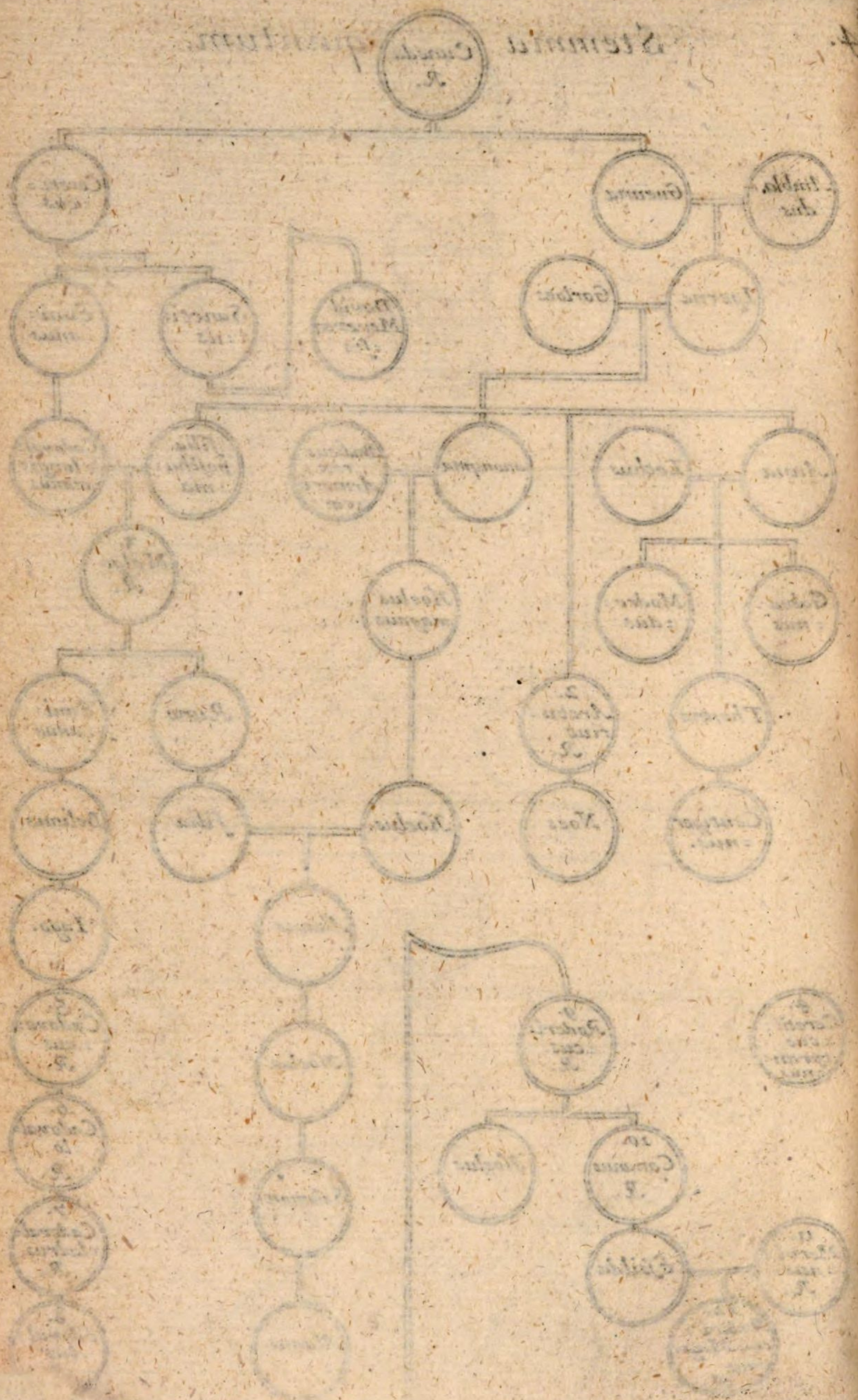


Stemma quartum

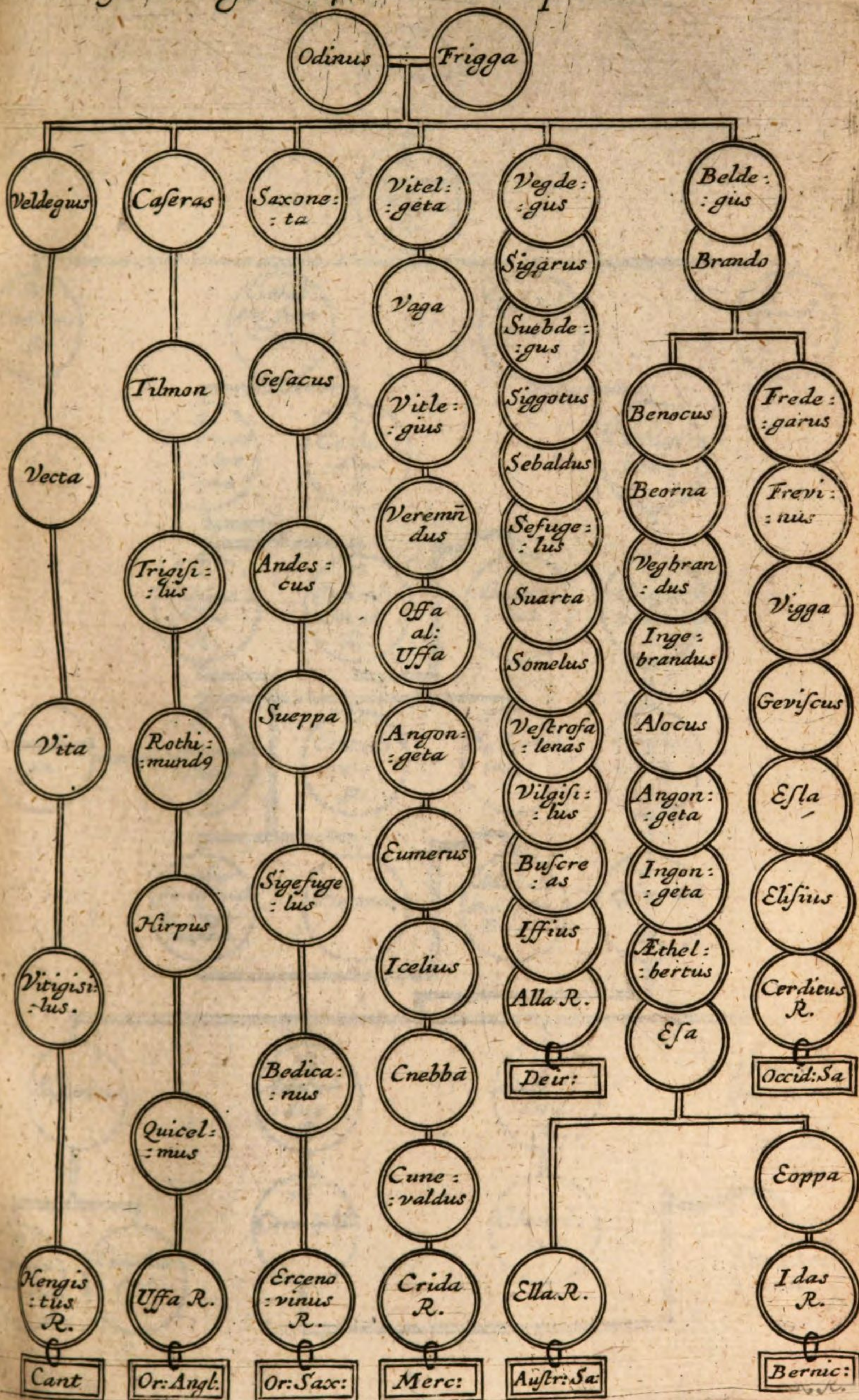


Cuneda
R.

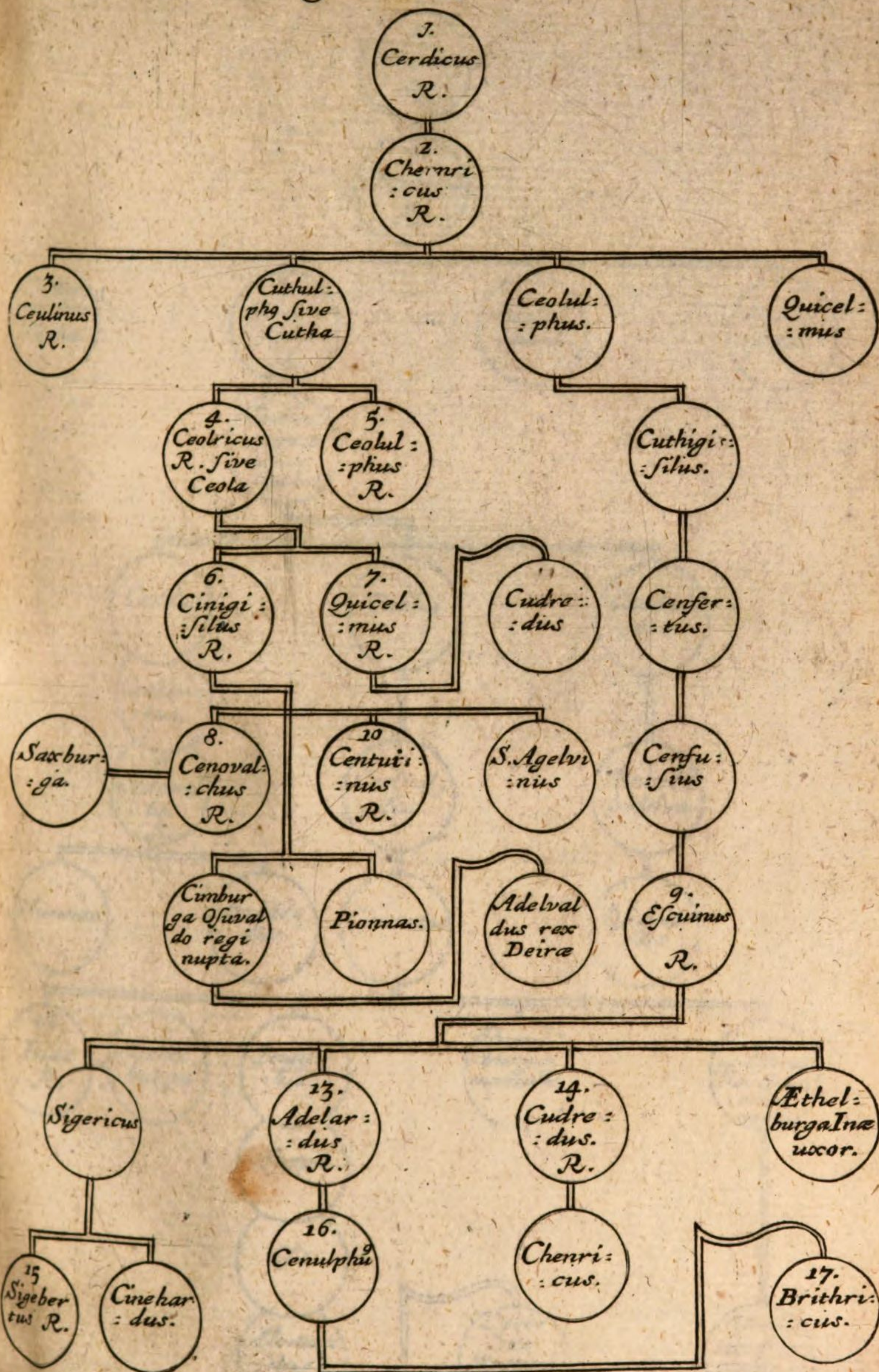


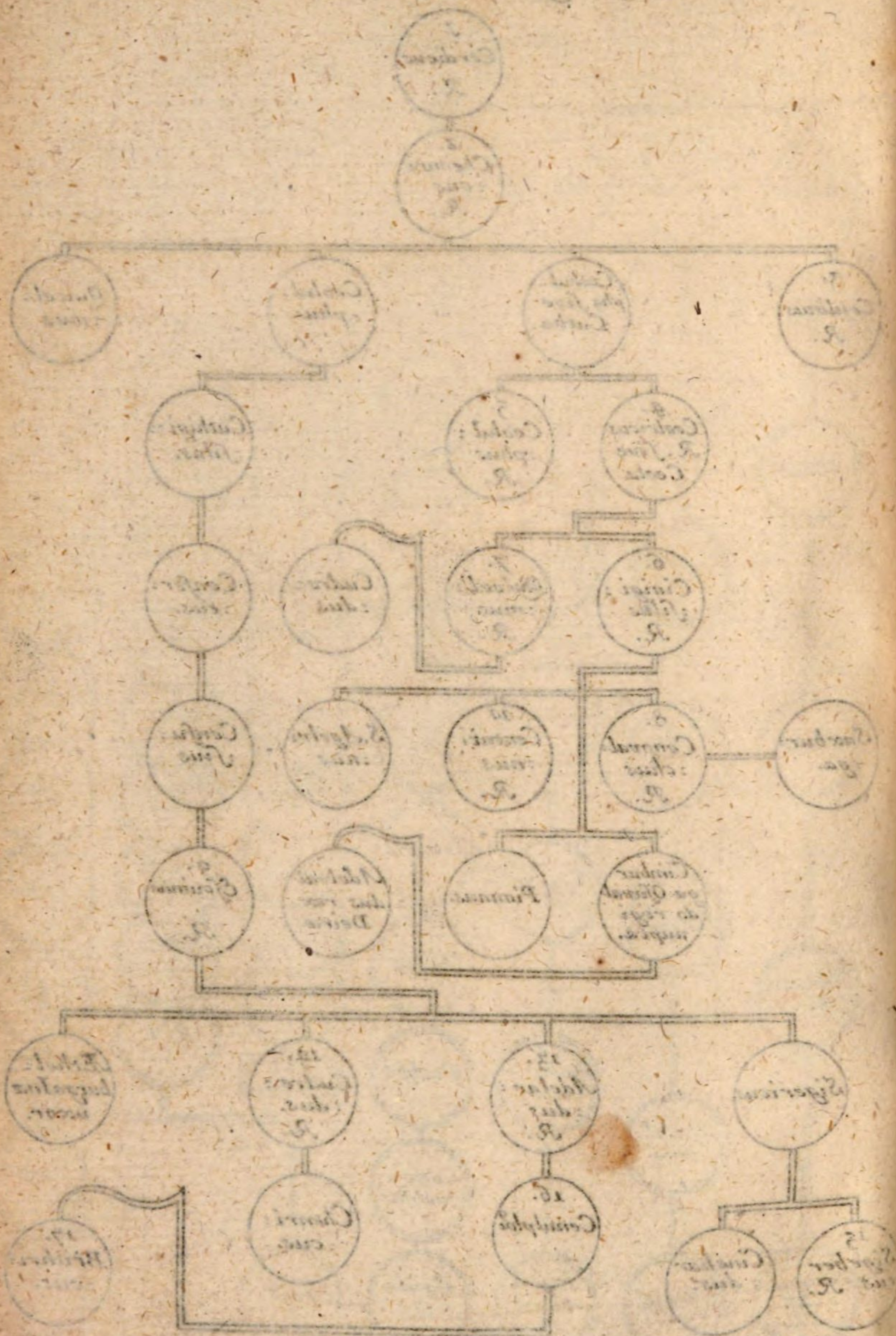


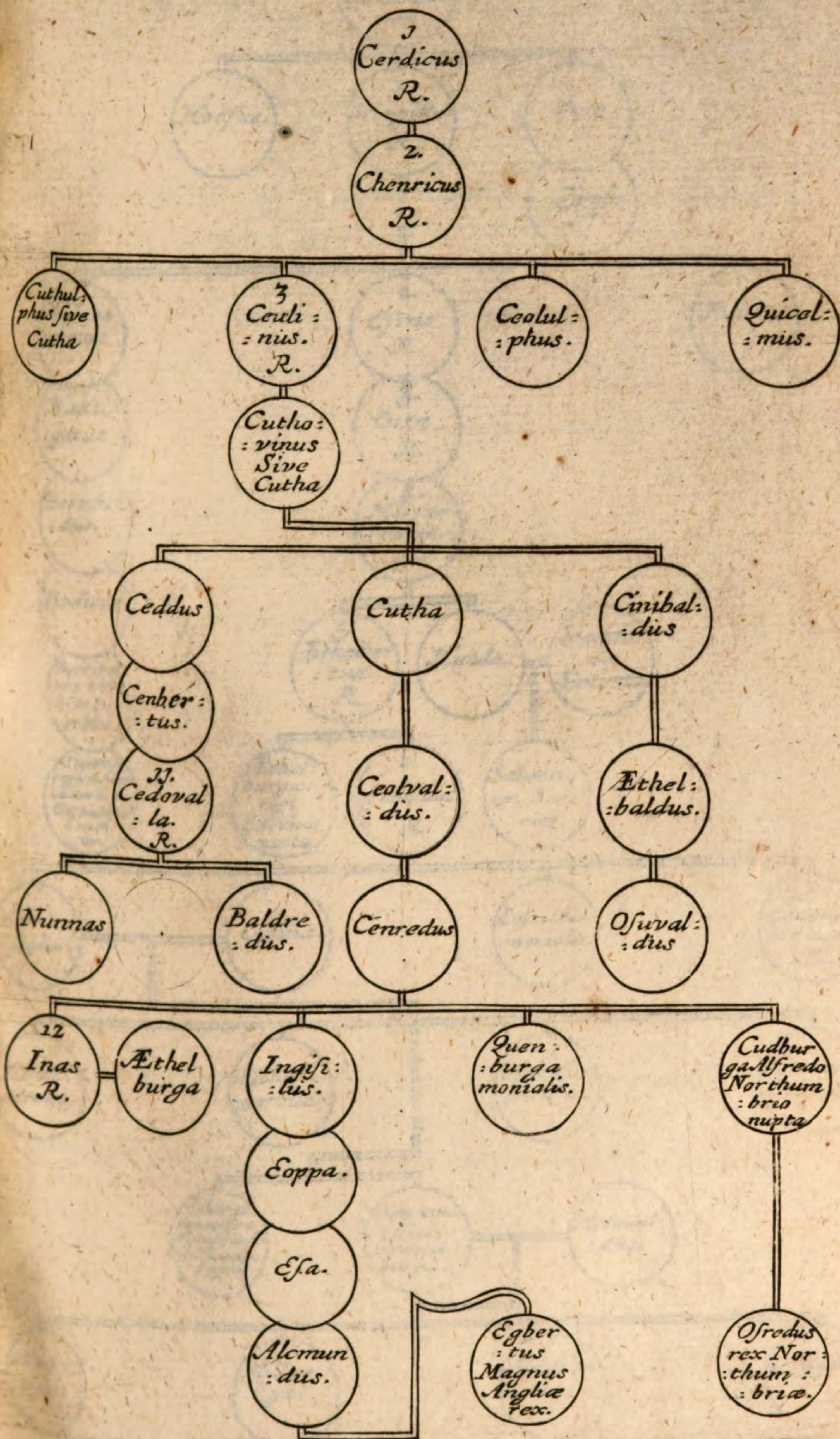
Genealogia Heptarcharum primorum

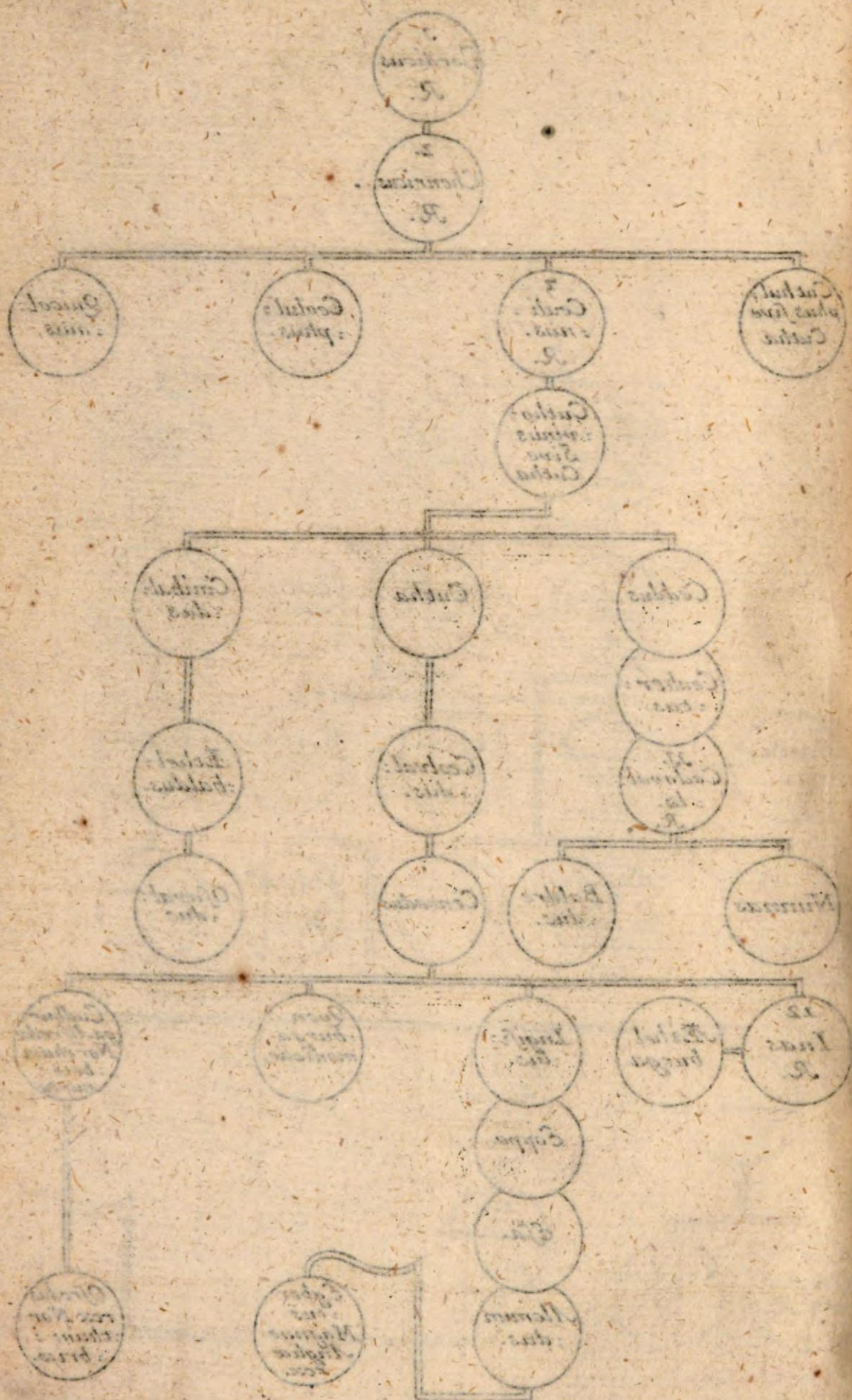


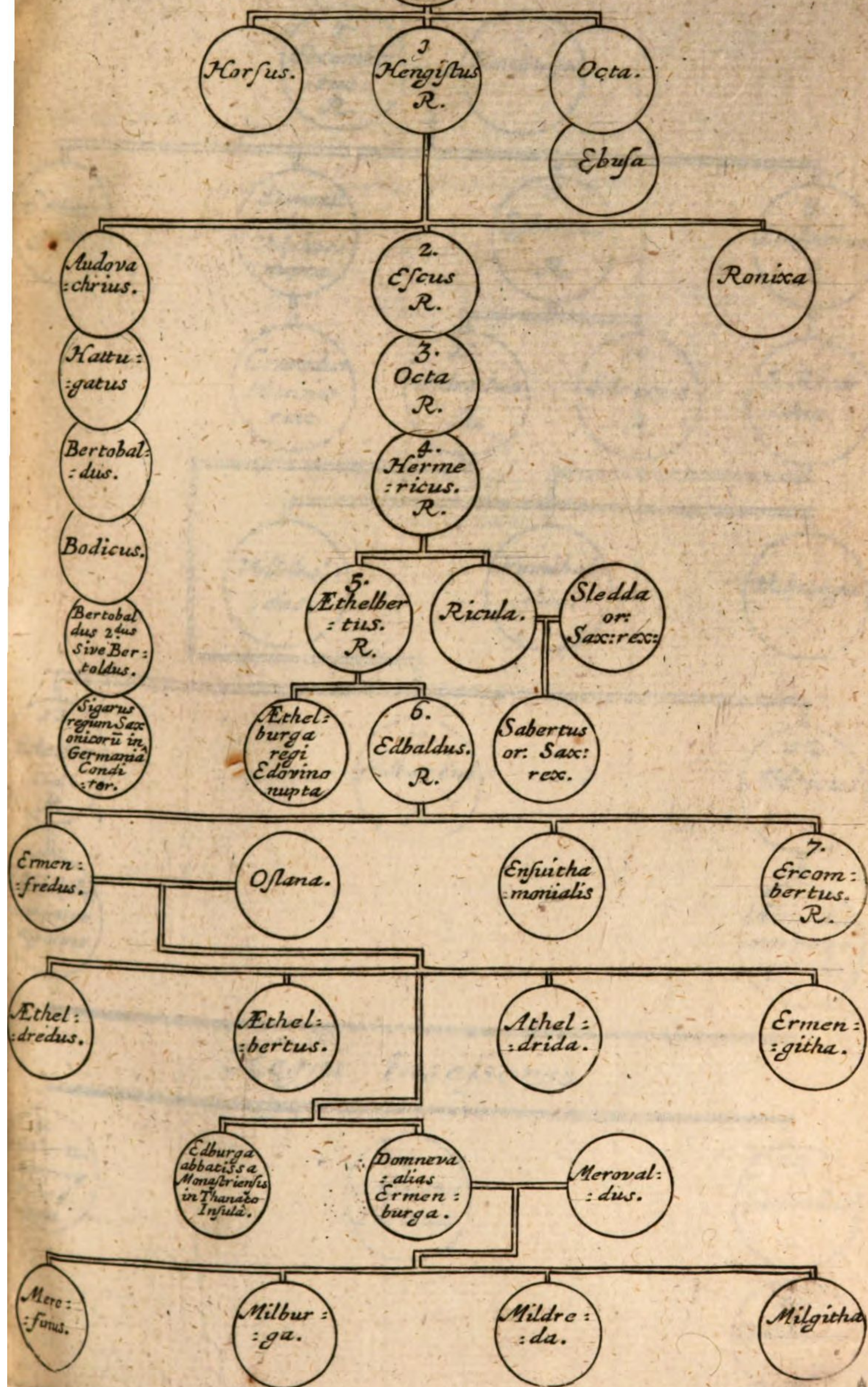
Stemma regum Visisaxonum.

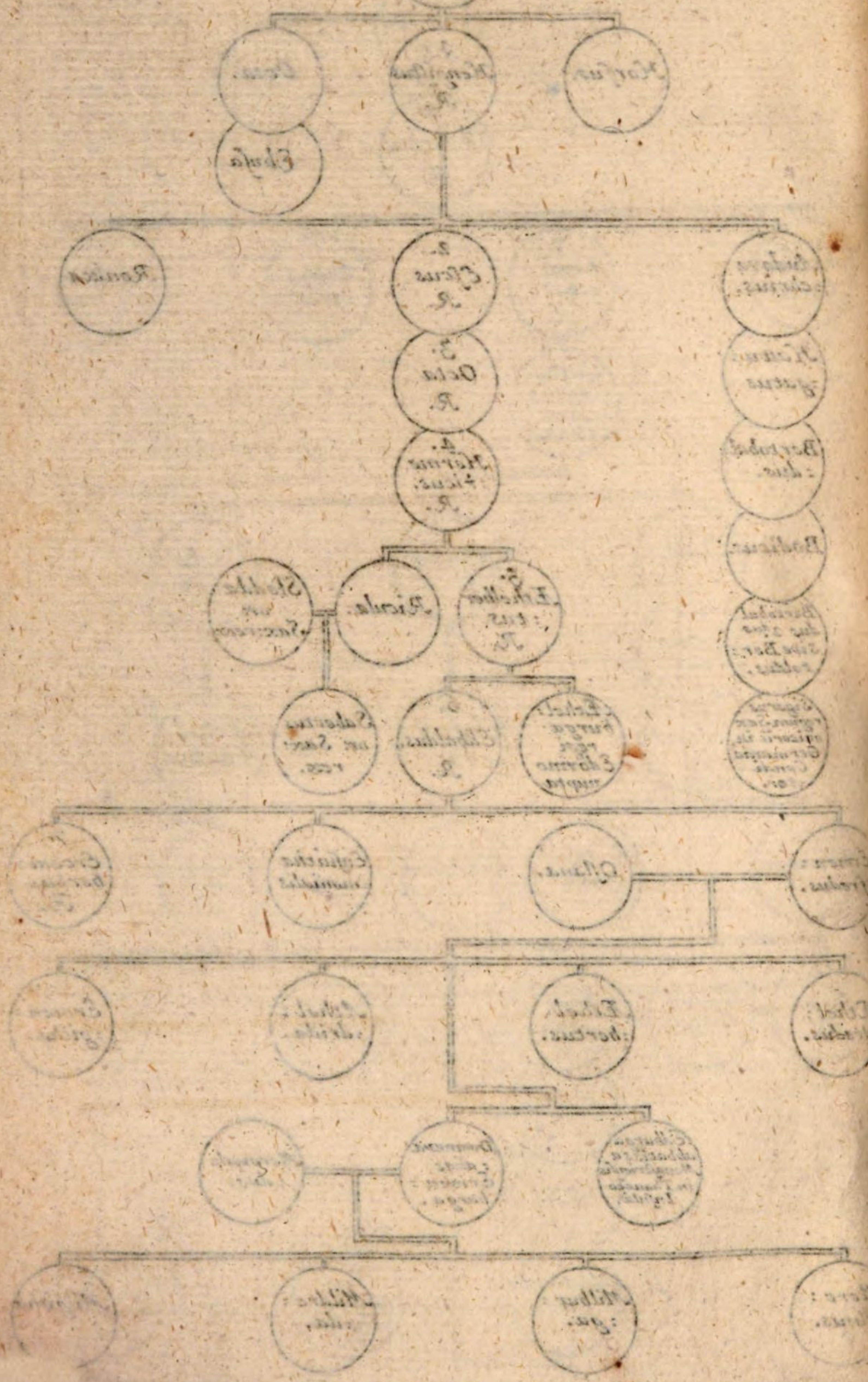




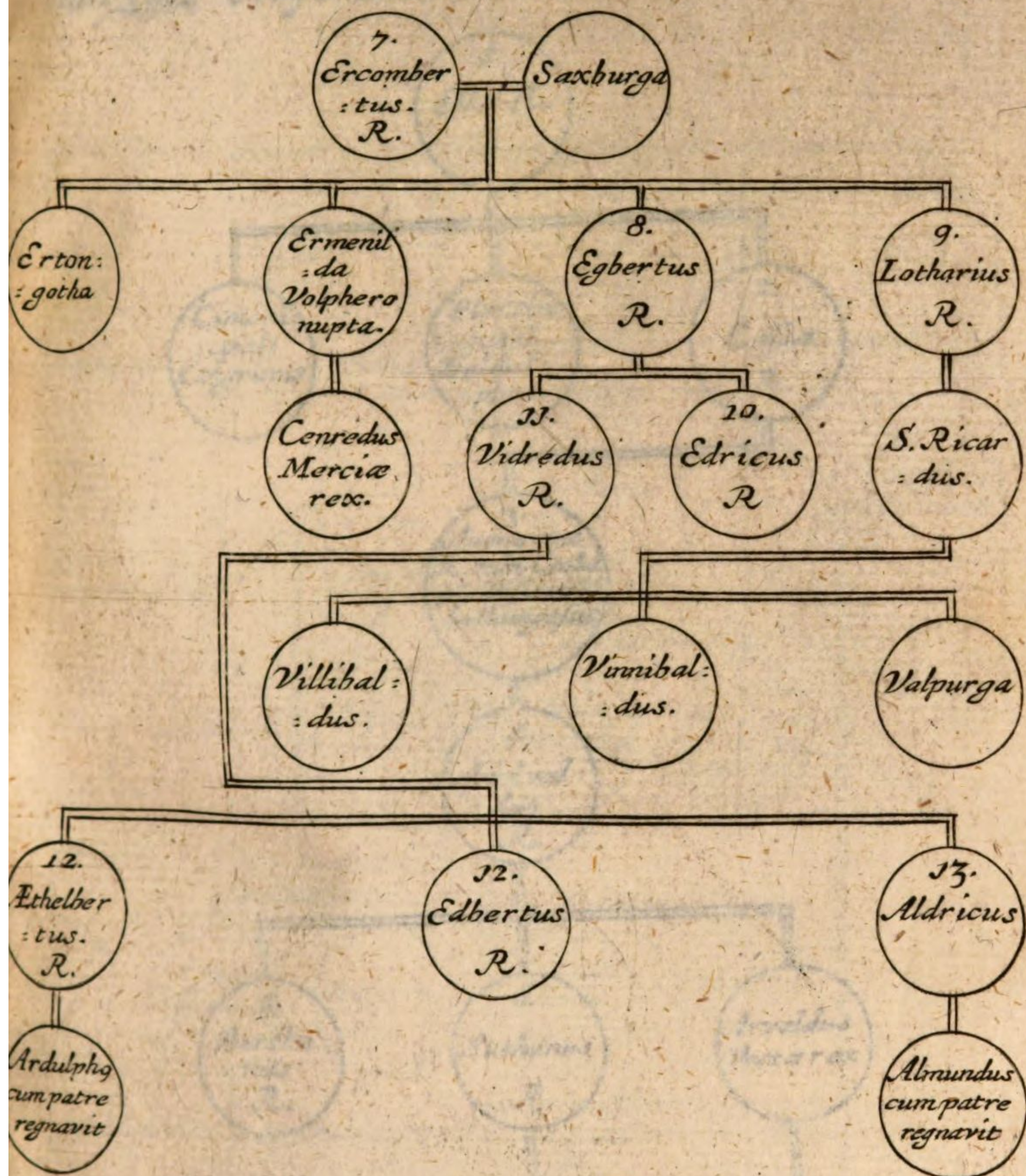




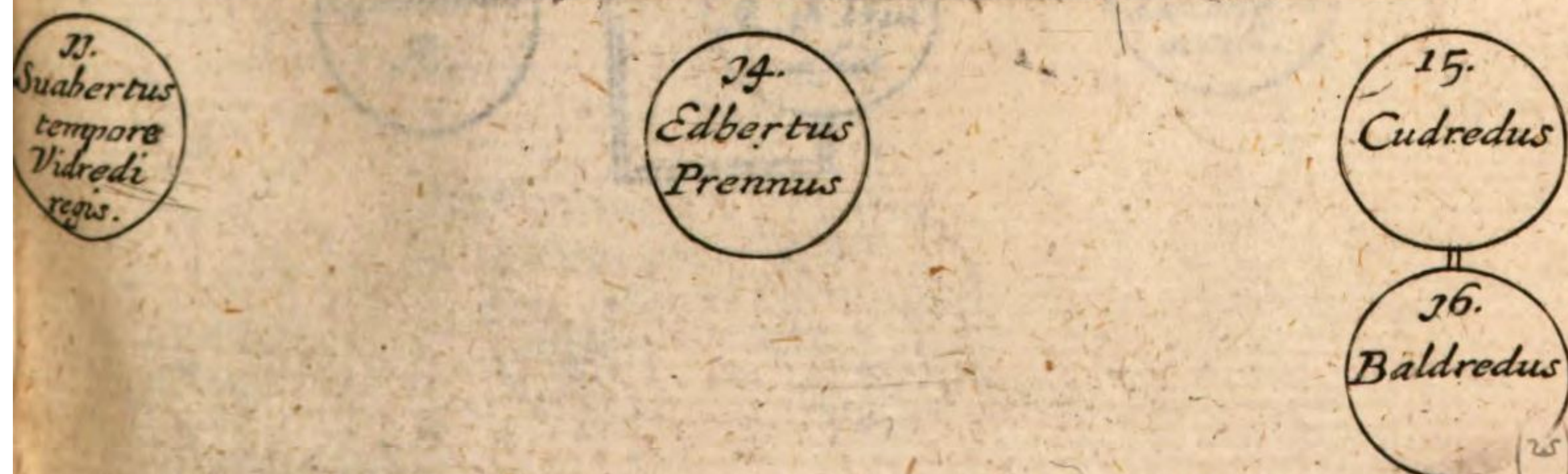
Stemma <sup>Mitigisi
lus.
Saxonum
rex.</sup> regum Cantianorum.



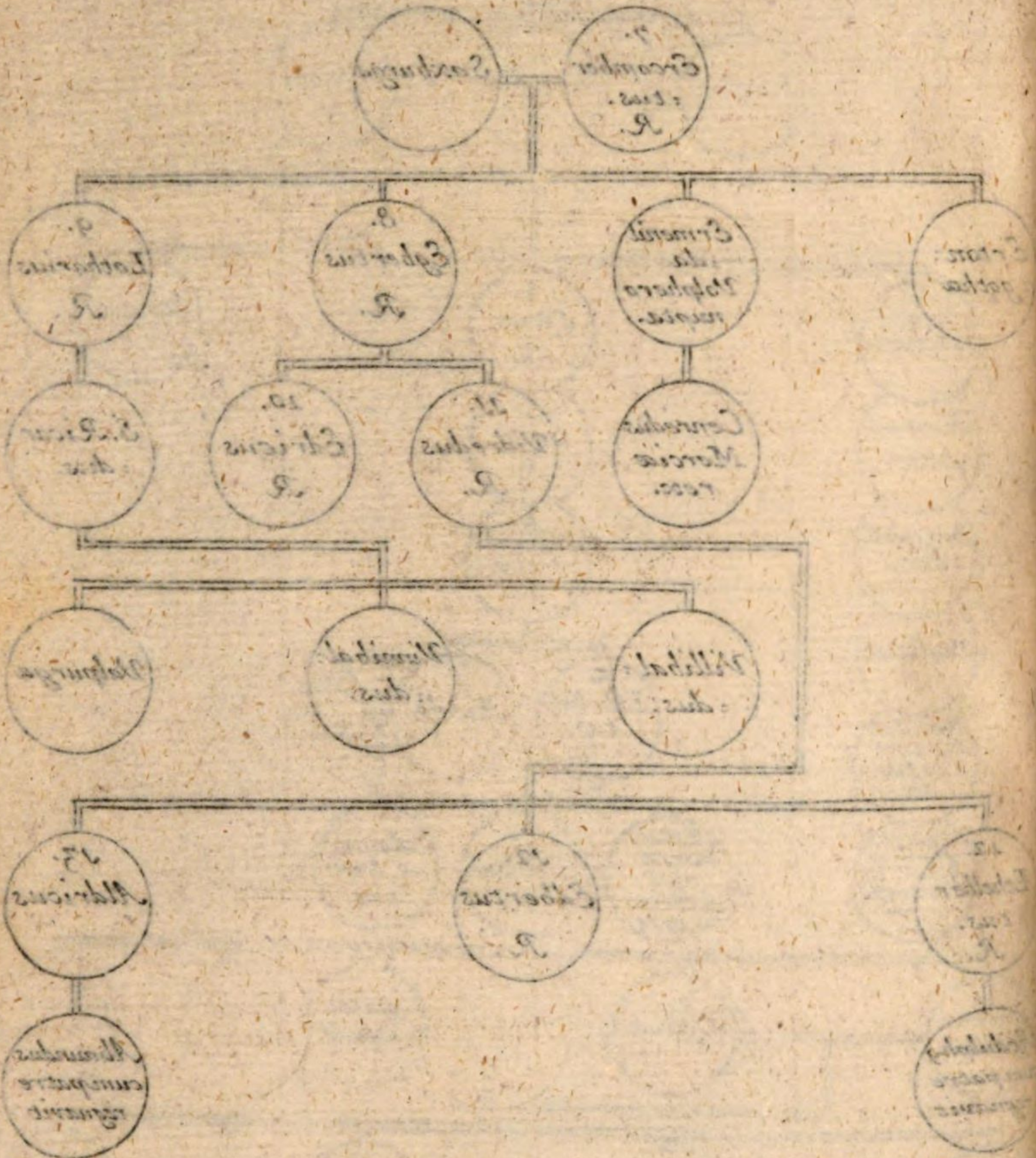
Stemma regum Cantianorum 2^{um}



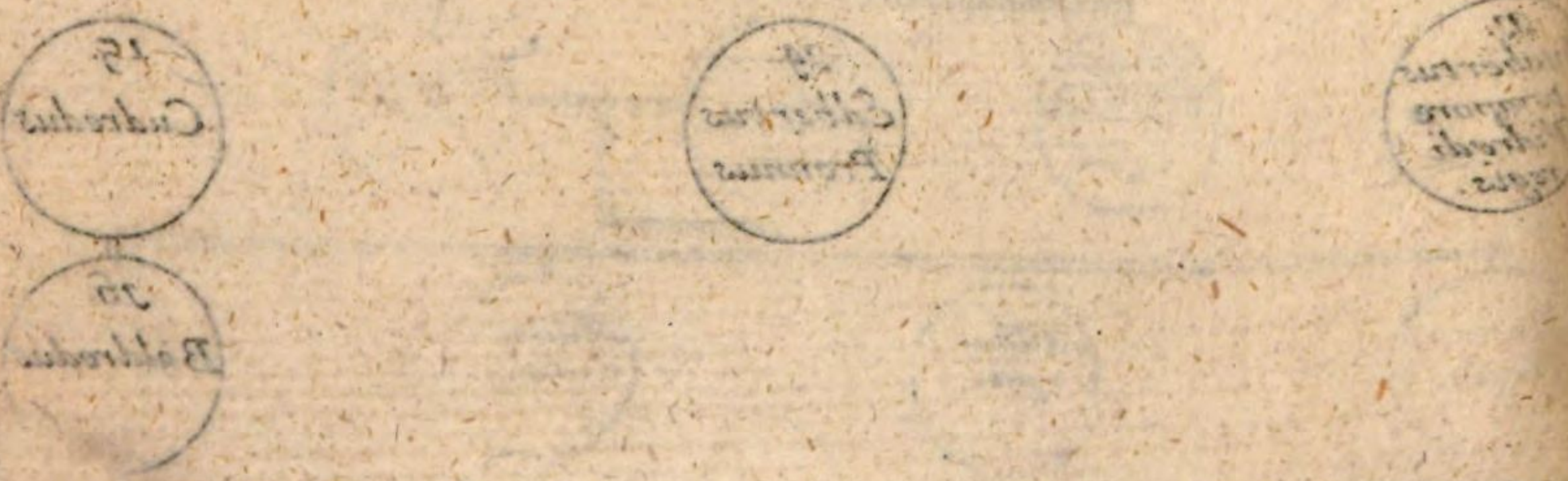
Regni Inseffores.



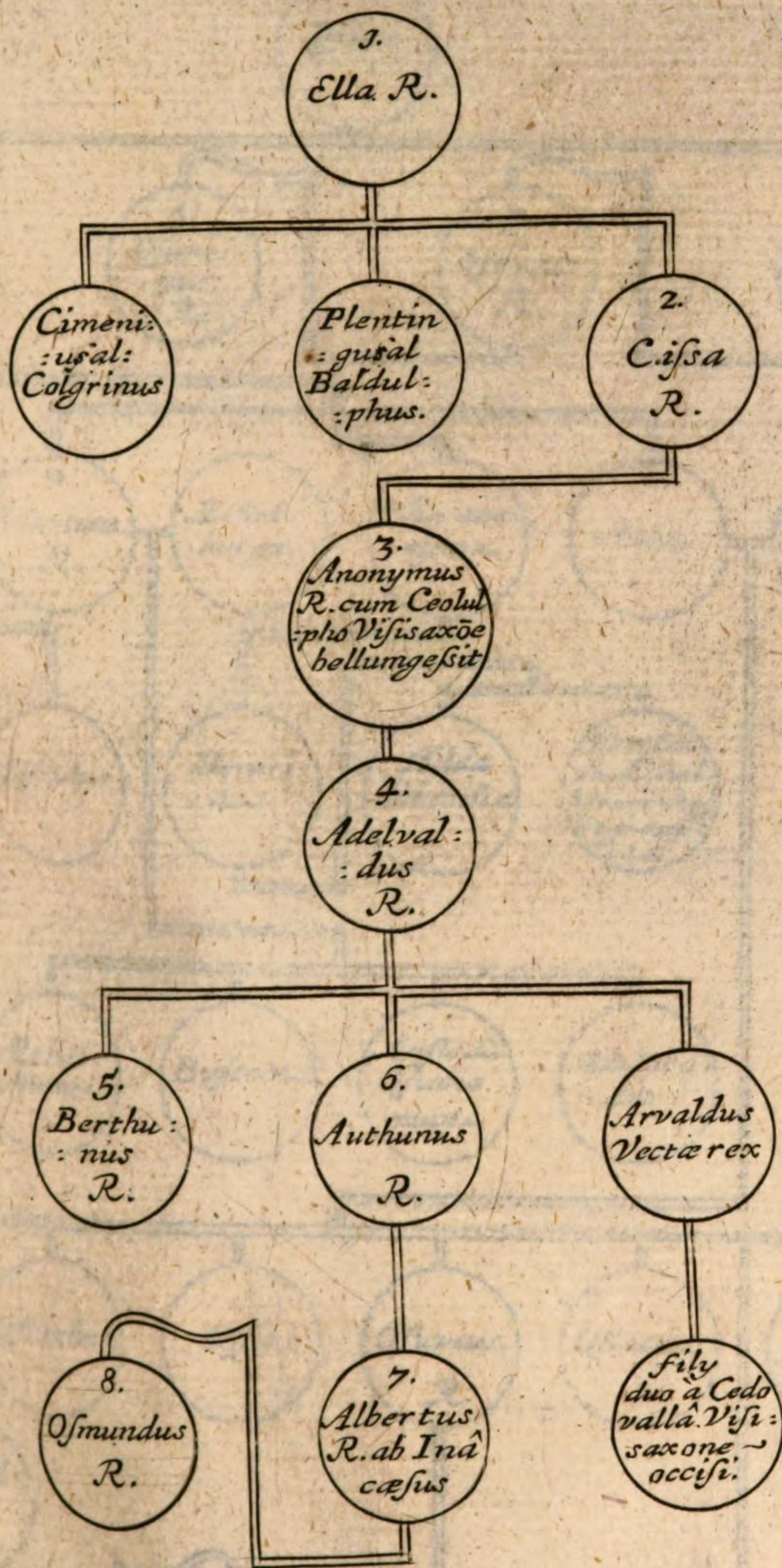
Stemma regni Castellaniensis 2^o Jun



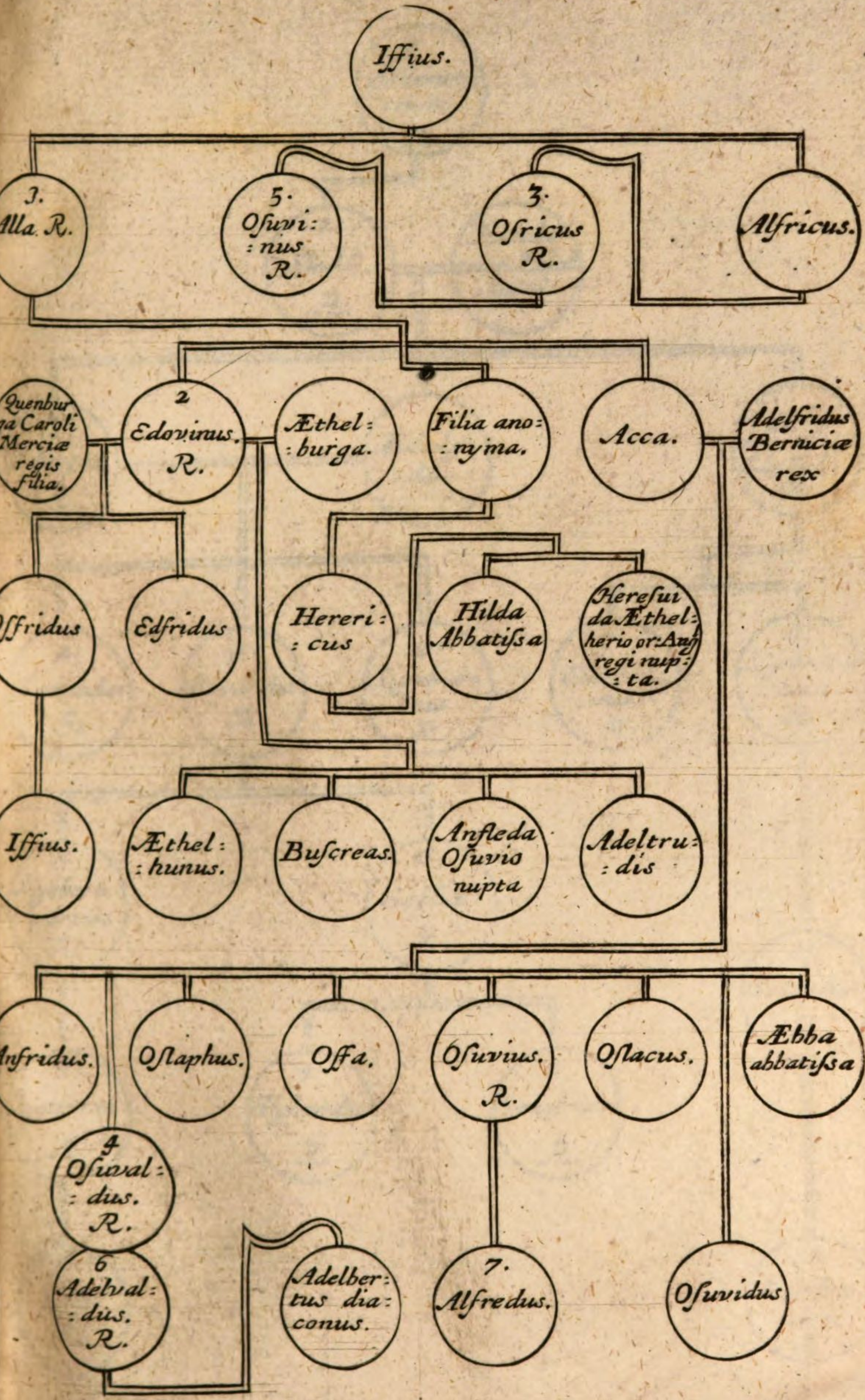
Regni Lusitaniensis

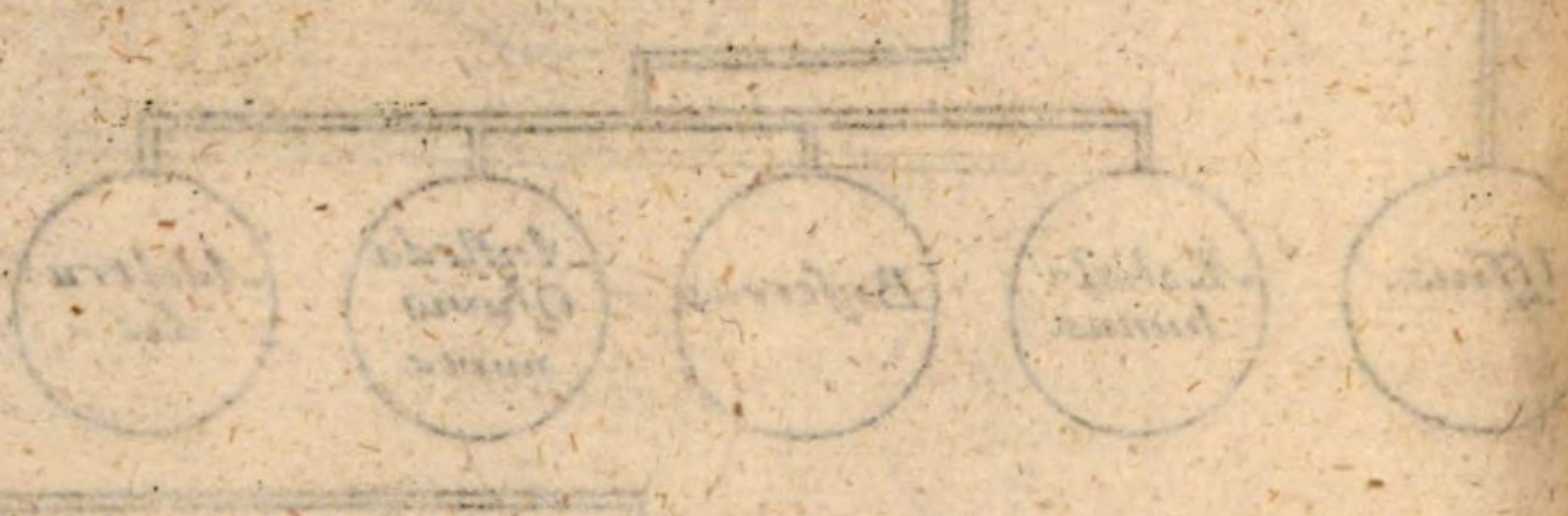


Stemma regum Australium Saxonum.

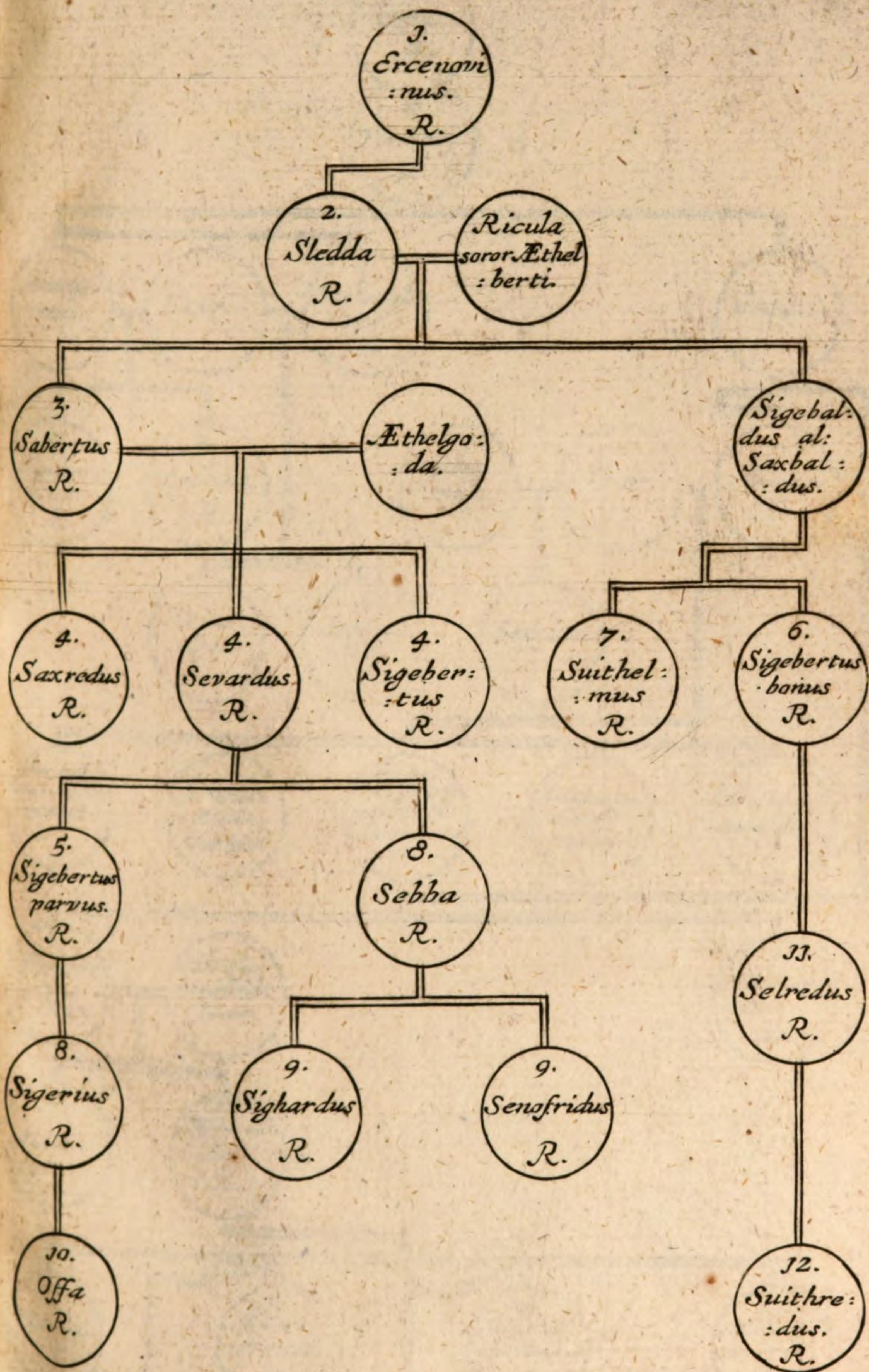


Stemina regum Deirorum.

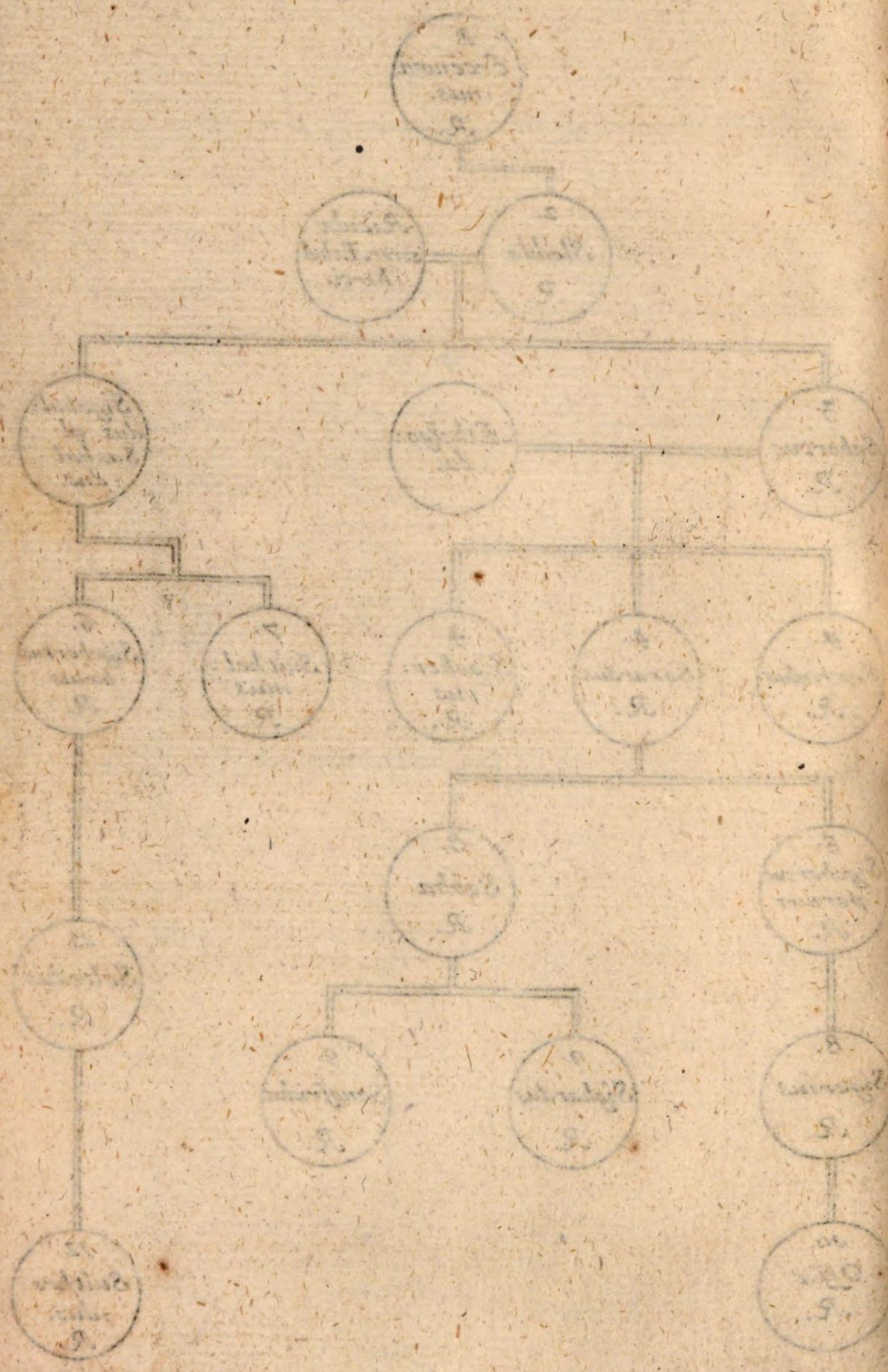




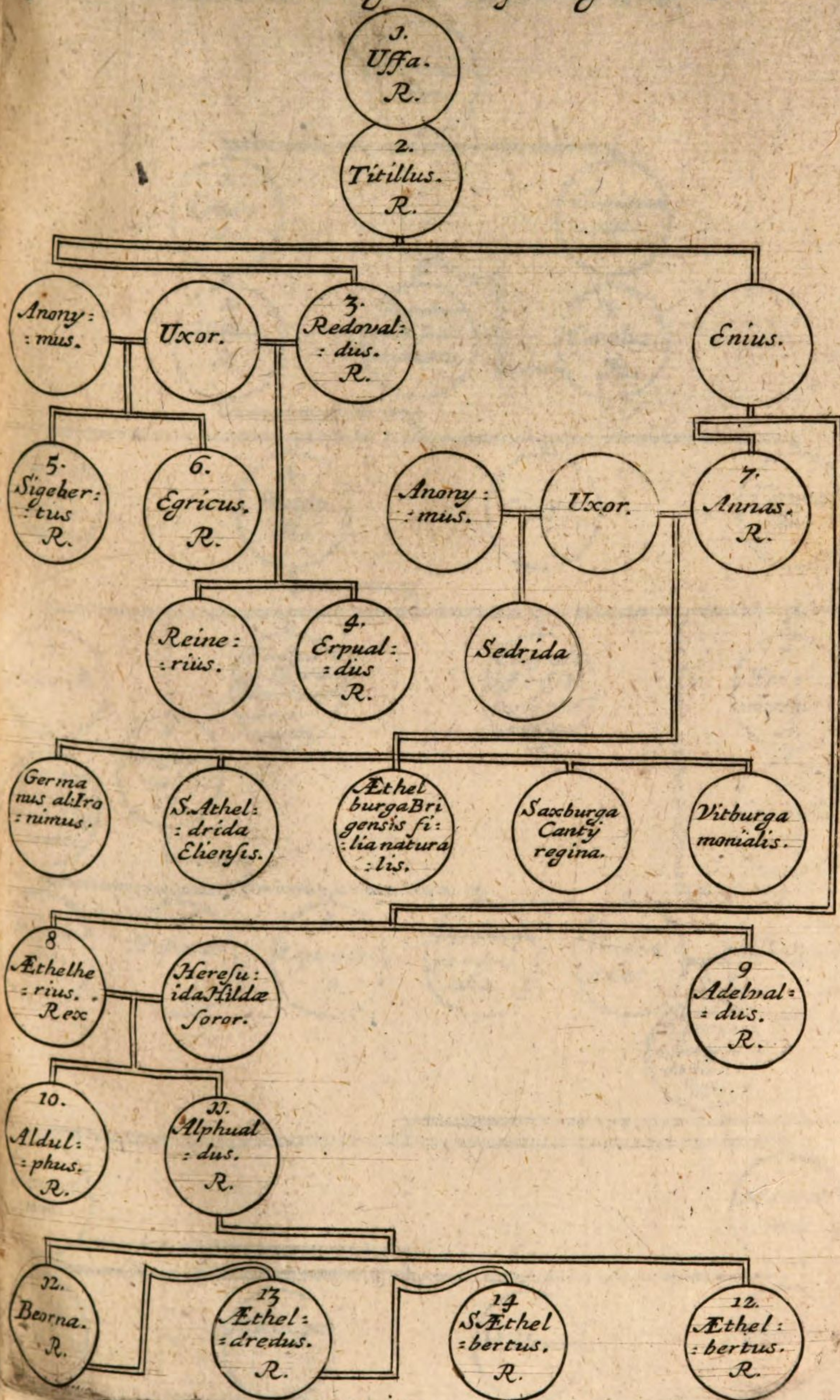
Stemma regum Eſtsaxonum.

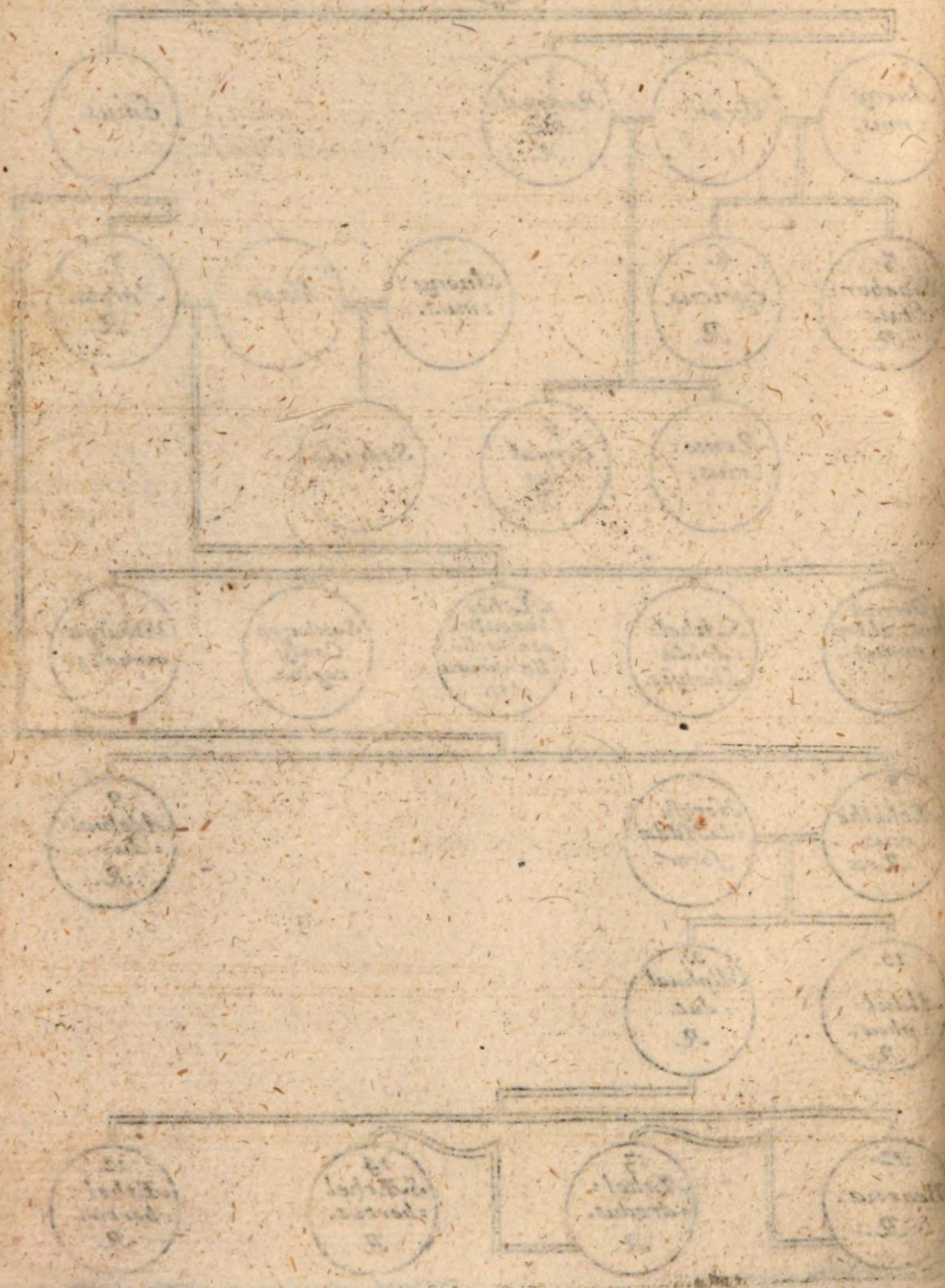


Stammesgeschichte der Pflanzen

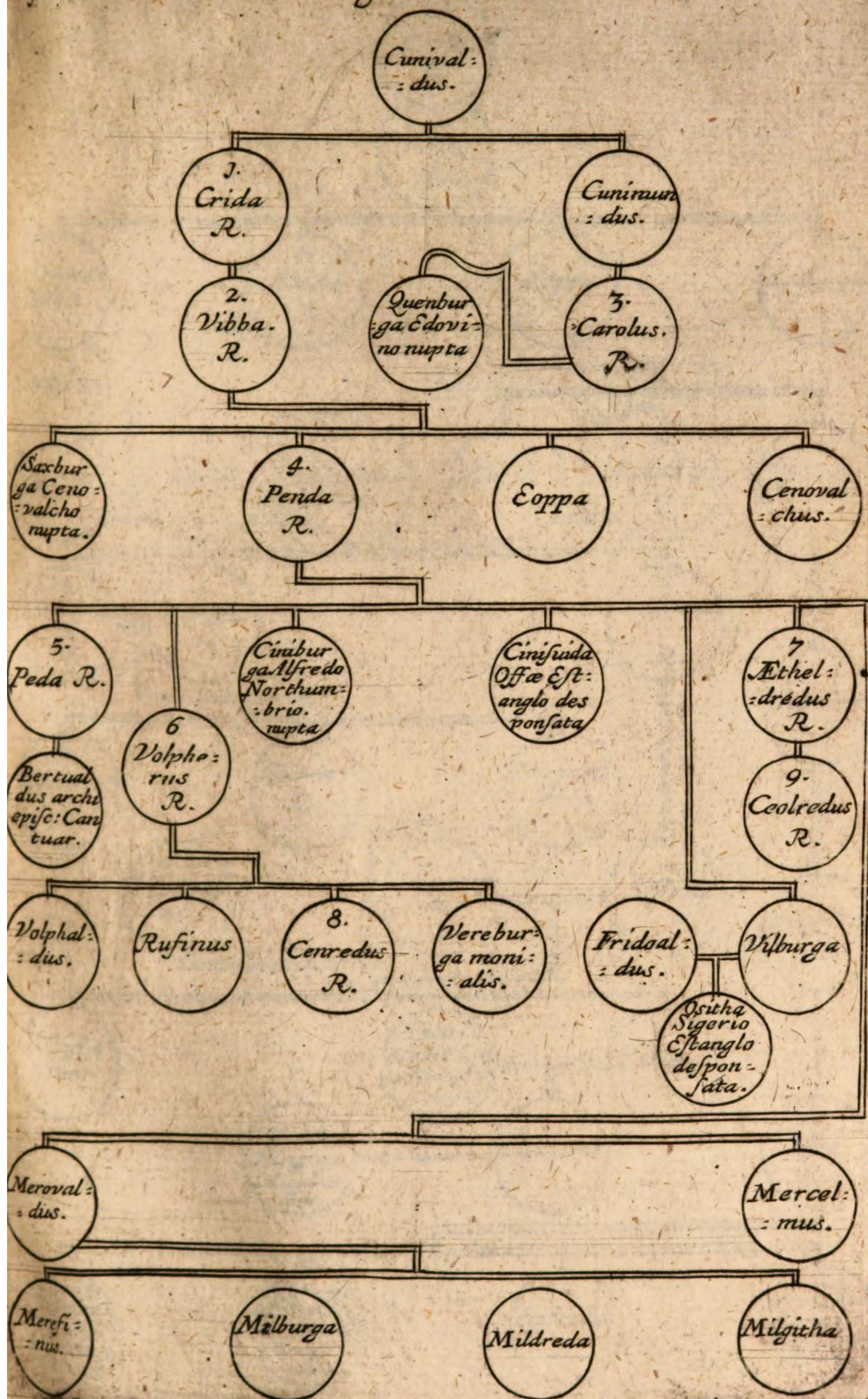


Stemma regum Estanglorum.





Stemma regum Merciorum.



General Register of the

General Register of the

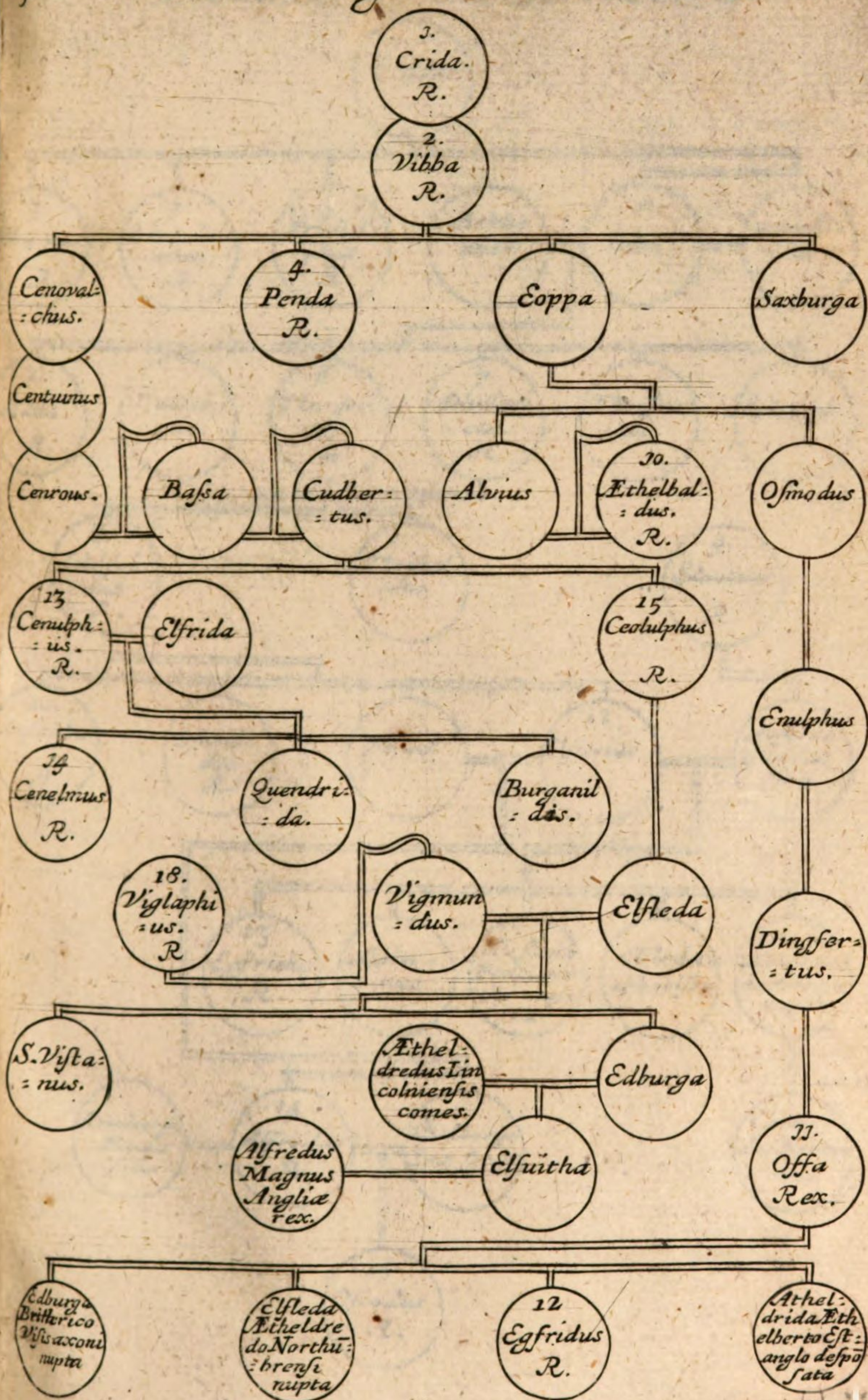
General Register of the

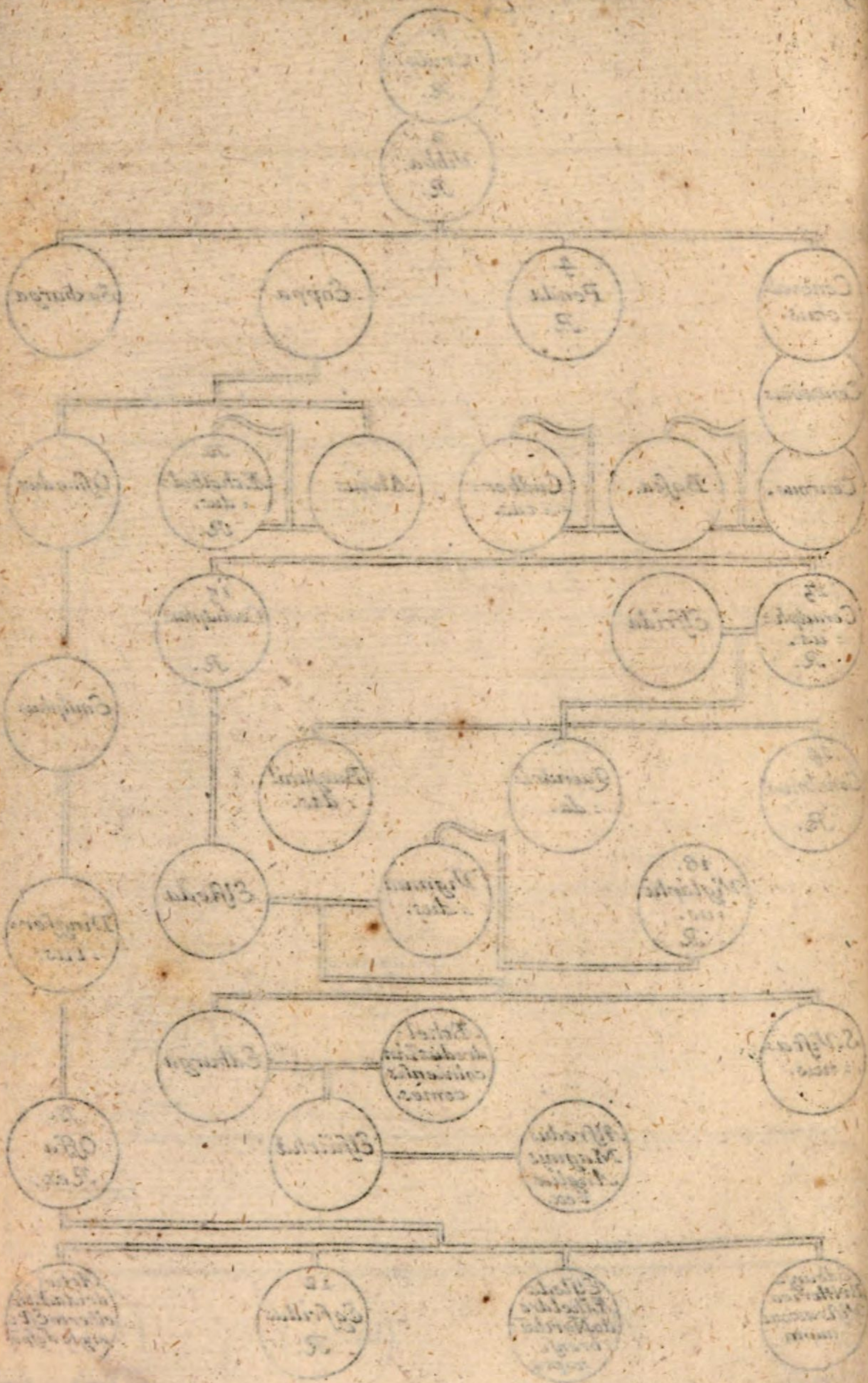
General Register of the

General Register of the

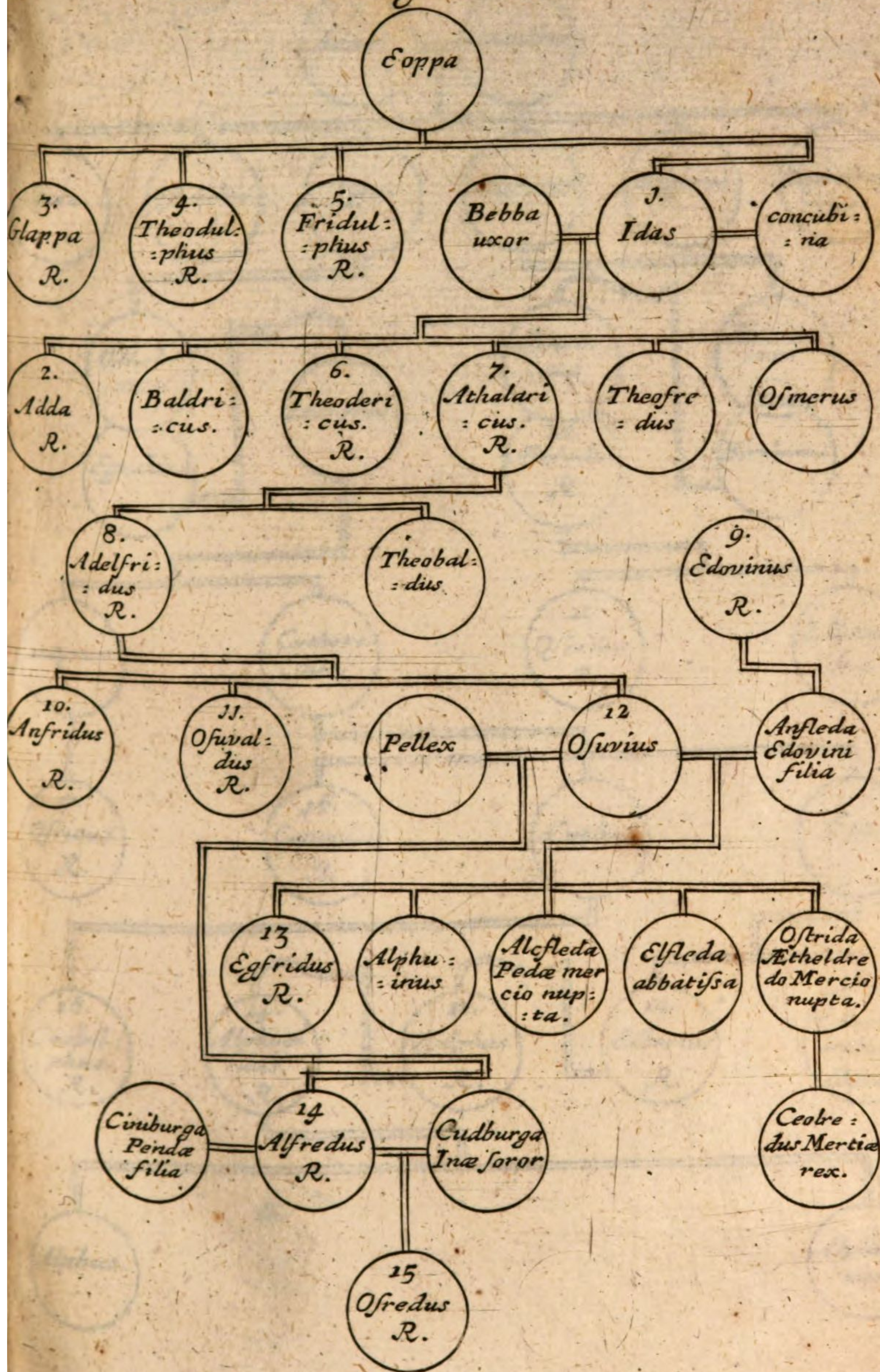
General Register of the

General Register of the

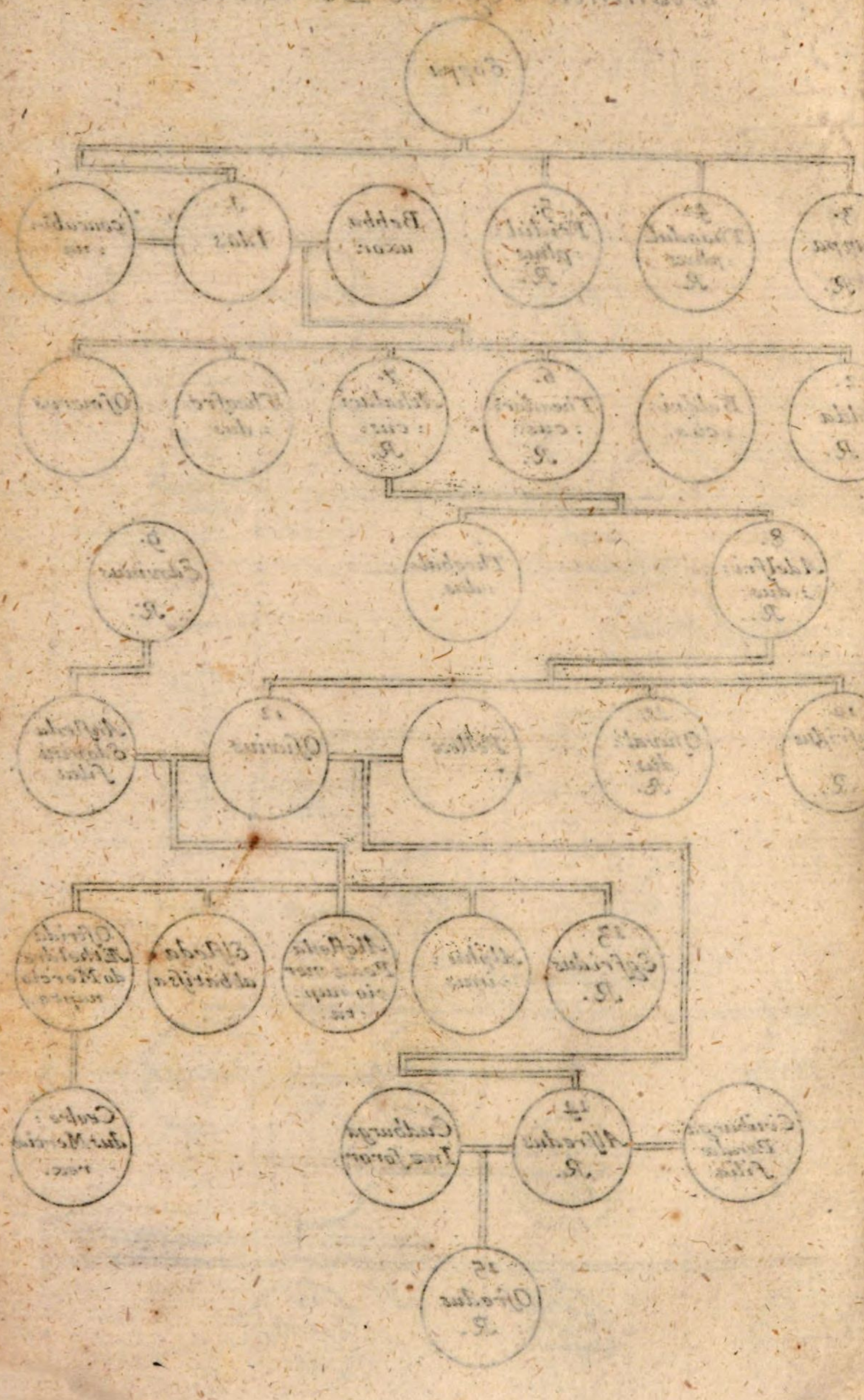


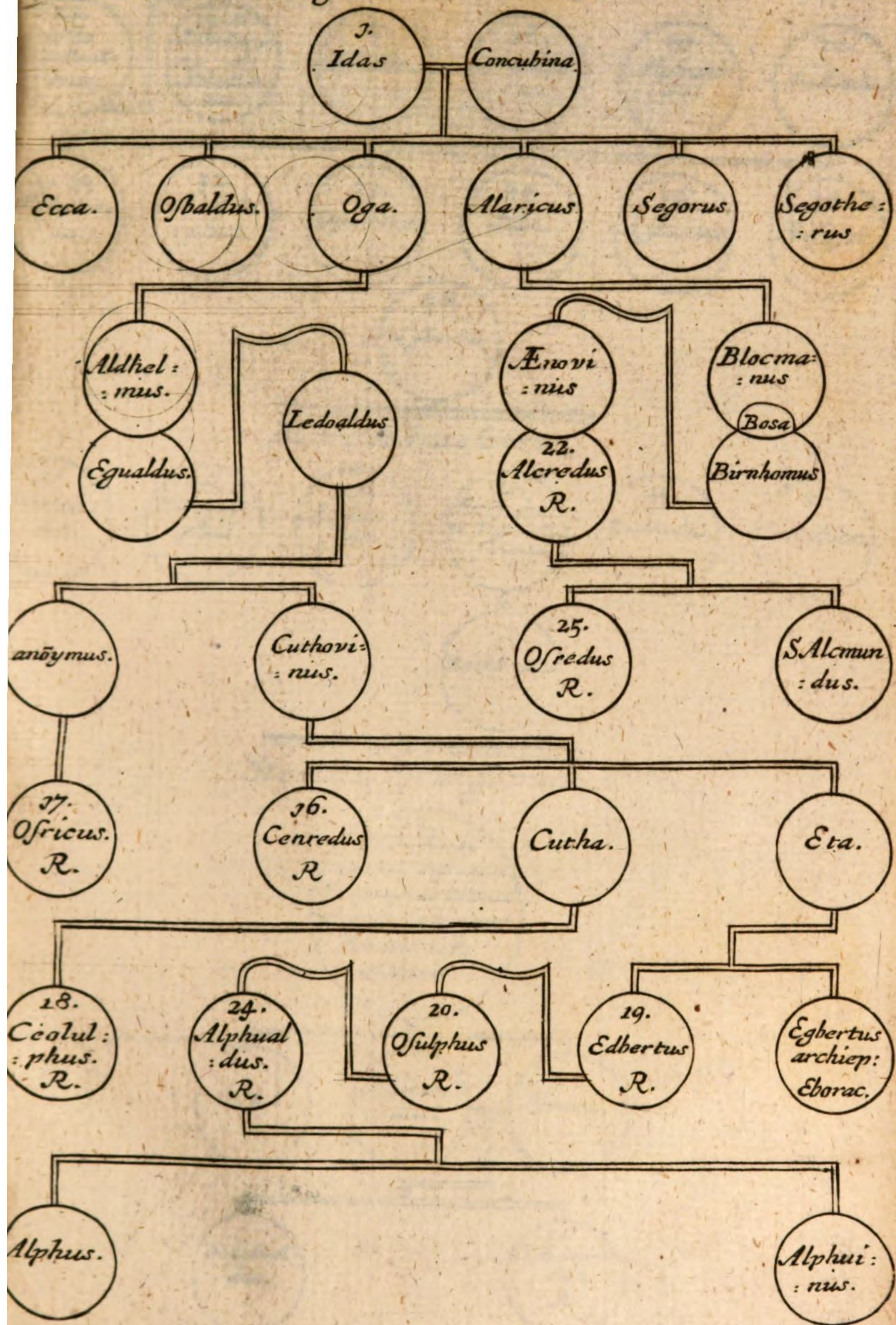


Stemma regum Berniciorum.



Stammbaum der Familie Böttcher



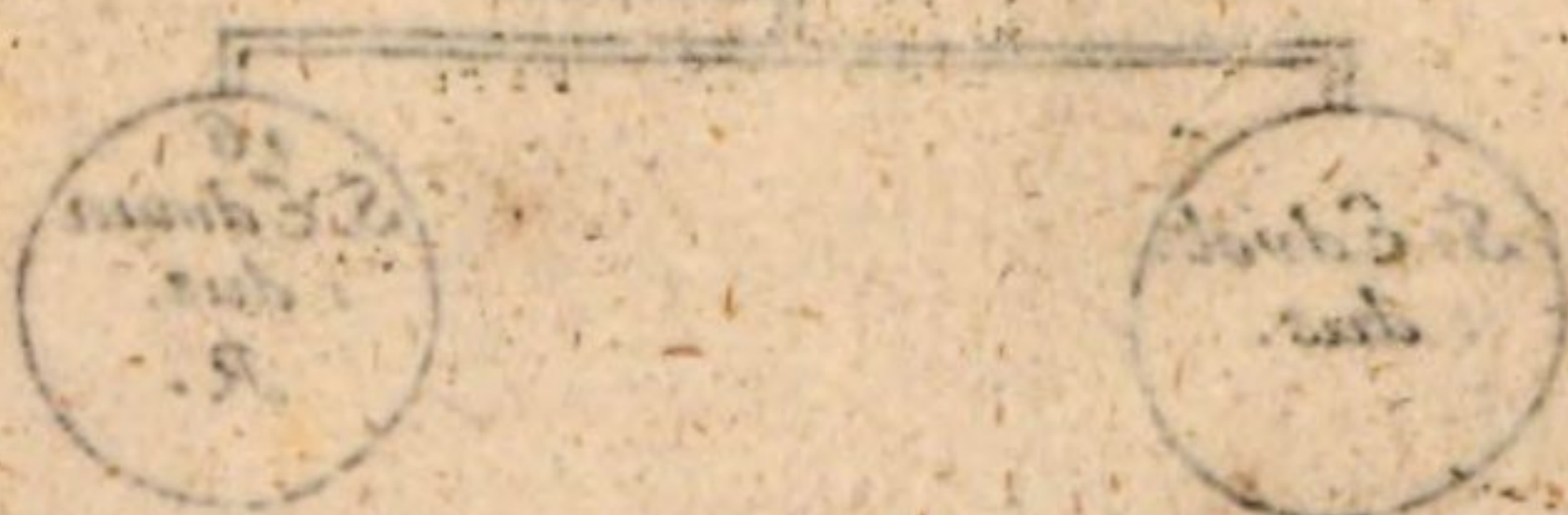
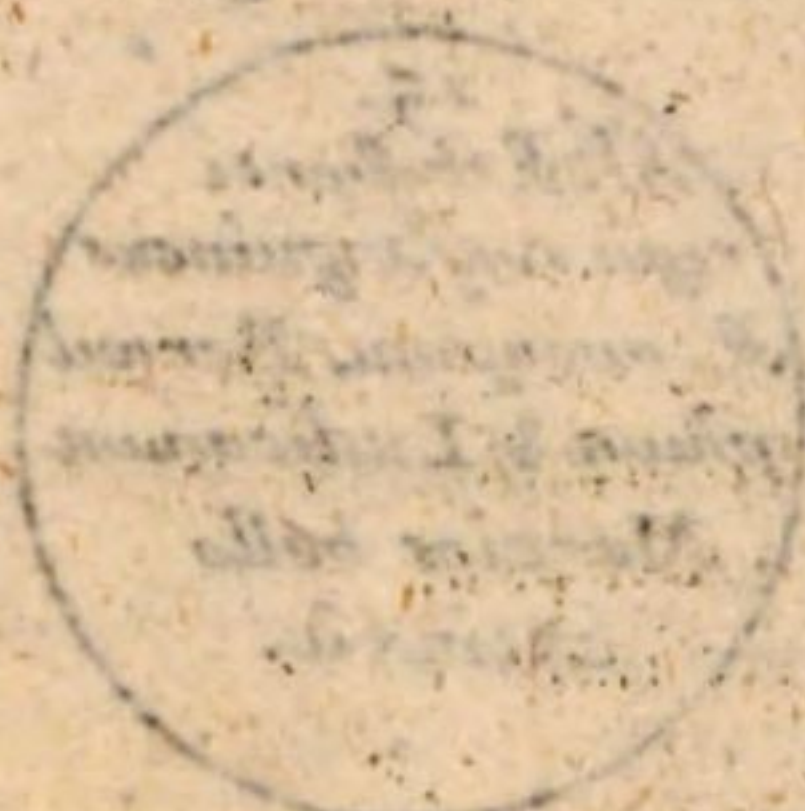




Northumbria Inscriptions



Northumbria Inscriptions





CHRONICI REGUM ANGLORUM

Pars Prima.

I. HENGISTUS.

REGUM Anglorum Chronicon scripturo, ab Hengisto, qui prima nostræ Monarchiæ fundamenta jecit, auspicandum est. Huic pater fuit Vitigisilus, qui inter Saxonum, Anglorum & Jutarum, Cimbricam Chersonesum incolentium, toparchas, sive dodecarchas, facile primas obtinuit. Britannos, eorūque *superbum ac infustum tyrannum* Vortigernum, denegato à Romanis, & Aëtio Romanæ militiæ magistro, (in Gallia tum degente, ac tertium cum Symmacho consulatum gerente,) adversus Pictos Scotosque auxilio, eum accersisse scriptores antiquissimi gravissimique prodiderunt, Gildas scilicet ac Beda, Paulus Diaconus, Lupus Servatus

B

(in

Vitich. de
gest. Saxon.
lib. 1.

(in vita Sancti Vigberti,) Fabius Æthelvardus, Annales Anglosaxonici, Henricus Huntingdoniensis, Matthæus Westmonasteriensis, & alii. Quam Britannorum legationem ita pertexit Vitichindus Corbeiensis. Britannia à Vespasiano principe jam olim inter provincias redacta, & sub clientela Romana multo tempore utiliter degens, à vicinis nationibus impugnatur, eò quòd auxilio Romanorum destituta videretur. Populus namque Romanus, martiali (hoc est, bellicofo) Imperatore (scilicet Gratiano, vel Maximo) à militibus interfecto, externis bellis graviter fatigatus, non sufficiebat solita auxilia administrare amicis: exstructo tamen ingenti opere ad munimen regionis, inter confinia, à mari usque ad mare, ubi impetus hostium videbatur fore, relinquebant regionem Romani. Sed hosti acriori, & ad bellandum prompto, ubi gens mollis & pigra belli resistit, nulla difficultas in destruendo opere fuit. Igitur famâ prode de rebus à Saxonibus prospere gestis, supplicem mittunt legationem ad eorum postulanda auxilia. Et procedentes legati, Optimi, inquirunt, Saxones, miseri Bretti, (five Britti) crebris hostium incurfionibus fatigati, & admodum contriti, auditis victoriis à vobis magnificè patratiss, miserunt nos ad vos, supplicantes ut ab eis vestra auxilia non subtrahatis. Terram latam & spatiosam, & omnium rerum copiâ refertam, vestræ mandant ditioni parère. Sub Romanorum hæcenus clientela ac tutela liberaliter viximus; post Romanos vobis meliores ignoramus; ideo sub vestræ virtutis alas fugere quærimus. Vestrâ virtute, vestris armis, hostibus tantum superiores inveniamur; & quicquid imponitis servitii libenter sustinemus. Patres
ad

ad hæc pauca respondent ; Certos amicos Brettis Saxones sciatis, & eorum necessitatibus atq; commodis æquè semper affuturos. Legati læti redierunt in patriam, exoptato nuncio socios lætiores reddentes. Deinde promissus in Britanniam mittitur exercitus, & gratanter ab amicis susceptus, brevi liberat regionem à latronibus, restituens patriam incolis. Neque enim in id agendo multum laboris fuit; quippe qui jam olim auditâ famâ Saxonum perculsi terrebantur, dummodo præsentia eorum procul pelluntur. Erant autem hæ gentes Brettis adversæ, Scoti, & Pehiti, (five Picti,) adversus quos militantes Saxones accipiebant à Brettis omnia ad usum necessaria. Manserunt itaque in illa regione aliquanto tempore, vicariâ Brettorum bene usi amicitia. Ut autem viderunt principes exercitûs terram latam ac fertilem, & incolarum manus ad bellandum pigras, se verò, ac maximam partem Saxonum, sine certis sedibus, mittunt ad vocandum majorem exercitum, & pace cum Scotis & Pehitis firmatâ, in commune contra Brettos consurgunt, eosque regione propellunt, suæ ditioni regionem distribuunt. Hactenus Vitichindus. At contrâ Nennius, Galfridus Monumethensis, & Joannes Gerbrandus Leidenensis, tot tantisque authoribus refragari ausi, non à Britannis invitatos, sed à suis patriâ sortilegio depulso, advenisse Hengistum & Horsum scribunt. Sed discrepantes has sententias ita conciliare nititur Guilielmus Malmesburien-

Guil.
Malm. de
Reg. lib. I.
cap. I.

sis. Placuit omnibus Anglos & Saxones è Germania evocandos, armis validos, sedibus vagos: geminum futurum commodum, ut armis invicti facilè hostes propulsarent; & hactenus locorum incerti, pro ingenti annumerarent beneficio, si

vel squalidum solum jejunumque cespitem ad habitandum suscepissent. Cæterum nunquam eos aliquid contra patriam molituros, quoniam genuinam feritatem morum emolliret memoria beneficiorum. Probato consilio, mittuntur in Germaniam legati, spectabiles sanè viri, & qui dignè personam patriæ induerent. Germani audientes rem mille votis petitam à se ultro expostulari, vicino pede paruerunt, celeritatem negotii lætitiæ stimulis maturantes. Valedicentes igitur arvis genitalibus, renunciantes parentum affectibus, fortunæ vela committunt, placidóq; ventorum favore, tribus longis navibus, quas illi ciulas vocant, Britanniam allabuntur. Venerunt autem & tunc & sequenti tempore de tribus Germaniæ populis, Anglis, Saxonibus, Jutis. Omnis enim ferè terra quæ trans oceanum Britannicum sub septentrionali axe jacet, quia tantum hominum germinat, non injuriâ Germania vocatur, licèt multis provinciarum limitibus distincta. Quapropter sicut hi, quibus id muneris est, lascivientes arboris ramos solent succidere, ut reliquorum vitæ succo suo possit sufficere: sic incolæ aliquorum expulsione matrem alleviant, nè tam numerosæ prolis pastu exhausta succumbat; sed, ut facti minuant invidiam, sorte ducunt eliminandos. Indè est quòd illius terræ homines invenerunt sibi ex necessitate virtutem, ut natali solo ejecti peregrinas sedes armis vendicarent; sicut Vandali, qui olim protriverunt Africam, sicut Gothi, qui possederunt Hispaniam, sicut Longobardi, qui adhuc obsident Italiam, ut Normanni, qui partem Galliæ armis domitam incolentes vocaverunt Normanniam. Ex hac ergò Germania primò venit in Britanniam parva quidem manus,

nus, sed quæ paucitatem suam virtute fulciret, ducibus Hengisto & Horsâ, commodæ indolis fratribus, haud obscurâ stirpe apud suos oriundis : erant enim abnepotes illius antiquissimi Woden, de quo omnium penè barbararum gentium regium genus lineam trahit; quémque gentes Anglorum Deum esse delirantes, ei quartum diem septimanæ, & sextum uxori ejus Freæ, perpetuo ad hoc tempus consecraverunt sacrilegio. Hactenus Malmesburiensis.

De tempore adventûs Anglosaxonum discrepant Historici ; quorum tamen pars longè potior, Beda scilicet ac Fabius Æthelvardus, Annales Anglosaxonici, Guilielmus Malmesburiensis, Henricus Huntingdoniensis, Alanus de Insulis, Matthæus Florilegus, & alii, eum in annum quadringentesimum quadagesimum nonum conjiciunt. Sed Chronicon quod Marci Maximi Cæsaraugustani titulum præfert, ad annum quadringentesimum quadagesimum quartum; illud verò brevius Chronicon quod Tironi Prospero tribuitur, ad annum quadringent. quadages. primum, eorum adventum refert. Horum verò Chronicorum adeò incerta est authoritas, ut minimè digna jure habeantur, quæ luculento Gildæ Britanni (Bedæ, cæterisque, quos antè nominavi, faventis,) testimonio anteferantur, qui post missas à Britannis ad Aëtium tertio consulem literas, eos fuisse accersitos disertè perhibet. Camdenus, lubricâ Britannici cujusdam Chronographi supputatione ad Nennii calcem adjectâ nixus, annum quadringentesimum vicesimum octavum, quo consules erant Taurus & Felix, assignat. Supputationem illam Lectori hîc exhibebimus. *A mundi principio usque ad Constantinum & Rufum quinquies mille sexcenti*

centi quinquaginta octo anni reperiuntur. Item à duobus Geminis, Rufo & Rubellio, usque in Stilichonem consulem, trecenti septuaginta tres anni sunt. Item à Stilichone ad Valentinianum filium Placidie, & regnum Guortigirni, viginti octo anni: & à regno Guorthini (al. Guorthigirni) usque ad discordiam Guitelini & Ambrosii anni sunt duodecim, quod est Guoloppum, id est, Catguoloph. Guortigirnus autem tenuit imperium in Britannia Theodosio & Valentiniano consulibus; & in quarto anno regni sui Saxones ad Britanniam venerunt, Felice & Tauro consulibus, quadringentesimo primo anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi. Ab anno quo Saxones venerunt in Britanniam, & à Guortigirno suscepti sunt, usque ad Decium & Valerianum, anni sunt sexaginta novem. At verò quàm mendosa sit ista chronologia, cuius proclive est perspicere, Cum Camdeno autem sentit in suis Analectis, & ad Polyolbion notis, Seldenus, ascitâ etiam Thomæ Lidiati autoritate. Verùm ille Lidius, quantumlibet ab aliis Chronologis in sua Temporum emendatione cæteroqui discedat, Anglorum tamen adventum non in Felicis & Tauri consulatum, sed in quintum ab Aëtii & Symmachi consulatu annum conjicit. Quinetiam alius Chronographus Britannicus longè antiquiorem Saxonum in hac insula constituit incolatum. A tempore Guorthigirni, inquit ille, usque ad bellum Badonicum, quo Arthurus dimicavit adversus Saxones, & eos debellavit, centum viginti octo anni sunt; à bello Badonico usque ad bellum de Camilan, in quo casus est Arthurus, viginti duo anni sunt. Cùm autem Arcturius anno quingentesimo quadragésimo secundo interfectus sit, subductis indè annis centum viginti octo,

Seld.
Anal.

Pris. Hi-
stor. Britan.
Defens.
pag. 121.
& 122.

octo, & aliis viginti duobus, æræ Dominicæ annus relinquetur trecentessimus nonagesimus secundus. Quo tempore sub Romanorum imperio Britannos vixisse pro comperto est. Nos igitur Hengisti transitum ad annum quadringent. quadages. nonum, qui fuit regis Vortigerni quartus, authores antè productos secuti, referimus. Ille itaque fraterque Horsus, à Vortigerno Britannorum rege accersiti, Theodosio juniore ac Valentiniano Placidia filio imperantibus, Asterio & Protogene consulibus, cum tribus longis navibus, (quas Fabius Æthelvardus *Dromones*, Galfridus Monumethensis *Celoces*, Gildas *Cynlas* vocat, nostri linguâ vernaculâ *Bæles* appellant,) ad locum quem vulgo *Hypwines-fleet* esse nominatum Æthelvardus & Annales Anglo-saxonici docent, quique hodie *Ebsfleet* esse putatur in insula Thanato, appulerunt. Datâ acceptâque fide, tradita est eis prædicta insula ad habitandum; initumque pactum, ut illi *in-vicis umbonibus sudores suos patriæ impenderent, recepturi emolumenta militiæ ab his quorum saluti vigilas prætenderent.* Indè Pictis & Scotis obviam itur, qui, ut Henricus Huntingdoniensis testatur, jam venerant usque ad Stanfordiam in agro Lincolnienfi. Cùmque hostes pilis & lanceis pugnarent, Anglosaxones verò securibus gladiisque longis rigidissimè decertarent, nequiverunt Picti & Scoti pondus tantum perferre, sed fugâ saluti suæ consuluerunt; Saxones victoriosi triumpho & prædâ potiti sunt. Sic non semel certatum, inquit Malmesburiensis, cùmque victoria semper consentiret Anglis, ut ferè fit in rebus mortalium, & istis successus accendit audaciam, & illis timor aluit ignaviam: eoque res processit, ut nihil magis Picti & Scoti

Anni
Christi.
449.

Æthelv.
lib. 1. &
Annal.
Anglosax-
on.

Nennius.
Guil.
Malm.
lib. 1. de
Reg.
Henr.
Hunt. lib. 2.

Malm. de
Reg. lib. 1.

Idem ibid.

quàm cum Anglistanus conferere caverent. Jam quippe plurimùm adauctæ fuerant eorum vires. Post primam enim victoriam amplissimas in agro Lincolnensi possessiones Hengisto dederat Vortigernus: quâ liberalitate eos ipsi animos addiderat, ut civitatem, aut saltem oppidum munitum, sibi, utpote regii sanguinis viro, deposceret. Quod ubi rex præ metu procerum concedere haud auderet, flagitanti tamen ut exiguum castellum intra angustum spatium, quantum scilicet tauro corio circumdare posset, in illa quam nuper acceperat terra exstruere liceret, facile annuit. Quo ille in tenuissimas corrigias dissecto castrum (ut quondam Dido Byrsam) condidit, quod olim *Thongaster*, à corio dissecto, Anglicè *Thong* dicto, appellabatur; hodie *Caster* dicitur. Mox Vortigerno suggerit, ingens illi, non solum à novis Pictorum Scotorumque apparatibus, sed à propriis subditis imminere periculum, qui, ægre illius regimen & imperium ferentes, Aurelianum Ambrosium, Constantini quondam imperatoris filium, in Armorica degentem, ad regium apicem evehere cupiebant. Proinde opus esse ut sibi legatos in Germaniam amandare permittat, qui prolixiorem Anglosaxonum classem in ejus defensionem adducant. Consentiente Vortigerno; Hengistus, ut Malmesburiensis scribit, non minùs acer ingenio, quàm alacer in prælio, aliquos ex suis in patriam remittit, qui regis & populi inertiam, insulæ opulentiam exponant, ampla venire volentibus præmia proponant. Illi, mandata gnaviter exsecuti, brevi cum sedecim navibus revertuntur. Octodecim habet Galfridus; septendecim Nennius: cujus tamen exemplaria illa quæ Gildæ nomen præferunt pro Malmesburiensi faciunt, & sedecim

sedecim tantum habent. His Escus Hengisti filius præfuisse videtur. Susceperunt ergo, inquit Beda, qui advenerant, donantibus Britannis, locum habitationis inter eos, eâ conditione, *ut hi pro patriæ pace & salute contra adversarios militarent, illi militantibus debita stipendia conferrent.* Secundus hic Anglorum adventus ad annum quadringentesimum quinquagesimum cum Florentio Vigornienſi referendus est, quo Martianus imperare cœpit cum Valentiniano septimum gerente cum Avieno consulatum. Adduxerant novi advenæ filiam Hengisti, *Ronixam* nomine, virginem quæ esset & naturæ miraculum, & virorum spectaculum. Hæc aliis *Heda*, aliis *Angela* nuncupatur. Jamque paulò post legatorum cum supradicta classe regressum, Vortigerno in castro recens constructo adornatur convivium. Jubet Hengistus filiam fungi pincernæ munere, ut regis accumbentis oculos pasceret. Nec id frustra fuit. Ea enim, ut Galfridus docet, aureum cyphum vino plenum ferens, & accedens deinde propius regi, flexis genibus dixit, *Lieber Kining, Wasc Heil.* At ille, puellæ visâ facie, admiratus est tantum ejus decorem, & incaluit. Denique interpretem suum vocavit, quem Nennius *Ceretic Elmet*, sive *Cereticum Ulmetensem*, appellat, (est autem *Ulmetum* sive *Elmet* regiuncula in Eboracensi comitatu,) illumque quid puella dixerat interrogavit, & quid ei respondere debeat. Cui interpres; Vocavit te *Dominum Regem*, & vocabulo salutationis honoravit: quod autem respondere debeas est, *Wzinc Heil.* Respondens deinde *Vortigernus*, *Wzinc Heil*, jussit puellam potare; cepitque de manu ipsius cyphum, & eam osculatus est, & potavit. Ab illo

Beda lib.
1. cap. 15.

450.
Florent.
Vigorn.

Malm. lib.
1. cap. 1.

Galfr. lib.
3. cap. 1.

Malm. lib.
I. cap. I.

Nennius.
Galfr. lib.
3. cap. I.

Malm. lib.
I. cap. I.
& cap. 3.

Nennius.

illo die usque in hodiernum mansit consuetudo illa in Britannia, quòd in conviviiis qui potat ad alium dicit, *Mass Heil*, qui verò post ipsum recipit potum respondet, *Dzinc Heil*.
 Haëtenus Galfridus. At Vortigernus, (ut semper in foeminarum decorem adhinniebat, quippe qui ante Saxonum adventum cum propria filia stupri consuetudinem habuerat, & ex ea filium nomine Faustum suscepit,) statim & formæ gratiâ & gestuum elegantiam sauciatus animum, potiendæ puellæ spem imbibit; nec distulit quin nuptias peteret, patrem volentem cogens. Ipse enim astu primò negare, tam humiles nuptias tanto rege indignas allegans. Postremò, quasi gravatus in sententiam transiit, totum Cantium pro munere accipiens; nesciente Gorongo, (sive Gorangono) id est, Prorege, sub cuius regimine jamdudum illic omnis iustitia laborabat, qui tamen (sicut omnes reguli insulæ) Vortigerni substernebatur monarchiæ; qui, Saxonum numero roborique jam confusus, levioris pensi habuit suorum offensio- nem. Post hæc Hengistus, jam regis socer factus, genero persuadet, uti è Germania fratrem Octam, ejusque filium Ebusam, eximiæ virtutis viros, evocet; scenâ compositâ, ut, quia ipse ab Oriente provinciam defensitaret, illi quoque ab Aquilone Scotos frænarent. Ità rege connivente, ipsi cum quadraginta cyulis navigantes contra Pictos, Orcades insulas vastârunt, Pictosque ipsos & Scotos pari æumnâ involventes, plurimas regiones trans mare Fresicum (id est, quod inter nos, inquit Nennius, Scotosque est, usque ad confinia Pictorum) occupârunt; atque in Aquilonali parte insulæ, quæ exinde Northumbria vocabatur, tunc & deinceps

ceps affederunt. Sive autem Nennius, per mare *Fresicum*, Itunæ æstuarium (*Solvaicum* hodie dictum) intelligat, ab oppido vicino Fresioduno seu Dunfresio forsan appellatum *Fresicum*; sive *Fresicum* pro *Frethico* scripserit, *Frethæ* (vel *Forthæ*) æstuarium intelligens; haud auctim statuere. Octam prædictum scriptores Cambrobritannici non fratrem, sed filium Hengisti faciunt: qui error hinc enatus esse videatur, quòd *Escus* Hengisti filius, Nennio & Fabio Æthelwardo testibus, etiam *Oðæ* diceretur. Ebusam quoque Galfridus ejusque sequaces *Eosam* (non *Cosam*, uti vitiosissimè habent vulgati Galfridi codices) ubique nuncupant. Tertium hunc Anglosaxonum adventum ad annum quadringentesimum quinquagesimum secundum, quo consules fuerunt Asporatius & Herculanus, referimus; in quorum consulatum Anglorum appulsum conjicit vulgatum Mariani Scoti Chronicon. Et Hengistus (etiam post hac, ut Nennius docet) semper cyulas ad se paulatim invitavit, ità ut insulas (seu potius peninsulas) de quibus venerant absque habitatore (quod à Beda quoque de Anglia vetere proditum) relinquerent. Cùmque gens illius crevisset & in virtute & in multitudine, venerunt ad Cantuariam. Ac de his postremis loqui advenis intelligendi sunt Annales Ecclesiæ Sanctæ Trinitatis apud Dublinienses & Joannes Clinnus Kilkenniensis, qui anno quadringentesimo quinquagesimo quarto advenisse Anglos tradunt. Confluentibus itaque in insulam certatim Anglosaxonum catervis, grandescere populus coepit advenarum, ità ut ipsis quoque, qui eos advocaverant, indigenis essent terrori; qui proinde, novâ juventute jam aucti, Vortimer

Nenn.
Æthelv.
lib. 2. cap.
2.

452

Marian.
Scot.
Nennius.

Beda lib.
I. cap. 15.

454
Beda lib.
I. cap. 15.

Gildas.

Beda lib.

I. cap. 15.

Guil.

Malm. lib.

I. cap. I.

mero regis primogenito suadente ac cohortante, de iis exturbandis, & ineunda cum Scotis amicitia, mutire coeperunt. Nec latuere Anglos averſi ab ipsis Britannorum animi, qui jam hoſtilia induere ſtatuentes, Epimenia ſive Stipendia menſtrua non ſatis affluenter ſibi contribui queruntur; &, ni profuſior eis munificentia cumularetur, teſtantur ſe cuncta inſulæ prope diem depopulatuſuros. Nec mora, minas effectibus proſequuntur, initoque ad tempus foedere cum Pictis, quos longius jam bellando pepulerant, in ſocios arma vertere incipiunt. In hoc ancipiti rerum ſtatu, deſectum à Britannis ſolio Vortigernum, in ejusque locum ſuſſectum fuiſſe filium Vortimerum, Britannica narrat hiſtoria. De qua tamen regis deturbatione altiffimum apud Nennium eſt ſilentium. Quin immo, ipſum prælio Æglesfordienſi contra Saxones inter fuiſſe Vortigernum, Annales Aſſerio Menevenſi attributi, aliique etiam Annales Angloſaxonici, Fabius Æthelvardus, & Florentius Vigornienſis, unanimi conſenſu tradunt. Quibus accedit Malmesburienſis, ita de utroque, tam filio quàm patre, ſcribens; *Vortimerus, filius Vortigerni, haudquaquam ultra diſſimulandum ratus, quòd ſe Britonèsque ſuos Anglorum dolo perverti cerneret, ad expulſionem eorum mentem intendit, ſimulque patrem ad idem audendum incendit.* Hoc igitur auctore, poſt annos ſeptem adventus eorum, fœdus fœdatum, & per viginti annos frequenter levibus præliis, ſed quater, ut *Chronica tradit, omnibus copiis depugnatum eſt.* Et ſanè quatuor Hengiſti contra Britannos, cuncti rerum Angloſaxonicarum ſcriptores, totidemque Vortimeri contra Saxones, prælia, omnes Cambrobritannici authores recensent.

At

At de successu longè utrinque discrepant, (suo-
rum gloriæ studentes,) nec minùs de tempore;
dum illi Saxonibus, hi Britannis victoriam
semper & ubique tribuunt; illi per vicennium
durâsse hoc bellum volunt, hi verò intra quin-
quennium aut septennium constringunt. Atque
isthæc historicorum discrepantia id demum effe-
cit, ut nonnulli, utrosque sequi volentes, & ipsi
fallerentur, & alios fallerent; quæque ab his
referuntur, diversas fuisse ab iis quæ ab illis
memorantur pugnas, autumantes, præfatos qua-
tuor conflictus ad septenarium usque numerum,
in suis hac de re narrationibus, perperam multi-
plicatos ferè geminarent. Nos hîc Annales
Anglosaxonicos, Fabium Æthelvardum, Gui-
lielmum Malmesburiensem & Florentium Vi-
gorniensem, ut maximè fide dignos, amplecti-
mur. Anno igitur septimo adventûs Anglo-
rum, qui fuit Christi nati quadringentesimus
quingagesimus quintus, cùm jam in apertum
bellum res processisset, Hengistus & Horsus Vor-
tigernum ejûsque filium Vortimerum, (regni
paterni jam consortem factum,) universo Bri-
tanniæ robore stipatos, acri prælio in Cantio
exceperunt: quo cæsos fuisse Saxones, *super*
vadum, quod ipsi suâ linguâ *Episford*, Britanni
verò à patrata illic hostium strage *Saissenæg*
haibail appellârunt, Nennius prodit. Contrà,
Florentius Vigornienfis & Ranulphus Cestren-
sis, *Hengistum & Horsum cum Vortigerno Brito-*
num rege in loco qui dicitur Æglesthrep pugnâsse;
& licet in ea pugna Horsus occisus esset, Hen-
gistum tamen victoriam habuisse, & post hæc cum
filio suo Esco regnare cepisse, scribunt. Mediâ
incedit viâ Guilielmus Malmesburiensis, & hæc
primâ congressione, *equâ utrinque fortunâ disces-*
sum

455

Nennius.

Flor.

Vigorn.

Ranulph.

Cestrens.

Polychr.

lib. 5. cap.

2.

Malm. lib.

1. cap. 1.

Matth.
Vestm.

Bed. lib. 1.
cap. 15.
Camd. in
Cant.

sum esse testatur, dum hi Horsum fratrem Hengisti, illi Katigis (sive Catigernum) alterum regis filium, magno iustitio desiderarent. Nam Catigernum Horsus, Horsum Vortimerus occidisse perhibetur. Locus pugnae Nennio & Galfrido *Episford*, Asserio Menevensi in Annalibus, Fabio Æthelvardo, & Florentio, *Æglesthrep*, Annalium Saxoniorum Petroburgensium concinatori *Æglesford* appellatur; unde *Æglesfordiam* ex *Æglesthrepisfordia* contractam existima-
verim. Hodie *Ailesfordia* dicitur; quo etiam nomine à Matthæo Florilego memoratur. Annales Anglosaxonici & Henricus Huntingdoniensis *Ailestren* vocant. Solus Florilegus, contra aliorum omnium sententiam & authoritatem, ex uno hoc conflictu duos ineptissime confecit. Horsus ad Horstadium, (Anglicè *Horsted*) non ita procul ab Ailesfordia disitum, in
orientalibus (ut Beda scribit) *Cantii partibus*, sepultus, loco nomen reliquit; & Catigerni memoriae (ut creditur) propius Ailesfordiam positum cernitur monumentum saxeam, *Keith-Coty-house* vulgò nuncupatum. Hic autem Nennio & Galfrido eorumque sectatoribus, qui, ut gentis suae fortitudinem altius evehant, isto praelio, tribusque aliis, (de quibus postea) Hengistum foedissime profligatum, ac primò ad insulam Thanaton, deinde ad naves, se recipere coactum, in Germaniam refugisse, ibidemque per annos aliquot mansisse, fabulantur, (quibus Huntingdoniensis Nennium secutus accedit,) nullatenus fidem adhibere possumus. Siquidem hoc ipso anno, atque ab hoc ipso tempore, Cantianum Hengisti regnum, sublato jam Horso fratre, potestatis consorte, exordium sumpsisse, ex probatissimis authoribus manifestò constat.

constat. Porro, anno abhinc altero, scilicet, quadringentesimo quinquagesimo septimo, rex Hengistus (qui, fervente hoc bello, *legatos*, ut Nennius docet, *trans mare usque in Germaniam miserat*, (*idque non occultè, ut antè, sed manifestò*, ut scribit Æthelvardus,) *vocando Cyulas*, (quas Saxonum *pandos myoparones* vocat Sidonius Apollinaris,) *cum ingenti numero virorum bellatorum & fortium, & postea pugnabat contra reges gentis Britannicæ,*) cum Esco filio certamini se apud *Crecafordiam* (nunc *Craifordiam*) præparat. Ea sita est in Cantio ad *Creca* rivulum, Anglicè *Cray* dictum, à quo nomen mutuatur, haud ampliùs unici milliaris spatio à *Darentfordia* sive *Dartfordia*, oppido mercatorio, sub quo *Creca* in *Darentum* fluvium influit, distans. Ibi Britanni, juxta Henricum Huntingdoniensem, quatuor phalanges maximas, quatuor ducibus munitas fortissimis, bello prostituunt. Sed cum ludum belli Britones inissent, numerum Saxonum majorem solito malè ferebant. Recentes quippe qui supervenerant, & viri electi erant, securibus & gladiis horribiliter corpora Britonum findebant. Nec tamen cesserunt, donec quatuor duces eorum prostratos & cæsos viderunt: tunc verò ultrà quàm credi potest perterriti, à Cantio usque in Londoniam (sive Londinum) fugerunt, & nunquam in Cantiam postea gratiâ pugnandi venire ausi sunt. Hactenus Huntingdoniensis. Ceciderunt in isto conflictu quatuor Britannorum millia. Atque hoc esse ipsissimum illud prælium ad *Darentum* fluvium, inter Hengistum & Vortimerum, à Nennio & Galfrido ante Ailesfordiense perperam recensitum, quis non ex loci situ protinus collegerit?

457
Nennius.Æthelv.
lib. 1.Camd. in
Cant.Henr.
Hunt. lib.
2.Æthelv.
& Flor.
Vigorn.

Post

Gildas, &
Beda *lib. 1.*
cap. 15.
Henr.
Hunt. *lib. 2.*

Post hanc victoriam progressus cum exercitu ingenti Hengistus, ut post Gildam Beda & Henricus Huntingdoniensis referunt, proximas quasque civitates agrósque depopulans, ab orientali mari usque ad occidentale, nullo prohibente, suum continuavit incendium, totámque propè insulæ pereuntis superficiem obtexit. Ruebant ædificia publica simul & privata, passim sacerdotes inter altaria trucidabantur, præsules cum populis, sine ullo respectu honoris, ferro pariter & flammis absumebantur; nec erat qui crudeliter interemptos sepulturæ traderet. Itaque nonnulli de miserandis reliquiis in montibus comprehensi acervatim jugulabantur. Alii fame confecti procedentes, manus hostibus dabant, pro accipiendis alimentorum subsidiis æternum subituri servitium; si tamen non continuo trucidarentur. Alii transmarinas regiones dolentes petebant. Alii perstantes in patria trepidi, pauperem vitam in montibus, sylvis vel rupibus arduis, suspectâ semper mente agebant.

Britanni, in tanto discrimine constituti, haud fati sibi in Vortigerno, ejúsque filiis quantumlibet strenuis ac magnanimis, subsidii superesse animadvertentes, legatos misere ad Armoricæ Regem Aldroënum, (Salomonis filium, Grallonis nepotem, Conani pronepotem,) à quo decem millia militum auxilium sub Ambrosii ductu transmittenda impetrârunt: qui ad littus destinatum, scilicet Totonesium, appulsus, & ab insularis undique confluentibus gratanter exceptus, confestim in Vortigernum, tanquam exitialem patriæ pestem, turpissimúmque subversorem, movit. Legationis hujusce principem fuisse Guitelinum Archiepiscopum Londinensem

nensem opinor, cujus operâ impetrata fuisse
 auxilia Armorica narrat Historia Britanni-
 ca. Quòd autem sub Constantino duce ea ad-
 venisse eadem historia tradit, haudquaquam
 concedi potest; cùm verus ille Constantinus,
 Ambrosii pater, & Romanorum in Albione im-
 perantium ultimus, non ex Armorica cum sup-
 petiis transmissus, sed in ipsa hac insula à mili-
 tibus imperio est admotus; alter verò supposi-
 titius, Aldroëni frater, cui partam, post denega-
 tam ab Aëtio ter consule opem, historia illa vic-
 toriam affingit, in rerum natura nunquam ex-
 stitit. Quin immo aliam prorsus ac planè di-
 versam ea de victoria narrationem Gildas & Be- Gildas
 da exhibent; *Britannósque tum strages hostibus* epist.
dedisse scribunt, *non fidentes in homine, sed in* Beda lib.
Deo, secundum illud Philonis, Necessè est adesse I. cap. 14.
divinum, ubi humanum cessat auxilium. Adeó-
 que cessasse tunc humanum auxilium, minimè-
 que insulans ante hoc temporis ab Armoricanis
 subventum fuisse, abunde liquet. Ipsum quo-
 que Guitelinum hoc tempore floruisse, docet
 antiquus ille Chronographus Britannicus, qui
 à regno Vortigerni usque ad discordiam (sive præ-
 lium) Guitelini & Ambrosii (scilicet adversus
 Vortigernum) annos duodecim numerat, quod
 est Guoloppum, id est, Catguoloph. Istud Cat-
 guoloph videtur esse oppidum Cambrobritannicè
 Catguili, Anglicè corruptiùs Kidwelly nuncupatum,
 in comitatu Carmaridunensi situm. Anno igitur
 quadringentesimo quinquagesimo octavo ex
 Armorica cum Guitelino venit Ambrosius,
 præliumque Guoloppinum cum Vortigerno,
 ejusve ducibus, conferuit: de cujus suc-
 cessu tacet Chronographus. Illum quo tempo-
 re sublatus est parens in cunis jacuisse, & in Ar-
 moricam

Milton.
Hift. Angl.
Gildas
Epist.
Beda lib.
I. cap. 16.

moricam à nutritiis, ejus salutis consulentibus, ex Britannia, ubi (matre bella Gallicana declinante) natus est, deportatum, & ante Saxonum adventum Vortigerno formidatum, atque in eundem simulac redierat duxisse, Britannica prodit historia. Parentes ejus in bellis Picticis, non Gallicis, occubuisse, Miltonus, contra præstantissimorum authorum sententiam, putat, quòd Gildas & Beda *solum Romanæ gentis ipsum præfatæ tempestati superfuisse, occisis in eadem parentibus*, asserant: cùm tamen illos, per *præfatam tempestatem*, non bella duntaxat Pictica, sed omnes tumultus ac clades inter Maximi cædem & Anglorum appulsum evenientes intelligere; ac sub *Reñtorum immanium* titulo, quibus spoliata mox ab obitu Maximi fuisse Britanniam Gildas queritur, Marcum & Gratianum, Constantinum & Constantem indicatos esse, legentibus ac seriò perpendentibus liquidò constabit. Cùm autem miseri Britanni, hinc Anglosaxonum armis, illinc civilibus principum dissidiis dirissimè affligerentur, permulti *transmarinas regiones*, ut dictum est, *dolentes petebant*: è quibus alii, ut Joannes Leidenfis tradit, fugientes ad Hollandiam, atque ad ostia Rheni fluminis, ubi Rhenus intrat mare, prope *Catwyck* (*Cattovicum*) vela diviserunt, & ibidem castrum munitissimum construxerunt, quod *Britton* appellaverunt, vicinũque populum eis subjecerunt. Castrum illud est Arx Britannica, sive Brittenburgum, olim à Caligula exstructum; quod à Romanis jam, ut videtur, derelictum occuparunt profugi, & ferè collapsum instaurarunt, atque in Brittia Batavica, cum suis congenilibus, quos ibi Maximus antea collocaverat, subacta,

subacta, & eorum adminiculo, vicinorum Frisonum parte, confederunt. Alii, Armoricam petentes, à cognatis amicè excepti, partem ejus super Ligerim fluvium sitam (ab Exuperantio, cujus meminit Rutilius Claudius, paulò antè administratam) illorum ope sibi vendicârunt. Quo etiam tempore Regalis Vene-
torum episcopus acerbum Britanni dominantis jugum ingemuisse legitur. Cum his fuerunt Fracanus, Cotonii reguli Britannici consobrinus, cum filio suo Sancto Vingalopho, aliis Galnutio dicto; & Sanctus Samson senior, qui mox episcopus Dolensis factus est. Dux horum fuit Riovalus, quem ità memorat in Sancti Judoci vita Abbas Florentius; Ipse nam-
que eximius Christi confessor Judocus, de illustri procedens genealogia Riovali, qui principabatur in transmarina sive majori Britannia, quæ modo dicitur Anglia, & postmodum in copiosa navium
multitudine ac manu validâ exteriorem sibi subjecit Britanniam, &c. Hic aliis Rigualdus & Riadam, Sidonio Apollinari Riothamus, Jornandi & Sigeberto Riothimus appellatur. Ille cum duodecim profugorum millibus veniens in Bituricam civitatem, tunc Budico Armoricæ regi, ut ex Argentoræo Fauchetus docet, subjec-
tam, Oceano è navibus egressus susceptus est, ac postea cum Anthemio imperatore foedus contra Gothos iniit. Exinde Armoricæ & Armoricorum nomen in Britanniam minorem & Britannos transiit; annóque quadringentesimo sexagesimo primo Mansuetus episcopus Britan-
norum primo Turonico concilio interfuit & subscripsit. Qui verò nunc primùm gentem Britannicam itthîc sedes posuisse ogganniunt, quoniam antehac expressum Britannorum in

Florenti
in vita S.
Judoci a-
pud Suri-
um De-
cemb. 13.

Sidon. lib.
3. Epist. 9.
Jornand.
de reb. Ge-
tic.
Sigeb.
Chron.

461

iis locis nusquam occurrit nomen, ut illi contendunt, (quanquam in bello quod contra Attilam gessit Aëtius, anno quadringentesimo quinquagesimo primo, inter Romanorum auxiliares à Jornande *Britones* disertè recensentur,) nimis debili nituntur argumento: siquidem nullatenus mente concipere possumus, pauperculos extorres, patrio solo tuendo impares, quorum fugam adeò tragicè Gildas describit, ut misericordiam potius illorum fors eliceret, quàm terrorem aut periculum afferret, tam citò aliam sibi patriam, absque ullo amicorum juvamine, propriis armis acquirerent. Circa hæc tempora Fingarus sive Guignerus, Hybernici reguli filius, in Britanniam cum magno Christianorum à Sancto Patricio baptizatorum agmine trajiciens, à *Theoderico* quodam infideli *Saxonum* duce (ut ex ipso Germanico ejus nomine liquet) Cornubiam vastante, cum furore, sociisque omnibus, interemptus est; uti, fide narrantibus relictâ, refert Anselmus Cantuariensis archiepiscopus, qui *Theodericum Cornubiæ regem* perperam vocat, ista, ut videtur, ex Anglosaxonico quodam Biographo desumens, qui, cum Guigneri patris nomen ignoraret, eum Clitonem appellavit: quo honorario nomine regii sanguinis viri apud Anglosaxones insigniri solebant.

Anselm. in
Aët. Guig-
neri.

Joann.
Tinmuth.
in Sancti-
logio.

462.

Circa hæc etiam tempora Gundleus, Australlium Britonum sive Demetarum rex, Cadoco filio, quem ex uxore Gladusa genuit, commendato regno, seculo renunciavit, & ad ecclesiam quam ipse construxit se recipiens, ibi in magna abstinentia & sanctimonia vitam transegit. Anno quadringentesimo sexagesimo secundo Gildas Albanus, exactis in Armorica septem annis,

nis, in Britanniam rediit, ac Pembrochiensis regionis promontorium, Pepidiacum dictum, adiens, ibi in urbe maritima prædicandi munere sedulò fungebatur. (Nimirum ille anno quadringentesimo vicesimo quinto natus, cùm ad tricesimum ætatis annum attigisset, in Galliam trajecerat, *Childerico eo tempore, Merovæi filio, gentiliū errori dedito, imperante Francis; dum adhuc parva res regum regniq̃ue Francorum esset.*) Dum igitur in illa urbe Caer Morva dicta Gildas prædicaret, ingressâ Nonnitâ (aliàs Melariâ) muliere gravidâ, statim, præsentē etiam Ælbeo, Momoniensis sive *Mumenensis* in Hybernia provinciæ archiepiscopo, obmutuisse perhibetur. Eam Sanctius, (aliàs Xanthus) Ceretici regis filius, (Enniani qui patri successit, & Carantoci Patricium in Hyberniam secuti frater,) vi constupraverat; quæ hoc ipso de quo agimus anno, viz. post missum in Hyberniam Patricium tricesimo, Davidem peperit: cujus futuræ sanctitati illud subitaneum Gildæ silentium ipse Gildas Ælbeusque tribuisse feruntur. Huic Ælbeo Davidem pater contradidit, ejusque curæ educandum demandavit. Unde admodum probabile videatur, ab eo infantulum baptizatum; ac perperam à Giraldo Cambrensi, pro Ælbeo *Mumenensium* episcopo, scriptum esse *Relveum Menevensium episcopum, qui divinâ providentiâ eâdem horâ illuc de Hybernia venerat*; cùm ipse David primus Menevensium episcopus fuerit. Davidem hunc Arcturii avunculum vocat Galfridus, quem potius ejus consobrinum vocâsse debuerat. Quippe illius avum Cereticum, Cunedæ regis filium, ac Guennæ fratrem, quæ nupta Amblado Lambori filio Igernam sive Igrenam Arcturii

Caradoc.
Lancarv.
in vita
Gildæ.

Vita Gildæ
in biblio-
theca Flo-
riac.

Vita Æl-
bei.
Caradoc.
Lancarv.
Girald.
Camb. in
vita Da-
vid.
Ricemarc.
Joann.
Tinmuth.

Galfr. lib.
7. cap. 5.

Georg.
Ocn.

Vita Æl-
bei.

Nenn.

465

Matth.
Vestm,

matrem peperit, exstitisse, Cambrobritannici
produnt genealogi. Et hoc quidem tempore
(ut obiter id notemus) Samsonem, cujus an-
tea meminimus, fuisse episcopum civitatis quæ
vocatur Dol-omhoir in extremis finibus Lethæ,
id est, Dolensis civitatis in Britannia Armoric
Lethana, in ejusdem Ælbei vita legimus. Nam
Armorica etiam *Letha* & *Letavia*, Britannicè
Lhydam, nuncupata est. At Britanni stragibus
intestinis & Anglosaxonum grassationibus fati-
gati, tandem conciliandæ inter principes paci-
tudine coeperunt; quam eâ demum conditio-
ne, ut Vortigernus Ambrosio occiduâ regni Bri-
tannici parte cederet, sancitam esse, ex Nennio
colligimus: apud quem Ambrosius sciscitanti
de ejus genere Vortigerno respondit, *Ambrosius*
vôcor, &, unus de consulibus gentis Romanicæ est
pater meus. Tunc, inquit Nennius, *rex dedit*
illi arcem cum omnibus provinciis plage occidenta-
lis Britannie, & ipse cum magis suis ad sinistra-
lem plagam pervenit, & usque ad regionem quæ
vocatur Guennesi aufugit, & urbem quæ vocatur à
nomine suo Caer Guorthigirn edificavit, Guasmo-
ric juxta Luguballiam, ibi edificavit urbem scilicet
quæ Anglicè Palmcaster dicitur. Hic autem
Nennius illustrem principem Constantini Ro-
mani filium cum Ambrosio Merlino mago, ad-
jectâ de draconibus fabulâ, foedissimè confundit;
quasi Vortigernus, ambitione notissimus, tan-
tam imperii partem in vaticinii præmium spon-
tè & prodigè donâsse præstigiatori voluisset,
aut ipsi Britanni tam stolidè prodigenti consen-
sissent. Anno igitur quadringentesimo sexa-
gesimo quinto, sopitis pro præsentibus civilibus
discordiis, (unde regni Ambrosiani annos cum
Florilego hinc supputandos duxi,) omnis Bri-
tannia,

tannia, ut Henricus Huntingdoniensis narrat, Henr. Hunt. lib. 2.
 viribus congregatis, duodecim phalanges nobiliter ordinatas Hengitto ejusque filio Esco * Glossar. Saxon.
 opposuit apud *Wippedesflete*, id est, ** Vippedi* * Glossar. Saxon.
 fluentum aut æstuarium. Pugnatum est diu & acriter, donec Hengistus duodecim principes cuneorum prostravit, & vexillis eorum dejectis, & manipulis eorum proturbatis, in fugam coëgit. Ipse autem multos principum suorum & gentis suæ amisit, & quendam magnum principem qui vocabatur *Wipped*, ex cujus nomine locum belli illius prædicto nomine vocavit. Victoria igitur illis lacrymabilis fuit & odiosa, ita ut postea non parvo tempore nec ipse intra Britannorum fines, nec Britanni in Cantium venire præsumerent. Tertium hoc Hengisti quo juxta mare aut æstuarium est depugnatum, haud aliud fuisse quàm tertium Vortimeri à Nennio aliisque Cambrobritannicis scriptoribus memoratum prælium, non video cur dubitemus; quippe, quòd ipsi etiam juxta marinum littus, scilicet *in campo juxta Lapidem Tituli* qui est super ripam Gallici maris, confertum esse doceant. Locum hunc quem Nennius *Campum juxta Lapidem Tituli* vocat, Camdenus esse campum juxta *Stonariam* in Thanato insula, & *Wippedesflete* esse *Ebsfletam* in eadem insula opinatur. Verùm *Ebsfletam* olim non *Wippedesflete*, sed *Hypwinesfleet* appellatam esse, jam antè observavimus. Et post Craifordiense seu Dartfordiense prælium *Britannos nunquam in Cantium gratiâ pugnandi venire ausos* esse, testantur Huntingdoniensis & alii. Victos hoc conflictu à Vortimero Anglosaxones primò in Thanaton insulam, atque Henr. Hunt. lib. 2. Ranulph. Cestrensis. lib. 5.
 indè in Germaniam refugisse, Nennius & Gal-

fridus eorūque sequaces scriptitant. Quamquam si *Stonariæ* in Thanato profligati fuissent Anglosaxones, cur ad eandem, quod illi volunt, insulam confugerent? Sique protinus in Germaniam territi abiissent, non ante Vortimeri mortem reversuri, ut illi contendunt, quid opus erat quarto Vortimeri adversus eodem prælio? Nos potius in parte Suffolciæ australi pugnatum esse autumamus, juxta immane illud dorsum scopulosum è regione Galliæ Belgicæ, quod summo mari non sine magno navigantium periculo & terrore longè incumbit. Id nunc dierum *Langer-stone* Anglicè dicitur, & Nennii *Lapis Tituli* esse videatur: qua in Suffolciæ parte fluvium pridem *Gippin-gum* (nunc usitatus Orvellum) dictum, vicumque ejusdem nominis, & *Ipsuicum* elegans forum, olim *Gipsuicum* nominatum, *Vippedi* sive *Guippedi* memoriam aliquatenus conservare facile crediderim. Præsertim, quum circa hæc loca Vortimerum contra Saxones bella gessisse Caxtonus testatur. Quod si in ipso Cantio hac tertiâ etiam vice, ut nonnulli volunt, Hengistus cum Britonibus conflixerit; in campo potius inter vicina duo oppidula, milliaria circiter duo ab invicem distantia, *Stonam* & *Fletam Aquilonarem*, prope *Gravesendam*, confertum esse hoc prælium omnino censuerim; ita ut *Stona*, quæ vox Anglis nostris *Lapidem* denotat, sit Nennii Britanni *Lapis Tituli*; & *Fleta Aquilonaris* sit *Vippedi Fleta*; & Tamisis ostium sive æstuarium villas prædictas alluens, seque in mare Gallicum mox effundens, à Nennio *Maris Gallici* nomine insigniatur; eodem planè sensu quo Colnus, ampiculus Hertfordiensis, *Gildæ Britanno Sancti Albani*

Caxt.
Chron.

Nenn.
Hist. Brit.

Gild.
Epist.

Albani martyrium enarranti, quia in Tamifim influit, Tamifis nuncupatur, quod in nostro *Antiquitatum Albionensium* Elencho pridem est ostensum. Neque enim Camdeni *Stonariam* Nennii *Lapidem Tituli*, nec *Ebsfletam* esse *Vip-pedi Fletam*, nec in Thanato insula nunc temporis decertatum esse, rationes paulò antea exhibitæ satîs supérque evincunt.

Nunc ad Arcturii tempora accedimus: de quo Principe mira est authorum discrepantia; dum illum alii supra augustissimos gentium triumphatores evehere, alii è rerum natura explodere annituntur. Illum illiúsque duodecim viétorias Herculi ejúsque duodecim laboribus æquiparant Britanni; eadémque de Arcturio nascente, quæ de Hercule in comœdia Plautus, Historiæ Britannicæ author commentus est, regem Utherum Pendraconem ejúsque satellitem Ulfinum Jovi ac Mercurio, Igernam Alcmenæ, Gorloëm & ejus satellitem Jordanem Amphitryoni Sotiæque assimilans, nec solum interpretem suum ac interpolatorem Galfridum, sed etiam abbreviatorem Henricum fallens. Narrat enim, Ambrosio defuncto, Utherum (quem ipsius fratrem Galfridus, filium Henricus facit) successisse; ipsúmque, Merlini arte, Gorloïs speciem induisse, Ulfino in Jordanem transmutato, adeóque Igernæ concubitu potitum, genuisse Arcturium. Et nostris quidem insulanis nimio olim in usu fuit, Græcorum Romanorúmque fabulas in Britanniam traducere. Sic Danai Belidas in Diocletiani Syri filias, sic Persea & Andromedam in Georgium & Sabram commutârunt. Ambrosium verò, quum contra Saxones dimicaret, nullos habuisse fratres clarè indicat Gildas, *solum ipsum Romanæ gen-*

Gildas
in Epist.

tis

Guil.
Malm.
lib. 1.
Galfr.
lib. 7.
cap. 3.

Nenn.
hyst.

Milt. hyst.
Angl. lib. 3.

tis in Britannia tunc temporis *superfuisse* scribens. Ejusque filium ac successorem haud fuisse Utherum, tum ex Gilda, *Ambrosii sobolem magnopere ab avita bonitate degenerasse* testante, quod de Arcturio, cujus avus hâc ratione existisset Ambrosius, neutiquam dici poterat; tum ex Guilielmo Malmsburiense colligo, qui strenuam Ambrosio contra Saxones operam navasse Arcturium refert; & ex ipso Galfrido, qui Lothum ipsius Arcturii sororem Aurelii Ambrosii tempore duxisse scribit. Tantum abest ut inter Ambrosii & Arcturii tempora cujuspiam Pendraconis regimen interveniret. Immo verò hunc Utherum non alium fuisse quàm ipsum Arcturium, Nennius haud obscure his verbis subinnuit; *Artur pugnabat contra illos in diebus illis, viz. Saxones, cum regibus Britonum. Sed ipse dux erat bellorum, & in omnibus bellis victor exstitit. Artur Latine translatus sonat Ursum horribilem, (nam ut Græcis ἀρκυρ, ita Britannis Arth ursum denotat,) vel malleum ferreum quo confringuntur malæ leonum. Mab Uther Britannicè, Filius horribilis Latine, quoniam à pueritia sua crudelis fuit.* Hinc ubi Arcturium Mab Uther nuncupatum historiæ Britannicæ consarcinator animadverteret, ut fabulis altiùs ejus famam attolleret, Uther in proprium nomen convertit, adjecto etiam grandifono turgidoque Pendraconis agnomine, quod ipsum à Miltono pridem est observatum; veteremque, ut antè dictum est, Plauti de Jove Herculem gignente comœdiam, suo Arcturio ejusque patri imaginario applicuit. Historicorum verò neminem ante hunc scriptorem Utheri Pendraconis meminisse constat: quanquam succedentibus temporibus castrum,

in

in agro Cambrensi ab aliquo istiusmodi figmentis delectato exstructum, Pendraconis nomine donatum fuerit. Si quis autem rex Britannicus appellatus fuerit *Pendracō*, sive *Caput draconis*, nemini melius quàm ipsi Arcturio hoc etiam nomen competeret, quippe cujus in galea, testibus Galfrido & Matthæo Florilego, insculptum fuit draconis simulacrum. De regni Arcturiani tempore magnopere variant scriptores. Henricus Marleburgensis & Georgius Buchananus initium ejus ad annum quingentesimum vicesimum octavum referunt, Guilielmi Malmesburiensis, Ranulphi Cestrensis, & Joannis Tinmuthensis verba, qui, decimo Cerdici anno *cœpisse regnare*, aut *surrexisse*, Arcturium tradunt, malè, ut videtur, interpretantes. Anno quingentesimo vicesimo secundo Hector Boëtius; anno quingentesimo decimo sexto Matthæus Vestmonasteriensis & David Poëlus; anno præcedente Radulphus Baldocensis & Thomas Rudburnus; anno quingentesimo octavo Usserius Armachanus archiepiscopus; anno quadringentesimo nonagesimo primo Ricardus *Divisiensis* sive *Divisionensis* (perperam Lelando *Divionensis* appellatus) & Ricardus Vitus Basingstochius, eum cœpisse scribunt: à quibus haud multum discedunt Radulphus Niger, Valerius Anselmus Ryd, & Huldericus Mutius, illum Zenone imperante (qui scilicet illo anno obiit) regnasse prodentes. Anno quadringentesimo quinquagesimo octavo floruisse regnum Arcturii in Britannia Jacobus Meyerus asserit. Quindecim annorum juvenem Guilielmus Malmesburiensis, Galfridus Monumethensis, Matthæus Vestmonasteriensis & Eulogii Author; decimum octavum ætatis

Galfr.
lib. 7.
cap. 2.
& Matr.
Vestm.

Guil.
Malm.
de Glasc.
antiqu.
Polychr.
lib. 5.
cap. 6.
Tinm.
Histor.
Aurea.

Annal.
Flandr.
lib. 1.
Malm.
Antiq.
Glaston.
Eulog.
lib. 5.

Vincent.
lib. 20.
cap. 56.
Antonin.
Chronic.
tit. 11.
cap. 2. § 2.
Mon. Nuss.
Chronic.
Belgic. à
Pistorio
editum.
467.

Guil.
Malm.
lib. 1.
cap. 1.

ætatis annum agentem Ranulphus Cestrensis, Joannes Tinmuthensis & Georgius Buchanus regem factum fuisse narrant. Martinus Polonus, qui sub Rodolpho Hasburgensi floruit, in Hilarii papæ tempora; & ante illum Vincentius Bellovacensis, qui sub Friderico secundo imperatore *Speculum Historiale* exaravit; nec non Antoninus Florentinus & Monachus Nussiensis, qui sub Friderico tertio vixerunt, in undecimum Leonis imperatoris annum, qui fuit ejusdem Hilarii postremus, Arcturiani regni initium conjiciunt. Nos itaque, concordia horum quatuor scriptorum minimè contemnendorum autoritate nixi, Arcturium anno quadringentesimo sexagesimo septimo, quindecim annos natum, in Danmonienſi (Cornubiam & Devoniam complectente) principatu Gorloï patri successisse opinamur; cujus nimirum ille re verâ, ut Amphitryonis Hercules, existit filius, quicquid fabulatores de Jove & Uthero finxerint. Atque hâc demum ratione optimè consistere poterunt, tum Galfridi omniumque authorum Cambrobritannicorum de ejus cum Leone imperatore & Simplicio papa synchronismo, tum Guilielmi Malmesburiensis de ejus sub Ambrosio victoriis testimonia. Ille igitur, sese protinus militiæ assuefaciens, egregiam sibi famam brevi comparavit, dum contra Saxones in Aquilonari Britanniae parte sub Ambrosii auspiciis depugnaret. Sed ut plerumque virtutem gloriâque comitari adsolet invidia, ita è Britannicis principibus nonnulli pullulantem illius celebritatem iniquo ferre animo coeperunt. Horum coryphæus fuit Hoëlus, Gildæ Albani frater, Areclutæ, hoc est, vallis ad Cludam fluvium, sive Cludſdaliæ, & Lenoxiæ,

Lenoxiæ, in qua civitas *Arcluda*, sive *Alcluda*, regulus, aliàs *Cuillus* & *Huelinus* dictus. Hic patriæ charitati propriam ambitionem ac malignitatem anteponens, Saxones Northumbriam incolentes ad efferatæ quam animo conceperat vindictæ participationem vocavit. Et hoc civile bellum respexisse videtur Huntingdoniensis, post recitatum prælium ad Vippedi fluentum, ista subjiciens; *Britanniæ igitur dum cessarent externa bella, non cessabant civilia; sed inter exterminia civitatum ab hoste dirutarum pugnabant invicem qui hostem evaserant cives.* Cæterùm *Arcturius* Hoëlo & Saxonibus audacter obviàm progressus, inito in Venedotia sive Boreali Vallia cruento certamine, ipsos superavit. De quo bello ità Joannes Prisæus; *Exstat adhuc, inquit, locus in Venedotia qui cædis hujus memoriam adhuc retinet, lapidémque ingentem nomen hujus Huelini præferentem habet erectum, ut mos erat antiquis ad hujusmodi rerum memoriam perpetuandam.* Hanc primam de hostibus victoriam reportavit *Arcturius* juxta ostium *Cludæ* in Venedotia fluvii, quem Nennius *Gledy* vocat; sicut alii mediæ ætatis Historici ejusdem fluvii accolæ *Streatgledwallanos*, pro *Stratcludwallanis*, appellitant. Annum quadringentesimum septuagesimum huic conflictui assignandum esse; ac proinde eos qui octodecim annos natum *Arcturium* regnare cœpisse volunt, à prima victoria ipsius annos dinumerare, existimo. Hoëlum in Anglesiam insulam fugientem victor insecutus, illic obtruncavit. Caunum ille sive Navum, *Cludf-daliæ*, *Arcludæ* aliarumque regionum vicinarum regulum, qui filios viginti quatuor genuit, patrem habuit; eique, fratribus quatuor natu majori-

Henr.
Hunt.
lib. 2.

Pris. histor.
Britan.
defens.
Carad.
Lancarv.
in vita
Gilde.
Girald.
Cambr.
Joann.
Capgr.
Glaston.
regeſt.

470.

Carad.
Lancarv.
in vita
Gilda.

Carad.
Lancarv.
in vita
Gilda.

Sidon.
Apoll.
Cassiod.
Jornand.
de temp.
success.

Sigon.
de imp.
occid.

majoribus, Gildâ scilicet, Mailoco, Egrea & Allæco, cum sorore Peteona, seculo renunciantibus, in regno successerat. Porro, ejus cædes ab Arcturio patrata, nè ultra præfatum annum regni Arcturiani initium differamus, efficit; cum illum, quo tempore periit, eorum certè qui Arcturio resistebant fratrum natu maximum, sed *juvenem tamen magnanimum ac victoriosissimum*, Caradocus Lancarvanensis appellat; qui, si aliorum computationes (quas repudiavimus) sequeremur, juventutis terminos procul dubio excederet. Illum recentiores (*Areclutam* tunc Scotici juris factam cernentes) Scotiæ regem fuisse somniârunt; ut & Angusellum, qui, adjuvante Arcturio, postea Marco ibidem successit. At Gildas in Hybernia (ubi *studium* in civitate Armachana *rexit, ac prædicavit*, &, ut Caradocus scribit, *innumerales convertit ad fidem catholicam*, quamobrem in Merlini vaticiniis *Prædicator Hyberniciæ* nominatus est,) auditâ fratris nece, in Britanniam rediit, Arcturioque reconciliatus, factus est ipsius capellanus. Eodem anno nobilis Romanus, nomine Arvandus, Anthemii imperatoris jussu, supplicio capitali est affectus, quod, scriptis ad regem Gothorum literis, pacem cum Leone Augusto dissuasisset, ac Britannos super Ligerim sitos oppugnari oportere affirmaverat. Horum Britannorum rex Riothimus, qui illam Armoricæ partem Severo Cæsari ademerat, pace cum illius successore Anthemio compositâ, Romanis adversus Ericum Gothorum regem suppetias tulit; qui, ut Jornandes docet, *innumerus ducens exercitum ocyus advolavit, diuque pugnans, Riothimum regem, antequam Romani in ejus societate conjungerentur, superavit.*

vit. Ille igitur, amplâ parte exercitûs amissâ, cum quibus potuit fugiens, ad Burgundionum gentem vicinam, & Romanis eo tempore fœderatam, advenit. Quo etiam tempore Britannos de Biturica à Gothis expulsos fuisse, multis apud Dolemsen vicum peremptis, narrat Gregorius Turonensis. Nihilominus reverso rege, ac inflauratis, ope congentilium in altera Armoricæ parte degentium, viribus, ingenti fuere obici Britanni, quò minùs Gothi universam Galliam subigerent.

Gregor.
Turon.
lib. 2.
cap. 18.

Anno quadringentesimo septuagesimo tertio 473.
Rex Hengistus ejûsque filius Escus, ut Florentius scribit, quartâ vice cum Britonibus pugnavere, & potiti victoriâ, innumerabilia spolia tulere: in qua pugna Britones Anglos sicut ignem fugerunt. In ericeto juxta Colcestriam confertum esse hoc prælium nonnulli tradunt. De tribus hisce postremis Hengisti & Vortimeri conflictibus, Guilielmus Malmesburiensis, ubi quater inter ipsos depugnatum esse scripserat, & Ailsfordiensem pugnam ejusdemque successum breviter attigerat, ista subjicit; In ceteris cum Angli superiorem semper manum referrent, pax convenit, incentore belli Vortimero fatali sorte sublato, qui multum à facilitate patris abhorrens, egregiè regnum moderaretur, si Deus sivistet. Sed & ipse Galfridus Malmesburiensi de Anglorum victoriis loquenti suffragari videtur, priori suæ de Vortimeri successibus narrationi quodammodo reclamans, ubi Hengistum cum Ambrosio congressurum, Insulanos Britones pro nihilo reputasse, cum toties eos in præliis devicisset, libere fatetur. Anno igitur quadringentesimo septuagesimo quinto, cum jam viginti annos bellum perdurasset, obiit Vortimerus;

Florent.
Vigorn.

Annal.
Anglosax.
Æthelv.
lib. 1.
Guil.
Malm.
lib. 1.

Galfr.
lib. 5.
cap. 3.

475.

Heñt.
Boët.
lib. 8.

merus ; quem à Ronixa noverca veneno extinctum, contra Malmesburiensem, in Anglo-saxonice gentis odium Galfridus confinxit, eadem fide, quâ Romanam de Scipionis Africani sepultura narrationem huic principi ipse pariter ac Nennius accommodârunt. Eo autem mortuo, de pace inter Hengistum & Vortiger-num agi coeptum est, cujus fanciendæ gratiâ, convenire Ambresburie placuit ; ibique inter alios procures, Vodinus episcopus Londinensis, qui Guitelino successerat, & Vortigernum, quod Ethnicam foeminam Ronixam, Hengisti filiam, (spretâ justâ conjugem) sibi matrimonio junxisset, sæpius instigante Vortimero, increpaverat, à Saxonibus fuisse interfectus videtur : (non autem ante primum ejusdem Vortimeri prælium, ut Hector Boëtius putat, cum illi pugne superstitem fuisse antecessorem ejus Guitelinum ex præmissis liquet.) Nam illic Hengistus, vitio quodam humani ingenii, inquit Malmesburiensis, ut quò plus habeas plus ambias, fraude subornatâ, generum ad convivium cum trecentis suorum invitat : cumque frequentioribus poculis invitatos ad tumultum animâisset, & unumquemque, ex industria, salsâ dicacitate perstringeret, primò ad jurgia, mox ad arma ventum est. Ità Britones ad unum jugulati animas inter vina evomuere ; rex ipse captus datis tribus provinciis libertatem redemit, servitutem exuit. Tres illas provincias fuisse Essexiam, Middlesexiam & Suffexiam, novis istis nominibus à Saxonibus qui occupârunt insignitas, docet Nennius : quanquam munita aliquot oppida in iisdem Britanni retinerent. Cæforum in hoc colloquio numerum ultra quadringentos Galfridus aliique multiplicârunt : pro Malmesburiensi

buriensi tamen facit Nennius, ac trecentos in-
 ermes illic fuisse jugulatos à Saxonibus, *Saxas*,
 id est, breves gladiolos, contra pacta conventa
 sub sagis eò afferentibus, testatur. Totidem Joann.
Leidenf.
Chronic.
Belgic.
lib. 1.
cap. 9.
Vorper.
Hist. Fris.
lib. 1.
cap. 8.
Kemp.
ver. Fris.
lib. 1.
cap. 8.
 quoque habent Joannes Gerbrandus Leidenfis,
 Vorperus Thaborita, & Cornelius Kempius.
 Eldolum quendam, Glocestriæ consulem, palo
 quem fortè invenerat arrepto, solum septua-
 ginta Saxones armatos interfecisse, ejusque
 fratrem Eldadum, ejusdem Glocestriæ episco-
 pum, cæsos Britannos humo mandâsse, Gal-
 fridus fabulatur; de quibus tamen fratribus,
 tam apud Nennium Cambrobritannum, quàm
 apud Guilielmum Malmesburiensem Anglum,
 planè altissimum est silentium. Veruntamen
 Abenum, nobilis Britanni qui ibidem occubuit
 filium, ex hac clade vix evadentem, in loco
 qui ex ejus nomine Abendunum vocatur ere-
 miticam duxisse vitam, atque indè confluen-
 tium hominum frequentiam turbatum latenter
 recessisse, & in Hybernia vitam finiisse, narrat
 Simon quidam in Abendonensium Abbatum
 historia. Ut hunc Simonis Abenum, Ibari
 Begerinensis (quem Hybernienfes celebrant) ne-
 potem Abbanum esse credam, & oppidi præ-
 fati, quod à veteribus Anglosaxonibus Ab-
 bandunum dicebatur, nomen, & ipsa tempo-
 ris ratio, persuadent. At Vortigerno peper-
 cit Hengistus, tum quoniam ei filiam connu-
 bio pridem locaverat, tum quia rebus suis vi-
 tam ejus conducere existimaret. Priusquam
 verò illum percusso foedere Angli dimitterent,
 vastatâ longè latèque insulâ, civitates Ebora-
 cum, Lincolniam, Londinum & Vintoniam
 occupârunt. Post turpem itaque pacem inter
 socerum generumque sancitam, quâ bello vi-
 cennali

Paul.
Diacon.
in contin.
Eutrop.
fin. lib.
Ranulph.
Cestrenf.
in Polychr.
lib. 5.
cap. 3.

Eugyp.
vit. Sever.
cap. 32.

cennali finis aliqualis pro præfenti est impofitus, Britanni, Vortigernum deteftati, folum exinde Ambrofium coluerunt; qui, cùm imperium occidentale, poft multiplices Auguftorum cædes, imperatore legitimo deftitutum titubare atque ad interitum ruere, ac ipfum orientale graviter laborare, cerneret, hoc ipfo anno, quo Julium Nepotem Oreftes, Zenonem Bafilifcus ejecerunt, purpuram, fi Onuphrio Panvinio & Octavio de Strada credimus, fumpfit: quod etiam ante eos Paulus Varnefridus ita exprefse retulit; *Apud Britanniam Ambrofius Aurelianus, qui folus fortè Romanæ gentis Saxonum cædi superfuerat, purpuram induit, victorèsque Saxones, Britonum ducens exercitum, fuperavit fæpe.* Eadem quoque habet Ranulphus Cestrenfis. Nempe, quod paterno fibi jure competere videbatur, adhortante jam opportunâ occasione, in fe recepit. Unde quàm minimè opus fit, ut Paulum in mendofa aut Gildæ aut Bedæ de Constantino Ambrofii patre loquentium exemplaria, *indutus* pro *indutis* exhibentia, incidiffe, cum nonnullis fentiamus, cuipiam facile eft perfpicere. Porro, Arcturium factum fuiſſe patricium, figillum ipſius comprobatur; qui honos à quo ipſi, niſi ab Ambrofio jus Auguſtale iſthîc exercente, conferretur, nullus video. Ambrofium quendam exſulantem Odobogar, ſive Odoacer, Italiæ rex, Severini precibus exoratus, abſolverat: quem utique Baronius eundem eſſe cum Ambrofio noſtro, inſulamque iſtam mox adiſſe, ut opinetur multa perſuadere aſſerit; cùm nihil tamen omnino profert quod prudenti cuipiam hoc perſuadeat, præter unum Ambrofii nomen, quod illi cum multis aliis commune fuiſſe

476.

fuisse liquet. Immo verò diu ante annum quadringentesimum septuagesimum sextum, quo exsul ille absolutus est, ex Armorica in Britanniam trajecisse regem Ambrosium, antea ex antiquo Chronographo ostendimus; & Vortigerno jampridem terrori fuisse, Nennius indicat. Protinus Hengistus Essexiam ac Middlesexiam Anglosaxonibus replet, dato etiam præfide qui sub ipso provincias illas administraret; aliosque è Germania accersit, quibus Suffexiam tradat habitandam. Anno itaque quadringentesimo septuagesimo septimo Ella cum tribus filiis, Cimenio, Plentingo & Cissa, ac trium navigiorum classe militaribus copiis instructissima, in Britanniam, ad locum qui indè *Cimenii ora* vocabatur, appulerunt. Locum illum prope Vitteringam villam (in occidentali Suffexiæ parte sitam) fuisse, concessæ Seleseniensi ecclesiæ à Cedovalla occidentalium Saxonum rege donationis charta testatur. Egregredientibus autem Saxonibus de mari, Britanni clamorem excitârunt, & à circumjacentibus locis innumeri convolârunt, (proprios lares tueri statuentes, quamvis ab improbo rege deserti ac quali divenditi,) & statim bellum initum est. Saxones verò, staturâ & vigore maximi, impudenter (ut Huntingdoniensis verbis utar) eos recipiebant, illi verò imprudenter veniebant. Nam sparsim & per intervalla venientes à conglomeratis interficiebantur; & ut quique attoniti veniebant, rumores sinistros ex improvviso sentiebant. Fugati sunt igitur Britanni in proximum nemus, quod vocatur *Andredslega*. Saxones autem occupârunt littora maris in Suffexia, magis magisque sibi regionis spatia capeffentes, usque ad no-

477.

Æthelv.

lib. 1.

Florent.

Vigorn.

Henr.

Hunt.

lib. 2.

Joann.
Tinmuth.
& Capgr.
in vita
Cadoci.

Caradoc.
Lancarv.
in vita
Gildæ.

Vincent.
Specul.
histor.
lib. 21.
cap. 105.
Regest.
Landav.
in vita
Sams.
Joann.
Tinmuth.
in vita
Iltuti.

num annum adventûs eorum. Prædictum nemus etiam *Andredswald* appellabatur, magnamque Cantii & Suffexiæ partem, viz. 120 mill. pass. longitudine, 30 latitudine, occupavit. Quid Anglosaxones per novennium proximum gesserint, authores reticent: nonnullæ autem Britannorum res in illo temporis spatio transactæ occurrunt, memoratu ne utquam indignæ. Cadocus Demetiæ rex, Staterio (ut videtur, filio) regno cedens, Abbas Lancarvanensis in Glamorgania monasterii effectus est, patrémque Gundleum sæpe visitans confortabat, asserens, non inchoantibus coronam esse promissam, sed perseverantibus in bonum: pascebâtque centum quotidie clericos, totidem pauperes, & totidem viduas, præter advenas & hospites ad illum crebrò venientes. Licet enim Abbas multos sub se monachos regeret, portionem tamen regni patris sui possidens, indigentibus necessaria distribuit. Gildæ Albanio persuasit, ut in ejus Gymnasio studium scholarium per anni spatium regeret; quo finito, ad duas insulas, *Ronecham* & *Echniam*, Cambriæ adjacentes, ambo communi consilio secesserunt. At Gildas ab Orcadenfibus piratis famulos ipsius & supellectilem per vim abducentibus vexatus, indè Glastoniam profectus est. Cadoci (quem magnâ veneratione profectus est Arcturius) hortatu Iltutus, qui Germani Altifiodorensis fuerat discipulus, clericalem habitum induit, postquam à consobrino suo rege Arcturiocum honore receptus, tandem ad regem Glamorganensium veniens, curiam ejus sub ipso rexisset, secundus à rege factus. Ille à Dubricio, Landavenfi episcopo, monasterii in Glamorgania in loco qui ab eo *Lhan Iltuit*, id est, ecclesia

ecclesia Iltuti, dicebatur, hodie *Lhantwit*, Abbas constitutus est; ubi Samsonem juniorem baptizavit, qui circa annum quadringentesimum octogesimum natus, ab eodem Dubricio postea episcopali honore decoratus, ecclesiam Dolensem in Armorica rexit. Circa postrema Simplicii papæ tempora, quem *Sulpicium* Galfridus perperam nominat, Arcturius ad ipsum transmisit Galvanum duodecim annos natum, quem ex ejus sorore Anna Lothus Laudoniæ regulus, Anguselli & Uriani frater, genuit. Interea Melvasius Somersetenensis provinciæ regulus, Arcturii conjugem rapuit, eamque aliquantisper, scilicet per anni spatium, clam detinuit; donec Arcturius Glastoniam, ubi custodiri illam compererat, cum Cornubiensibus ac Devonienfibus copiis obsidione cingeret: dumque hic oppidum expugnare, ille verò propugnare satageret, discordiæque intestinæ cruentus metueretur progressus, Abbas Glastoniensis & Gildas Albanus, comitante clero, medias acies intrârunt; quorum interventu motus Arcturius, cum Melvasio, receptâ uxore, in gratiam rediit; ac deinde ambo reges Abbati monachisque Glastoniensibus complura territoria largiti sunt. Cùm autem Glastoniam, sive Avaloniam, specialiùs & *κατ' ἐξοχὴν* Insulam (scilicet fluvialem sive interamnam) Galfridus nuncupatam observaret, hunc *Insulæ regem*, ut longinquiora suo Arcturio trophæa astrueret, in *Islindie* regem transmutavit, quam ab illo fuisse subactam fabulatur.

480.

Galfr.
lib. 7.
cap. 3.Caradoc.
Lancarv.
in vita
Gildæ.Galfr.
lib. 7.
cap. 3. &
cap. 4.Guil.
Malm.
lib. 3.

In Aquilone Octa & Ebusa sæpenumerò cum provincialibus congressi, profligatisque qui resistendum putaverant, reliquos in fidem acceptos placidæ quietis gratiâ mulcebant.

Eginh.
in vita
Caroli
magni.

Adeoque jam Hengistus, se rebus suis satis prospexisse arbitratus, magnam exercitus Saxonici partem in Germaniam redire cupientem dimisit. De qua remigratione ita Eginhardus: *Saxonum gens, inquit, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniae incolis egressa, per Oceanum navigans Germaniae littoribus, studio & necessitate querendarum sedium, appulsa est in loco qui vocatur Haduloa; eo tempore quo Theodericus rex Francorum, contra Hirminfridum ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastavit ferro & igne.* Hunc Saxonum reditum ad primum eorum in Germaniam adventum aliqui ineptissime traducunt. Reverfos, arcem sive Pyrgum Lugduni construxisse, Joannes Gerbrandus Leidenfis, & vulgata Hollandiae Chronica secuti Meursius, Hegenitius & Adrianus Junius referunt. De quo Burgo Janus Doufa, nobilis poeta, ipsi, quod ab ejus militibus factum est, Hengisto tribuens, ita cecinit;

Meurs.
Athen.
Batauv.
Hegen.
Itin.
Fris.

*Quem circinato mœnium ut ambitu,
Sic arcuatis fornicibus novum
Putatur Hengistus Britanno
Orbe redux posuisse victor.*

Isti nimirum circa Lugdunum per annos aliquot commorati, inde Haduloam, ut Eginhardus habet, profecti sunt, & congenilibus suis illuc sub Hattugato accedentibus sese adjungentes, praedictum Theodericum postea in bello Turingico adjuverunt. Horum discessu animati Britanni, apud Regem Ambrosium, se inhonestâ Vortigerni pace, nimiâque ejus in Saxones propensitate, hæreditariis laribus ejectos ac spoliatos esse conqueruntur; proinde orant ut, ministratâ jam idoneâ rei bene gerendæ

dæ ansâ, patriæ afflictæ subveniat. Ille igitur primùm è medio tollendum esse tantæ ruinæ authorem statuens, infestos concitè in Vortigernum ducit; quem subditis exosum, & ab omnibus ferè derelictum, in Cambria demum intra oppidum Genorium arctâ obsidione conclusit, obsessumque anno quadringentesimo octogesimo quinto, qui fuit regni Vortigerni quadagesimus, incendio absumpsit. Tot quippe annos (scilicet inclusivè supputatos) eum regnâsse Nennius his verbis subinnuit: *Nenn.*
Factum est autem post suprâ dictum bellum quod fuit inter Britones & Romanos, quum duces illorum occisi sunt, & post occisionem Maximiani (sive Maximi) tyranni, transactoque Romanorum in Britannia imperio, post, quadraginta annos Britanni sub metu fuerunt, Gnorthigirrus regnavit in Britannia, & dum ipse regnabat, urgebatur à metu Piclorum Scottorumque, nec non & à timore Ambrosii. Et aliquandiu Vortimero filio superstitem fuisse, atque immediatè quidem ac proximè ante reportatam ab Ambrosio de Saxonibus victoriam, quod hoc anno factum, periisse Vortigernum, Britannica confirmat historia; quæ etiam illius fraude patrem fratremque Ambrosii occubuisse, ipsumque Ambrosium recens natum à nutritiis tyrannum metuentibus in Armoricam esse deportatum, narrat. Cujus mater, ut Nennius loquitur, timebat nè occideretur puer à rege iniquo, ideoque patrem fateri noluit. Unde forsan illum in prima juventute militantem in Gallia, adversus Constantinum & Constantem cum Gerontio perduelle sensisse ac conjurâsse, & indè in Britanniam reversum infanti struxisse insidias, admodum credibile videatur. Ex

485.

Galfr.
lib. 5.
cap. 1.Idem
lib. 2.
cap. 6.

Matth.
Vestm.

Nenn.

Matth.
Vestm.

Henr.
Hunt,
lib. 2.

Florent,
Vigorn.
Milt. Hist.
Angl.

prima uxore, (aut, ut Galfridus habet, *pellice*,) cujus nomen haud memoratur, tres filios, Vortimerum, Catigernum, & Pascentium, incestamque filiam suscepit, ex qua Faustum, à Germano Alrifiodorensi baptizatum, genuit; qui *locum magnum*, ut Nennius scribit, *super ripam fluminis Remnii*, (comitatus Monumethensem & Glamorganensem determinantis,) condidit, ibique pie sancteque vitam exegit. Ronixa nullos ei liberos peperisse legitur. Post Vortimeri obitum *nihil contra Saxones vivente Vortigerno novatum* esse prodit Malmesburienfis: illo autem extincto, augescentem indies exercitum Ambrosius eodem anno in eos rapit, praeliumque cum iis conferit, quod sic Florilegus describit; *Anno gratiae quadringentesimo octogesimo quinto, Britones, duce Aurelio Ambrosio, convenerunt ad pugnam apud Mercredesburne contra Ellam & filios suos; & cum diu & acriter pugnam commisissent, Ella cum filiis, non sine dispendio Britonum, campum deseruit; misit igitur Ella in patriam suam, majorem quaerens copiam armatorum.* Hanc esse insignem illam à Gilda & Beda celebratam victoriam Ambrosianam existimo, quoniam de istius pugnae successu Fabius Æthelvardus & cuncti ferè Anglosaxonum Annales tacent, suorum triumphos suppressere haudquaquam soliti. Henricus Huntingdoniensis, quamvis ferè *dubiam fuisse victoriam, & utrumque exercitum valde laesum & minoratum, alterius congressum deventem, ad propria remeasse*, tradit; *misisse tamen Ellam fatetur ad compatriotas suos auxilium flagitantem.* Nec est quòd unicum Florentii, Saxonibus victoriam tribuentis, cum Miltono, testimonium cæteris omnibus anteponamus.

ponamus. In anteriora tempora victoriam Ambrosii conjicit Huntingdoniensis, Ailsfordiensi prælio superatos ab illo fuisse Anglo-saxones narrans; quum tamen Gildas non statim post coeptam insulæ per advenas vastationem, sed *aliquanto* post illam *tempore interveniente* illud contigisse testatur, post victos scilicet aliquot præliis à Saxonibus Britannos. Sed ipsum Gildam audiamus. *Tempore igitur interveniente aliquanto*, cum recessissent domum crudelissimi prædones, roboratæ à Deo reliquæ, (quibus confugiunt undique de diversis locis miserrimi cives tam avidè quàm apes alveario procellâ imminente,) simul deprecantes eum toto corde, & (ut dicitur) innumeris onerantes æthera votis, nè ad internecionem usque delerentur, duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, (qui solus fortè Romanæ gentis tantæ tempestatis collisioni, occisis in eadem parentibus, purpurâ nimirum indutis, superfuerat, cujus nunc temporibus nostris soboles magnopere avitâ bonitate degeneravit,) vires capeffunt, *victiores* provocantes ad prælium: quæis victoria Domino annuente cessit. Beda quoque id ipsum ad Zenonis imperatoris tempora referens, Britones, inquit, duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus fortè Romanæ gentis Saxonum cædi superfuerat, occisis in eadem parentibus purpurâ indutis, *victtricem* eorum gentem provocantes ad prælium, vincunt: & ex eo tempore nunc hi, nunc illi palmam habuère, donec advena potentior totâ per longum potiretur insulâ. Et Guilielmus Malmesburiensis Ambrosium Saxonum post Vortimeri obitum, atque etiam Vortigerni, (quo *vivente* nihil post initam pacem

Henr:
Hunt.
lib. 2.

Gildas
in Epist.

Beda
de rat.
temp.

Guil.
Malm.
lib. 1.

contra

contra eos novatum,) intumescere pressisse testatur. Ac tum primum fusos fuisse Anglos præfati authores consentiunt, nequicquam antea fortiter agente Vortimero; quicquid contra de illius laureis Scriptores Cambrobritannici prædicaverint.

488. Hengistus, cum jam triginta novem annos completos & paulò amplius in Britannia exegisset, anno quadringentesimo octogesimo octavo, qui fuit adventus sui quadagesimus, scilicet inchoatus, vitam cum morte commutavit. Annos quatuor supra triginta regnavit. Quòd autem nonnulli solum triginta duos illi tribuunt, notandum est, eos non ab inchoato, sed à stabilito & confirmato post Craifordiensem victoriam regno, annos ejus dinumerare. Historiæ Britannicæ confarcinator, Britannis suis haud satis esse ducens, insignem de hostibus victoriam reportasse, nisi ipsum Hengistum violentâ morte mulctarent, rursus illa duo fraterna phantasmata, Eldolum & Eldadum, in scenam introducit. Hengistum cum Britannis congressum in campo *Maesbell* dicto, juxta *Danum* vel *Donum* fluvium, prope oppidum quod illi *Caer Conan*, nostri postea *Conisburgum* appellabant, ab Eldolo monomachiâ victum captumque, & Eldadi (Samueli Prophetæ Agagum Amalecitam in frustra concidenti sese comparantis) horatu capite truncatum fuisse, citato *Gildæ de Victoria Aurelii Ambrosii libro*, tradit: eadem nimirum fide quâ Anglosaxonum exercitum ducentis armatorum millibus tunc temporis constare affirmaverat; quanquam eos majorem copiarum partem, ante initum cum Ambrosio certamen, domum remisisse, verus ille & genuinus Gildas luculentè testatur, *exterminatis* nimirum
- Florent.
Vigorn.
Guil.
Malm. lib.
I. cap. I.
Henr.
Hunt. lib.
2.
Galfr. lib.
5. cap. 3, 4.
Gild. epist.

nimirum *dispersis*que *insula indigenis*, ut Beda Bed. lib. 1.
loquitur, post triplicem scilicet cladem, ac pa- cap. 16.
cem probrosam. Hector Boëtius, Veremundi Heft. lib. 8.
cujusdam sub Malcolumbo tertio viventis au-
thoritate fretus, ab ipso Ambrosio lanceâ tranf-
fossam equoque dejectum occubuisse Hengistum
scribit. At hîc mirari satis nequeo, præfatos
hosce duos, Gildæ scilicet ac Veremundi li-
bros, adeò per tot secula delituisse, & adhuc
delitescere, ut Gildæ *de Victoria Ambrosii* li-
brum solus ille scriptor Cambrobritannicus,
Veremundi historiam solus Hector Boëtius us-
piam conspiceret. Mortuum, non interfectum,
Hengistum memorat Nennius, cujus verba hîc
subjiciam. In illo tempore Saxones invalesce- Nenni. hist.
bant & crescebant non modicè in Britannia.
Mortuo autem Hengisto, Oëta filius ejus transiit
de sinistrali parte Britannia ad regnum Cantuari-
orum, & de ipso orti sunt reges illius patriæ.
Beda, qui Horsum bello occisum à Britonibus ex- Bed. lib. 1.
pressè memorat, idem quoque procul dubio de cap. 15. &
Hengisto (cujus sanè duobus in locis nomina- lib. 2. cap.
tim meminit) prodidisset, si ità se res habuif- 5.
set. Et naturali morte illum esse defunctum,
Marianus Scotus, Florentius Vigorniensis, Gui-
lielmus Malmesburiensis, Henricus Hunting- Guil.
doniensis, Ranulphus Cestrensis, & alii, u- Malm. lib.
nanimi consensu tradunt, Escúmque filium ei 1. cap. 1.
successisse, absque ulla omnino ullius prælii hoc Cestrenf.
anno conferti mentione, scribunt. Cùm au- Polychr.
tem *fluvius* Saxonice *Bourn* dicitur, partam esse lib. 5. cap.
in campo *Maesbell* appellato victoriam Ambro- 4.
sianam haud inficiamur; ità ut veterum An- Hunt. lib. 2.
glosaxonum *Mercedesburnam*, ubi Ella victus
est, ipsissimum esse Donum fluvium qui Conis-
burgum alluit, prorsus credibile videatur, cùm
unica

unica illa inter Anglos & Britannos pugna insignis, toto Zenonis Augusti tempore commissa, apud nostros scriptores occurrit. At Malmesburiensis de hujus principis obitu testimonium unà cum aspera ejusdem censura hîc attexam : *Post hæc Hengistus diem clausit, vir qui successus suos non minùs fraudibus quàm viribus urgens, multùmque sevitia genuinæ indulgens, omnia cruentius quàm civilius agere mallet.* Florentius verò mitius; *Hengistus, inquit, postquam regnum Cantuariorum triginta quatuor annis strenuissimè rexisset, vitæ finem fecit.* Ad senectutis annos eum attigisse haud dubium est, quippe qui primo adventu filiam nuptiis filiùmque bellicis idoneos habuit. Tres liberos genuit, Audovachrium in Saxonia, Escum in Cantio, ipsi succedentes, & Ronixam Vortigerno nuptam. Floruerunt in Britannia, eo regnante, Tathæus Cadoci, Paulinus Davidis præceptores, & Cungarus, quem *Doccuinum* Angli, *Doceum* Hybernienfes vocârunt. Sed de *Eldolo* & *Eldado*, quos adeò Britannicus author celebrat, nè gry quidem apud Nennium aut Malmesburiensem, aut alium quenquam, ante editam illam à Galfrido historiam, habetur; quamvis & Nennius & Guilielmus procerum Britannicorum cædem & Hengisti mortem memorant. Neque enim ullius Eldadi Acta Biographorum quispiam exarare dignatus est, nec ullus ejus natali dies in Calendario assignatus usquam invenitur, nec ullum in ecclesiis ejus memoriæ nuncupatum legi Officium ac celebrari solitum: unde illos in rerum natura nunquam existisse jure suspicari possumus. Cum Hengisto vixerunt Childericus Francorum, Ericus Visigothorum, & Odoacer Herulorum, in Gallia, Hispania & Italia,

Italia reges. Hæc autem illi laus debetur, quòd
tribus advectus navibus, prima, ut dictum est,
regni Anglicani fundamenta jecerit; quod ex
tantilla origine, ut olim de imperio Romano
observatum est, ad tantæ demum magnitudinis
instar, Deo favente, emicuit.

ELI

II. E L L A.

488

Nenn. hist.
Brit.Malm. lib.
1. cap. 1.
Hunt. lib.
2.Nenn. hist.
Brit. &
Hunt. lib. 2.

HENGISTO in regno Cantiano successit Escus filius, qui prænominatus est Otricus, à quo Reges Cantiani dicti sunt *Escingi*. Ille, ut Nennius scribit, *mortuo patre transiit de sinistrali (scilicet Boreali) parte Britanniae, (quò ab Hengisto post Ellæ cladem in auxilium Octæ & Ebusæ submissus fuerat,) ad regnum Cantuariorum, & de ipso orti sunt reges illius patriæ.* Hic magis *tuendo quàm ampliando regno intentus*, inquit Malmesburiensis, *paternos limites nunquam excessit.* Quanquam Huntingdoniensis illum *patriâ virtute patriam contra Britannos potenter tenuisse, regnûmque suum regnis eorum ampliâsse*, refert. At Britanni, post præfatam victoriam, Eboracum, Lincolniam, Londinum & Vintoniam recuperârunt: adeoque restaurato quantenus patriæ statu, circa hæc tempora ~~Artur~~ Hierosolyma peregrinus adiit. De qua ejus peregrinatione hæc habet Nennii interpolator *Samuel Beulani* discipulus: Artur Hierosolyma perrexit, & ibi crucem ad quantitatem salutiferæ crucis fecit, & ibi consecrata est; & per tres continuos dies jejunavit, vigilavit, & oravit coram cruce dominica, ut ei Dominus victoriam daret per hoc signum de Paganis, quod & factum est; atque secum imaginem Sanctæ Mariæ detulit, cujus fracturæ adhuc apud *Wedal* servantur in magna veneratione. *Wedal* Anglicè, *vallis doloris* Latinè. *Wedal* villa est in provincia Lodonesia, (five Laudonia,) nunc verò juris Episcopi Sancti Andreæ Scotiæ,

Scotiæ, sex milliaria (ab occidentali parte) ab illo quondam nobili & eximio monasterio de *Meilros*. Hactenus Samuel. Erat autem Meilrosense monasterium in regiunculæ Tuedaliæ, in Laudoniæ provincia positæ, viciniâ. Et hanc profectiorem Hierosolymitanam subindicare videtur Galfridus, dum in Aramo (aut potius Aramæo quodam, five Syriaco) monte sublatum ab ipso Rithonem quendam gigantem, five pugilem, (lepidâ intertextâ de regum barbis fabellâ,) memorat. Britannos certè antehac Romam, Hierosolyma & Syriam invisere solitos esse, docent Hieronymus, Rufinus, Theodoretus, & Palladius Galata. Deinde Ambrosium, Eldadi episcopi monitu, Ambresburiam in agro Viltoniensi sitam petiisse; utque dignum principibus Britannicis ibi obtruncatis & consepultis monumentum erigeret, suggerente *Tremorino*, ejusdem cum *Eldado* farinæ imaginario urbis Legionum archiepiscopo, Merlinum accersisse, eumque cum exercitu quindecim millium armatorum in Hyberniam misisse; qui, post cruentam inter *Utherum* *Pendraconem* & *Gillomanum* (five *Gillomarum*) principes *Chimericos* pugnam, ingentes illos lapides, olim *Choreæ Gigantum* nuncupatione insignitos, nunc *Stonheng* appellatos, ex agro *Cildariensi* (five *Kildariensi*) asportaverit, & in Planitie Salisburiensi collocaverit, Britannicæ scriptor historiæ fabulatur. Verum pugnantia loqui se non animadvertit ille historicus, dum *Choream Gigantum* ibi collocatam esse tradit ubi principes memorati jacuerunt, quos ipse tamen prius fuisse sepultos Ambresburie scripserat; Ambrosiumque regem, illius oppidi monasterium ingressum, *circumspexisse locum quo defuncti*

Galfr. lib.
7. cap. 5.

Galfr. lib.
5. cap. 5.
Henr.
Hunt. epist.
ad Warin.
de Reg.
Brit.

defuncti jacebant, ac præcepisse Merlino lapides illos circa sepulturam erigere, narrat, cum hanc congeriem inde dispici non posse communis docet experientia. Porro Ambrosium, cujus modestiam ac bonitatem Gildas prædicat, Lapidum auferendorum causâ, alienæ, eique Christianæ, ditioni arma inferre voluisse, haudquam est verisimile, quæ multò melius crescentibus indies & augescentibus in patria sua paganorum advenarum viribus opponenda forent. Præsertim cum idoneam ejusmodi saxorum copiam illi suppeditasse poterant duæ villæ, *Aiburia* & *Roccleia*, prope *Marlæburgum*, oppidum mercatorium in eodem comitatu *Viltoniensi*, sitæ. Sed de hoc monumento plura cum ad bella Danica pertingemus. Cæterum missis hisce næniis, de grandioris momenti negotiis magis sollicitus, Ecclesiæ rebus ordinandis animum intendit Ambrosius. Revocatum ex Armorica Samsonem, ubi Dolensem ecclesiam rexerat, aut potius archiepiscopo Dolensi coadjutor fuerat, ad archiepiscopatum Eboracensem evexit. Dubricium à Germano Altifiodorense totius Cambriæ archiepiscopum in ecclesia Landaveni fuisse constitutum, (unde nullus Tremorino Galfridiano locus relinquitur,) omnes illius vitæ scriptores & Cambrobritannorum Sanctorum Biographi testantur: quæ dignitas metropolitana, ipso vivente & commigrante, à sede Landaveni nunc ab Ambrosio ad Legionensem transfertur. Circa hoc temporis Anglosaxones Northumbrenses juxta fluvium *Duglassium*, prope oppidum *Vigginum*, in comitatu Lancastrensi, quem Nennius *Londisi* aut *Lonvisi* vocat, ab Arcturio Hierosolymis reverso superantur.

Anno

Anno quadringentesimo nonagesimo primo, qui fuit Anastasii imperatoris primus, & post Hengisti mortem tertius, quo solus Romæ consulatum Olybrius junior administravit, Ella, receptis è Germania quos, uti dictum est, acciverat auxiliaribus, urbem munitissimam *Andredcestriam* (Romanis olim *Anderidam* nuncupatam, ac tunc ad Suffexiam spectantem, & in Andredslega five Andredswald nemore sitam) obsedit. Congregati sunt igitur, ut Henricus Huntingdoniensis scribit, Britanni, Hunt.lib.2. quasi apes, & die expugnabant obsidentes insidiis, & nocte incurfibus. Nullus dies erat, nulla nox erat, quibus finistri & recentes nuntii Saxonum animos non acerbarent; indè tamen ardentiores effecti, continuis insultibus urbem infestabant; semper verò dum assilirent, instabant eis Britones à tergo cum viris sagittariis & amentatis telorum missilibus. Dimissis igitur mœnibus, gressus & arma Saxones in eos dirigebant: tunc Britones, eis celeritate præstantiores, sylvas cursu petebant; tendentibusque ad mœnia rursum à tergo aderant. Hâc arte Saxones diu fatigati sunt, & innumera strages eorum fiebat; donec in duas partes exercitum diviserunt, ut dum una pars urbem expugnaret, esset eis à tergo contra Britonum excursus bellatorum acies ordinata. Tunc verò cives, diuturnâ fame contriti, cùm jam pondus infestantium perferre nequirent, omnes ore gladii devorati sunt cum mulieribus & parvulis, ità quòd nec unus solus evasit. Et quia tot ibi damna toleraverant Saxones, ità urbem destruxerunt, quòd nunquam postea reædificata est; locus tantùm quasi nobilissimæ urbis transeuntibus ostenditur desolatus. Hactenus

Camd. in
Cant.

493.

Usser. de
Primord.
cap. 17.

Huntingdoniensis. Ab hujus urbis excidio initium regni Australium Saxonum deducitur, quod primus Ella potentissimè rexit, & abhinc secundus Anglorum Monarcha emicuit. Ex Andredcestriæ ruderibus, quum, regis Edovardi Longi tempore, Carmelitæ Fratres ibi monasteriolum ex impensis Thomæ Albugeri militis posuissent, surrexit mox oppidulum, quod, ratione veteris urbis dirutæ, *Novandena*, Anglicè *Newenden*, appellari cœpit; & nunc ad Cantium pertinet. Anno quadringentesimo nonagesimo tertio, qui fuit imperatoris Anastasii tertius, obiit magnus ille Patricius Archiepiscopus Armachanus. Fuit ille genere Britannus, *Bannave* in pago, qui *Tabernia* sive *Tabernaculorum* campus (quia Romanus exercitus, ut Jocelinus Furnesius scribit, tabernacula ibidem fixerit) vocabatur, juxta oppidum *Emptbor* sive *Nemptbor*, aut *Nemthur*, haud procul à castro Alcludensi sive Dunbritannico, natus. Locus ille nunc ab ipso *Fanum Patricii*, linguâ vernaculâ *Kirk Patrick* & *Kil Patrick*, dicitur. Patrem habuit Calpurnium diaconum, Potiti presbyteri filium; matrem *Concessam*, Martini Turonensis sororem, aut è sorore nepotem. Bis à piratis captus in servitutem abductus est. Galliam atque Italiam, & insulas in mari Tyrrheno positas, toto septennio (post obitum Martini) sacra discendi studio perlustravit: deinde per quinquennium in Tamarensi, seu potiùs Camarensi, non procul ab Arelato ad ostium Rhodani posita insula commorabatur. Sub avunculi Martini, Amatoris Alti-fiodorensis ejusque successoris Germani disciplina institutus est. Amatorem prædictum Johannes Timuthensis *Amotum*, Maccuthenus *Amathum*,

mathum, Nennius *Amathæum*, Rogerius Ven-
doverius & Matthæus Florilegus *Mathæum* ap-
pellant. Cùm verò Amatori immediatè suc-
cederet Germanus, à cujus ordinatione ad mis-
sionem Patricii in Hyberniam non plures quàm
quatuordecim anni intercesserint; Biographos
illos falli necesse est, qui illum sub Germani
magisterio octodecim annos emensum, ab eo-
dem deinde ad Amatorem in propinquo habi-
tanti fuisse transmissum scribunt, ut ab eo
gradum episcopalem susciperet. Quatuor ita-
que annos sub Amatore, reliquos verò quatu-
ordecim sub Germano, (quem in Britanniam
proficiscentem ac inde redeuntem comitatus
est,) ipsum transegisse, vero magis est consen-
taneum. Neque enim alius quisquam Amator
vel Amathæus, Gallicanæ ullius ecclesiæ epi-
scopus, circa illa tempora floruisse legitur. Pri-
mò *Succatus* appellabatur, deinde à Germano
novum *Magonii* nomen accepit, pro quo, *Mann*
apud Nennium, & depravatè *Nannus* apud Flo-
rilegum, reperitur. Mortuo Palladio, Germa-
nus eum, unà cum Segero presbytero, quem
Probus Regirum vocat, ad Celestinum Papam
amandavit, à quo (non ab Amatore) ordi-
natus est Episcopus; nepoti ejus Auxilio pres-
byteri & Issernino diaconi ordine, eodem tem-
pore, collato; qui post septem annos, unà cum
Secundino, in illius adjutorium submissi sunt.
Magonii nomen in Patricium commutavit, e-
úmque in Hyberniam ultimo pontificatûs sui
anno legavit Celestinus, quò, post exiguam
cum Germano præceptore moram, per occidu-
am Britanniae partem transiens, pervenit jam
sexagenarius; ibique per residuos sexaginta an-
nos assiduæ prædicationi & frequenti concilio-

Prob. in
vita Patr.
Guil.
Malm. de
pontif. lib.
2.

Jocelin. in
vita Patr.
cap. 25.

Marian.
Scot. &
alii.

rum celebrationi incumbens, universam insulam ad Christianam fidem convertit. Ecclesias trecentas sexaginta quinque condidisse, totidemque episcopos cum tribus presbyterorum millibus ordinasse perhibetur; meritoque Hybernensium Apostolus celebratur: ac demum, ubi centum viginti annos completos, & paucos insuper menses, vixisset, hoc anno, die Martii decimo septimo, feriâ quartâ, regnante, ut Jocelinus & alii docent, apud Britannos Ambrosio, rebus humanis excessit. Ad quam ætatem Britannia senes pervenire solitos, auctor est Asclepiades, in fine operis *De Philosophorum Placitis*, Galeno & Plutarcho attributi. Et in dialogo qui dicitur Cornelii Taciti, De Oratoribus sui seculi, Marcus Aper, sexto Vespasiani anno, profitetur, sese in Britannia senem vidisse, qui se pugnae interfuisse affirmaret, quâ Julium Cæsarem, insulani arma inferentem, arceri littoribus ac pellere aggressi sunt: quod aliquantò longius humanæ vitæ spatium complectitur. Si quibus autem Patricii, aut aliorum, quorum subindè occurreret mentio, longævitas miranda videatur; Valerii Maximi de Senectute memorabili, aliorumque Romanorum de Censu Vespasiani narrationes, consulant.

494. Circa annum quadringentesimum nonagesimum quartum Angli Northumbrenses Eboracum, pulso Samsone episcopo, occuparunt: quo successu freti, rursus cum Arcturio juxta fluvium Duglassium confligunt, sed ab eodem iteratò superantur.

495. Anno quadringentesimo nonagesimo quinto Cerdicus ejusque filius Chenricus quinque navibus in Britanniam sunt advecti, inquit Florentius, & in loco qui *Cerdices-ore* (sive *Cerdici*

Nenn. &
Hunt. lib. 2.

Florent.
Vigorn.

dici ora) nominatur appellentes, eodem die cum Britonibus dimicaverunt, illósque victos fugere compulerunt. Locum ubi appulerunt, hodie *Cerdicksand* vicinis dictum, juxta *Farmutham*, Polych. lib. 5. cap. 4. & celeberrimum Norfolciæ portum, esse, docent Cambd. in Ranulphus Cestrensis & Guilielmus Camdenus. Icenis. Porro, Guilielmi Malmesburiensis de horum principum adventu verba hîc subjiciam. Cer- Guil. Malm. lib. 1. cap. 2. dicus, gente Germanus, amplis majoribus, quippe à Wodeno decimus, quum domesticis conflictationibus ingentes spiritus aluisset, statuit patriâ discedere, & armis famam dilatare. Id, animo communicato cum filio Chenrico, meditari ausus, consentiente adolescente, qui proximis gloriæ passibus patrem urgeret, in Britanniam cum quinque *Ceolis* (sive *Cyulis*) copias trajecit. Actum anno Dominicæ incarnationis quadringentesimo nonagesimo quinto, post mortem Hengisti octavo, (scilicet inclusive supputato.) Ipsóque die à Britonibus bello exceptus, vir veteris militiæ non difficulter arietantem multitudinem contudit, & fugere compulit. Quo successu & sibi profundam in reliquum securitatem, & provincialibus quietem peperit: nam nunquam post illum diem laceffendum arbitrati, in ejus jura volentes concessere. Colgrino ejúsque fratri Baldulpho *Deiram* Octa & Ebusa regendam demandaverant, dum ipsi Britannos Aquilonares in *Bernicia* premerent. Post iteratam cladem Duglaffianam Colgrinus Eboraco se includit; Baldulphus per agrum Lincolniensem ad littora Norfolcienfia se confert, ibique Cerdici exscensionem præstolatur. Arcturius, Eboracum obsidione cingens, redeunti Baldulpho Cadorum ire obviâ jubet; à quo accerrimè nocturno in-

496,
Math.
Westm.

497.

Nenn. hist.
Brit.

Galfr. lib.
5. cap. 6.

sultu exceptus Saxo, suis omnibus ferè amissis, vix ipse fugâ solus evasit, sumptoque citharœdi habitu, Britannorum agmina pertransiens, urbem petiit, ac fune demisso intra muros tractus, affutura brevi auxilia fidenter asserit. Cujus etiam dictis fidem faciunt supervenientes nuncii, adventum victoriâque Cerdici propalantes. Quibus rebus cognitis, ab oppugnatione recedit Arcturius. Verùm Colgrinus imminenti periculo liberatus, convocatis undique militibus, & assumpto fratre Baldulpho, rursus in agrum Lancastrensem irrumpit. Pascentius quoque, Vortigerni filius, jam opportunum paternæ cædis vindicandæ tempus adesse arbitratus, ægrotante etiam rege Ambrosio, sese Anglosaxonibus adjungit. Quibus Arcturius, reparato auctoque exercitu, anno quadringentesimo nonagesimo sexto juxta fluvium Duglassium animosus occurrit, eosque in fugam compulit. Annoque sequenti bellum redintegran-tes, juxta eundem fluvium Duglassium, toties Saxonibus infaustum, solitâ virtute ac fortunâ usus, strenuissimè profligavit. Victor deinde Pascentium, utpote intestinum hostem ac per-duellem, infestius prosequendum ratus, eò de-mum angustiarum redegit, ut se Ambrosio re-gi dedere necessum haberet. Qui non solum ei clementer ignovit, sed etiam in Brechinia & Radnoria, Cambricè *Buelth & Guorthigirniaun*, regnare permisit. Ità enim Nennius de hoc Pascentio; *Regnavit*, inquit, *in duabus regio-nibus, id est, Buelth & Guorthigirniaun*, post mor-tem patris sui, largiente Ambrosio, qui fuerat rex *in omnes regiones Britannie*. Ejusque posteros illic ad suam usque ætatem regnâsse idem testa-tur. Galfridus Pascentium è Germania mili-tes,

tes, ac deinde ex Hybernia regem Gillomarum cum exercitu adduxisse, ac tum Pascentium tum Gillomarum prælio corruisse, somniat. Cæterum quid opus fuit ut Pascentius in Germaniam auxilia petiturus navigaret, cum ipsa tantam indies confluentium Germanorum multitudinem tunc temporis insula suspiraret? Et iste Gillomarus ipsis Hybernienfibus penitus est incognitus: & sanè Vandalum fuisse, atque ex Africa, forsan ad defendendos lapides Africanos, à Galfrido transportatum, ex Ranulpho Cestrensi discimus, qui Gilimerem, ultimum Vandalorum regem, *Hyberniæ invasorem Britannique expugnatorem* appellat. Quod ad exitum belli Pascentiani spectat, procul dubio Nennii, qui suam anno octingentesimo quinquagesimo octavo historiolum edidit, quàm Galfridi, qui sub Henrico secundo floruit, longè potior est authoritas. Ab antedicta Pascentii submissione, fabulandi ansam Britannicæ confarcinator historiæ arripuisse videtur, Octam & Ebusam (quem *Eosam* vocat) Ambrosio supplices factos ac dedititios, ab eo *regionem juxta Scotiam* impetrâsse; quod de *Galvedie terra* Joannes Caxtonus & Joannes Major accipiunt. At Guilielmus Malmesburiensis, scriptor eximius, non sese submittentibus & in fidem receptis concessam fuisse Gallovidiam; sed vi & armis, pulso Galvano Arcturii nepote, qui exinde avunculo semper adhæsit, ab iis fuisse subactam, disertè prodit, ità de Galvano loquens: *Regnavit in ea parte Britannicæ que adhuc Walwertha (al. Walwithia) vocatur, miles virtute nominatissimus, sed à fratre & nepote Hengisti regno expulsus, prius multo eorum detrimento exsilium compensans suum.*

Guil.

Malm. lib.

3.

501.
 Henr.
 Hunt. lib. 2.

Florent.
 Vigorn. &
 Annal. An-
 glofax.

Anno quingentesimo primo venit Porta, ut Huntingdoniensis habet, & duo filii ejus Beda & Megla, cum duabus navibus maximis apud *Portismutham*; statimque clamor maximus implevit omnem provinciam. Dux igitur provinciae & omnis multitudo pugnam aggressi absque ordine, ut quisque adveniebat in ictu oculi deperiêre. Audacia namque agebat Britones in hostem; fortitudo verò hostis agebat imprudentiam eorum in confusionem. Duce igitur & populo perempto vel fugato, victoriâ potiti sunt Porta (de quo dicta est *Portismutha*) & duo filii ejus. Haftenus Huntingdoniensis. Ducem Britannicum præfatum Florentius Vigornienfis juvenem nobilissimum appellat, & isthoc prælio cecidisse tradit; cui etiam consentiunt Annales Anglosaxonici. Cùm igitur hostium viribus, novorum advenarum, Cerdici Portæque, accessione plurimùm auctis, impari se animadverteret, Londinum retrocedere, atque indè, Ambrosii permissu, legatos ad nepotem Hoëlum Armoricæ regem, validam auxiliarium manum petituros, mittere consultius duxit Arcturius. Cujus postulatis libenter annuit Hoëlus, & cum quindecim armatorum millibus in Britanniam transmisit, atque ad portum Suthantoniensem applicans, ab avunculo gratanter exceptus est. Mox, adunatis copiis, in Aquilonem pergentes, Anglos Northumbrenses juxta amniculum qui *Bassas* olim vocabatur in fugam conjiciunt. Rivulus ille in septentrionali comitatûs Eboracensis parte esse videtur, ubi villam *Basbiam* dictam, Anglicè *Basby*, hoc est, juxta *Bassam*, ab eo nomen mutuasse existimaverim. Colgrinus & Baldulphus, post infelicem prælii exitum, ad

Cerdi-

Cerdicum, qui jam Lincolniam obsidebat, con-
 fugerunt, quos ocyùs insecuti sunt Arcturius
 & Hoëlus, civitati laboranti suppetias allaturi.
 Mox inito prælio cruentissimo, victores Britan-
 ni Cerdicum in vicinum nemus, quod tum Syl-
 va *Celidonis*, Britannicè *Cat Coit Celidon*, ap-
 pellabatur, compellunt. Sex Anglosaxonum
 millia hoc conflictu occubuerunt. Illi tamen
 ex fuga se recolligentes, & arborum densitate
 adjuti, hostium tela vitabant, ac insequentibus
 audacter obstiterunt. Tandem, nè fame inter-
 irent veritos, eo pacto egressum impetrâsse, ut,
 relictis spoliis universis, promissóque insuper
 annuo ex patria tributo, datisque obsidibus, in
 Germaniam redire cum solis navibus sinerentur;
 peractæ autem pactionis Saxones puduisse, ac
 retortis velis Totonesium eos portum subiisse,
 tradit Galfridus. Quanquam Guilielmus Mal-
 mesburiensis, tendentem in occiduam Britan-
 niæ plagam ferro viam aperuisse Cerdicum,
 haud obscure subinnuit; ubi ipsum, crebras
 circumquaque victorias extendentem, post adven-
 tum suum vicesimo quarto anno in occidentali in-
 sule parte Monarchiam adeptum esse scribit. Ut-
 ut se res habet, haud diu illic conquievêre, sed
 corrogatis undique gentiliū certatim in
 Britanniam commeantium suppetiis, quò latius
 terrorem spargerent, agmina partierunt, ità ut
 Colgrinus & Baldulphus Cornubiam, Dorset-
 tiam verò Cerdicus & Chenricus peterent.
 Nam in Cerdici contra Nazaliodum bello, ne-
 mo historicorum Colgrini & Baldulphi memi-
 nit. Cerdico itaque & Chenrico Nazaliodus,
 cæteris Arcturius se opposuit. Hic hostes jux-
 ta castellum *Guinion* adortus, sanctæque Virginis
 Mariæ imaginem super humeros portans, ingenti
 strage

Nenn. hist.
Brit.

& Henr.
Hunt. lib. 2.
& Polych.
lib. 5. cap.
6.

Galfr. lib.
7. cap. 2.

Guil.
Malm. lib.
1. cap. 2.

Nenn.
Hist. Brit.
Henr.
Hunt. lib. 2.

strage editâ eos profligavit. In Cornubia pugnatum esse, ex marginali Nennii nota discimus; unde locum hunc eandem esse villam quæ hodie *Guithion* dicitur, cui etiam propinquus est viculus *Tregenno* nuncupatus, in extrema ejusdem comitatûs parte, existimamus.

Henr.
Hunr. *ibid.*

508.

At Cerdicum blandior quàm socios fortuna excepit, quippe qui insignem anno quingentesimo octavo de Nazaliodo victoriam reportavit, quam sic depinxit Huntingdoniensis: Congregatâ igitur, inquit, omni multitudine Britanniae, auxilium petierunt in supremis negotiis Cerdicus & filius ejus ab Esco rege Cantuariorum, & ab Ella magno rege Sudsexorum, & à Porta & filiis ejus qui nuper venerant. Et duas acies bello statuerunt, unam regebat Cerdicus, aliam verò Chenricus filius ejus: Cerdicus regebat cornu dextrum, Chenricus verò sinistrum. Inito ergò prælio, rex Nazaliodus dextrum cornu videns præstantius, irruit ipse, & omnes vires ejus, ut illud, quod fortissimum erat, prius prosterneretur. Prostratis ergò vexillis & acie perforatâ, Cerdicus in fugam versus est, & facta est strages maxima aciei ejus in momento. Videns autem sinistrum cornu, ductum à filio, quòd dextrum cornu patris sui destructum esset, irruit in terga prosequentium, & aggravata est pugna vehementer, & cecidit rex Nazaliodus, & versi sunt sui in fugam, & interfecti sunt ex eis ad quinque millia; cæteris verò celeritas fuit subsidium. Saxones igitur prærogativâ victoriæ potiti sunt. Ità Huntingdoniensis. Cùm autem hunc Nazaliodum non modò Regem Fabius Æthelvardus, Florentius Vigorniensis & Anglo-saxonici

saxonici omnes Annales, sed etiam Regem maximum Britannorum Henricus appellat, & *Idem ibid.* Magni nominis fuisse asserit; quid obstat, quò minùs illum haud alium fuisse quàm ipsum Ambrosium, cum Camdeno, sentiamus? Cùm- *Camd. in Belg.* que à Nazaliodo regionem juxta Cerdicfordiam (in comitatu Suthantoniensi positam villam) *Nazaliodiam* olim esse dictam veteres rerum Anglicarum scriptores narrant, & Ambrosio concessam à Vortigerno fuisse Occidentalem plagam, cujus pars ille comitatus est, ex Nennio didicimus, ejusque fratrem Constantem ex monasterio Vintoniensi ad Cæsarianam dignitatem fuisse raptum, ac patrem Constantinum Segontii, quod nunc Silcestria dicitur, & in eodem comitatu situm est, purpuram induisse legimus; ab ipso sanè, qui Britannorum plebi & Saxonibus *Nazaliodus* forsan nominatus, Romano autem nomine *Ambrosius*, appellationem traxisse illud territorium, quidni credibile videatur? Cùmque illum historiæ Britannicæ scriptor ejusque sequaces *Aurelium Ambrosium*, Gildas verò & Beda ac Paulus Diaconus *Ambrosium Aureli- num* nuncupant; viderint historicæ rei studiosi, an non ille, proprio nomine *Aurelius*, utpote Aurelii Constantini filius, post patris cædem in Ambrosiorum familiam coöptatus, indè *Ambrosius Aurelianus* diceretur, sicut olim *Æmylius* & *Octavius*, in Scipionum & Cæsarum familias asciti, exinde *Scipio Æmylianus* & *Cæsar Octavianus* appellati sunt. Vegetus profectò senex, qui ferè centenarius in pugnam prodiit, quum annos quadraginta tres regnasset; quémque bello contra Saxones corruisse, Flavius Blondus, Huldéricus Mutius, Polydo- *Blond. Mutius German. Chron. lib. 5.* rus

Polyd.
Virgil.
lib. 3.

Usser. Pri-
mord.
cap. 13.

Nenn. hist.
Brit. &
Hunt. lib. 2.
509.

rus Virgilius, Octavius Strada & Onuphrius Panvinius testantur. Sepultus est in coemeterio Ambresburiae, quæ ab ipso, juxta Camdenum, (qui antiquos quosdam reges ibi sitos esse adjicit,) nuncupationem sortita est: quamvis Galfridus ab *Ambrio* quodam Abbate, qui trecentorum monachorum coenobium ibi fundaverat, dictam mavult. Ejus nepotes, quos *magnopere ab avita bonitate degenerasse* Gildas scribit, fuisse Constantinum Cornubiensem & Aurelium Conanum ut opinemur, ipsa eorum quodammodo suadent nomina, hoc avum, illo proavum referente. Eo igitur perempto, Britanni Arcturium, tot tantisque victoriis insignem, eodem anno, in urbe *Legionis*, super *Isam* fluvium juxta Sabrinæ æstuarium posita, quam nuper, victis ejectisque qui eam occupaverant Saxonibus, recuperaverat, quæ nona ejus est victoria, communi consensu, supremum sibi Monarcham constituerunt; qui à Dubricio archiepiscopo coronatus, mox Anglos Northumbrenses adiit, eosque in *littore fluminis*, ut Nennius scribit, *quod vocatur Ribroit*, iteratò profligavit. Henricus Huntingdoniensis, & ille qui Nennio notas apposuit marginales, hunc fluvium *Tracktheuroit*, pro *Traitb Ribroit*, id est, *Ribroiti sabulosum æstuarium*, nuncupant: quem fluvium *Ribroit*, si conjecturæ detur venia, *Ribellum* esse, qui *Ribodunum* oppidum (nunc Ribcestriam) alluit in comitatu Lancastrensi, autumarem. Circa hæc tempora David Menevensis, Thelias & Paternus Hierosolyma profecti, ab illo Patriarcha episcopalem ordinationem, sed sine titulis, accepisse perhibentur. Colgrinus verò & Baldulphus, haudquaquam adversis successibus territi,

territi, provinciæ Somersetenſi manus inji-
ciunt: adverſus quos Arcturius, relicto in ſep-
tentrionali plaga Hoëlo, exercitum incunctan-
ter reducit, & in monte qui Nennio *Catbrego-*
nion dicitur, (*quem nos, ut notularum margi-*
nalium aſſutor & Henricus Huntingdonienſis
inquiunt, Cathbregion appellamus,) cum iis
confligens fundit fugatque. Locum pugnae
hodie *Cadburiam* vocari, ſcilicet viculum prope
Camaletum, olim non ignobile Arcturii, ut
fertur, palatium, Camdenus arbitratur. 510.
Camd. in
Belg.

Hinc graviore ſe certamini accingere ne-
ceſſum habuit rex Britannicus: nam Cerdicus
ad Sabrinum mare populabundus proceſſit,
atque inde reflexis ad urbem *Badonis*, quæ
nunc *Bathonia* dicitur, copiis eam obſedit; ad
quem etiam Colgrinus & Baldulphus ſe rece-
perunt. Conveniunt undiquaque ad ſigna Bri-
tanni, de rei ſumma decertare jam parati, re-
giſque ac Dubricii archiepiſcopi adhortationi-
bus confirmati, prælium cum Angloſaxonibus
conſerunt longè cruentiſſimum. Totâ die con-
ſtanter æquo ferè Marte pugnatæ, & ingens
utrinque ſtrages editur: nocte autem appro-
pinquante, Saxones vicinum montem *Badoni-*
cum, qui nunc *Banniſdunum* appellatur, occu-
pant, ibique eos Britanni obſederunt. Manè
autem factò redintegratur pugna, dum hi
montem conſcendere, illi verò deturbare ſcan-
dentes, ſatagunt: cùmque in hunc modum
dimicando multum diei tranſegiffent, Arctu-
rius tandem Beatæ Virginis imaginem, ut antè
in *Guinionenſi* prælio, geſtans, validiſſimo im-
petu irruens, cacumen adipiſcitur; Saxoni-
bùſque (fortiffimè nequicquam reſiſtentibus)
primùm loco motis, deinde in præcipitem fu-
gam

gam conjectis, multisque millibus contrucidatis, victoriam reportavit illustrissimam. Cecidère hoc prælio Colgrinus & Baldulphus, evasit autem Cerdicus ad meliora fata reservatus; quem tamen historiæ Britannicæ scriptor à Cadoro Cornubiensi in Thanato insula peremptum fabulatur: quasi ille, cum decem militum millibus, potentissimi regis Ellæ dominia, totumque regnum Cantianum jam diu stabilitum, nemine obstante pertransire, exercitumque illæsum atque intactum reducere potuisset. Bellum hoc Badonicum nè ultra annum quingentesimum undecimum differamus, efficiunt conventus Eboracensis ac Legionensis mox secuti, & Dubricii archiepiscopi præsentia; nè citius verò ponamus, rerum præcedentium varietas ac multiplicitas. De hoc prælio ità Gildas, ubi victoriam Ambrosianam memoraverat: Ex eo, inquit, tempore nunc cives, nunc hostes vincebant, ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israël, utrùm diligat eum an non; usque ad annum obsessionis Badonici montis, novissimæque ferme de furciferis non minimæ stragis; quique quadragesimus quartus (ut novi) orditur annus, mense jam uno emenso, qui & meæ nativitatis est. Hinc illam Saxonum stragem Beda aliique nonnulli factam notant *quadragesimo circiter & quarto* anno adventus eorum in Britanniam; annorum illum numerum à Gilda editum ad anteriora referentes: quum, ut optimè observavit Usserius, tempus quo scripta ab eo ista sunt spectasse potius videatur. Perinde ac si dixisset, à clade Badonica quadragesimum quartum tunc numerari cœpisse annum, unico quippe anni illius mense

511.

Gild. epist.

Bed. lib. 1.
cap. 16.Usser.
Primord.
cap. 13.

mense adhuc elapso ; idque ex sua ipsius ætate
 se novisse, quandoquidem & suæ nativitatis &
 illius victoriæ eundem fuisse annum à paren-
 tibus ipse didicerit. Quo posito, & Gildam
 anno illo quingentesimo undecimo in lucem
 editum, ac proinde, ut à Gilda Albanio distin-
 gueretur, *Badonicum* fuisse nominatum, & anno
 quingentesimo quinquagesimo quinto scriptam
 ab eo fuisse hanc quam illius habemus episto-
 lam, pariter erit conscriptarium. In hoc prælio
 biduano Arcturium propriâ manu quadrin-
 gentos quadraginta viros confodisse narrat
 Henricus Huntingdoniensis, quadringentos sep-
 tuaginta Galfridus Monumethensis. Interea
 Picti Scotique, prosperis Arcturii rebus invi-
 dentes, percusso cum Anglis foedere, Hoëlum
 in Alcluda (quæ nunc Britannodunum voca-
 tur) ægrotantem obsident ; adversus quos ex-
 ercitum victorem hoc ipso anno Britannus
 duxit, victosque longius submovit. Ipse de-
 mum, & Hoëlus, qui jam convaluerat, ab-
 euntes infecuti atrocibus affecere cladibus, at-
 que intra insulas in lacu magno positas con-
 clusos ad internecionem usque delevissent, ut
 Galfridus refert, ni gentis utriusque episcopi
 omnes cum universo clero veniam pacemque
 obtestatione supplici impetrassent, eâ lege, ut
 deinceps Picti ac Scoti imperio Britannico sub-
 jecti agerent. In hac expeditione, non procul
 à Taoduno sive Deidono in Angusia, conjugi
 fato functæ iusta persolvit Arcturius, quam
 Hector Boëtius pro *Gueneveria Guanoram* nun-
 cupat ; & constantem in ea regione perseverare
 famam tradit, mulieres si id sepulchrum calca-
 verint, exinde ut erat *Guanora* steriles perma-
 nere ; idcircoque *fæminas id monumentum ut*
 pesti-

Hunt. lib. 2.
 Galfr. lib.
 7. cap. 2.

Idem lib. 7.
 cap. 3.

He&t. Boët.
 lib. 9.

Galfr. lib.
7. cap. 3.

512.

Idem lib. 7.
cap. 4, 5.

pestilentem locum abhorrere, usque adeò ut nè videant quidem libenter, idèmq̃ suas docere filias. Datâ igitur veniâ Scotorum & Pictorum populis, petivit rex Arcturius Eboracum, inquit Galfridus, instantis Natalis Domini festum celebraturus. Cùmque urbem intrâssset, visâ sacrarum ecclesiarum desolatione condoluit. Expulso namque beato Samfone, cunctisque sanctæ religionis viris, templa semiusta ab officio Dei cessabant; tanta etenim Paganorum infania prævaluerat. Exinde convocato clero & populo, Piranum capellanum suum Metropolitanæ sedi destinavit; ecclesias usque ad solum destructas renovat, atque religiosis cœtibus virorum ac mulierum exornat; proceres autem, inquietudine Saxonum expulsos, patriis honoribus restituit. Hactenus Galfridus. Cùm verò solennitas Pentecostes adveniret, anno duodecimo supra quingentesimum, Arcturius, qui jam alteram uxorem, itidem *Gueneveriam* dictam, eximiæ pulchritudinis foeminam, duxerat, illustrem in urbe Legionis super Iscam conventum magna cum pompa celebravit. Ibi Dubricius, in Eremiticam vitam anhelans, sese ab archiepiscopali sede deposuit; in cujus locum sacratur David, regis consobrinus, cujus vita exemplum totius bonitatis erat his quos doctrinâ imbuerat. In Landaveni verò sede successit ei Theliaus, quem Galfridus *illustrem presbyterum* vocat; quanquam jam antea episcopum à Patriarcha Hierosolymitano consecratum alii eum retulerunt. Samson junior, episcopus sine titulo nuper à Dubricio ordinatus, Dolensis archipræsul constituitur, (quam quidem ecclesiam Samson ille senior prius rexisse fertur,) annuente Hoëlo rege

rege Armoricanorum Britonum, cui vita & boni mores virum commendaverant. Episcopatus verò Silcestriæ Maugantio decernitur, Vintoniæ Duviano, Alcludæ Eledanio. Mox Breviæ in Ceretica, quæ nunc Cardiganensis appellatur, universalis contra Pelagianos recrudescentes coacta est Britannorum synodus; ubi quum disputando ac prædicando haud satis proficerent atque prævalerent catholici, tandem Paulini suasu David accersitur; qui totus contemplationi deditus, de temporalibus rebus & secularibus, nisi necessitate urgentiore compulsus, aut nihil aut parùm curans, accedere distulit, quousque Dubricius archiepiscopus, & Daniel, (qui sacrum in Arvoniam collegium instituens, non procul à trajectu in Angliseiam, cui *Portûs* dedit nomen, à Dubricio primus circa hæc tempora ejusdem ordinatus est episcopus,) ipsum adeuntes, illum tandem adduxerunt. Ille igitur adveniens, egregio sermone habito, vesanam hæresin profligavit, ac deinde communi omnium consensu totius Cambriæ archiepiscopus est constitutus; cùm ipse Dubricius, ut Giraldus loquitur, *in memorata urbis Legionum curia, eisdem paulò antè suâ tam destinatione quàm nuncupatione cessisset honorem.* Hinc synodi locus Fanum Davidis Breviense, Cambricè *Lhan Dewy Brevy*, dici coepit. Ex citatis Giraldi verbis falli Balæum liquet, ubi Breviensem synodum ante conventum Legionensem collocat. Eodem anno Dubricius in insula *Enlia*, sive *Birdseia*, quò recesserat, decimâ octavâ calendarum Decembris obiit, ibidémque sepultus est; cujus successore Davide procurante, Arcturióque rege annuente, ab urbe Legionis

Girald.
Cambr.
in vita
Davidis.

Idem in
Itiner.
Cambr.
lib. 2. c. 4.

Bal. script.
Brit. cent. 1.

Joann.
Tinn. in
Sanctilog.
& Joann.
Capgrav.
Malm. an-
tiq. Glaston.
Usser. Pri-
mord. cap.
13.
Malm.
lib. 1.
Florent.
Vigorn.

514.
Matth.
Vestm.
Bed. lib. 2.
cap. 5.
Hunt.
lib. 2.

Sped. in
tabula Ge-
nealog.

ad Meneviam, quæ indè Fanum Davidis, Cambricè *Twy Dewy*, appellabatur, translata est metropolitana dignitas. Dubricii mortem in annum quingentesimum vicesimum secundum differunt Joannes Balæus & David Poëlius: verum enimvero non est quod eorum, utpote recentiorum, & absque ullo locuplete teste loquentium, fidem, vetustioribus quos hac in re sequimur authoribus, Joanni Tinnuthensi & Joanni Capgravio, anteponamus. Hoc etiam anno Gildas Albanus, qui solitariam aliquandiu vitam egerat, spiritum efflavit, & in ecclesia Glastoniensi sepultus est. Eodem quoque anno defunctus est *Escus* rex Cantianus, quum annos viginti quatuor regnasset, cui successit *Oeta* filius.

Anno quingentesimo decimo quarto, ubi annos viginti tres regnasset, fatis concessit *Elia*, secundus Anglorum Monarcha, qui potentissimorum regum primus à Beda numeratur; quippe qui, ut Huntingdoniensis docet, omnia jura regni Anglorum, reges scilicet & procures & tribunos, in ditione sua tenebat. Florentius Vigorniensis, qui cæterorum omnium Heptarchiæ Anglosaxoniciæ Fundatorum stemmata recensuit, solius hujus genealogiam prætermisit: at Joannes Spedæus, quâ nixus autoritate nescio, hunc *Esæ* filium facit, cujus ex *Eoppa* filio nepos fuit *Idas* rex Berniciæ primus. Tres filios habuit rex *Ella*, *Cimenium*, *Plentingum*, & *Cissam*; è quibus, *Cimenius* & *Plentinus* ante patrem occubuere. Scriptores Anglo-saxonici *Cimenium* & *Plentingum*, nusquam verò *Colgrinum* & *Baldulphum*; Scriptores autem Cambrobritannici *Colgrinum* & *Baldulphum* fratres, nusquam verò *Cimenium* & *Plentingum*

tingum memorant. Unde Anglosaxonum *Cimenum* & *Plentium*, Cambrobritannorum *Colgrinum* & *Baldulphum*, in *Oëtæ* & *Ebusæ* auxilium ab *Ellæ* rege submissos, diversisque nominibus à diversarum gentium Historicis, quod haud inusitatum, appellatos esse; nulamque ideo duorum horum fratrum post captam *Andredcestriam* apud Anglosaxonicos Scriptores, suorum gloriæ consulentes, occurrere mentionem, propterea quod minus prosperè ipsis contra invictissimum bellatorem *Arthurium* dimicantibus res cessissent, autumaverim. Quod autem *Cissam* cum *Colgrino* *Ricardus* *Vitus* *Basingstochius* confundit, erroris haud immeritò coargui poterit, quum illum diu prælio *Badonico* superstitem fuisse constat. Solus igitur ex *Ellæ* filiis patri superstes *Cissa*, ei in Australium Saxonum regno successit, ac urbem à suo nomine *Cissancestriam*, nunc contractiùs *Cicestriam*, nuncupatam, & oppidum *Cissanburiam* in *Suffexia* exstruxit: quæ *Cissanburia* temporis injuriâ collapsa est; solummodo vallum militare agresti aggere incinctum ostendunt accolæ, quod hodie *Cisburia* dicitur. Cum *Ellæ* vixerunt *Clodovæus* *Franco-*
rum, *Alaricus* & *Gensalaricus* *Visigothorum*, & *Theodericus* *Ostrogothorum*, in *Gallia*, *Hispania* & *Italia*, reges.

Ricard.
Vit. Ba-
singst.
lib. 8.

Camd. in
Regnis.

III. CERDICUS.

Annal. An-
glosax. &
Florent.
Vigorn.

514.

Hunt.
lib. 2.

519.

ELLÆ in suprema Anglorum Monarchia successit Cerdicus, *Elisi* filius, *Eslæ* nepos, *Gevissi* pronepos; à quo *Gevisso* Britanni Occiduos Saxones appellârunt *Gevissæos*. Fuit ille *Viggæ* filius, *Frevini* nepos, *Fredegarii* pronepos, *Brandonis* abnepos, qui *Brando Moguntiam* cepisse, ac *Brandenburgum* condidisse perhibetur, & filio *Odi*ni *Begdego* sive *Beldego* oriundus existit. Post cladem *Badonicam* Cerdicus Britannos ultrâ laceffere destitit, quousque accersitæ è Germania suppetiæ advenirent, quæ hoc eodem anno (quo rex *Ella* è vivis excessit) ab ipsius nepotibus *Stuffo* & *Vitgaro* adductæ sunt. Qui ad *Cerdici oram*, ità ab avunculo priùs illic appellente denominatam, advecti, Britannos, qui post *Cerdici* discessum partes illas rursus occupaverant, ingenti cæde editâ profligârunt. Indè in occidentem transeuntes, properante in eorum occursum *Cerdico*, se ei adjunxerunt, ejusque vires ac potentiam adunatis copiis plurimum auxerunt atque confirmârunt. Unde per eos, inquit *Henricus*, *fortitudo Cerdici facta est terribilis, pertransiitque terram in fortitudine gravi*. Recrudescente igitur bello, post aliquot velitationes ac leviora certamina, tandem anno quingentesimo decimo nono Occidui Saxones *Cerdicfordiæ*, sive ad *Cerdici vadum*, acerrimè cum Britannis conflixêre. Locus Anglicè *Cheardford* dicitur. Ex utraque parte constanter pugnatum est, donec declinante jam die, fatigati Britanni, multis suorum.

rum desideratis, fugâ sibi consuluere, victori-
 riamque Cerdico & Chenrico non incruentam
 reliquere. Arcturius hoc successu motus, nè
 parvam Britannici exercitus manum assidue bel-
 lando detereret, foedus cum Cerdico percussit,
 datis ei provinciis Hantonienſi & Somersetenſi;
 quum *Porta* filiique, & *Melvasius* regulus pri-
 dem memoratus, aut bellis absumpti, aut na-
 turali morte defuncti, jam oppetiissent. Tho-
 mas Rudburnus, in majore Chronico, hujusce
 foederis ita meminit: *Cerdicus*, sive *Cerdicius*, Rudb.
 inquit, *super Britones plures exercens victorias*, lib. 2.
post adventum suum anno XIV^o, monarchiam cap. 1.
Occidentalium Saxonum adeptus, regni diade-
ma suscepit, coronatus more gentili apud Winto-
niam, in loco quem de Christi ecclesia, i. Winto-
niensi, monachis interfectis, Pagani templum
fecerant Dagon, anno Dominicæ Incarnationis
DXVI^o, anno secundo regni Arthuri regis Bri-
tonum. Porro, Cerdicum sæpius cum Arthuro
confluxisse refert: pertasum verò Arthurum cum
Cerdico deinceps prælia inire, eodem anno fœ-
deris cum illo pepigisse; & concessisse Cerdicum
Cornubiensibus, ut sub annuo tributo ritum
Christianæ religionis observarent. Enimvero quo-
ad tempus sibimet adversatur, quum annum
quingentesimum decimum sextum cum anno
adventus Cerdici decimo quarto minimè con-
venire liquidò constat. Ranulphus Cestrensis,
In quibusdam, inquit, Chronicis legitur, quòd Polychr.
Cerdicus sæpius cum Arthuro confligens, si semel lib. 5.
vinceretur, aliâ vice acrior surrexit ad pugnam: cap. 6.
tandem Arthurus extædiatus, post vicesimum sex-
tum annum adventus Cerdici, fidelitate sibi ju-
ratâ, dedit ei Hamteschiram & Somerssetam,
quam partem vocavit Westsexam. Factum hoc,

Leland.
Assert. Ar-
tur.

Ricard.
Divis.

ex Ricardi Divisionensis Chronico post duode-
cimum annum adventus Cerdici, Joannes Le-
landus prodit: sed exemplar M. S. Divisionen-
sis, five Divisiensis, in Coll. Corp. Christi Can-
tabr. adservatum, de Cerdico & Arcturio lo-
quens, rem ita exhibet. *Diu & saepe decer-
tatum est inter eos; omni altero mense Cerdicius de insula expellebatur, & omni altero mense acrior revertebatur. Ad postremum Ar-
turus tædio victus, considerans quod, dimicando cum illo quotidie, nihil proficeret, in gratiam recepto, & fidelitate juratâ, dedit in possessionem Hantesciram & Somerssetam; qui aliquid tamen quod desiderabat adeptus, datam sibi provinciam, quia in occidentali parte erat Britannia, appellavit Westsexam, & commilitones suos Westsaxones: caput autem ducatus sui habuit Wintoniam.* Itâ Divisiensis, cui hanc notulam manu satis antiquâ in margine reperi appositam, *Tandem post viginti quatuor annos ex quo Britanniam venerat.* Qui certè annorum numerus ab ipso Thoma Rudburno confirmatur, ubi foedus istud & regni Cerdici initium in eundem annum conjicit, quantumlibet circa annum Christi & regni Arcturii hallucinatur. Hoc enim anno Cerdicum nomen sibi regium sumpsisse cuncti ferè rerum Anglosaxonicarum scriptores consentiunt, qui scilicet Imperatoris Justinii secundus fuit; adeoque ille primus Occidentalium Saxonum Rex, tertiùsque Anglorum Monarcha evasit.

Sancito igitur prædicto foedere, altâ per octennium proximum pace fruebatur Insula, quo temporis spatio Britanni ordinandis Ecclesiæ rebus præcipuè incubuerunt. Circa hæc tempora Paternus ecclesiæ in Ceretica, à suo

suo nomine *Paternensis*, *Cambricè Lhan Pader*
Vaur, appellatæ, primus factus est epi-
 scopus. David Menevensis Archiepiscopus pro-
 vincialem totius Cambriæ synodum coëgit, cui
 nomen *Victoriæ*, in qua Breviensis concilii ante
 decennium habiti Acta contra Pelagianos con-
 firmata sunt, & addita alia quæ ad commodum
 ecclesiæ regimen videbantur necessaria. Utri-
 usque synodi tum Breviensis tum Victorianæ
 decreta ipse David suâ manu literis mandavit,
 suæque & aliis per Cambriam ecclesiis servan-
 da commendavit; quæ sub eo deinceps statum
 habuerunt florentissimum. *Hæsit enim*, inquit
 Gildas, (ubi victorias Ambrosianam & Bado-
 nicam enarrâisset,) *tam desperati insule excidii,*
insperatique auxilii, memoriæ eorum qui
utriusque miraculi testes existere; & ob hoc,
reges, publici, privati, sacerdotes, ecclesiastici,
suum quique ordinem servârunt. Petrocus,
 Cumbriæ regis filius, qui, mortuo patre, reg-
 no hæreditario renunciâns, viginti annos in
 Hybernia bonis studiis impenderat, indè Cor-
 nubiam venit, exstructoque coenobio in loco
 qui antea *Lodericum & Laffenacum*, ab illo
 autem *Petrocstoa*, & contractiùs *Padstoa*, dice-
 batur, vitam ibi diu monasticam exegit. Hoc
 etiam tempore, Nennio seu Nennius, sedis
 quæ *Magnum Monasterium* vocabatur episcopus,
 Justinianus, Honorius & Cenedus eremitæ, in
 Britannia claruerunt. At luctuosus erat Chri-
 stianorum Vintoniensium status; nam Sancti
 Amphibali templum, interfectis à Cerdico mo-
 nachis, idololatræ cultui ritibusque dæmonia-
 cis assignatum est. Istam monachorum cæ-
 dem, ecclesiæque violationem, ad decimum
 supra ducentesimum à Diocletiani morte an-
 num,

Girald.
 Cambr. in
 vita Davi-
 dis.

Gild. epist.

Joann.
 Tim.

523.

num, qui Christi nati fuit quingentesimus vicesimus tertius, refert ecclesiæ Vintoniensis Antiquitatum concinnator. Quòd autem ille, & ejusdem ecclesiæ historiolæ alius exarator, annis centum quadraginta duobus ante Birini adventum id contigisse scribant, neutiquam consistere poterit, quum eo tempore necdum è Germania in Britanniam Cerdicus transisset.

527.

Hunt. lib. 2.

Match.

Vestm.

Florent.

Vigorn.

Guil.

Malm.

lib. 1.

cap. 6.

Polychr.

lib. 5.

cap. 4.

Malm.

lib. 1.

cap. 5.

Haftenus sub Regum Cantianorum Præfectis vixerant Saxones Orientales; sed nunc demum, anno quingentesimo vicesimo septimo, Regium sibi nomen illic sumpsit *Ercenovinus*, *Offæ* filius, *Bedicani* nepos, *Sigefugeli* pronepos, *Sueptæ* abnepos, *Andesci* atnepos, *Gesaci* (*Exanetâ* sive *Saxonetâ* Odini filio oriundi) trinepos. Eodémque ferè tempore quo regnum surrexit *Orientalium Saxonum*, cepisse regnum *Orientalium Anglorum*, docet *Guilielmus Malmesburiensis*. *Ranulphus* verò *Cestrensis*, ejusdem *Guilielmi*, *Priks* regno *Westaxonum* pullulasse regnum *Orientalium Anglorum* narrantis, mente haud satis perspectâ, hujusce regni sub *Uffa* initium, in annum secundum supra quadringentesimum nonagesimum conjicit. Quamquam *Malmesburiensem* eo loco non *Uffam*, sed *Cerdicum* in iis partibus aliquantis per primitus confidentem, ac *Stuffi* & *Vitgari* ad eadem appulsum, respexisse, ut arbitremur, omnino est necesse, si ipsum sibimet constare voluerimus. Pro nobis etiam facit *Matthæus Florilegus*, ad hunc annum, qui *Justiniani* imperatoris primus fuit, ità scribens: Eodem anno venerunt de Germania pagani, & occupaverunt *Estangliam*, id est, regionem illam quæ *Orientalium Anglorum* regio dicitur; quorum quidam

Marth.

Vestm.

dam Merciam invadentes, bella cum Britonibus plurima peregerunt: sed quoniam procures eorum erant multi, nomine carent. Hinc, Orientales Anglos tum primum advenisse liquet, nec ab uno, in initio, sed à pluribus simul regibus administratos, quos inter Uffa præcipuè eminuit, à quo reges Orientalium Anglorum *Bed. lib. 2. cap. 15.* Uffingi sunt appellati. Fuit ille Quicelmi filius, Hirpi nepos, Rothimundi pronepos, Trigisili abnepos, Tilmonis (Caserâ Odini filio prognati) atnepos. Illorum adventu fretus accensusque rex Cerdicus, cum filio Chenrico, rupto foedere, Britannos adoritur, quibuscum acriter eodem anno confligit, & facta est, inquit Henri- *Hunt. lib. 2.* cus, strages magna ex utraque parte. Pugnae locus exinde *Cerdicslega* (Anglicè *Cheardsley*) dicebatur, estque in comitatu Bucchinghamiensi. Miltonus istud prælium, quod diu post *Milton. Hist. Angl.* Dubricii mortem confectum esse constat, cum Badonico, cui eundem interfuisse Dubricium omnes uno ore consentiunt, perperam confundit. Picti Hybernici (etiam *Cruithnii*, *Cruithinii* & *Crutbeni* dicti) è Clanboiana in Monam insulam, sive Angliseiam, cum rege suo *Sirigi* trajicientes, in loco *Yn Hericy Gwydhyl* *Liber Triadum.* ab ipsis (qui Britannicè *Y Gwydhyl Phidiad* vocabantur) denominato, Britannos fuderunt: sed à Venedotiæ rege Cadovallone Longimano, qui suâ manu *Sirigim* obtruncavit, apud *Lhan Y Gwydhyl* (Hybernorum in Promontorio sacro quod *Holy Head* Anglicè nuncupatur ecclesiam) victi expulsique sunt. Horum memoriam conservant tumuli fossâ circumdati, quos *Hybernorum casulas* appellant Insulani. Iste igitur *Sirigis* Historico Britanno, suas de Gillo- *Galfr. lib. 7. cap. 3.* maro sive Gillomano, prioris Gillomari successore

Joann.
Tintm. in
Sanctilog.

cessore & Hybernix rege, bella adversus Britannos gerente, fabulas contexendi, ansam fortasse ministraverit. Centigernus Glasconiensis five Glascuensis episcopus, Galvani & Modredi è sorore *Thamete* nepos, Servani Orcadensis episcopi discipulus, post *Marci* regis Cumbrensis, qui plurimum ipsi faverat, mortem, à popularibus sede suâ ejectus, Meneviam sese ad Davidem contulerat, & cum eo moram aliquantisper traxerat. Huic victor Cadovallo locum in territorio Flintensi ad construendum monasterium donavit, qui sedem ibi episcopalem, *Elguensem* five *Elviensem* à fluviolo præterlabente nominatam, constituit. Centigerni expulsionem, cæterasque turbas antè memoratas, occupato in prima sua expeditione Gallicana *Arcturio*, contigisse putaverim; quâ ille, præstiti à nepote auxilii gratam rependens vicem, *Flollonem*, five *Frollonem*, (non Romæ tribunum Gallias sub imperatore Leone, ut habet historia Britannica, regentem, sed) Gallum Armoricanum, regi Britannorum transmarinorum *Hoëlo* rebellem, profligavit, & duello prostratum extinxit.

528.

Malm. antiq. Glaston.
Tintm. Aurea histor.
Polychr.
lib. 5.
cap. 6.

Anno igitur proximè sequente in Britanniam ovans remeavit *Arcturius*, cunctosque hostium motus suâ præsentia sedavit; unde quiescentibus ad tempus Anglosaxonibus, Britannix pax restitui visa est: quo factum est, ut ab hoc ipso anno, qui *Cerdici* decimus fuit, *Guilielmus Malmesburiensis*, *Ranulphus Cestrensis* & *Joannes Tinmuthensis* regni ejus initium arcesserent; quasi jam nunc augustiore cum splendore regium ornare apicem inciperet. Porro, si genuinum adeoque antiquum sit illud sigillum, quod *Vestmonasterii Lelandus*

dus sibi roganti videndum & contingendum Leland.
 exhibuisse Myſtagogum tradit, imperiale etiam *Aſſert. Ar-*
 Arcturius nomen aſſumpſerit. Ejus verba hîc *tur.*
 ſubjiciam. *Materia* quæ Ipſiſſimam ſigilli for-
 mam accepit, & adhuc fideliter retinet, cera
 coloris rubri eſt, quæ violentiâ aliquâ, vel
 temporis injuriâ longi, comminuta, in partes
 hinc indè diffinditur, ità tamen ut nulla pror-
 ſus deſideretur. Nam fragmenta caſu aliquo
 priùs concuſſa ſic argenteâ laminâ, quæ orbi-
 cularis figuræ, qualis & ſigilli facies, eſt, un-
 dique concluduntur, ut eorum pars recidat
 nulla. Inſcribitur enim hiſ titulis, in ſpeciem
 brevibus, ſed re ipſâ ſplendidiffimis, ampliffi-
 mis, magnificentiffimis; *Patricius Arcturius*
Britanniæ, Galliæ, Germaniæ, Daciæ, Imperator.
 Atque hæc quidem inſcriptio ſigilli orbem ex-
 timum circinat. Anterior ejus pars per circu-
 lum cryſtallinum pellucida eſt, quo remoto,
 tangi ſe patitur cera, jam præ antiquitate du-
 riſſima. Effigies verò Arturii impreſſa refert
 neſcio quam heroicam majeſtatem. Purpurâ
 enim regaliter indutus Princeps ſedet ſuper he-
 micirculum, qualem videmus pluvium arcum;
 capite coronato fulget. In dextera conſurgit
 ſceptrum ipſo liliatum vertice; ſiniſtrâ verò
 orbem cruce inſignitum complectitur. Barba
 quoque prominet, & illud etiam majeſtatis
 eſt. Pars altera orbiculari laminâ argenti tota
 obducitur, unde & incertum cujus formæ ſit.
 Appendet catenulæ ex argento intortæ. Hac-
 tenus Lelandus; qui etiam hoc antiquitatis
 monumentum illuc Glaſtoniâ olim fuiſſe tranſ-
 latum opinatur. Hinc illum, pridem ab Am-
 broſio Patricium factum, purpuram hoc anno
 ſumpſiſſe veri haud abſimile videatur: quod
 & Gal-

Galfr.
lib. 7.
cap. 5.

& Galfridus subinnuit, ubi ipsum, sibi cognitionis jure competere quicquid Constantinus atque Maximus obtinuerant, asserentem introducit. Unde triplex Arcturianæ potestatis atque dignitatis initium fuerit statuendum. Primum, anno quadringentesimo sexagesimo septimo, quo patri in Danmonia; secundum, anno quingentesimo octavo, quo in monarchia Britannica Ambrosio, successit; tertium, hoc anno, quo, victor ex Armorica rediens, imperatorio titulo uti coepit, ut Sigilli inscriptio suadet, aut suâ saltem præsentia effecit, ut turbatum nuper regnum quasi refloresceret augustiusque emicaret. Neque enim aliter intelligi poterunt tres præfati authores, decimo Cerdici anno coepisse aut surrexisse Arcturium scribentes, nisi eos sibimet adversari pronunciaverimus, cum ipsi victoriam Badonicam, quam diu antehac, scilicet Dubricio superstite atque adhortante, partam esse constat, unanimi consensu huic principi tribuant. Sed neque est quod quisquam miretur, nos, de primo ejus regni initio, Martini Poloni, Vincentii Bellovacensis, Antonini Florentini, & Monachi Nussiensis, (quibus etiam favent Sigebertus Gemblacensis, Philippus Bergomas, & Abbas Trithemius,) authoritatem, (utinamque illi nulla Historici Britanni figmenta vetustiorum transmarinorum narrationibus miscuissent) Radulpho Baldocensi, Thomæ Rudburno, Matthæo Florilego, Davidi Poëlo, aliisque quibusdam nostratibus, anteposuisse; cum ipse Gildas, ante annos mille scribens, extraneis magis quam indigenis innotuisse priscas res Britannicas; seque quæ tradiderat non
Gild. epist. *tam ex scriptis patriæ scriptorumve monumentis,*
(quippe

quippe quæ, siqua fuerint, aut ignibus hostium exusta, aut civium exsulum classe longius deportata, non compareant,) quàm transmarinâ relatione, quæ crebris irrupta intercapedinibus non satis claret, hausisse, profitetur. Hoc enim pacto consistere poterunt, Arcturii sub Ambrosio militia, ejusque gemellæ sororis Annæ cum Lotho nuptiæ, ejusdem Ambrosii tempore celebratæ ; Hoëli Albanii adhuc juvenis patrata ab Arcturio cædes ; Galvani ad Simplicium papam missio, & per Octam atque Ebusam expulsio ; Arcturii cum Leone imperatore & Cadoco Lancarvanensi synchronismus ; & cum Melvasio Somersetenfi pax, Gildæ Albanii interventu conciliata ; honorifica *Iltati*, priusquam seculo renunciaret, per Arcturium susceptio ; & reportata de Saxonibus in monte Badonico ante Dubricii mortem victoria : quæ omnia ab antiquis Historicis prodita jam antea recensuimus atque observavimus. Enimvero ad sigillum quod attinet, hîc Galliæ titulum, propter Gallos quos in Armorica rebellantes domuerat ; Germaniæ, propter Anglos & Saxones, gentes Germanicas, Daciæ, propter Pictos, Scotos Jutâsque, gentes Dacicas, sive (quod idem valet) Danicas, in Britannia superatos, illum ascivisse, Lelandus sentit. Quanquam in tanto temporis spatio nonnullas exedi, aut saltem vitlari, posse literas crediderim : adeoque Inscriptionem, more Romanis usitatore, qui non regionum nomina, sed gentium subactarum agnomina sibi arcessere solebant, ita potiùs impressam atque legendam esse autumaverim ; *Patricius Arturius Britannus Gallicus Germanicus Dacicus Imperator* ; scilicet Arcturius hâc inscriptione se patriâ Britannum, nec non digni-

dignitate Patricium, Gallos, Germanos & Dacos profligasse, ac proinde ob illas victorias à militibus, sicut veteres Romanorum duces, Imperatorem fuisse appellatum, ostendere voluerit. Nisi illum in prædictas regiones hostiles ultricem expeditionem, victis toties qui huc indè transmiserant invasoribus, instituentem, forsan, in benignioris fortunæ auspiciis, sese earum quasi jam deditarum inscripsisse dominum, malimus opinari.

530.
Annal.
Anglosax.

Anno quingentesimo tricesimo rex Cerdicus ejusque filius Chenricus Vectam trajectis copiis aggressi, cæsis (in loco quem à *Vitgari* nomine *Vitgariburgum* Saxones vocârunt) qui resistendum putaverant, insulam sui juris fecerunt. Circa hæc etiam tempora obiit Cadovallo Longimanus Venedotiæ rex, relicto impubere filio Malgone, quem, unà cum regno, Arcturii tutelæ commendavit. Britannis Armoricanis cum Visigothis inimiciæ perpetuæ intercesserant, unde prædo quidam immanis ac truculentus, ex Hispania in Armoricam irrumpens, bellum atrox Hoëlo intulit, ejusque neptim Helenam captam abduxit; cujus ubi pudicitie vim nefandus raptor intentaret, illa, tanti flagitii horrore exanimata, spiritum efflavit. Non tulit Arcturius tam insignem Hoëlo Helenæque factam contumeliam, sed regno & uxore Modredi nepotis curæ concredit, alteram, eandemque sibi exitialem, in Gallias expeditionem suscepit; ubi dum fidelem strenuamque amico & cognato regi operam impendit, haud parem in Modredo gratitudinem fidemque est expertus. Ille, initâ cum Saxonibus conjuratione, regiam sibi potestatem arrogavit, avunculique conjugem incesto connubio sibi sociavit. Prædictus igitur

igitur & sceleratissimus proditor ille Modredus, ut Galfridus scribit, ducem Saxonum *Cbeldricum* (itā ille regem Occidentalium Saxonum vocat, quem ipsi *Cerdicum* & *Cberdicum* appellabant, quēque ille paulò post prælium Bado- nicum à Cadoro Cornubienfi in Thanato insula trucidatum somniaverat,) in Germaniam direxerat, ut in illa quoscunque posset associaret sibi, & associatis quibuscunque, iterum citissimis velis rediret. Spoponderat etiam se ipsi hoc pacto daturum partem illam insulæ quæ à flumine Humbro usque ad Scotiam porrigebatur, & quicquid in Cantia tempore Vortigerni Horsus & Hengistus possederant. At ille, peracto ipsius præcepto, octingentis navibus armatis Paganis plenis applicuerat, & foedere dato, huic proditori quasi suo regi parebat. Itā Galfridus. At Guilielmus Malmesburiensis, Ricardus Divisiensis, & Ranulphus Cestrensis, non transhumbranas Cerdico, sed occiduas, à Modredo contraditas fuisse regiones docent. Modredus, inquit Guilielmus, regnare appetens, sed solum Cerdicum timens, dedit Cerdico, ut sibi faveret, septem provincias, scilicet Suffexiam, Surreiam, Bercheriam, Viltoniam, Dorsetiam, Devoniam, & Cornubiam. Cerdicus verò his consentiens, suas provincias novis Anglis instauravit, & coronatus est more gentili apud Wintoniam; Modredus verò super Britones apud Londoniam. Hactenus Malmesburiensis. Atque eadem ferè habet de hoc foedere Ranulphus Cestrensis. Nec abs re fuerit Ricardi Divisiensis hac de re verba hîc inserere. Modredus, nepos Arturi, cui regnum & reginam Arturus commiserat, volebat usurpare coronam Britanniae; sed timebat solum Cerdi-

Galfr. lib. 7. cap. 7.

Malm. Antiqu. Glaston.

Polychr. lib. 5. cap. 6. Ricard. Divis.

Cerdicius, nè sibi foret impedimento, propter fidelitatem quam Arturo promiserat. Communicato demum illi secreto, præter duos pagos quos ab Arturo perceperat, dedit illi alios septem, viz. Suffexiam, Surreiam, Bercheriam, Viltoniam, Dorsetiam, Devoniam, & Cornubiam, & omnia munita eorum tradidit: tali inter eos conditione firmatâ, ut uterque eorum coronaretur in regem, unus super Britones, alter super Westfaxones; & Britones qui in prædictis pagis manebant, si vivere vellent imbelles, non expellerentur. Consensit Cerdicius, & recepit oblatum Modredi, missisque in Germaniam nunciis, reduxit indè octingentas naves plenas Saxonibus, quibus distribuit in datis sibi provinciis possessiones. Cerdicius coram omni gente sua coronatus est in regem gentili more super Westfaxones apud Wintoniam, & Modredus consecratus est in regem Christiano more apud Lundoniam. Toto tempore quo Arturus occupatus erat in Galliis, Saxones faciebant sibi munitiones super omnes colles & montes excelsos, quorum vestigia remanent usque hodie. Cerdicius mortuus est ante reditum Arturi in Britanniam, & sepultus in Wintonia; & post illum regnavit Cenricus filius ejus. Haftenus Divisiensis. Ex hoc authore Lelandus ista tertio ante Cerdici mortem anno evenisse prodit; quanquam in eo quod sequor Divisiensis exemplari illud nequaquam pateat. Neque enim post adeò scelestam nepotis conjurationem Arcturium in Armorica tam diuturnam voluisse moram trahere est credibile. Ideoque potius ad ultimum Cerdici annum referenda hæc esse censui. Quod autem de ejus in Germaniam profectio Galfridus, quodque alii de

Leland.
Assert.
Artur.

de ejus coronatione isthîc memorant, nisi bis diademate insignitus fuerit, primò quum duas ab Arcturio provincias, deinde quum reliquas à Modredo concessas acceperit, à vero prorsus alienum esse videatur. Neque quod hîc de Suffexia traditur admitti poterit; quam non à Modredo, sed à Vortigerno advenis concessam, & ab *Ella* magno Australium Saxonum rege, debellatis qui pactiorem illam parvi facientes repugnare ausi sunt, possessam esse, jam antè ostendimus. Anno igitur quingentesimo tricesimo quarto rex Cerdicus, anno regni decimo sexto, acceptis regionibus prædictis, ac datâ *Stuffo* & *Vitgaro* nepotibus *Vedâ* insulâ, defunctus est. Sororem habuit, eorundem nepotum matrem, ut ex *Afferio* Menevensi colligimus, à quo eorum *avunculus* appellatur. Filium unicum reliquit *Chenricum*, qui ipsi tum in Occidentalium Saxonum regno, tum in suprema Anglorum Monarchia successit. Eodem quoque anno obiit *Octa* rex Cantianorum, quum annos viginti duos regnâisset, cui successit filius *Herminericus*. Cum *Cerdico* vixerunt *Childebertus*, *Clotharius*, *Clodomirus* & *Theodericus* Francorum, *Amalaricus* Visigothorum, & *Athalaricus* cum *Amalasunta* matre Ostrogothorum, in Gallia, Hispania & Italia, reges.

534.
Malm. lib.
1. cap. 6.

Affer. in
vita Al-
fredi.

Polychr.
lib. 5.
cap. 4.

G

IV. CHEN-

IV. CHENRICUS.

534.

CHENRICUS regni gubernacula suscipiens, omnia quæ bello impendenti forent necessaria, communicatis cum Modredo consiliis, summo studio comparare fatagit. Quibus rebus dum ille gnaviter incumbit, Arcturius in Armorica *ferocem hostem* suam manu in monte Michaëlis interimit, ac regionem periculo metûque ingenti fortiter eximit.

Galfr. lib.
7. cap. 5.
& Vit.
Basingst.
in not. ad
lib. 8.

535.

Prædonem hunc Galfridus *Gigantem inhumanum* vocat; unde Vitus Basingstochius ipsi proprium nomen fuisse *Inhumanum*, errore prorsus joculari, autumavit. At Hoëlus, ob casum neptis suæ tristici, præcepit ædificare Basilicam super corpus ipsius in monte quo jacebat, qui nomen ex tumultu puellæ nactus, *Tumba Helenæ* exinde nuncupatus est. Pacatâ tandem Armoricâ, victor Britanniam repetens ad portum Milfordiensem vela dirigit. Ibi Modredus, qui Pictos etiam Scotosque, Arcturii famæ invidentes, in partes suas traduxerat, ingentibus copiis tam navalibus quàm terrestribus stipatus, avunculi furentis adventum præstolabatur. Fit atrox prælium, quo ex Arcturianis militibus cecidêre Galvanus & Angusel-lus: quorum cæde irritatus rex magnanimus, urgere conjuratos ac premere acriùs institit; donec, iis tantum ejus impetum ulteriùs ferre non valentibus, in terram exscendens, nepotem perfidum fugâ indè se proripere coëgerit. Scribunt nonnulli, reversum Arcturium, ad portum Rhutupinum appulisse, cæsúmque Galvanum Dubri sepultum fuisse. At isti non perpendunt,

pendunt, quanta est Armorici littoris, unde solvit Arcturius, à Cantiano distantia; nedum quamdiu regnum Cantianum, sub quatuor regibus ibi successivè regnantibus, in Anglosaxonum potestate fuerit. Galvanum verò in illa Penbrochienfis comitatûs parte quæ *Rossia* dicitur humo mandatum esse, disertè tradunt Guilielmus Malmesburiensis & Matthæus Parisiensis: unde ad portum antè memoratum, Armoricæ multò propinquiorem, ubi aliquos qui adhuc in fide perstiterant sibi affuturos jure sperare poterat, applicuisse potiùs Arcturium colligimus. Inventum ejus sepulchrum anno millesimo octogesimo septimo, qui fuit Guilielmi primi postremus, ità refert Malmesburiensis. Tunc in provincia Walliarum quæ *Ros* vocatur *Malm. lib.* inventum est sepulchrum *Walwani*, qui fuit 3. haud degener Arturii ex sorore nepos, regnavitque in ea parte Britannicæ quæ adhuc *Walwertha* (al. *Walwithia*) vocatur; miles virtute nominatissimus, sed à fratre & nepote Hengisti regno expulsus, priùs multo eorum detrimento exilium compensans suum. Communicans meritò laudi avunculi, quòd ruentis patriæ casum in plures annos distulerit. Sed Arturii sepulchrum nusquam visitur, unde antiquitas nœniarum adhuc eum venturum fabulatur. Cæterùm alterius bustum, ut præmissi, tempore Willielmi regis repertum est, super oram maris, quatuordecim pedes longum; ubi à quibusdam asseritur ab hostibus vulneratus & naufragio ejectus, à quibusdam dicitur à civibus in publico epulo interfectus. Veritatis ergò notitia labat in dubio, licèt neuter eorum defuerit famæ suæ patrociniò. Hæc autem ante reperta Arcturii & Gueneveriæ ab Henrico Soliacensi

Matth.
Parif. ad
ann. 1087.

Leland.
Assert.
Artur.

Saxo
Gramm.
lib. 9.
Arngr.
Jonas in
Republ.
Istand.
cap. 4.

corpora scripserat Malmesburiensis, qui etiam ibidem aliorum quorundam de Galvani post prælium antedictum cæde sententiam recenset. Guilielmo ità ad eundem annum suffragatur Parisiensis: Hoc tempore in provincia Walliarum quæ *Ros* vocatur inventum est apud ripam maris *Walweii* sepulchrum, qui fuit Arturi magni regis Britonum ex sorore nepos, longitudinem habens quatuordecim pedum. Regnavit autem Walweius in ea parte Britanniae quæ hucusque *Walwethai* vocitata est; vir militiâ & omni civilitate nobilissimus, sicut superius (ubi de gestis Britonum tractatum est) luculenter expressum est. Ità Matthæus. Sed in Malmesburiensem Lelandus sic insurgit; Non est verisimile, homines giganteæ altitudinis, ut ex sepulchro quatuordecim pedes longo colligo, fuisse seculo Galloviniano. Quare meâ quidem sententiâ, credibile magis, sepulchrum alicujus gigantis indigenæ fuisse. Namque tales Albionem primùm incoluisse, & externorum & nostrorum Scriptorum autoritate constat. Verùm contra hanc Lelandi opinionem, *Homines Giganteæ altitudinis* diu post seculum Galvanianum exstitisse complures, abunde probant universi rerum Borealium Scriptores: & ipse Lelandus, qui tantam Galvano in Rossia jacenti proceritatem tribuere haud sustinet, Dubrenses tamen castellanos, apud quos sepultum esse hunc heroëm ille contendit, ejus ossa penè gigantea miraculi loco ostentare solitos fatetur; antiqui cujusdam, ut videtur, ignoti pugilis ossa pro Galvano jactitantes.

537.

Post hæc Arcturius hostes intra civitatem Vintoniam conclusos obsidet, qui novis tamen suppetiis undique confluentibus aucti, rursus belli

belli aleam tentare se paratos ostenderunt. Ingens hæc pugna utrinque cædes edita, diuque anceps victoria tandem ad Arcturianos inclinavit. Interea verò regina Gueneveria, conjurationis & adulterii malè sibi conscia, ut Galfr. lib. 7. cap. 7. confestim desperans, ab Eboraco ad urbem Legionum diffugit, atque in templo Julii martyris inter monachas ejusdem castè vivere proposuit, & vitam monachalem suscepit. Circa hæc tempora Malgo, Cadovallonis filius, ingenii petulantis adolescens, subreguli duntaxat adhuc munere in Venedotiæ parte fungens, Centigernum episcopum Elguensem, ecclesiæ suæ exornandæ intentum, primò impediisse, mox autem, piis ejus ac prudentibus alloquiis paulatim lenitus, sedulò adjuvisse perhibetur. Duas hîc memorant Eclipses cuncti rerum Anglosaxonicarum Scriptores: priorem anno quingentesimo tricesimo octavo, qui fuit regis Chenrici quintus, decimâ quartâ calendarum Martii, ab hora matutina prima usque ad tertiam pomeridianam; alteram anno abhinc altero, qui fuit ejusdem regis septimus, decimâ calendarum Julii, à tertia penè usque ad nonam, ità ut stellæ apparerent horâ ferè dimidiâ ab hora tertia. Utrùm istæ Eclipses Arcturii magni, cæterorumque principum & magnatum, qui prælio Cambalaunico cecidêre, mortem portenderent, Astrologi viderint. Anno enim quingentesimo quadragesimo secundo, in Cornubia, juxta fluvium olim *Alaunum*, tunc verò *Cambalaunum* nuncupatum, qui Camelfordiam alluit, confertum est prælium longè cruentissimum, quod sic Galfridus descriptum exhibet. Iphis itaque (scilicet ducibus) com- militones suos hinc & indè cohortantibus, su-

Galfr. lib.
7. cap. 7.

Joan.
Tinn.
in vita
Kentig. &
Godwin.
in Episc.
Asaph.

538.

540.

542.

Galfr. lib.
7. cap. 7.

bito impetu concurrunt acies, & commisso prælio crebros ictus innectere elaborabant. Fiunt illico in utrisque partibus tantæ strages, tanti morientium gemitus, tanti invadentium furores, quantos & dolorosum & laboriosum esset describere. Undique enim vulnerabant & vulnerabantur, perimebant & perimebantur. Postquam autem multum diei in hunc modum consumpserunt, irruit tandem Arthurus (seu potius Arcturius) cum agmine uno, quo sex millia sexcentos sexaginta sex posuerat, in turmam illam ubi Modredum sciebat esse, & viam gladiis aperiendo eam penetravit, atque tristissimam cædem ingessit. Concidit namque proditor ille nefandus, & multa millia cum eo. Nec tamen ob casum ejus diffugiunt cæteri, sed ex omni campo confluentes, quantum audaciæ dabatur, resistere conantur. Committitur ergo dirissima pugna inter eos, quâ omnes ferè duces, qui in ambabus partibus affuerant, cum suis catervis corruerunt. Corruerunt etenim in parte Modredi, Cheldricus, Elaphius, Egbertus, Bruningus, Saxones; Gilpatricius, Gillomarus, Gillaferus, Gillarion, Hybernienfes; Scoti etiam & Picti, cum omnibus ferè quibus dominabantur. In parte autem Arthuri, Olbriktus rex Norvegiæ, Achilles rex Daciæ, Cador Domeniæ, Cassibelanus, cum multis millibus suorum, tam Britonum, quàm cæterarum gentium quas secum adduxerat. Sed inclytus ille Arthurus rex lethaliter vulneratus est, qui illinc ad sananda vulnera sua in insulam Avallonis advektus, cognato suo Constantino, filio Cadori ducis Cornubiæ, diadema Britanniæ concessit, anno ab Incarnatione Dominica quingentesimo quadragesimo secundo.

Quod

Quod de Cheldrico isthîc cæso, quem antehac à Cadoro peremptum somniaverat, Galfridus narrat, five ille Cerdicum, five Chenricum intelligit, neutro modo consistere poterit; quum ille ante octennium decessisset, hic verò per annos octodecim huic prælio superesset. Nec minùs futile est quod de Olbrieto & Achille Arcturio subjectis prodit, quum tales certè reges historiæ Danicæ Norvegicæque nuspiam agnoscunt. Enimvero Galfridum, regis gentilis famæ nimio studentem affectu, quædam fefellit nominum similitudo; cùm non Arcturius, five (ut eum Galfridus vocat) Arthurus, bellis Anglosaxonicis plùs satis occupatus, sed Arthus rex Suecorum potentissimus, Norvegiæ Daniæque circa hæc tempora latè imperaret. Idem quoque *Domeniam* vitiosè habet pro *Domnania*, five *Danmonia*, cui rex Arcturius, in monarchia Ambrosio succedens, Cadorum patruelem præfecerat. Cæterùm quis ille demum Cassibelanus fuerit, nusquam alibi invenio. Quum verò Joannes Prisæus antiqua inter Thaliessini cùdulas se reperisse carmina profitetur, de *Cindelano Cendroini* filio & *Uria-*
no cognomento *Rbegeto* composita, qui milites Arcturiani prædicantur, quæ authorem iis viris contemporaneum planè attestantur; hîc ego sanè pro *Cassibelano Cindelanum* lubentiùs reponerem. Sed misso historiæ Britannicæ Interpolatore Galfrido, ejusdem Abbreviatorem Henricum Huntingdoniensem audiamus ità de bello Cambalaunico verba facientem. Dixit ei (scilicet Arcturio) nuncius, Modredus nepos tuus diadema tuum sibi imposuit auxilio Keldrici regis Anglorum, & sponsam tuam duxit. Arturus igitur mirabili ebulliens irâ,
Pris. Hist. Britan. defens.
Hunt. epist. ad Warin.

reversus in Angliam, vicit Modredum prælio: cumque insequeretur eum usque in Cornubiam, cum paucis incidit super eum inter multos: cumque se non posse reverti videret, dixit, Vendamus, focii, mortes nostras, ego enim jam caput nepotis ac proditoris mei gladio auferam; post quod mori deliciosum esse dixit. Et gladio per aciem viam sibi parans, in medio suorum Modredum galeâ abripuit, & collum lorica tum velut stipulam gladio resecauit. Inter eundum tamen, & in ipso actu, tot vulnera recepit, quod & ipse procubuit: licet sui Britones mortuum fore denegent, & venturum adhuc solenniter expectent. Fuit equidem vir temporibus suis omnium summus militiâ, largitate, facetiâ. Sed Huntingdoniensi ac Monumethensi cunctisque Cambrobritannicis scriptoribus adversari Hector Boëtius non dubitat, & more suo, quo rerum Britannicarum seriem locosque invertere & turbare consuevit, extremis Arcturium depugnasse signis juxta Humbrum fluvium, audacter pronunciat. At rex Arcturius lethaliter sauciatus Glastoniam fanandus deportatur: quod utique oppidum, in pago Somersetensi positum, tamen aut sanctitatis loci respectu Cerdico non concesserat, aut ejus filio Chenrico redux ademerat. Ibi dum irritam curandis ejus vulneribus operam medici impendunt, fato defungitur, & in ecclesia Glastoniensi sepelitur.

Lib. Triad. In libro *Triadum*, unâ cum Caractaco & Galgaco præstantissimorum Britannicæ Heroum (ut & Modredus unâ cum Androgeo & Vortigerno turpissimorum proditorum) Triada constituit. Magnificum est Guilielmi Malmesburiensis de Arcturio præconium. Sed eo (scilicet

Hector
Boët. lib. 9.

Malm. lib.
1. cap. 1.

licet Vortimero) extincto , Britonum robur emarcuit, spes imminutæ retro fluxerunt ; & jam tunc profectò pessum ïssent, nisi Ambrosius, solus Romanorum superstes, qui post Vortigernum Monarcha regni fuit, intumescences Barbaros eximiâ bellicosi Arthuri operâ pressisset. Hic est Arthurus de quo Britonum nugæ hodièque delirant ; dignus planè quem non fallaces somniarent fabulæ, sed veraces prædicarent historiæ ; quippe qui labantem patriam diu sustinuerit, infractasque civium mentes ad bellum acuerit. Postremò, in obsidione Badonici montis, fretus imagine Dominicæ matris, quam armis suis insuerat, nongentos hostium solus adorsus, incredibili cæde profligaverit. Ex quibus Guilielmi verbis obiter annotavero, duriusculè à nonnullis tractari Galfridum Monumethensem, quasi ipsemet omnia quæ in ejus historia deprehenduntur de Arcturio mendacia confinxisset ; quum ante ipsius tempora, jamdiu de hoc principe *Britonum nugæ delirasse*, nec non *fallaces somniasse fabulas*, luculentum Guilielmi ipso antiquioris testimonium evincit. Occubuit anno Domini, ut dictum est, quingentesimo quadragesimo secundo, anno monarchiæ tricesimo quinto, nonagenarius, utpote anno quadringentesimo quinquagesimo secundo in castro Tindagello natus. Tres habuit, juxta antiqua Britanno-
Pris.
rum monumenta, uxores cognomines, viz. *Defens.*
omnes Gueneverias dictas. Quarum prima fuit *hist. Brit.*
Goryti cujusdam filia, quam à Melvasio raptam, ac tandem in Albania mortuam ac sepultam, retulimus. Secunda, *Crediolo* quodam nata, paulò post Badonicam victoriam ipsi nupsit ; hanc unicè dilexit, ac juxta ipsam conselpeliri

Godwin. in
catal. epi-
scop. Land.

Gild. epist.

peliri voluit. Tertia patrem habuit *Goguranum* cognomine giganteum, qui idem esse cum *Giguruno*, *Dursti* & *Garnardi* regum *Picticorum* *Arcturio* contemporaneorum patre, forsan videatur. Illa, absente marito, in nepotis proditoris amplexus proruit, ac *Ambresburiae* tumultata est. Ex illa filium genuit nomine *Noem*; quem *Lhandaven*si ecclesiae terram vocatam *Penalun*, & *Lhan Teilo Vaur*, sive *Fanum Theliei magni*, super *Tivii*, aut potius *Tovii*, fluminis ripam, donasse, ex vetusto libro de primaria fundatione *Landaven*sis ecclesiae cathedralis docet *Joannes Prisaus*: quod ipsum quoque à *Francisco Godovino* episcopo *Landaven*si memoratur. Hunc verò *Noem* ante patrem obisse crediderim; quem, si quis sibi filius superfuisset, hæreditarium suum *Danmoniae* regnum *Constantino Cadori* filio haud fuisse concessurum est verisimile. Tres etiam sorores habuit *Arcturius*: primam *Annam* dictam, eodem partu in lucem cum ipso editam, *Lothi* uxorem, & *Galvani* ac *Modredi* matrem, qui in scriptis *Cambrobritannicis* *Llow*, *Gualchmay* & *Meddred* nominantur; secundam *Budico* *Armoricae* regi nuptam, quæ magnum *Hoëlum* peperit, anno quadringentesimo octogesimo septimo, juxta *Fauchetum*, regnare orsum; tertiam *Cadovalloni* *Venedotiae* regi sociatam, quæ *Malgonem* enixa est. Namque *Malgonem* *Arcturii* ex sorore nepotem exstitisse, eundemque ambitione præcoci furentem, ac proinde regnum paternum præripere quàm paulisper expectare malentem, *Modredi* consobrini partibus contra avunculum accessisse, ex istis *Gildæ* ipsum alloquentis verbis colligo: *Nonne in primis adolescentie tuae annis avunculum Regem, cum fortissi-*
mis

mis propemodum Militibus, (quorum vultus non
 catulorum leonis in acie magnoperè diffares vise-
 bantur,) acerrimè ense, hastâ, igni oppressisti?
 Utrùm per hosce milites leoninos celebratissimi
 illi *Mense Rotundæ milites* intelligi possint, alii
 iudicent. Certè non usque adeò à veritate ab-
 horret, Regem Britannicum tam antiquitus *Or-
 dini Militari* sive *Equestri* studuisse; quum idem
 quoque à Theoderico Italiæ rege, qui seculo
 Arcturiano claruit, factum esse, quædam ipsius
 apud Cassiodorum ostendunt epistolæ. *Hunc*
Britones, inquit Alanus Insulensis, *tantæ fame* Alan. in
tantæque gloriæ virum nullâ ratione adduci pos- Merlin.
sunt ut mortuum credant, præsertim cùm in nullis lib. 3.
Annalibus inveniri possit scriptum, ubinam vel
mortuus fuerit vel sepultus; sed omnis, aut penè
omnis, illa natio adhuc eum in insula Avallonis,
quò curatum deportatus est, delitere ac vivere opi-
nantur. Sed anno millesimo octogesimo nono, Usser. in
 qui fuit Henrici secundi postremus, dispulsus Primord.
 est error iste crassissimus, inventis Arcturii & cap. 6. &
 Gueneveriæ corporibus: quorum inventionem 14.
 Giraldus Cambrensis in Speculo Ecclesiastico
 sic describit oculatus testis.

Regnante, inquit, nostris in Anglia diebus Girald.
 Henrico secundo, contigit ut apud Glastoni- Cambrens.
 ense cœnobium, quondam nobile, sepulchrum in Speculo
 Arthuri regis Britannix, dicto Rege monente, ecclesiast.
 & Abbate loci ejusdem Henrico de Soilie, (sive distinct.
 Soliacensi) qui ad cathedram Wigornix transf- secundâ,
 latus postea fuit, procurante, diligenter quæsi- cap. 11.
 tum, in cœmeterio sacro à sancto Dunstano de-
 dicato, inter duas Pyramides altas & literatas,
 in Arthuri memoriam olim erectas, multis la-
 boribus effoderetur; & corpus ejusdem, in
 pulverem & ossa redactum, ab imis ad auream
 & sta-

& statum digniorem transferretur. Inventa est in eodem sepulchro tricha muliebris, flava & formosa, miróque artificio conferta & contricata, uxoris Arthuri viro ibidem consepultæ. Porro, quoniam de Rege Arthuro & ejus exitu dubio multa referrí solent & fabulosè confingi à Britonum populis, ipsum adhuc vivere fatuè contendentibus; ut fabulosis exsufflatis, & veris ac certis asseveratis, veritas ipsa de cætero circa hæc liquidò pateat, quædam hîc adjicere curavimus indubitata veritate comperta. Post bellum de Kamlan apud Cornubiam, interfecto ibidem Modredo proditore nequissimo, & regni Britannia, custodiæ suæ deputati, contra avunculum suum Arthurum occupatore, ipsóque Arthuro ibi lethaliter vulnerato, corpus ejusdem in insulam Avaloniam, quæ nunc Glastonia dicitur, à nobili matrona quadam, ejusdem cognata, & *Morgani* vocata, est delatum; quod postea defunctum, in dicto coemeterio sacro, eadem procurante, sepultum fuit. Propter hoc enim fabulosi Britones & eorum cantores fingere solebant, quòd dea quædam fantastica, scilicet *Morganis* dicta, corpus Arthuri in insulam detulit Avaloniam, ad ejus vulnera sananda: quæ quum sanata fuerint, redibit Rex fortis & potens ad Britones regendum, (ut dicunt) sicut solet: propter quod, ipsum exspectant adhuc venturum, sicut Judæi Messiam suum, majori etiam fatuitate & infelicitate simul ac infidelitate decepti. Notandum hîc autem, quòd Glastonia dicta est *Insula*, quoniam marisco profundo undique est clausa, quæ *Mediamnis* magis propriè diceretur, quasi mediis scilicet amnibus sita; sicut meliùs insulae dicuntur quæ in salo, hoc est, in mari, sitæ nascuntur.

scuntur. Avalonia verò dicta est vel ab *Aval*, Britannico verbo, quod *pomum* sonat, quia solet locus ille pomis & pomeriis abundare; vel ab *Avalone* quodam, territorii illius quondam dominatore. Item solet antiquitus locus ille Britannicè dici *Tnys Gwydrin*, hoc est, *Insula vitrea*, propter amnem scilicet quasi vitrei coloris in marisco circumfluentem: & ob hoc dicta est postmodum à Saxonibus terram occupantibus, linguâ eorum, *Glastonia*; *Glas* enim Anglicè vel Saxonicè *Vitrum* sonat. Patet ex his igitur, quare *Insula*, & quare *Avalonia*, & quare *Glastonia* dicta; & hoc quoque, quo pacto dea phantastica *Morganis* à fabulatoribus nuncupata. Notandum hîc etiam, quòd licet Abbas prænominatus aliquam habuerit ad corpus Arthuri quærendum ex scriptis antiquis & Chronicis notitiam, nonnullam quoque ex literis Pyramidum inscriptis, quanquam antiquatiss tamen, & ferè omnino vetustate deletis; maximam habuit per dictum regem Henricum ad hæc evidentiam: dixerat enim ei pluries, sicut ex gestis Britonum & eorum cantoribus historicis rex audierat, quòd inter Pyramides, quæ postmodum erectæ fuerant in sacro coemeterio, sepultus fuit Arthurus valde profundè, propter metum Saxonum, quos ipse sæpe expugnauerat, & ab insula Britannica prorsus eiecerat, & quos Modredus nepos ejus pessimus contra ipsum post revocaverat; nè in mortuum etiam, vindicis animi vitio, desævirent, qui totam jam insulam post mortem ipsius iterum occupare contenderant. Propter eundem etiam metum, in lapide quodam lato, tanquam ad sepulchrum à fodientibus invento, quasi septem pedibus sub terra, (quum tamen sepulchrum

chrum Arthuri novem pedibus inferiùs inven-
 tum fuerit,) reperta fuit crux plumbea, non
 superiori, sed potiùs inferiori parti lapidis in-
 ferta, literas has inscriptas habens; *Hic jacet
 sepultus inclytus Rex Arthurus in insula Avalo-
 nia cum Weneveria uxore sua secunda.* Crucem
 autem hanc extractam à lapide, dicto Abbate
 Henrico ostendente, perspeximus, & literas has
 perlegimus. Sicut autem crux inferiùs lapidi
 inserta fuit, sic & crucis ejusdem pars literata,
 ut occultior esset, versus lapidem versa fuit,
 mirâ quidem industriâ, & hominum tempesta-
 tis illius exquisitâ prudentiâ; qui corpus viri,
 dominique sui, præcipuëque loci illius Patroni,
 ratione turbationis instantis, totis viribus tunc
 occultare volebant; & tum, ut aliquo in po-
 sterum tempore, tribulatione cessante, per lite-
 rarum saltem cruci insertarum, & quandoque
 repertarum, indicia propalari possit, procurâ-
 runt. Sicut dictus itaque Rex totum Abbati
 prædixerat, sic Arthuri corpus inventum fuit,
 non in sepulchro marmoreo, ut Regem dece-
 bat eximium, non in saxeo, aut Pariis lapidi-
 bus exsecto, sed potiùs in ligneo ex quercu ad
 hoc cavato, & sexdecim pedibus aut pluribus
 in terra profundo, propter festinam potiùs quàm
 festivam tanti principis humationem, tempore
 nimirum turbationis id exigente. Dictus au-
 tem Abbas, corpore reperto, monitis quoque
 dicti Regis Henrici, marmoreum ei sepulchrum
 fieri fecit egregium, tanquam Patrono loci illi-
 us præcipuo; qui scilicet ecclesiam illam præ
 cæteris regni cunctis plùs dilexerat, terrisque
 largis & amplis locupletaverat. Ideoque non
 immeritò, sed justo quoque Dei judicio, (qui
 bona proculdubio cuncta, non solùm in coelis,
 verùm

verum etiam in terris, five in vita, five post mortem, gloriam conferendo plerumque remunerat,) in cœnobiali demum ecclesia, antiqua præ cæteris regni totius & authentica, corpus Arthuri egregiè sepultum fuit, & glorificè, sicut debuit, & tantum virum decuit, collocatum. Hactenus Giraldus, qui & de ejus ossibus hæc prodidit; Os tibiæ ipsius appositum tibiæ longissimi viri, quod & nobis Abbas ostendit, & juxta pedem terræ illius adfixum, largè tribus digitis trans genu ipsius se porrexit. Os etiam capitis tanquam ad prodigium vel ostentum capax erat & grossum; adeò ut inter cilium & oculos palmalem amplitudinem largè contineret. Apparebant in hoc decem aut plura vulnera; quæ cuncta, præter unum majus cæteris, quod hiatum grandem fecerat, quòdque solum lethale videretur, in solidam concreverant cicatricem.

Regem hunc Britannicum in novem illorum Heroùm, quos *Pares* vocant, collegium subsequentiâ ascripserunt tempora. Nullâque aliâ in re tam infelix fuit, quàm quòd fabulatores nonnulli, futilibus commentis naniisq; augere ejus famam atque promovere nimium contententes, tantum non ipsum Regem in fabulam converterunt; idque effecerunt, ut viri aliquot non ineruditi magnum Arcturium nunquam existitisse pronunciaverint. Quorum utique temeritatem ut redarguerem, hæc ideo fusiùs de illo edisserenda censui. Luculenta de eo Thaliessini, qui fuit ipsi contemporaneus, aliorumque veterum Bardorum carmina, priscorumque Menevensis, Carmaridunensis & Cantuariensis ecclesiarum Chronicorum testimonia, exhibet Joannes Prisæus, ad quem remitto lectorem.

Pris. Hist.
Brit. def.

Interim

Interim verò non est silentio prætereundum, quòd rex Henricus secundus antè memoratus, in charta anno millesimo centesimo octogesimo quinto novæ ecclesiæ Glastoniensi (post veteris incendium à se quadriennio ante præfati sarco- phagi effossionem fundatæ) concessa, donatio- nis cujusdam Arcturianæ tabulas, inter aliorum regum alias complures, sibi exhibitas fuisse his verbis testatur : Quæcunque etiam à prædeces- soribus meis, Gulielmo primo, Gulielmo se- cundo, & Henrico avo meo ; sed & ab anti- quioribus, viz. Eadgaro patre S. Eadveardi, ab Eadmundo, & patre ipsius Eadveardo, & Ealfredo avo ejusdem, Bringwalchio, Kent- wino, Baldredo, Inâ, Cuthredo & Arthuro, & multis aliis regibus Christianis ; sed & à Kenwalchio rege pagano, (quorum privilegia & chartas diligenter feci inquiri, & coram me præsentari) confirmata sunt prædictæ eccle- siæ ; ego quoque concedo, & hâc meâ chartâ confirmo. Diplôma, cujus partem hîc inserui, *Magnum Privilegium* appellatur, & inter Ar- chiva regia in arce Londinensi asservatur. Præ- dictus verò Glastoniæ Abbas Henricus Solia- censis, sive, ut nonnulli eum vocant, Suinesius, regiis corporibus à se translatis duo hæc appo- suit disticha ;

*Hîc jacet Arthurus, flos regum, gloria regni,
Quem mores, probitas, commendant laude perenni.*

*Hîc jacet Arthuri conjunx tumulata secunda,
Quæ meruit cælos virtutum prole * secundâ.*

* al. fœ-
cundâ.

Ex quo postremo hemistichio, Reginam illam virtutibus quàm liberis fœcundiorē atque se-
cundio-

cundiores exstitisse, Lelandus colligit. Arcturii memoriam tantâ veneratione profecuti sunt Cambrobritannii, ut, toties Saxones vicisse non ei satis honorificum ducerent, nisi etiam insulâ prorsus ejecisse crederent; quod utique sibi ipsis perperam & Giraldo persuasurunt. Ipsa Herois arma propriis nominibus insignierunt; ejus clypeum, in quo depicta erat Beatæ Virginis Mariæ imago, *Pridwen*; lanceam, *Ron*; gladium, *Caliburn* appellantes: quem gladium rex Ricardus primus, anno centesimo nonagesimo primo supra millesimum, Tancredo Sicilia regi donavit. Riothimi gesta (qui Leone Orientis, Severo Occidentis, imperia tenentibus, Armoricæ partem Ligeri fluvio proximam, uti dictum est, Romanis ademit,) huic affingere videntur; ita ut *Severus* sit Historici Britanni *Lucius Hiberus*; quem tamen non Britannorum armis, sed Ricimeris scelere, extinctum constat. Edovardus Longus, Angliæ rex, Arcturii coronam, inter pretiosissimas Venedotorum principum res, anno ducentesimo octogesimo tertio supra millesimum, Carnarvonix, subactâ tum demum Cambriâ, invenit, atque indè plurimùm gavius abstulit. Qui etiam ejusdem sepulchrum, ante paucos annos, Glastoniam adiens, sublati indè & foris pro spectaculo servatis regis & reginæ craniis, ante majus altare collocari jusserat. Quæ autem de Arcturio inter Edovardi Confessoris leges inferta reperiuntur, nullam omnino fidem mereri dignoscuntur; quum ea omnia, aliâque ejusdem farinæ assumenta, *minoribus descripta characteribus*, apud Rogerum Hovedenum minimè compareant, atque à veteri earundem legum exemplari abesse, qui

Galfr.
lib. 7.
cap. 2.

Roger.
Hoveden.
Gualter.
Conventr.

Walsing.
hypodigma
Neustriæ,
&
Chronica
Cantuar.

Lambard.
Archæono-
mia.

eas edidit Guilielmus Lambardus in proœmio ingenuè profitetur.

544.

Chronogr.
Glaston.

Malm. in
Antiq.
Glaston.

545.
Annal.
Waverl.

Vite Pa-
terni scrip-
tor.

Anno quingentesimo quadragésimo quarto obiit Vitgarus, Vectæ insulæ regulus, & Vitgariburgi sepultus est, quod oppidum nunc contractius *Garisburgum* vocamus. Malgonem (qui post avunculi cædem paternum Venedotiæ regnum jam receperat, aliis *Mailconus*, *Mailgunus* & *Maglocunus* dictus,) novam in eo Portu, in quo pridem Daniel collegium instituerat, civitatem erexisse, (quæ à pulchro vel excelso Choro *Bancôr* sive Bangoria appellata est, cujus primus episcopus exstitit prædictus Daniel,) author est Joannes Rossus. Hoc etiam anno, qui juxta *Evangelii* supputationem (circa annos viginti duos à Dionysiana sive vulgari discrepantem) est sexagesimus sextus supra quingentesimum, David Menevensis Archiepiscopus cum septem suffraganeis Cambriæ episcopis Glastoniam adiit, ecclesiâque Sanctæ Mariæ minorem ibi construxit; sique anonymo illius vitæ Scriptori credimus, illic quoque monasterium fundavit, & Bathoniæ alterum. Anno sequente obiit Daniel, primus Bangoriensis episcopus, & in *Berdseia* insula sepultus est; & Theonus episcopus Glocestrensis ad Londinensem archiepiscopatum translatus fuisse dicitur. Floruerunt hoc tempore in Armorica, ex nostratibus Britannis, Paternus, Paulus & Leonorius. Caradocus, eximiæ inter Heroas Arcturianos famæ princeps, qui prælio Cambalaunico superstes in Cambriæ parte regnavit, ab Armoricanis regi impuberi Hoëlo magni Hoëli filio Adjutor delectus, (unde à Biographo, *ultra terminos Britannie regno propagato, minorem Britanniam regno suo subjugasse*

subjugâsse perhibetur,) Paterno evocato (cui
 in sede Lampaternensi successit Cinocus, sive
 Cenaucus) episcopatum Venetensem contule-
 rat. Subactò *Jone*, Riothami sive Riovali fi-
 lio, Vithurum comitem in provinciæ illius re-
 gimine adjunxerat rex Francorum Childeber-
 tus, cujus operâ Paulus, Iltuti discipulus, Of-
 fissimorum sive Leonensis ecclesiæ factus est
 episcopus. Vithuri successor Commorus *Jo-*
nam prædictum interfecit, ejusque filium In-
 duallum, cognomento *Candidum*, regi Childe-
 berto & reginæ Ultrogothæ in captivitate custo-
 diendum tradidit ; qui tamen, Samsonis Do-
 lensis & Leonorii episcopi Britanni (qui etiam
 fuit Iltuti discipulus) interventu, libertati de-
 bitæque sibi hæreditati, deturbato Commoro,
 restitutus est. Anno quingentesimo quadrage-
 simo sexto, juxta Guilielmum Malmesburien-
 sem & Joannem Tinmuthensem, vel quingen-
 tesimo quadragesimo septimo, juxta Annales
 Vaverleieneses & Vintonieneses, obiit David Ar-
 chiepiscopus Menevensis & Legionensis, quo
 tempore quartum aut quintum supra octogesi-
 mum ætatis annum exegerat. Giraldus Cam-
 brensis annos centum quadraginta septem ejus
 vitæ tribuit ; qui etiam Calendas Martias, qui-
 bus David animam efflavit, in *tertiam feriam*
 incidisse innuit. Usserius, tametsi quoad an-
 norum numerum ab eo discedit, solo tamen
Feriæ respectu ductus, hujus Præfulis mortem in
 annum quingentesimum quadagesimum quar-
 tum conjicit ; quasi Giraldus haud æquè quo-
 ad *Feriam* ac quoad annorum numerum hal-
 lucinari poterat. Hic non immeritò suspice-
 mur, pro anno Domini DXXXVIIº, apud
 vetustum aliquem Biographum in quem Gi-

Bibliotheca
 Floriacen-
 sis in vita
 Pauli.

Vita Leo-
 norii apud
 Andr. Du
 Chesne.

Vita Sam-
 sonis.

546.

Malm. An-
 tiq. Glaston.
 & Tinm.
 in vita Pa-
 tric.

547.

Annal. Wa-
 verl. Annal.
 Winton.

Galfr.
lib. 8.
cap. 1.

Tinm. in
Sanctilo-
gio.

Florent.
Vigorn.
Annal.
Saxon.
Henr.
Hunt.
Math.
Westm.

raldus inciderit, exscriptoris oscitantiâ, annum vitæ Davidis CXXXVII^{um} irrepsisse. Galfridus ea quæ non multò post Cambalaunicum prælium contingere percurrrens, Davidis mortem ità memorat; *Tunc obiit sanctissimus urbis Legionum archiepiscopus David in Menevia civitate, intra abbatiam suam, quam præ ceteris suæ diæcesis monasteriis dilexerat, quia beatus Patricius, qui nativitatem ejus prophetaverat, ipsam fundavit. Dum enim ibi apud confratres suos moram faceret, subito languore gravatus, defunctus est, & jubente Malgone Venedotorum rege, in eadem ecclesia sepultus. Pro eo ponitur in metropolitana sede Kinocus Lampaternensis ecclesiæ antistes, & ad altiorem dignitatem promovetur. Nimirum iste Cinocus, sive Cenaucus, ei in archiepiscopatu Menevensi, sed Thelias, episcopus Lhandavenensis, in archiepiscopatu Legionensi, successit, qui sedem quoque Lhandavensem retinuit. Eodem quo ex hac vita David emigravit die, Centigernum episcopum Elguensem, sive Elviensem, spiritu prophetico discipulis suis imminentem Reipublicæ Ecclesiæque Britannicæ dissipationem prædixisse, narrat in ejus vita Joannes Tinmuthensis. Et quidem anno quingentesimo quadagesimo septimo Idas, Eoppæ filius, Esæ nepos, Athelberti pronepos, Inguii sive Ingongetæ abnepos, Angongetæ atnepos, Aloci sive Alusæ trinepos, (fuit autem Alocus Ingebrandi filius, Vegbrandi nepos, Beornæ pronepos, alterius Beornæ seu potius Benoci abnepos, cujus pater Brando, uti dictum est, Beldego Odini filio fuit oriundus,) ex Anglia veteri ad Flamburgum (in agro Eboracensi positum) cum quadraginta navibus traiecit. Quem Northumbrenses, qui eatenus*

eatenus regibus Cantianis subiecti Ducibus paruerant, Regem protinus sibi præfecerunt. Ille, ut habet Malmesburiensis, *etate & viribus integer, puris & defæcatis moribus multum splendoris generosis contulit natalibus; adeò bello invictus, domi severitatem regiam genuinâ mansuetudine animi temperabat.* Sex filios ex regina sustulit, *Addam, Baldricum, Theodericum, Athalaricum, Theofredum, & Osmerum;* totidemque ex concubinis, *Ogam, Alaricum, Ecam, Osbaldum, Segorum, & Segotherum.* Urbem condidit, quam prius ligneis palis, postea muro circuivit, & ab uxoris suæ *Bebbæ* nomine *Bebbamburgum* appellavit. Hodie contractius *Bamburgum* dicimus; estque amplum in comitatu Northumbriæ castrum; nam urbs jamdudum evanuit.

Malm lib.
1. cap. 3.

Marth.
Westm.
Bed. lib. 3.
cap. 16.

Anno quingentesimo quinquagesimo secundo rex *Chenricus*, ut *Huntingdoniensis* scribit, pugnavit contra *Britannos*, qui venerant cum maximo exercitu usque ad *Sarisburiam*: ille autem, undique congregatis auxiliis, occurrit eis invictissimè, ingentibusque copiis fuis, utrinque dispersit eos, & in fugam convertit. *Arcturio* in hæreditario *Danmonia* regno successerat *Constantinus* *Cadori* filius, adversus quem duo *Nutritores* duorum *Modredi* filiorum, ascitâ foederatorum *Saxonum* ope, insurrexerunt; quos ille prælio victos ad abbatiam quandam (quam ego *Glastoniensem* fuisse opinor) confugere coëgit. Ibi crudelis victor primò pueros in ipso matris sinu, inque ecclesia juxta altare sub venerandi Abbatis *amphibalo* sive *amfibulo*, (id est, *Birro* vel *Dubio*,) deinde ipsos *Nutritores*, spreto quod abbati præstiterat juramento, anno quingentesimo quinquagesimo

552.

555.

Galfr.
lib. 8.
cap. 1.

mo quinto trucidari iussit. Galfridus puerorum alterum Vintoniæ, alterum verò Londini cæsum, ineptissimè tradit; quum tantæ haudquaquam essent Constantini vires ac potentia, ut universum Chenrici regnum pervaderet, regiámque ejus sedem Vintoniam caperet, atque indè Londinum concederet, ac post hæc, nullâ exceptus pugná, incolumis ac securus ad sua remearet: præterquam quòd Vintoniæ, ex quo primùm à Cerdico possessa est, nullum, ante Birini adventum, ulli ecclesiæ abbatem præfuisse, Vintoniensium Antiquitatum scriptores testantur; *Puerósque ac Nutritores* uno eodémque loco ac tempore fuisse trucidatos Gildas expressè indicat. Eodémque anno, qui fuit à belli Badonici tempore qua-

Gild. epist.

dragesimus quartus, Gildas, ut ipsemet apertè testatur, querulam suam epistolam edidit, quâ Constantinum istum, quòd juramentum ecclesiámque violâisset, quòdque adulteriis se turpiter polluens, uxorem legitimam immeritò repudiâisset, graviter reprehendit. Quum verò Gildas Constantinum *latera regionum tenerrima puerorum vel præcordia crudeliter duum, totidémque Nutritorum, lacerâsse* narret; hinc liquidò erroris coarguitur Matthæus Florilegus, victoriam Badonicam in annum vicesimum supra quingentesimum conjiciens; cùm duo Modredi filii, quo tempore Gildas secundùm illam supputationem scripserit, nequaquam pueri, sed annorum saltem viginti duorum adollescentes exstitissent. Sed hîc Joannes Prisæus Gildæ irascitur, quòd hos Modredi filios, modò regios pueros, mox (ut ille autumat) singularis in re militari virtutis viros appellet, sic inquires, *Quorum brachia nequaquam armis protenta,*

Pris. Hist.
Brit. defens.

protenta, quæ nullus penè hominum fortiùs hoc
 eis tempore tractabat, &c. quum tamen, si quis
 æquiore lance illa Gildæ verba perpenderit,
 ad nutritores duntaxat, neutiquam ad pueros,
 esse referenda facilè comperiet. Aurelium de- Gild. epist.
 inde, quem, pro *Conano*, per sarcasticam paro-
 nomasiam *Caninum* vocat, Gildas increpat,
 quòd parricidiorum, fornicationum & adulterio-
 rum cæno inquinatus, pacem patriæ interturba-
 ret, civiliâque bella & crebras injustè prædas siti-
 ret. Avunculum enim suum, qui ante ipsum Galfr.
 regnare debuit, inquietavit, atque in carcerem lib. 8.
 posuit, ejusque duobus filiis peremptis, regnum cap. 1.
 obtinuit. Post hunc, Gildas Vortiporium, Gild. epist.
 Demetarum, id est, Australium Britonum, re-
 gem castigat, quòd ille, *boni regis nequam*
filius, ut *Ezechie Manasses*, *amotâ conjuge* pro-
 priâ & mox defunctâ, incestam cum impuden-
 te filia, quanquam ætate jam admodum pro-
 vectus & grandævus, consuetudinem haberet.
 Quòd autem ejus patrem Gildas Ezechie com-
 parat, hinc Vortiporium Staterii fratrem ac suc-
 cessorem, & Cadoci Britonum Australium op-
 timi regis antea memorati filium, fuisse autu-
 maverim. Ricardus Vitus Basingstochius, qui Ric. Vit.
 priùs Arcturium cum Riothimo confuderat, Basingst.
 nunc Vortiporium quoque, qui nunquam è Bri- lib. 8.
 tannia excessisse legitur, cum *Sinduallo* confun-
 dit, quem Sigebertus Gemblacensis Britonum Sigeb.
 regem vocat, & ex amico factum Narseti rebel- chron.
 lem, ab eo victum captumque, & suspendio ab-
 sumptum, refert. Alii verò non aspernandi
 Scriptores hunc *Sindualum* non Britonum, sed
Brentorum, quo nomine Herulos in Subalpinis
 degentes Itali nuncupârunt, regem fuisse pro-
 dunt; qui tamen, si Britonum regulus existi-
 tisset,

tisset, cum *Induallo* Armoricano, quem à Chil-
 deberto rege modò liberatum ac restitutum me-
 moravimus, potiùs quàm cum Vortiporio in-
 fulano, idem fuisse videretur. Deinde, Gil-
 das in *Cuneglasum*, alterum Britannorum re-
 gem, invehitur, quòd Numinis Divini ma-
 jestatem contemneret, ac clerum deprimeret,
 pulsâque uxore legitimâ, impiam ejus sororem,
 Deo perpetuam viduitatis castimoniam quon-
 dam pollicitam, deperiret. *Cuneglasum* istum
 (inter *Arcturii* successores à *Gilda* compella-
 tum) nonnulli, ob nominum similitudinem,
 haud absque immani antichronismo, cum *Cu-
 neda* *Arcturii* proavo confundunt. Denique,
Maglocunum, five *Malgonem*, *Gildas* acriter
 corripit, quòd *avunculum regem* oppressisset,
 monasticòque ordine, quem, perduellionis ac
 rebellionis aliorumque scelerum poenitentiâ duc-
 tus, susceperat, repudiato, primas nuptias spre-
 verit; uxorem filii (fratris sui) viventis ada-
 maverit; filium illum fratris, (natu scilicet ma-
 joris, & ante patrem *Cadovallonem* defuncti,)
 uxoremque aliquandiu à se habitam, occiderit;
 & adamatam illam filii fratris uxorem connu-
 bio adsciverit. Tales nimirum Principes, ni-
 hilòque meliores maxima ex parte Sacerdotes,
 nacta Britannia, dimanante in populum quo-
 que tantorum exemplorum contagione, matu-
 ra jam excidio videbatur. Proximo igitur
 anno, scilicet quingentesimo quinquagesimo
 sexto, rex *Chenricus* ejusque filius *Ceulinus*,
 prope *Banburiam* in *Oxonien*si comitatu, *Brit-
 tonibus*, ut *Florentius* docet, bellum intulerunt,
 & illos fugaverunt. Anno autem quingentesi-
 mo quinquagesimo nono obiit *Idas* *Northum-
 briæ* rex, quum annos duodecim regnâset;
 cui

556.
 Florent.
 Vigorn.

559.

cui successerunt, in Bernicia *Adda* filius, in Deira *Alla Iffi* filius, *Buscreæ* nepos, *Vilgisi* pronepos, *Vestrosalena* abnepos, *Someli* atnepos, *Suarta* trinepos. Fuit verò *Suarta Se-fugeli* filius, *Sebaldi* nepos, *Siggoti* pronepos, *Suebdegi* abnepos, *Sigari Vegdego Odini* filio oriundi atnepos. Annóque proximo, qui fuit sexagesimus supra quingentesimum, rex *Chen-ricus*, ubi annos viginti sex regnâisset, defunctus est. Filios quatuor reliquit, *Cenlinum* successorem, *Cuthulphum* bellatorem strenuissimum, *Ceolulphum* *Escuini* regis abavum, & *Quicelmum*. Cum *Chenrico* vixerunt *Theo-debertus* ejusque filius *Theobaldus*, unà cum patruis *Childeberto* & *Clothario*, Francorum, *Theodis*, *Theodogifilus* & *Agila*, Visigothorum, *Theodatus*, *Vitiges*, *Ildobaldus*, *Arari-cus*, *Totilas* & *Teias*, Ostrogothorum, in Gal-lia, Hispania & Italia, reges.

560.

Libry.
Fragment.
Britan. de
scrip.

V. CEV-

V. CEULINUS.

560.
Bed. lib. 2.
cap. 5.

Lhuyd.
Fragment.
Britan. de-
script.

PATRI demortuo successit, tum in Occidentalium Saxonum regno, tum in suprema Anglorum Monarchia, Ceulinus, quem Beda regum potentissimorum secundum numerat. Illum Scriptores Cambro-britanni, more suo usitatissimo, Afros per Hyberniam in hanc insulam transferre soliti, ex Africa illuc navigasse, & debellatis incolis, huc à Saxonibus evocatum transmisisse, somniant. Gormundum quoque eum vocant, quia paribus Britannos cladibus, qualibus postea Anglos Danicus illiusce nominis rex, affecit, paribusque ærumnis involvens, non minus illis formidolosus, quam Danus his terribilis evasit. Cujus spectatam Banburiensi prælio virtutem Britanni metuentes, bellum sub uno principe supremo consultius auspicatiúsque junctis viribus geri posse arbitrati, eum Malgoni honoris apicem hoc anno detulêre. Nam, ut Humfredus Lhuydus in antiquissimo libro de Legibus Britannorum scripto se legisse testatur, Postquam Saxones, devictis Britannis, sceptrum regni & coronam Londinensem adepti sunt, omnes Cambriæ populi ad ostium Devi fluminis ad regem eligendum congregati sunt; & illuc venêre viri Guynedhiæ, & viri Powysie, & viri Deheubarthiæ, (five Demetiæ) & Reynnucciæ, (five Herefordiæ) & Sylluciæ, (five Syllurii) & Morganiæ, (five Glamorganiæ;) & Malgunum Guenedum in regem elegêre. Hæc circa annum Domini sexagesimum supra quingentesimum. Ex quibus certè verbis, Anglo-saxones

saxones Londinium jam recepisse, ac sese per maximam Lboëgræ sive Angliæ partem latè diffudisse, appareat. Malgo prædictus, ut ex Gilda intelligimus, primis adolescentiæ annis, scilicet postremo Cerdici anno, cum eo & Modredo conjuratus, in avunculum regem Arcturium insurrexerat, eundemque bello diuturno fatigatum, adjuvante Chenrico, extinxerat. Adeoque Venedotorum regno potitus, alia quoque flagitia perpetraverat; quorum ubi pœniteret, regno Enniano filio natu majori commendato, monasticum suscepit ordinem. Sed eo mox defuncto, alteroque filio Rhunone Saxonica bella declinante, & sese in Armoriam recipiente, quum ejus ex eodem Enniano filio nepos *Belinus* nondum rebus gerendis præætatula maturus esset, passus est sibi à proceribus persuaderi, ut, abjecto cucullo, sceptrum resumeret; quod ità tragicè eum alloquens Gildas deflet. *O quanta Ecclesie matri letitia, si non te cunctorum mortalium hostis de sinu quodammodo ejus lugubriter abstraxisset, foret! O quàm profusus spei cælestis fomes desperatorum cordibus, te in bonis permanente, inardesceret! O qualia quantaque animam tuam regni Christi premia in die Judicii manerent, si non lupo callidus ille agnum ex lupo factum te ab ovili Dominico non vehementer invitum, facturum lupum ex agno sibi similem, rapuisset! O quantam exultationem pio omnium patri Deo Sanctorum tua salus servanda præstaret, si non te cunctorum perditorum infustus pater, veluti magnarum aquila alarum unguiumque, demon infelici filiorum suorum agmini contra jus fâsque rapuisset! Hunc idem Gildas Draconem vocat, quia robustus armis, & major multis potentiâ, tyrannos multos*

Gild. epist.

tos

Ricard.
Vit. Ba-
singstoch.
in Not. ad
lib. octav.

Joann.
Tinn. in
Sanctilo-
gio.

Florent.
Vigorn.

561.

563.

Adamn. in
vita Co-
lumb.

564.

tos & vitâ & regno depulisset : adjecto *Insularis* epitheto, quia in Angliscia sive Mona insula, principatûs Venedotiæ provincia, regni sedem haberet. Ricardus Vitus Basingstochius illum cum *Maclovio* comite Armoricano, Conani fratre, confundit, qui fratrem fugiens ad Venetos transiit, ubi se clericum fecit, & electus est illius loci Episcopus. Sed mortuo Conano, ejus comitatum occupavit, uxoremque quam dimiserat revocavit. Malgonem verò neutiquam episcopum, sed monachum factum, *post irritum monachi votum* uxorem haud revocasse, sed repudiâsse, Gildas expressè docet. Qualiscunque fuit quum Gildas scriberet, Britannis omnium maximè idoneus habebatur, qui jam Monarcha crearetur. Circa hæc etiam tempora Rodericus quidam, (à Patricii discipulis in Hybernia baptizatus,) regnum Cumbrense adeptus, Centigernum ab episcopatu *Elguensi* ad primam suam sedem *Glasguensem* revocat, quem Scoticum vulgus Sanctum *Mungo* appellat. Successit illi in episcopatu *Elguensi* discipulus suus *Asaphus*, à quo illa civitatula deinceps *Fanum Asaphi* dicebatur. Celeberrima ejus sententia passim hæc circumfertur, *Quicumque verbo Dei adversantur, saluti hominum invident.*

Anno quingentesimo sexagesimo primo Herminericus rex Cantianus Æthelbertum filium, licèt impuberem, regni consortem fecit. An-
nóque abhinc altero Columbam, sive Columbanum, Presbyterum & Abbatem, Dermitii Hyberniæ regis infidias ac odium capitale declinantem, indè enavigasse docet Adamnanus Hyensis Abbas. Anno sequente mortuus est Herminericus prædictus, quum annos tri-
ginta

ginta regnâisset, adeoque hoc anno Æthelbertus in Cantio solus regnare cœpit. Etenim hucusque vitam produxisse Herminericum, ostendit Malmesburiensis, qui *Octæ* (anno duodecimo supra quingentesimum regnare exorfi) atque illius temporibus quinquaginta tres annos (scilicet inclusivè supputatos) deputari in Chronicis testatur. Eâdemque ratione Beda, Æthelberti regno quinquaginta sex annos assignans, cum iisdem Chronicis, quinquaginta tres duntaxat annos (à patris morte numeratos) eidem tribuentibus, optimè conciliari poterit. A qua etiam sententia unius tantum anni metachronismo discrepat Huntingdoniensis, regni ejus initium in sextum Ceulini regis annum conjiciens. Anno quingentesimo sexagesimo quinto Columba, transacto inter Hebridianos vel Scotos Albieneses biennio, progressus in Pictaviam, ibi diu prædicando Septentrionales Pictos ad Christianam religionem convertit: nam Australes pridem à Niniano Britanno conversi fuerant. Columbæ datam fuisse *Hyam* insulam inter Hebridas positam, quæ nunc *Jona* dicitur, à Conallo, sive Convallo, Dalriedæ rege, *Tigernacus* & Ultonienses Annales produnt. Quanquam Beda à Pictis multò remotiùs habitantibus donatam scribat: unde Brudæum, quem ille *regem potentissimum* appellat, aliquid tunc temporis in Scotos juris exercuisse, est colligere. Hic celeberrimum ille monasterium condidit, cujus Abbati non solum *omnis provincia*, sed *ipsi etiam episcopi ordine inusitato paruerunt*: & ipse primus indè Abbas illic sedit. Anno quingentesimo sexagesimo sexto defunctus est *Adda* Rex Deirorum, ubi septem annos regnâisset; cui

Guil.
Malm. lib.
I. cap. I.

565.

Bed. lib. 3.
cap. 4.

Florent.
Vigorn.

566.

Guil.
Malm. lib.
I. cap. 2.

Glappa

568.

Florent.
Vigorn.
Hunt. lib. 2.
&
Matt.
Westm.

Glappa quidam successit. Anno autem quingentesimo sexagesimo octavo rex *Ceulinus*, ejusque filius juxta *Florentium*, aut juxta alios frater, *Cutha*, *Æthelbertum* regem *Cantium*, pro antiquitate familiæ primas partes sibi vendicantem, ac per hoc avidius alienos fines incurfantem, probè aggressi, fufis *Vibbanduni*, sive *Vimbelduni*, in agro *Surreiensi* copiis, cæsisque duobus ejus ducibus *Oslaco* & *Cnebano*, præcipiti se in *Cantium* fugâ proripere coegerunt. Quod primum civile fuit atque intestinum in *Britannia* inter *Anglosaxones* bellum. Circa hæc etiam tempora *Gildas* *Badonicus* ab *Anmurecho* *Hyberniæ* rege accersitus, plurima in illa insula emendâsse traditur; annoque septuagesimo supra quingentesimum, ut ex *Ultoniensibus* *Annalibus* intelligimus, annos ætatis quinquaginta novem emensus, spiritum efflavit. Quem tamen *Annales* *Inisfallenses* triennio antè decessisse produnt. Ex utrisque, *Miltonum* hallucinari liquet, qui bellum *Cerdicsleganum* cum *Badonico* temere confundens, exinde anno quingentesimo septuagesimo primo, *Gildâ* jam antè defuncto, editam fuisse querulam *Gildæ* *Epistolam* concludit. Sed illo quidem anno

570.

Ulton. Ann.
nal.

Milt. Hist.
Angl.

Hunt. lib. 2.
Florent.
Vigorn.

571.

Pris. Def.
Hist. Brit.

Uffa, cæteris absumptis regni consortibus, solus præesse *Anglis* *Orientalibus* cœpit. Eodemque anno *Glappa* *Berniciorum* regi, post regimen quinquenne defuncto, successit *Theodulphus*. Prædicti *Gildæ*, tanquam *Britannis* suis nimium infensi, fidem atque autoritatem elevare conatur *D. Joannes* *Prisæus*, quasi tam anxie probrosa omnia conquisisset, tam dissimulanter laudabilia quæque hujus insule transiisset, ac, ut in his elevandis, sic in illis modis omnibus

omnibus exaggerandis, omnes ingenii & loquentie sue (nam eloquentiae dicere, haud dignatur) nervos intendisset; ut nullam prorsus Historiae speciem, quin potius vituperationem gentis Britannicae, studio adhibito, instituisse videretur. Eundemque ob caedem fratris sui Hoëli ab Arturio perpetratae, ei tam infestum fuisse, ut quae prius de illo laudanda scripserat, post fratris caedem supprimeret, & quoad maximè potuerit, ejus fame & gloria derogaret, è Giraldo refert. Veruntamen è contrà, primitivam Britannorum sanctitatem, martyrumque Albani, Aaronis, Julii, in persecutionibus constantiam, Ambrosii nobilitatem, modestiam, pietatem, ac fortitudinem, victorias Ambrosianam & Badonicam, atque ante has religiosum monticularum, non in homine, sed in Deo fidentium, triumphum, reges deinde ac sacerdotes suum ordinem servantes, ipsum denique Arturium regem, Malgonis avunculum, ejusque milites leoninos, egregiis celebrat Gildas noster praëconiis. Neque enim Hoëlus praëdictus Gildæ Badonici, sed Albani frater fuit, uti antea ostensum est. Tametsi enim nonnulli duos hosce viros cognomines temere confundunt, necessariò tamen ratione temporis esse inter se distinguendos, luculentissimè docuit clarissimus Usserius. Post bellum certè Badonicum, decedentibus tandem bonis regibus ac sacerdotibus, cum successisset aetas tempestatis illius nescia, & praësentis tantum serenitatis experta, cuncta veritatis ac justitiae moderamina concussa ac ferè subversa fuisse, non tam narrat ac disceptat, quàm deflet. Paucos verò etiam tunc temporis excipit: Quorum nè quis me, inquit, egregiam vitam, omnibus admirabilem,

Usser. Primord.

Gild. epist.

Floriss. Vigor.

bilem, Deoque amabilem, carpere putet, quibus nostra infirmitas in sacris orationibus, ut non penitus collabatur, quasi columnis quibusdam ac fulcris saluberrimis sustentatur. Et alibi, Sed mihi, inquit, queso ab his veniam impertiri, quorum vitam non solum laudo, verum etiam cunctis mundi opibus præfero, cuiusque me, si fieri possit, ante mortem esse aliquandiu participem opto & sitio. Præfata autem querela, de perduellibus cum Modredo adversus Arcturium sentientibus, haud incommodè instituta videatur, quorum vesanam proditionem & ipse Prisæus & omnes alii Scriptores Cambrobritannici execrantur. Hæc verò digressionem impræsentiarum usus sum, ut viri pientissimi famam memoriâque ab ingrata malevolæ acerbitalis nota & censura immunem prorsus assererem atque vindicarem, ipsûmque obtreçtatoriam gentis Britannicæ sugillationem nullatenus instituisse evincerem. De ejus autem religione & fide præclarum Giraldi Cambrensis, in priore Cambriæ suæ descriptioni præfixa præfatione, testimonium hîc attexere non gravabor. Præ aliis, inquit ille, Britannicæ Scriptoribus, solus mihi Gildas, quoties eundem materiæ cursus intulerit, imitabilis esse videtur; quia, ea quæ vidit & ipse cognovit scripto commendans, excidiumque gentis suæ declarans potius quàm describens, veram magis historiam texuit quàm ornatam. Gildam itaque Giraldus sequitur, quem utinam moribus & vitâ sequi posset, factus ejusdem plûs sapientiâ quàm eloquentiâ, plûs animo quàm calamo, plûs zelo quàm stylo, plûs vitâ quàm verbis imitator. Hactenus ille. Cuthulphus autem, sive Cutha, regis Ceulini frater, conferto Bedfordiæ cum
Britannis

Britannis prælio, eos profligavit, quatuorque eodem anno quingentesimo septuagesimo primo oppida regia occupavit, Ailsburiam in agro Bucchinghamienfi, Bensoniam (olim Bensingtoniam) atque Einshamiam in Oxoniensi, & Lugoburgum in Leicestrensi: sed ipse victor inclytus eodem anno vitâ excessit. Annóque sequenti *Theodulphus*, quum annum unicum in Bernicia regnâisset, moriens, *Fridulphum* habuit successorem. Intra proximum sexennium, juxta Bedam, Guilielmum Malmesburiensem, Joannem Diaconum, aliósque non aspernandos authores, ministrata est Gregorio magno sollicitam Anglis ad Christianam fidem convertendis operam impendendi occasio, de qua hæc habet Malmesburiensis, de *Alla* Deiorum rege loquens. Hujus, inquit, tempore, venales ex Northumbria pueri (familiari scilicet & penè ingenitâ illi nationi consuetudine, adeò ut, sicut nostra quoque secula videntur, non dubitarent arctissimas necessitudines, sub prætextu minimorum commodorum, distrahere: venales ergò ex Anglia pueri) Romam deducti, salutis omnium compatriotarum occasionem dederunt. Nam quum miraculo vultûs & lineamentorum gratiâ oculos civitatis invitâssent, affuit fortè cum aliis beatissimus Gregorius, tunc Apostolicæ sedis archidiaconus; qui miratus tantam in mortalibus decoris compositionem, miseratus tam abjectam in captivis conditionem, consulit astantes, Qui genus? unde domo? Responsum est, esse genere Anglos, provinciâ Deiros, (est enim Deira provincia Northumbriæ,) *Alla* regi subditos, paganismo deditos. Quorum extremum dolentibus suspiriis profecutus, reli-

572.

Bed. lib. 2.

cap. 1.

Malm. lib.

1. cap. 2.

Joan. Diac.

in vita

Gregor.

quis eleganter applausit; ut *Angli, angelis* similes, *de Ira* eruerentur, & *Allele* cantare docerentur. Nec mora, impetratâ à Benedicto Papa licentiâ, ad prædicandum iter adoriri magnanima eximii viri spiravit industria: & profectò conceptum opus pietas explêssset, nisi jam profectum factiosus amor civium revocâssset. Erat enim vir ille cùm virtutibus clarus, tum civibus charus; quippe qui spem illorum, quam de eo à puero combiberant, incredibili virtute superavit. Ità boni intentio tunc quidem frustrata, sed postea sub pontificatu ejus laudabilem finem accepit. Hactenus Guilielmus.

577.
Florent.
Vigorn.
Annal.
Saxon.
Æthelv. &
Hunt. lib. 2.
Camd. in
Dobun.

Galfr. lib.
8. cap. 2.

Anno quingentesimo septuagesimo septimo rex Ceulinus ejusque filius *Cutha*, sive *Cuthovinus*, *Derhamie* in agro Glocestrensi cum Britannis confluxere, quos, cæsis ibi tribus eorum regulis, *Conimaglo*, *Condidano*, sive *Candidano*, & *Fernmelio*, gravissimâ clade affecerunt. Amplissima valla, castrorum munimenta, & hinc indè tanti belli monumenta expressissima etiamnum, inquit Camdenus, eò loci supersunt. Victores indè Glocestriam obsident; quâ captâ, Cyrencestriam strategemate per passeres, ut fertur, incensam, fugato trans Sabrinam, qui ejus defensionem in se suscepserat, ignobili rege *Ceretico*, in potestatem redigunt: & circumducto mox exercitu Bathoniam quoque expugnant. Quum verò post Malgonis mortem Historia Britannica subactam fuisse Cyrencestriam doceat, hinc illum Malgonem, sive Maglocunum, eundem esse qui Anglosaxonis Scriptoribus, per syllabarum inversionem, *Conimaglus* dicitur; *Conanum* verò, sive *Caninum*, (à Gilda castigatum) ab Anglosaxonibus

nibus *Condidanum* & *Candidanum* esse nuncupatum ; porro, *Fernmelium* *Ventæ* *Silurum* five *Guentæ* regem exstitisse, quippe cujus nominis, paulò post ista tempora, alius quoque ejusdem provinciæ regulus in *Lhandavenfi* *Regeſto* occurrit ; ut putem, animus facile propendet. Idem verò *Malgo* etiam *Mailconus* in illo *Regeſto* dicitur ; quæ quidem appellatio *Conmeaili* (uti trium Regum Britannicorum *primum* *Florentius* vocat) nomini, per eandem syllabarum inversionem, æquè est affinis. Anno quingentesimo septuagesimo octavo decedentem *Uſſam* in Orientalium Anglorum regno excepit filius *Titillus* : annòque ſequente defunctus est *Fridulphus* *Berniciorum* rex, quum annos ſeptem regnaſſet ; cui ſucceſſit *Idæ* filius *Addæ*que frater *Theodericus*. *Simeon* *Dunelmensis* & *Rogerus* *Hovedenus*, circa primorum regum *Berniciorum* nomina ac ſeriem miſerrimè hallucinantes, pro *Glappa*, *Theodulpho*, & *Fridulpho*, (qui fratres *Idæ* fuiſſe videantur,) *Fridubuldum*, & *Huſcum*, five *Huſſum*, exhibent. Circa hæc tempora *Thelias* *Archiepiſcopus* *Legionensis*, *Enſici* viri nobilis ex *Davidis* *Menevenſis* ſore ſilius, ex *Armorica*, ubi peſtem ictericiam in patria ſævientem declinans annos ſeptem exegerat, cum diſcipulis in *Britanniam* reverſus eſt ; & mortuo *Cinoco* *Menevenſi* *Archipræſule*, eundem *Archiepiſcopatum* *Legionenſi* ſuo adjunxit, ac ordinato (ſub ipſius primatu) eccleſiæ illi *Epifcopo* *Iſmaele*, factus eſt (ut priùs fuerant *Dubricius* & *David*) totius *Cambriæ* *Archiepiſcopus*. Anno quingentesimo octogefimo quarto *Ceulinus* filiùſque *Cuthovinus* *Fethanleia* pugnârunt cum *Britannis*.

Florent.

Vigorn.

578.

579.

Matt.

Vestm.

Simeon

Dunelm.

Roger. Hoved.

584.

Hunt. lib. 2. fannis. Pugnatum est autem, inquit Henricus, perniciosè & horribiliter utrinque : Cuthovinus, gravi multitudo oppressus, prostratus & occisus est. Victi sunt igitur Angli, & fugæ dati. Rex tamen Ceulinus rursus reparato exercitu, cùm fugam sui abjurassent, tandem prælio victores vicit, persequensque Britannos, regiones multas & innumerabilia spolia cepit. Hactenus Huntingdoniensis. In hoc bello regem Scotorum Aidanum Britannis auxilia, cum Griffino filio, & Brendino Euboniæ, id est, Manniæ, regulo, subministrasse, in eaque pugna duces Scoticos, qui per *Moram Lapideam*, sive Stanmoriam, eò pervaserant, cecidisse, narrant Joannes Fordonus & Georgius Buchananus. Eodem quoque anno regnum Merciorum sub *Crida*, *Cnebbæ* ex filio *Cunevaldo* nepote, *Icelii* pronepote, *Eumeri* abnepote, *Angongetæ* *Offæ* sive *Uffone* oriundi atnepote, initium sumpsit. Fuit autem *Offæ* pater *Veremundus*, avus *Vitlegius*, proavus *Vaga*, abavus *Vitelgeta*, atavus *Odinus* ille magnus. Anno quingentesimo octogesimo sexto Theonus Londinensis & Thadiocus Eboracensis Archiepiscopi, quum omnes Ecclesias sibi (olim) subditas usque ad humum destructas vidissent, cum omnibus ordinatis, qui in tanto discrimine superfuerant, in Cambriam diffugiunt : complures etiam Armoricanam Britanniam magno navigio petierunt. Theoderico Berniciorum regi, hoc anno post regimen septennne morienti, successit frater *Althalaricus*, post *detritam*, inquit Malmesburien-
sis, in penuria etatem, extremâ canitie pro-
vectus, miserabilis princeps, & quem fama ob-
scura prorsus occuleret, nisi filii conspicuus vigor
patrem

Fordoni
Scoti
chron.

Buchanan.
lib. 5.

Hunt. lib. 2.
Florent.
Vigorn.

586.
Matth.
Westm.

Galfr. lib.
8. cap. 2.

Malm. lib.
1. cap. 3.

patrem in speculam extulisset. Ejus itaque filius Adelfridus cuncta regni negotia sub patre administravit; qui etiam sub patruo Theoderico rei militari præfuisse videatur, siqua Scoticis Scriptoribus adhibenda sit fides, qui ipsum sub Ceulino rege prælio Fethanleiano interfuisse produnt. Anglorum igitur reges, Matth. ejectis è Loëgria Britannis, communi, ut habet Vestm. Matthæus Florilegus, decreto statuerunt, *quatenus Insula non à Bruto Britannia, sed ab Anglis Anglia vocaretur.* Ranulphus Cestrensis Polychron. Egberto regi hoc decretum astruit: sed pro lib. 5. Florilego facit Joannes Sarisburiensis in Polycrat. cratico, qui paulò post Anglorum introitum lib. 5. impositum fuisse Angliæ nomen testatur. An- cap. 17. no quingentesimo octogesimo septimo rex Orientalium Saxonum Ercenovinus, ubi sexaginta annos regnâisset, defunctus est; cui successit filius Sleda. 587.

Ad annum quingentesimum octogesimum octavum *conversio Constantini ad Dominum*, in 588. Annalibus & Ultoniensibus & Tigernaci, annotata habetur. Qui Constantinus ille est Dannoniæ five Cornubiæ Rex, asperius à Gilda in querula sua Epistola appellatus. Hunc enim non tantum resipuisse, sed etiam martyrio vitam finiisse, nonnulli scribunt. De illo hæc Joan. habet Joannes Tinmuthensis in vita Davidis: Tinm. in Sanctilog. Constantinus Cornubiensium rex, (Ducem Cornubiæ Giraldus Cambrensis eum nominat,) relicto regno suo, in ejus monasterio monachus effectus est, ibique diu felici conversatus servitio, tandem in aliam longinquam patriam migrans, monasterium fundavit. Ab illo Sancti Davidis monasterio in Hyberniam transisse illum, He&.Boët. ita docet Hector Boëtius: Hunc Constantinum lib. 9.

scribunt nonnulli, Gualliæ (seu potius Cornu-
galliæ) regno aliquot annos administrato, liberis
& conjuge orbatum, terreni regni pertæsum,
clam suis abiisse in Hyberniam; ibique in pistri-
no pauperum obsequiis amore Christi aliquandiu
deservisse incognitum. Indè monachi suasu,
cui quis esset patefecerat, tonso capite sacratum,
cænobio inter pium cætum Christi militiæ devo-
tum, imitandæ virtutis fratribus se præstitisse
exemplum. Veruntamen illum in cænobio
Menevensi, priusquam è Britannia in Hyber-
niam transmitteret, tonsum fuisse, ostendit
Hectore antiquior Tinnuthensis. Hoc etiam
anno obiit Alla Deirorum rex strenuissimus,
scilicet tricesimo regni sui anno, relicto filio
trimulo Edovino; quem protinus Adelfridus,
qui paulò antea sororem ejus *Accam* duxerat,
regno expulit, ac *Deiram* *Berniciæ* adjunxit.
Anno nonagesimo supra quingentesimum, *Cis-*
sam Australium Saxonum regem, ubi septua-
ginta sex annos regnâisset, defunctum, ejus-
que regnum ad Ceulinum regem devolutum
esse, tradit Matth. Florilegus. Quem si pue-
rulum è Germania ab Ella patre anno qua-
dringentesimo septuagesimo septimo huc ad-
vectum dixerimus, jure tamen inter Macrobios
annumerare debeamus. Hactenus Ceulinus
haud minore cum prudentia quàm fortitudine
ac felicitate omnia gesserat. Nunc demum ve-
rò suæ sibi cladis auctor exsistere coepit, dum
immaturæ suorum è *Cutha* sive *Cuthovino* fi-
lio nepotum ætati à vicinis regibus metuens,
Ceolam, sive *Ceolricum*, patris optimi *Cuthæ*
sive *Cuthulphi* filium pessimum, sub se vica-
rium Occidentalium Saxonum regem consti-
tuit, ut post ipsius obitum iis esset tutamini.

Orto

590.
Matth.
Vestm.

Annal.
Sax.
Floren.
Vigorn. in
Geneal.
Reg. Occi-
dent. Sax.

Orto inter Pictos & Scotos dissidio, confertum esse prælium *Leithreidense* ex Ultoniensibus Annalibus intelligimus; quod Adamnano bellum *Miatorum* (forſan pro *Mæatarum*) nominari, quo, amiſſis duobus filiis, *Arcturio* & *Euchodio Find*, ſive *Eugenio albo*, infelicem Aidano Scotorum regi contigiſſe victoriam, Columba, procul in Jona inſula agens, palàm diſcipulis eodem temporis articulo pronun-
ciàſſe fertur, Uſſerius Armachanus arbitratur. Nuperrimè enim de Hybernia redierat Columba, ſecum adducens præfatum Conſtantinum, qui, ut Joannes Fordonus prodidit, *fidem* *Chriſtianam* Scotis prædicavit & Pictis, monaſterium Govanianum juxta Cludam conſtruxit, ibidémque Abbas præſidens, totam terram Cantirianam convertit; ac tandem, impiorum manibus paſſus martyrium, in eodem monaſterio ſepultus eſt. Nec abs re fuerit Hæctoris Boëtii de hujuſce Conſtantini ex Hybernico cœnobio diſceſſu verba adjicere. *Ad* *Scotos tandem*, inquit ille, *miſſus à loci antiſtite, ut populum Chriſti dogmate erudiret, impiorum manibus paſſus eſt martyrium. Cui, aliquot poſt ſecula relato in divorum numerum, templa nonnulla ſacrorum pontificum autoritate dicata, inter noſtrates adhuc conſpiciuntur.* Ità Hæctor. Filii ejus, quibus eum Boëtius *orbatum* refert, videntur fuiſſe, *Tendurus*, quem Joannes Tinmuthenſis *virum atrocem & ferum moribus* appellat; & *Gerennius*, vir mitioris ingenii, à quo Theliaum archiepiſcopum in Gallias tendentem benignè exceptum tradit *Regeſt. Lhandavense*: quos utique illorum quibus iſte Conſtantinus vixerit temporum acta exarantes *Legendarii*, tunc in Cornubia rerum potitos eſſe

Annal. Ulton.
Adamn. de vita Columb.

Uſſer. de Primord. cap. 16. & in append.

Joan. Fordon. Scot. Chron.

Hæctor Boët. lib. 9.

Tinmuth. in vita Patric.

Lhandav. Regeſt. in vita Theliei.

Galfr. lib.
8. cap. 1.

subinnuunt. Ad undecimum diem Martii natalem Constantini Cornubiensis esse celebratum, testatur in Martyrologio Germanico Petrus Canisius. Hæc eò fusiùs de hoc principe memoravi, quò meliùs constaret quàm inania ac futilia sint Galfridi, Constantinum tertio regni sui anno, atque ante editam Gildæ Epistolam, ab Aurelio Conano interfectum, Dei sententiâ percussum, temere prodentis somnia.

592.

Malm. lib.
1. cap. 2.

Florent.
Vigorn. in
Geneal.

Difficile est mortalibus sibi in rebus prosperis temperare: adeoque rex Ceulinus, cui omnia huc usque ad vota fluxerant, sese erga reges comprovinciales inflatiùs gerens, eorum odia atque iras in se concitavit. Icto igitur inter se foedere, Angli, Scoti & Britanni, junctis viribus ipsum bello impetunt; accedente etiam eorum partibus adversus patrum ingratissimo nepote *Ceolrico*. Quibus ad *Odi- ni Bergam*, id est, *Odini montem*, sive *Voden- bergam*, (Anglicè *Wanborough*,) juxta *Odini Fossam* (Anglicè *Wansdike*) in agro Viltor- nienfi audacter occurrit rex Ceulinus, præliumque cruentissimum anno quingentesimo nonagesimo secundo cum iis conseruit; quo tandem multitudini succumbere necessum habuit virtus, cæsâque potissimâ exercitûs parte, hostibus terga dare coactus est bellator fortissimus. Scotis hoc bello præfuit rex Aidanus, Gorani filius: unde ad hanc victoriam præfatum Columbæ ad discipulos sermonem trahit Joannes Fordonus. Britannorum duces fuisse, & hæc pugna cecidisse, Constantinum & Mencrinum, tradunt nonnulli Scriptores Scotici; qui Adelfridum quoque Northumbrensem à Ceulini partibus stetisse testantur. Cùm verò Constantinum antea seculo renun-
ciasse

Hæst. Boët.
lib. 9.
Buchan.
Hist. Scot.

ciâsse jam ostenderimus, & à Cadovallone Britannorum rege exoratum, Aidanum arma nunc induisse, doceat Joannes Fordonus; videndum Ford. in Scot. chron. annon hæc illa ipsa sit victoria, quam, in-
 verso transpositoque, uti crebrò solet, rerum gestarum ordine, à Britannis, celeberrimi Ab-
 batis Deonoti adhortatione confirmatis, de Adelfrido reportatam fuisse, post monachorum Bangorensium cædem, Galfridus prodit. Galfr. lib. 8. cap. 4.
 Certè, nisi ità se res habeat, nulla prorsus us-
 piam apud Historicos Britannos reliquos hujusce victoriæ inveniri poterit mentio: qui tamen suorum triumphos nihilo magis quàm Anglosaxonicorum Annalium concinnatores ingrato silentio præterire adsolent. Nec Anglosaxonicorum Scriptorum quispiam, post monachorum cædem, Adelfridum à Britannis victum memorat. Si igitur istud concedatur, pro Constantino Bledricum, sive Bletrusium, Constantini successorem, (tunc occisum,) & pro Menrino Mereducum, sive Meredithum, Demetarum regem, libenter reponerem. Theodericum quoque Glamorganix regem haud minimum huic successui momentum attulisse ut credam, illa Lhandavenensis Regesti me movent Regest. Lhand. de illo verba: viz. De quo dicebatur, cum regnum suum teneret, quòd nunquam victus ab hostibus fuerat, sed semper victor, & ità visâ facie suâ in acie bellorum, statim hostes vertebantur in fugam. Quod autem haud Cadovanum, quem Fordonus Cadvallonem appellat, sed Bledricum, in hoc bello summum fuisse Britannorum ducem Galfridus narrat; illud exinde provenisse opinor, quòd Cadovanus, Belini regis ex Jagone filio nepos, nondum, ut ex ejus abavi Malgonis ætate colligo, militiæ esset idoneus;

593.

Florent.
Vigorn. in
Geneal.

Guil.
Malm. lib.
I. cap. 2.

neus ; unde regnum ejus quousque ipse adolesceret à Tutoribus administratum est , qui missâ, prout antè ex Fordono memoravimus, ad Aidanum legatione , ipsum in belli societatem attraxêre. Rex igitur Ceulinus, post acceptam hanc cladem, tot tantisque impar hostibus, regno pulsus, aliena auxilia dum frustra circumspicit, anno proximè sequenti in exilio cum fratre *Quicelmo* moritur, quum triginta tres annos regnâisset ; princeps *Arcturio* belli successibus vitæque exitu comparandus ; triumphator invictissimus, propriique nepotis proditione ac rebellione post illustriatrophæa oppressus. De *Ceola*, quem fanè alterum jure *Modredum* dixerimus, Florentii verba hîc attexam. *Contra quem* (viz. Ceulinum) *Ceola filius fratris sui Cutbulpbi, quem ante biennium regem sub se fecerat, immeritò rebellavit, regnòque expellens, loco ejus quinque annis regnavit.* Eodem quoque anno obiit *Athalaricus Northumbriæ* rex, quum in *Bernicia* annos septem, in *Deira* quinque regnâisset. Cui successit filius *Adelfridus*. *Crida* etiam rex *Merciorum* decimo regni sui anno è vivis excessit. Ceulini regis tempore claruerunt, *Thalieffinus Bardorum* coryphæus, qui odulis acrioribus *Malgonem Venedotum* etiam superstitem perstringere ausus est ; & *Merlinus junior, Sylvestris* sive *Caledonius* agnominatus, ut à seniore illo distingueretur, qui proprio nomine *Ambrosius* dictus, à natali solo *Mari-dunenfi Merlinus*, ceu potius *Merdhinus*, cognominatus, regum *Hengisti* atque *Ellæ* temporibus floruit. Sed *Guilielmi Malmesburien-sis* de ipso Ceulino testimonium adjicere commodum duximus. Hujus, inquit ille, spectatissimum

tissimum in præliis robur Annales ad invidiam efferunt, quippe qui fuit Anglis stupori, Britonibus odio, utrisque exitio. Horum exempla pro compendio subjiciam. Æthelbertum regem Cantuaritarum, aliàs laudabilem, sed tunc pro antiquitate familiæ primas partes sibi vendicantem, ac per hoc avidiùs alienos fines incurfantem, probè aggressus, fufis auxiliis ad sua fugavit. Britannos, qui temporibus patris & avi, vel prætento deditiois umbone, vel claustrorum muralium objectu, Glocestriæ & Cyrencestriæ & Bathoniæ exitium effugerant, infestâ prosecutus animositate, urbibus exuit, & in confragosa saltuosâque loca hodièque detrufit. Inter hæc tamen, quia fatalis alea incertis jactibus in hujus vitæ tabula mortales eludit, tantos bellorum successus obfuscavit luctus domesticus. Denique, Cuthâ fratre immaturâ morte intercepto, ejusdémque nominis filio ante se in pugna extincto, ambobus prædicabilis spei juvenibus, multum felicitatis suæ decessisse non semel suspiravit. Postremò, ipse, diebus ultimis regno extorris, miserandum fuit spectaculum exhibuit. Quia enim in odium sui classicum utrobique cecinerat, conspirantibus tam Anglis quàm Britonibus, apud *Wodensdike* cæso exercitu, regno nudatus in exilium concessit, & continuò decessit. Ex istis Guilielmi verbis, Britannorum *Gormundum* haud alium exstitisse quàm Anglosaxonum *Cenlinum*, liquidò constare mihi videtur, quum eadem utrique gesta tribuuntur; qualia sunt, Cyrencestriæ captio, & Britannorum in *confragosa saltuosâque Cambriæ loca detrufio*. Longè autem recentiore fuisse *Gormundum* illum Scandianum, *Lageniæ Midieque* in Hybernia domi-
torem,

torem, *Burchardi* ducis *Montis Margei* patrem, postea demonstrabimus. Filium unicum *Ceulinus* habuit, *Cuthovinum* & *Cutham* appellatum, bello *Fethanleiano* peremptum, à quo reges inclytissimi *Cedovalla*, *Inas* atque *Egbertus* originem duxerunt. *Claruêre* ejus tempore *Maclovius* & *Maglorius*, *Samsonis* *Dolensis* consanguinei, natu *Britanni* insulani, sed ad episcopalem in *Armorica* apicem evecti; & *Ivo* *Perfa*, eremiticam in *Anglia* vitam ducens. Cum *Ceulino* vixerunt *Charibertus* five *Aribertus*, *Chilpericus*, *Gontranus* & *Sigebertus* fratres, & *Sigeberti* filius *Childebertus*, *Francorum*, *Athanagildus*, *Liuba*, *Leovigildus*, & *Ricardus*, *Visigothorum*, *Alboinus*, *Cleophes* & *Antharitus*, *Longobardorum*, in *Gallia*, *Hispania* & *Italia*, reges.

VI. ÆTHEL-

VI. ÆTHELBERTUS.

593.

Guil.
Malm.lib.
1. cap. 15

CEULINO victo mortuoque successit in suprema Anglorum Monarchia, anno quingentesimo nonagesimo tertio, rex magnus Cantianorum Æthelbertus, sive Edelbertus, Herminerici filius. *Hic primis pubescentis regni temporibus, ut habet Malmesburiensis, adeò vicinis regibus fuit ridiculo, ut uno & altero pulsus prælio, vix suos terminos tutaretur. Postmodum, quum adultiori ætati etiam consultior militiæ accessisset peritia, brevi omnes nationes Anglorum præter Northanhumbros, continuis victoriis domitas, sub jugum traxit. Quum verò nulla Æthelberti post infaustum Vibbandunense prælium felicior pugna, quâ regni terminos prolataverit, ab Anglosaxonicis scriptoribus disertè memoratur; ipsum certè pristinæ cladis acceptæ memorem, & Francorum affinitate fretum, summum foederatorum Anglosaxonum in bello Vodenbergenfi contra Ceulinum gesto ducem exstitisse, ejusque viribus ac potentiâ nixum Ceolricum patruo rebellare ausum, quidni existimemus? Præsertim, si tantam post illud sociale bellum inter Cantianos & Britannos amicitiam coaluisse perpendamus, ut convocati ad coactum paucis post annis in agro Vigornienfi concilium accedere Britanno- rum Episcopi non abnuerent; quorum tamen successores nullis omnino, per aliquot annorum centurias ab illo tempore elabentes, Anglorum interesse conciliis dignati sunt. Certè ei omnium maximè illam conduxisse, uberrimósque fructus victoriam attulisse, liquet; quippe quem*
protinus

- Bed. lib. 1. protinus ad confinium usque Humbri fluminis fi-
 cap. 25. nes imperii protendisse, etiam ex Beda intelli-
 594. mus. Anno proximo, qui fuit quingentesimus
 Polychr. nonagesimus quartus, *Vibba*, Cridæ filius, Mer-
 lib. 5. ciorum regno admotus est, quod per viginti an-
 cap. 12. nos tenuit. *Bertam*, *Ariberti* Francorum regis,
 Guil. ut habet *Guilielmus Thornus*, filiam, rex *Æ-*
 Thorn. *thelbertus* uxorem duxerat; quam *Aldibergam*
 Greg. in Gregorius magnus, pro *Adilberta*, five nobili
 epist. *Berta*, appellat. Illam, à patre, citâ morte præ-
 Bed. lib. 1. vento, sub matris patruique Chilperici tutela
 cap. 25. parvulam relictam, eâ conditione ab iis acce-
 Guil. perat, ut ritum fidei ac religionis suæ cum *Lud-*
 Thorn. *bardo* episcopo Sylvanectensi, quem ei adjuto-
 hist. Abbat. rem fidei dederant, inviolatum servare licen-
 Augustin. tiam haberet. Atque itâ primûm per eos ad
 illum fama Christianæ religionis pervenerat;
 596. quorum vitæ sanctimoniâ itâ in admirationem
 atque reverentiam pertractus est regius ani-
 mus, fastûsque emollitus, ut advenientibus Ro-
 mâ prædicatoribus humanissimum sese benign-
 issimûmque exhiberet. Anno quingentesimo
 nonagesimo sexto Gregorius pontifex Romanus
 Augustinum, ex ordine Benedictino olim mo-
 nachum, deinde monasterii Sancti Andreæ jux-
 ta Basilicam Sanctorum Joannis & Pauli ad
 clivum Scauri in urbe Romana, ab ipso Gre-
 gorio fundati, Abbatem, (quem, magni Hip-
 ponensium Episcopi cognominis respectu, Fa-
 bius Æthelvardus *minorem* appellat,) cum aliis
 monachis compluribus, ad verbum Divinum
 nostræ Anglorum genti annunciandum misit.
 Qui quum, ipsius jussis morem gerentes, opus
 Æthelv. injunctum aggredi cœpissent, jamque, ut Beda
 lib. 4. docet, aliquantum itineris confecissent, perculsi
 cap. 4. timore inertî, redire domum, potius quàm bar-
 Beda lib. 1. baram,
 1. cap. 23.

baram, feram incredulâque gentem, cujus nec linguam quidem nôssent, adire, cogitabant; & hoc esse tutius, communi consilio decernebant. Nec mora, Augustinum, quem eis Abbatem præfecerat, Episcopumque ordinandum (si ab Anglis susciperentur) disposuerat, domum remittunt, qui humili supplicatione obtineret, nè tam periculofam, tam laboriosam, tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias mittens literas, ad opus eos verbi, Divino confisos auxilio, proficisci suadet. Francorum quoque principes & præfules per epistolas interpellavit, ut transeuntes lætiùs exciperent, quæque eorum profectiõni viderentur commoda, uberiùs suppeditarent. Fuit iste annus à primo Anglorum adventu, uti Florentius rectè supputavit, centesimus quadragessimus septimus.

Anno igitur proximè sequenti inchoante, venere Britanniam præfati doctores, numero circiter quadraginta, & ad Thanaton insulam applicuere. Adduxerat verò Augustinus de Francorum gente interpretes, & mittens ad Æthelbertum regem, mandavit, se venisse de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in cœlis gaudia, & regnum sine fine cum Deo vivo & vero futurum, sine ulla dubietate promitteret. Qui hæc audiens, manere illos in ea quam adierant insula, & eis necessaria ministrari, donec videret quid eis faceret, iussit. Post dies ergò aliquot, ita Beda narrare pergit, venit ad insulam rex, & residens sub dio, iussit Augustinum cum sociis ad suum ibidem advenire colloquium. Caverat autem nè in aliquam domum ad se introirent, veteri usus augurio, nè superventu suo, si quid maleficæ

597.
Guil.
Thorn.

Bed. lib. 1.
cap. 25.

maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmoniacâ, sed Divinâ virtute præditi veniebant, crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Salvatoris in tabula depictam, letaniâsque canentes, pro sua simul & eorum propter quos & ad quos venerant salute æterna Domino supplicabant. Cûmque, ad jussionem regis residentes, Verbum ei Vitæ unâ cum omnibus ejus comitibus prædicarent; respondit ille dicens, Pulcra sunt quidem verba & promissa quæ affertis; sed quia nova sunt & incerta, non his possum assensum tribuere, relictis eis quæ tanto tempore cum omni Anglorum gente servavi. Verûm quia de longinquo huc peregrini venistis, &, ut ego mihi videor perspexisse, ea quæ vos vera & optima esse credebatis, nobis quoque communicare desideratis; nolumus molesti esse vobis, quin potius benigno vos hospitio recipere, & quæ victui vestro sunt necessaria ministrare curamus: nec prohibemus quin omnes, quos potestis, fidei vestræ religionis prædicando societis. Dedit ergo eis mansionem in civitate Dorovernensi, (id est, Cantuariensi,) quæ imperii sui totius erat metropolis, eisque, ut promiserat, cum administratione victûs temporalis, licentiam quoque prædicandi non abstulit. At ubi sibi datam mansionem intraverunt, coeperunt Apostolicam primitivæ ecclesiæ vitam imitari; orationibus videlicet assiduis, vigiliis ac jejuniis serviendo, verbum vitæ quibus poterant prædicando, cuncta hujus mundi velut aliena spernendo, ea tantûm quæ victui necessaria videbantur ab eis quos docebant accipiendo, secundûm ea quæ docebant ipsi per omnia vivendo, & paratum ad patiendum adversa quæque

Idem cap.
26.

quæque, vel etiam ad moriendum, pro ea quam prædicabant veritate, animum habendo. Itaque crediderunt nonnulli, & baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum cœlestis. Erat autem prope ipsam civitatem ad orientem ecclesia in honorem Sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua regina, quam Christianam fuisse diximus, orare consueverat. In hac ergo & ipsi primò convenire, psallere, orare, missas facere, prædicare & baptizare cœperunt; donec, rege ad fidem converso, majorem prædicandi per omnia, & ecclesias fabricandi, vel restaurandi, licentiam acciperent. Hactenus Beda. Æthelberti regis conversionem ad annum quingentesimum nonagesimum nonum differt Sigebertus; quam tamen Beda, Florentius Vigorniensis, Guilielmus Thornus, codex M. S. foundationis Monasterii Sancti Augustini Cantuariensis, aliique è nostratibus, quorum in rebus Anglicanis potior est autoritas, expressè in hunc de quo nunc agimus annum conjiciunt. Nam ita Thornus, de donata prædicatoribus mansione verba faciens; *Anno, inquit, quingentesimo nonagesimo septimo* Augustinus cum suis sociis illo in loco conversans, vitam cœpit imitari Apostolicam; & ipsum regem Æthelbertum, per reginæ ambitus, per opportunos accessus, per dulcia æternæ felicitatis blandimenta, & per vigilata ad Deum precamina debito modo accersivit. At ipse servorum Dei vitâ mundissimâ delectatus, & promissis eorum suavissimis, quæ miraculorum ostensione vera esse perspexerat, in fide roboratus catholica, cum suis commilitonibus, die Pentecostes, Christo regeneratus est. Factum hoc

hoc in præfata Sancti Martini ecclesia, codex
E M.S. in M.S. antea citatus innuit. At ubi rex ipse
Bibl. Aula baptizatus est, (itâ pergit Beda,) cœpère plures
S. Trinit. quotidie ad audiendum verbum confluere, ac,
Cantabr. relicto gentilitatis ritu, unitati se sanctæ Christi
Bed. lib. I. ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & con-
cap. 26. versioni itâ congratulatus esse rex perhibetur,
 ut nullum tamen cogeret ad Christianismum,
 sed tantummodo credentes arctiori dilectione,
 quasi concives sibi regni cœlestis, amplectere-
 tur. Didicerat enim à doctoribus auctoribûs-
 que suæ salutis, servitium Christi voluntarium,
 non coactum, debere esse. Nec distulit, quin
 ipsis etiam doctoribus suis locum Sedis eorum
 gradui congruum, in Dorovernia metropoli sua,
 donaret, simul & necessarias in diversis specie-
 bus possessiones conferret. Hactenus Beda. *Re-*
Guil. *ge itaque baptizato & in fide confirmato, inquit*
Thorn. de *Thornus, ad civitatem Galliarum Arelatensem*
Abb. Au- *progredditur, & ab ejusdem urbis Archiepiscopo*
gust. *(five Etherio, five Virgilio) Augustinus An-*
glorum ordinatus est Archiepiscopus, decimâ sextâ
calendarum Decembris anno prædicto. Reversus
deinde è Gallia, unâ die in solennitate Domi-
nicæ nativitatis, ut ex antiquo Fragmento
Camden. *Camdenus docet, ultra decem hominum millia*
in Anglo- *in flumine Suala baptizavit. Sed nè quis, cum*
sax. *Gervasio Dorobernensi & Ranulpho Cestrensi,*
istud ad Eboracensem illiusce nominis fluvium
Idem in *trahat; idem Camdenus, Meduagum duobus in*
Cant. *Tamisis æstuarium ostiis inferri, monuit; quo-*
rum illud Suala occidentalis, hoc autem, quod
Ovium insulam (olim Toliapin, nunc Schepei-
am) à continente abscidisse videtur, Suala ori-
entalis nuncupatur. Hujusce quoque rei primo
Greg. epist. *Indictionis anno peractæ meminit Gregorius,*
30. lib. 7. *in*

in Epistola ad Eulogium patriarcham Alexandrinum; in qua etiam, Augustini consecrationi aliquos *Germaniarum episcopos*, præter Arelatensem, interfuisse prodit. Eodem anno defunctus est Ceolricus Occidentalium Saxonum rex, quum annos septem regnâisset, nimirum duos sub patruo, & quinque post ejusdem expulsi-
 onem. Successit ei frater Ceolulphus, natu quidem inferior, virtute autem præstantior, quippe qui omnem ætatem in bellis detrivit, nullique unquam ignaviæ locum dederit, quin sua & tutaretur & protenderet; & vel Anglis, vel Britonibus, vel Pictis aut Scotis, bellum semper inferret: quod utique postremum de Picticis Scoticisque bellis, de ejus cum Adelfrido ac Northumbrensis commilitio intelligendum est. Sed & Columba Jonæ Abbas, nono Junii die, in illa insula diem extremum clausit.

Guil.
 Malm. lib.
 I. cap. 2.
 Annal. Sax.

Anno quingentesimo nonagesimo octavo Augustinus, ubi in regia civitate sedem episcopalem, ut prædiximus, accepit, recuperavit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam, quam ibi Romanorum antiquorum fidelium opere factam fuisse didicerat, & eam in nomine Sancti Salvatoris sacra-
 vit, atque ibidem sibi habitationem statuit & cunctis successoribus suis. Ea exinde metropolitana *Christi ecclesia* nuncupata est. Erat autem, ut Guilielmus Thornus prodit, non longè ab ipsa civitate ad orientem, quasi medio itinere inter ecclesiam Sancti Martini & muros civitatis, fanum sive idolum situm, ubi rex Æthelbertus olim secundum ritum gentis suæ solebat orare, dæmoniisque cum nobilibus suis immolare: quod fanum Augustinus ab inquinamentis & sordibus gentilium purgari fe-

598.
 Bed. lib. I.
 cap. 33.

Thorn.
 de Abb.
 August.

Bed. lib. 1.
cap. 33.

Camd. in
Cant.

* Hanc Beda non habet, sed Respons. ad 1. & 2. Interrog. conjungit: at in editione Parisiensi an. Dom. 1518. habetur.

cit; & simulacro, quod inibi erat, confraeto, in ecclesiam mutavit, quam in Pancratii martyris nomine dedicavit. Porro, Augustinus præfatam Sancti Pancratii ecclesiam à rege obtinuit, unà cum terra adjacente; in cujus fundo Æthelbertus, hortante illo, ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli à fundamentis construxit, ac diversis donis ditavit; in qua & ipse Augustini, & omnium Episcoporum Dovernensium simul & regum Cantii, poni corpora possent. Quam tamen ecclesiam non ipse Augustinus, sed successor ejus Laurentius consecravit. Hæc igitur ecclesia celeberrimum est illud Petri ac Pauli & Augustini monasterium; sed nunc dierum, evanescentibus Petri ac Pauli nominibus, duntaxat *Augustini* ecclesia vulgò appellatur. Relictâ demum archipræsuli Cantuariâ unâ cum ædibus regiis, Æthelbertus Regulbium demigravit, ibique novum sibi palatium condidit; ubi etiam *Bassa*, nobilis Saxo, postea monasterium, olim linguâ vernaculâ *Reaculfminster* dictum, fundavit. Jámque Augustinus Laurentium presbyterum ac Petrum monachum Romam mittit ad Gregorium, qui gentem Anglorum fidem Christi accepisse, séque episcopum factum esse, referrent. Simul & de eis quæ necessariæ videbantur quæstionibus ejus consulta flagitans. Prima Augustini interrogatio fuit, De Episcopis, Qualiter cum suis clericis conversentur; vel de his quæ fidelium oblationibus accedunt altari, quantæ debeant fieri portiones, & qualiter Episcopus agere in ecclesia debeat. * Secunda, Opto enim, inquit, doceri, an clerici continere non valentes possint contrahere; & si contraxerint, an debeant ad seculum redire. Tertia, Cùm una sit fides,

fides, cur sunt ecclesiarum diversæ consuetudines, & altera consuetudo Missarum in sancta Romana ecclesia, atque altera in Galliarum tenetur? Quarta, Obsecro quid pati debeat si quis aliquid de ecclesia furto abstulit. Quinta, Si debeant duo germani fratres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longâ progenie generatæ. Sexta, Usque ad quotam generationem debeant fideles cum propinquis sibi conjugio copulari, * & novercis & cognatis si liceat conjugio copulari. Septima, Declarari posco an turpiter conjunctis indicenda sit separatio, & sacræ communionis deneganda oblatio. Octava, Si longinquitas itineris magna interjaceat, ut episcopi non facile valeant convenire, an debeat sine aliorum episcoporum præsentia episcopus ordinari. Nona, Qualiter debemus cum Galliarum & Britanniarum episcopis agere? Decima, Si prægnans mulier debet baptizari; aut postquam genuerit, post quantum tempus possit ecclesiam intrare; aut etiam, nè morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc licet sacri baptismatis sacramenta percipere; aut post quantum temporis huic vir suus possit in carnis copulatione conjungi; aut, si menstruâ consuetudine tenetur, an ecclesiam intrare ei liceat, aut sacræ communionis sacramenta percipere; aut vir suæ conjugii permixtus, priusquam lavetur aquâ, si ecclesiam possit intrare, vel etiam ad ministerium communionis sacræ accedere: quæ omnia rudi Anglorum genti oportet habere comperta. Undecima, Si post illusionem, quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel, si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare. Has quidem ille quæ-

* Posterior hæc clausula non est in Beda, ubi nec 7. Interrog. sed in veteri edit. Paris.

stiones Gregorio solvendas proposuit, non præ inscitia, uti quidam futiliter ogganniunt, sed ut quod ipse de iis senserit, celeberrimi viri attipulatione comprobatum fortiùs obtineret: quod eruditus Pontifex, in sua ad interrogationem decimam responsione, agnoscit.

599.
March.
Vest.

Anno gratiæ quingentesimo nonagesimo nono, ut habet Matthæus Florilegus, defunctio rege Redwaldi Orientalium Anglorum, Eorpenwaldus regni gubernacula suscepit. Eadèmq̃ue verba ad annum sexcentesium vicesimum quartum disertè repetit, adjectâ duntaxat hæc de Eorpenwaldi clausulâ, Et bonum principium laudabili fine conclusit. Quum verò Redovaldum regi

Æthelberto superfuisse constat; priore loco, pro *Titillo & Redovaldo*; irrepsisse *Redwaldi* (five *Redovaldi*) & *Eorpenwaldi* nomina existima-
verim. Quo posito, aliquid tandem de regni Redovaldi initio comperti haberemus, de quò aliàs tantopere authores conticescunt. Ià ut

ille *Titillo* patri, quum annos viginti unum regnâisset morienti, nunc successerit. Illum itaque Florilegi locum sic esse restituendum opinamur:

Anno gratiæ quingentesimo nonagesimo nono, defunctio rege Titillo Orientalium Anglorum, Redwaldus regni gubernacula suscepit. Quum aliàs

nusquam *Titilli* mors ab illo memoratur. Post

Guil.
Malm. de
Pont. lib. 2.

Cantianos Christo subditos, Augustinus, ut Malmesburiensis docet, reliquas Anglorum provincias pervagabatur, quantum Æthelberti regis imperium protendebatur. Habebat enim

ille, ut antea diximus, sibi subiectum quicquid Angli Britannia tum incoluere, præter solos Northumbrenses. Ingressus pagum Dorseten-

sem antistes, ab incolis, idololatriæ pristinae detestissimis, gravibus affectus est injuriis; qui-

bus

bus tamen minimè deterritus, haud priùs indè pedem retulit, quàm perductis assiduâ prædicatione ad religionem Christianam compluribus, & in loco qui *Cerna* dicitur baptizatis, etiam medici gentilium Saxonum numinis, quod illi linguâ vernaculâ *Heil* appellabant, demolitus esset simulachrum, & prorsus comminuisset. Anno sexcentesimo primo Laurentius ac Petrus Româ reversi sunt, quibuscum Gregorius (quia Augustinus ei suggererat multam quidem sibi esse messem, sed operarios paucos) plures coöperatores ac verbi ministros misit, in quibus primi & præcipui erant Mellitus Abbas, Iustus, Paulinus, & Rufinianus; quos Galliæ principibus præsulibûsque per literas commendavit. Cum iis vasa, ac vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta, reliquias nonnullas, codicèsq; plurimos, ac responsiones ad præfatas interrogationes, & Pallium. Quod archiepiscopale Pallium ad Londinensem ecclesiam (non ad Cantuariensem, cujus nimirum *obscuræ* ante hujusce regis tempora *urbis*, ut Malmesburiensis testatur, *notitia Romanos non attigerat*,) misisse se, ac destinâsse, scriptâ ad Augustinum epistolâ affirmat. Quod ipsum quoque in regis Cenulphi Mercii ad Papam Leonem tertium epistola occurrit. At Augustinus, *sedulitate regis hospitis & civium charitate captus*, Doroberniæ residere maluit, adeoque à Londino Cantuariam translata est dignitas archiepiscopalis. Eundem etiam hortatus est Gregorius, ut si Northumbrenses fidem amplecterentur, alteram Eboraci sedem archiepiscopalem constitueret; ità ut ex hisce duobus Metropolitanis, (quorum alterutri duodecim alii subjacerent

Camd. in Durotrig.

601.
Bed. lib. I.
cap. 29.Roger.
Vendover.
Matth.
Vestm.
& Histor.
Roffens.
Girald.
Dialog. de
eccles.
Menev.
Malm. lib.
I. cap. 4.
& de Pont.
lib. I.Greg.
lib. 12.
epist. 15.

episcopi,) ille prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus: durante autem Augustini vitâ, & ipsum Eboracensem cæterosque omnes Britanniæ præfules ac sacerdotes ei subesse voluit.

Bed. lib. 1.
cap. 31.

Greg. lib.
9. epist. 58.

Bed. lib. 1.
cap. 30.

Greg. lib. 9.
epist. 71.

Datâ quoque alterâ ad illum epistolâ monet, nè infletur quòd magna fecerit miracula, quæ, non ipsius, sed Anglorum gratiâ, Deus per ejus ministerium edere dignatus est. Porro ad Mellitum, priusquam è Gallia solveret, literas misit, præcipiens, ut Augustino referat, gradatim esse pergendum, ad exemplum Dei in Ægypto; nec diruenda esse Anglorum fana, sed, destructis idolis, in ecclesias consecranda; & sacrificiorum ethnicorum vice adhibenda esse religiosa

Greg. lib. 9.
epist. 59.

60.

convivia. Literas quoque gratulatorias ad regem & reginam direxit: quibus illam laudat, quòd in convertendis Anglis optimè de re Christiana meruerit, Helenæ Augustæ instar in Romanis; & hortatur ut amorem conjugis in veram religionem magis magisque accendat: illum verò laudat, quòd fidem acceperit, hor-

Bed. lib. 1.
cap. 32.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

Regeſt.
Lhandav.

taturque ut eandem fideliter custodiat, instar Constantini magni imperatoris; simul & xenia ad illum transmittit. Jam Thelias Cambriæ Metropolitanus, dimisso archiepiscopatu, ad locum qui ab ipso *Lhan Deilo Vaur*, sive ecclesia *Thelias magni*, in agro Caermaridunensi, nuncupatur, secedit, vitam ibi solitariam ducturus. Successit ei in archiepiscopatu Menevensi *Ceneaus*; si non ille idem sit quem Galfridus & Giraldus *Cenaucum* vocant, & immediatè Davidi successisse, suâ tantum authoritate, produnt. Nam aliter se res habet in antiquo episcoporum catalogo, quem ex illiusce ecclesiæ archivis exhibuit Franciscus Godovinus episcopus Lhandavenſis, ubi nullus omnino inter Davidem

Godwin.
de Præſul.

Godwin.
de Præſul.

Godwin.
de Præſul.

Godwin.
de Præſul.

Godwin.
de Præſul.

dem & Eliudem five Theliaum Cenaucus invenitur. At Theliao in sede Lhandavenfi successit ipsius nepos Odoceus, qui vicinæ ecclesiæ Legionensis dignitatem archiepiscopalem suæ unitam arbitratus, propterea quòd Dubricius & Theliaus utrique simul ecclesiæ præfederint, nec Menevenfi subesse, nec ab eo ordinari voluit. Unde Cantuariam petens, ab Augustino consecratus est; quem, indè redeuntem, Glamorganix rex Mauricius (cui non ità pridem pater Theodericus, ut ad eremiticam vitam se reciperet, regno cesserat,) honorificè excepit, & universa Lhandavenfis ecclesiæ privilegia confirmavit. Britannis adhuc paruit Glastonia, cujus Abbas nunc erat *Vorgresius*, quo petente, totam Avaloniam, five terram *Iniswithrin* appellatam, ecclesiæ vetustæ rex Danmonix concessit; subscribente donationis Chartæ *Manuorno* quodam episcopo, qui patriæ suæ Annales composuisse fertur. Hoc etiam tempore obiit Congallus Hybernicus, *Benchorensis* in Ultonia monasterii fundator: quod cum *Bangorensi* in Cambria coenobio Balæus & Pitæus, Guolphangus Justus & Joannes Caius, temere confundunt.

*Regeſt.
Lhandav.*

*Guil.
Malm. de
antiqu.
Glaſton.*

*Uſſer. Pri-
mord. cap.
6. & 17.*

Anno sexcentesimo secundo, ut habent Sigebertus, Balæus & Ufferius, Æthelberti regis adiutorio usus Augustinus, Britonum episcopos & doctores ad celebrandam secum synodum convocavit. Quibus mox suadere cœpit, ut, relictis veteribus consuetudinibus, sese Romanis ritibus assuefacerent, & conformes fierent, cùmque illius fociis verbum Divinum Anglis sub ipso annunciandi munus susciperent. Quùmque, longâ disputatione habitâ, ut Beda scribit, nullis Augustini comitûmque neque precibus, neque

602.

*Sigeb.
Gembl.
Bal. &
Uſſer.
Primord.*

*Bed. lib. 2.
cap. 2.*

Roger.
Hoved. &
Gualt.
Coventr.
ad ann.
1699.
Bale in
Deonot. &
Parker.
Antiquit.
Britannic.
Camd. in
Dobun.

neque hortamentis, neque increpationibus adduci possent, ut ab institutis pristinis discederent, tandem, Augustino postulante, decernenda miraculo edendo permittitur controversia. Adducitur cæcus quidam Anglus, cui, cedentibus incassum precibus Britannorum, Augustini orationibus restituitur visus. Cantuariensis victor summis astantium præconiis evehitur; & attoniti Britanni, veram esse quam ille prædicaret justitiæ viam confessi, non posse tamen se absque suorum consensu ac licentia priscis abdicare moribus asserebant. Proinde ut secunda synodus, ad quam frequentior coetus advenire posset, indiceretur exposcebant. Quod ubi esset statutum, accessere septem Britannorum episcopi, Lhandavenensis, Bangorensis, Asaphensis qui & Elviensis, Paternensis, Cestrensis, Herefordiensis, ac Vigorniensis qui & Vicciensis. Ubi obiter notandum, pro *Vicciensi* & *Elviensi*, apud Balæum & Joannem Josselinum, librarium incuriâ irrepsisse *Uniacensem* & *Cluiensem*; quo posteriore nomine Glocestriam, olim *Cleuvum* dictam, designari opinatus est Camdenus. Scotorum quoque antistites huic conventui interfuisse prodit Sigebertus, quanquam de iis nè gry quidem apud Bedam reperitur. Venit unà cum dictis præsulibus Deonotus Bangorensis Abbas celeberrimus, secum complures illiusce coenobii monachos doctissimos adducens. Sciendum verò est, Britannos & Pictos, Scotosque tam Albanicos quàm Hybernicos, Ecclesiarum Asiaticarum sequaces, quoad solemnitatis Paschalis observandæ tempus, ac tonsuræ rationem, aliósque quosdam ritus, ab ecclesia Romana tum dissensisse. Britanni igitur, antequam ad concilium proficiscerentur, anachore-

tam

Bed. lib. 2.
cap. 2.

tam sanctitatis ac prudentiæ famâ insignem adierunt, consulentes an Augustino morem gerere deberent. Quibus ille, Si homo Dei est, inquit, sequimini illum. Quærentibus deinde, unde id probare possent, respondit, Dominus dicit, Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Si ergò Augustinus ille mitis est & humilis corde, credibile est quòd jugum Christi & ipse portet, & vobis portandum offerat. Si verò immitis ac superbus est, constat quòd non est de Deo, neque nobis ejus sermo curandus est. Sciscitantibus autem, unde vel hoc dignoscere valerent, Procurate, inquit, ut ipse prior cum suis ad locum synodi adveniat; sique vobis appropinquantibus assurrexerit, scientes quòd famulus Christi est, obtemperanter illum audite. Si autem vos spreverit, nec coram vobis assurgere voluerit, cùm sitis numero plures, etiam ipse spernatur à vobis. Fecerunt uti dixerat; contigitque ut, venientibus illis, Augustinus, grandioris momenti negotiis expediendis, quàm salutationibus impertiendis, intentior, in sella resideret. Quocirca ii in iram conversi, eumque superbiæ notantes, cunctis quæ dicebat contradicere laborabant. At Augustinus, ut hanc procellam sedaret, tantum hæc tria ab ipsis postulavit; ut unà cum eo Anglorum genti evangelium annuntiarent, & Pascha celebrare, & baptizandi ministerium complere, juxta Romanæ ecclesiæ consuetudinem vellent. Cætera omnia, quantumlibet discrepantia, æquanimiter se laturum dixit. Illi verò nihil horum se facturos, neque illum pro Archiepiscopo habituros esse, respondebant; conferentes invicem, quòd si modò iis assurgere nollet, quanto

quantò magis, si ei subdi cœperint, illos pro nihilo contemneret? Ideoque hanc Augustino responſionem dedisse fertur Abbas Deonotus. Bid ispis a diogel i chwi yn bod ni holl un ac arral, yn uvidd ac ynn oftingedig i Eglwys Duw, ac ir Paab O Ruvain, ac i boob kyar griffdion dwyuol, y garu pawb yn i radd mew kariad parfaich, ac i helpio pawb O honaunt, ar air a guec-thred i vod ynn blant y Duw: ac amgenach wyddod no-hwn nidadwen i vod, ir neb yr yddeck chwi y henwi yn Paab, ne in Daad o Daad: yw gleimio ac yw ouunn, ar uvyddod hiun idden ni yn varod yw rodde ac yw dalu iddo ef ac i pob Krisdion yn dragwiddol. Heuid yr ydym ni dan lywodrath Esgob Kaerllion ar Wyſc, yr hien yfidd yn oligwr dan Duw arnom ni, y Wueuthud i ni gadwr ffordd ysbrydol. *Latinè sic. Notum sit, & absque dubitatione, vobis, quòd nos omnes sumus & quilibet nostrum obedientes & subditi ecclesie Dei & Papæ Romæ, & unicuique vero & pio Christiano, ad amandum unumquemque in suo gradu in perfectâ charitate, & ad iuvandum unumquemque eorum verbo & factio fore filios Dei. Et aliam obedientiam quam istam non scio debitam ei, quem vos nominatis esse Papam, (nec esse patrem patrum,) vendicari & postulari. Et istam obedientiam nos sumus parati dare & solvere ei & cuique Christiano continuò. Præterea, nos sumus sub gubernatione episcopi Caerlegionis super Oscam, qui est ad supervidendum sub Deo super nobis ad faciendum nos servare viam spiritualem. Per Caerlegionensem episcopum Deonotus Menevensensem intelligit, qui illum quoque titulum sibi vendicasse hætenus videatur. Responſionem istam in veteri M.S. codice Petri Mostoni*

Spelm.
Concil.

Mostoni Cambrobritanni generosi, nunc in bibliotheca Cottoniana adservato, Cambrobritannico tantum idiomate & interlineari Anglico exarata, Latine reddidit eruditissimus D. Henricus Spelmannus. Augustinus igitur, ubi nihil se suadendo proficere comperiret, fertur minitans prædixisse, quod si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi. Sique nationi Anglorum nollent viam vitæ prædicare, per eorum manus ultionem essent mortis passuri. Anachoretam prædictum fuisse ipsum Theliaum lubens crediderim, quippe quem, inter longævus Britannos merito numerandum, ad hæc usque tempora vitam produxisse docet successoris Odocei per Augustinum ordinatio, quemque ad solitariam se jam recepisse vitam ex Lhandavenfi Regeſto nuper retulimus. Hunc paulo posthac in fata concessisse est verisimile. Fuit autem Odoceus sororis ejus Anaumedæ, & Budici præpotentis Armoricani, filius; quem cum ejusdem nominis rege, magni Hoëli patre, licet reclamante temporum ratione, confundit Legendarius, quasi Sancti non nisi è regibus nasci potuerint. Locum ubi celebrata est synodus præfata, Scriptores nostri *Augustinesac* & *Augustinesoc*, id est, *Augustini robur*, appellant, quem in confinio Vicciorum & Occidentaliū Saxonum, id est, Vigorniensium & Herefordensium, positum esse viculum, hodie *Aufrie*, pro *Austinsric*, id est, *Augustini ditione*, contractius nuncupatum, non male conjicit Spelmannus. Nam eousque illa tempestate occiduum pertingebat regnum.

Bed. lib. 2.
cap. 2.

Vita Odocei
in Lhand.
Regeſt.

Spelm.
Concil.

603.

Anno sexcentesimo tertio rex Northumbrensiū Adelfridus cum Scotis acerrime conflavit.

Beda lib. 1. cap. 34. flixit. Ille enim princeps fortissimus, gloriæ-
 que cupidissimus, ut Beda testatur, plus om-
 nibus Anglorum primatibus gentem Britanni-
 cam vastabat; pluresque eorum terras, exter-
 minatis vel subjugatis indigenis, aut tributa-
 rias genti Anglorum, aut habitabiles fecit.
 Malm. lib. 1. cap. 3. Unde motus ejus profectibus Aidanus rex Sco-
 torum, ingentem in Northumbriam ductavit
 exercitum, atque in loco qui *Degsa Stan*, id
 est, *Degsa lapis*, olim vocabatur, prælium cum
 eo atrocissimum conseruit. Etenim tanta cum
 animi obstinatione utrinque pugnatum est, ut
 Adelfridi frater Theobaldus, caput periculis
 objectans eò studiosius, quò operam germano
 ostentare affectabat impensius, cum suis om-
 nibus commanipularibus occumberet. Scoto-
 rum verò ità ad internecionem ferè cæsæ sunt
 copiæ, ut vix ipse rex cum paucis admodum
 fugæ comitibus evaderet. Ex quo tempore,
 usque ad annum septingentesimum tricesimum
 primum, quo Beda suam historiam terminavit,
regum Scotiorum neminem in prælium adversus
gentem Anglorum venire ausum esse, idem ex-
 pressè docet. Eodem anno, ut habet Sebastia-
 nus Munsterus, ex Anglia in Germaniam
 transiit vir quidam insignis, satus regio fan-
 guine, nomine Offo, trajectoque Rheno, in
 votis habuit plantare fidem Christi inter Ger-
 manos: & primùm quidem fundavit monaste-
 rium in *Schutterna*, & intervallo unius millia-
 rii ab eo construxit, super amnem *Cintzigum*,
 castellum; quod ab eo fuit appellatum *Offonis*
burgum, & successu temporis incrementa susci-
 piens, tandem factum est oppidum imperiale,
 vulgò *Offenburg* nuncupatum. Anno proximo,
 604. qui fuit quartus supra sexcentesium, Augusti-
 nus

nus Mellitum ac Justum in episcopos consecra-
vit; ex quibus Mellitum ad convertendos
Saxones Orientales amandavit. Horum rex *Bed. lib. 2. cap. 3.*
fuit Sabertus, *Sledda* regis ex Æthelberti so-
rore *Ricula* filius; quo cum gente sua ad Mel-
liti prædicationem idololatriæ ethnicæ renun-
ciante, ac baptismum suscipiente, rex Æthel-
bertus Ecclesiam Sancti Pauli cathedralem in
civitate Londinensi exstruxit, quæ scilicet Mel-
liti ejusque successorum Sedes foret episcopalis.
Ipse Sabertus, (quem ab Augustino fuisse bap- *Joann. Flet. de eccles. Vestm. Regis Edgari Diplom. Vestm.*
tizatum Joannes Fletus ex quodam Chronico
Libri regii titulum præferente tradit,) avun-
culi hortatu, in occidentali Londini parte, quæ
olim *Thorneia* vocabatur, nunc *Vestmonasterium*
dicitur, Basilicam Sancti Petri nomine insigni-
tam ædificavit, quam Londinensi præfuli Mel-
lito dedicandam commendavit. Justus verò *Bed. lib. 2. cap. 3.*
civitatis Durobrevis, quæ à Roffo quodam no-
bili Anglosaxone Roffancestria est nominata,
factus est episcopus; in qua rex Æthelbertus
cathedralem Sancti Andreæ ecclesiam funda-
vit: qui tribus his præsulibus dona multa ob-
tulisse non satis esse ducens, etiam territoria ac
possessiones in usum eorum qui erant cum epi-
scopis adjecit. Rex Æthelbertus, ut Guiliel- *Thorn. de abbat. August.*
mus Thornus prodit, in fide roboratus catho-
lica, unâ cum Berta regina, filiôque Ed-
baldo, & Augustino Archiepiscopo, cæterisque
optimatibus, Natalis Dominici solennitatem
Cantuariæ celebravit; & convocato publico
cleri populique die quinto Idus Januarii con-
cilio, Monasterium Augustinianum amplis pri-
vilegiis, immunitatibus prædiisque donavit,
eique primum Abbatem præfecit Petrum, quem
Româ cum Laurentio reversum memoravimus.

Quum

605.

Quum verò natalitiam hanc solennitatem præ-
 sente Augustino celebratam anno sexcentesimo
 quinto Thornus referat; illum proinde, anni
 initium à decimo quarto sive vicesimo quinto
 Decembris die, cum Pontificiis Indictionibus,
 auspicari necesse est ut sentiamus, nisi ipsum
 sibi refragari atque adversari statuerimus, quip-
 pe qui Augustinum eodem anno septimâ calen-
 darum Juniarum obiisse affirmat. Adeoque
 Æthelberti Charta donationis de *Cisteleta* &
Sturreja eodem anno data, si genuina sit, ne-
 cessariò emendanda fuerit, & pro *decem quin-*
quenniis, novem quinquennia reponere oportuerit,
 quum regem illum tunc temporis haud ultra
 quadraginta quinque annos regnâsse liquidò
 constet. Porro, ipsum Thornum de Augusti-
 ni morte differentem audiamus. Monasterio
 igitur isto, inquit ille, regali donatione sic do-
 tato, & Apostolico Augustini privilegio per-
 petuâ libertate confirmato, anno quo suprâ,
 septimo calendas Junii, feriâ tertiâ, Deo di-
 lectus pater Augustinus de cœlo vocatus est,
 sepultusque est foras juxta ecclesiam Aposto-
 lorum Petri & Pauli, quia nondum tunc erat
 perfecta, nec etiam dedicata. Mox verò ut
 dedicata est, introlatum est corpus ejus, & in
 porticu illius Aquilonali, honore quo decuit,
 per suum successorem Laurentium sepultum
 est: in qua etiam porticu subsequenti archi-
 episcoporum corpora sunt tumulata, usque ad
 Theodorum; qui & sui successores in ecclesia
 alibi sunt sepulti, eò quòd prædicta porticus
 plura corpora capere non poterat. Hæc por-
 ticus erat in veteri ecclesia ubi nunc est capella
 Beatæ Virginis. In cujus medio erat altare
 in honore beati Gregorii dedicatum, ut Beda

in

in libro secundo de gestis Anglorum, capitulo tertio, commemorat. De anno obitus beati Augustini multi erraverunt, putantes eum obiisse anno Domini sexcentesimo decimo tertio. Causa hujus erroris est quædam falsa scriptura in quorundam Chronicis, quæ dicit Augustinum sedisse in episcopatu sedecim annis. Beda enim, libro secundo de gestis Anglorum, capite tertio, refert Augustinum ordinasse duos episcopos, scilicet Mellitum & Justum, anno Domini sexcentesimo quarto, Mellitum ad Londinum, Justum ad Roffam. Et parum post in eodem capitulo habetur sic; *Defunctus est Deo dilectus Augustinus, & positum est corpus ejus, &c.* Bonifacius papa quartus, in privilegio confirmationis & libertatis Augustiniani monasterii, cujus *Data* est, Tertio calendas Martii, anno Domini sexcentesimo decimo, sic narrat; *Ubi & ipse vester præfatus verè Deo dilectus, & in gloria resurrecturus, pater Augustinus requiescit.* In textu Sancti Adriani sic scribitur; Anno Domini sexcentesimo quinto, quarto idus Martii, obiit beatus Gregorius; & eodem anno, septimo calendas Junii, beatus Augustinus. Ex quibus satis liquidè apparet, Augustinum non sedisse sedecim annis. Nam anno Domini quingentesimo nonagesimo sexto ad Angliam mittitur, anno sequenti in Archiepiscopum ordinatur, anno Domini sexcentesimo primo suscepit pallium, & anno sexcentesimo quinto moritur. Quo defuncto, successit Sanctus Laurentius, quem adhuc vivens beatus Augustinus idcirco in Episcopum ordinaverat, nè tam rudis ecclesiæ status, se defuncto, vel ad horam pastore destitutus inciperet vacillare. Hactenus Guilielmus Thornus,

L

qui

Malm.
Pontif.
lib. 1.
Gerv.
aſt. Pont.
Cant.
Brompt.
Chron.

qui ſub Ricardo ſecundo floruit, Guilielmum Malmesburienſem, Gervafium Dorobernenſem, & Joannem Bromptonum Abbatem Jorvallenſem tacitè perſtringens, quòd, neglectâ monaſterii Auguſtiniani chronologiâ, ſoli alienigenæ, viz. Goſcelino Bertiniano, (qui fuit Malmesburienſi contemporaneus,) cæcum præbentes aſſenſum, ſedecim Auguſtini præſulatuſ annos tribuerent. Pro Thorno autem facit Stovæus, eodem anno cum Gregorio vitâ illum exceſſiſſe ſcribens. Eidem quoque apprimè favet Beda, qui ſtatim poſt enarratam Meliti ac Juſti ordinationem, & Orientalium Saxonum converſionem, Auguſtini mortem commemorat, ejusque hoc epitaphium tumulo inſcriptum ſubjicit: *Hic requieſcit dominus Auguſtinus Dorobernenſis Archiepiſcopus primus, qui olim huc à beato Gregorio Romane urbis Pontifice directus, & à Deo operatione miraculorum ſuffultus, Æthelbertum regem ac gentem illius ab Idolorum cultu ad fidem Chriſti perduxit, & completis in pace diebus officii ſui, defunctus eſt ſeptimo calendas Junias, eodem rege regnante, id eſt, die Maii vicesimo ſexto.* Quòd ſi per integrum novennium ille ultrà ſuperuiſſet, nec illum tanto temporis ſpatio nihil memoratu dignum præſtitiffe, nec quæ ille præſtiterat reticuiſſe Bedam voluiſſe, eſt credibile. Nec certè obſtat Florentius, qui ſub anno præcedente, poſt ſucceſſoris Laurentii conſecrationem, cæteraque ejus geſta noviffima, parvo poſt tempore ad regnum cœleſte eum migrâſſe refert; quum illum, Cornelii Taciti exemplo, res annis variis peractas ſub uno anno, hiftoriæ continuandæ gratiâ, interdum connectere, quiſpiam animadvertere valeat. Præſertim quum

Floren.
Vigorn.

quum Gregorii mortem ipse in hunc annum (cum Beda & Adriani Textu) conjicit, quem ante Cantuariensem antistitem obiisse alii quoque omnes consentiunt. Siquis verò Bonifacii quarti epistolam illam objiciat, quâ Sancti Salvatoris monasterio tum præfuisse Laurentium scribit, atque indè Augustinum eousque superstitem fuisse contendat; epistolam illam à suspicione haudquaquam esse liberam regerimus, ut ex *Datorum* adnotatione colligimus; & ipsos porrò Dorobernenfes Metropolitanos sese *ecclesie Sancti Salvatoris Archiepiscopos* appellare dignatos esse, ex Odonis apud Malmesburiensem epistola observamus. Ipsa quoque epistola, in ejusdem fine, *Missa per manum Melliti episcopi Londoniensis* dicitur, quum ante illam Melliti profectionem Laurentium Augustino successisse, Beda expressè docet: neque enim fratrem Bonifacius Laurentium, quod in ea epistola factum cernimus, sed *filium* vocasset, si Abbas duntaxat, non Archiepiscopus, existisset. Interea, non est silentio prætereundum, quòd illum, aliquando ad Calomagnum Scotorum Ultonientium regem sui negotii causâ profectum, illic unà cum eodem rege ac regina, & Menalchio Scotorum Archiepiscopo, *Sanctum Livinum* de sacro beatæ regenerationis fonte suscepisse, narret absque ulla anni consignatione Bonifacius Moguntinus.

Malm. de
Pont. lib. 1.
Spelm.
Concil.

Malm. de
Pont. lib. 1.

Anno sexcentesimo septimo Ceolulphus Occidentalium Saxonum rex, Australibus Saxonibus, qui regum Occiduorum dominio se jam subtraxerant, bellum intulit; commissâque cum iis pugna gravissimâ, uterque exercitus, ut habet Huntingdoniensis, ineffabiliter contritus est, clades tamen detestabilior contigit Australibus.

607.
Floren.
Vigorn.

Hunt. lib. 23

- Bed. lib. 1. cap. 33.* Eodem anno Petrus, Augustiniani monasterii Abbas, ab Æthelberto rege legatus ad Gallos missus, in sinu maris, quem accolæ Amfletum vocant, submersus, & Bononiæ sepultus est. Cui successit Joannes, qui & ipse unus fuit è quadraginta primis doctoribus à Gregorio in Angliam amandatis. Porro Laurentius, Mellitus ac Justus, Britannos Scotosque, missis ad eorum sacerdotes anno sexcentesimo nono literis exhortatoriis, ad celebrandum more Romano festum Paschale conati sunt perducere. Eodemque anno Mellitus ab Æthelberto rege & Laurentio Archiepiscopo Romam ad Bonifacium 4. mittitur, de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis cum eo tractaturus. Proximoque post anno, Pontifice synodum episcoporum Italiæ, de vita monachorum & quiete ordinaturam, cogente, assedit inter eos Mellitus, & concilii decreta suâ quoque auctoritate subscribens confirmavit. Britanniâque rediens, secum Anglorum ecclesiæ mandata atque observanda detulit, unâ cum epistolis, quas idem Pontifex Laurentio Archiepiscopo, & clero universo, regique Æthelberto, & genti Anglorum direxerit. Quo etiam anno Ceolulphus prædictus exercitum aut duxit, aut misit in agrum Glamorganensem: cujus metu perculsi incolæ, ad Theodericum quondam regem, qui solitariam in Tinterniæ rupibus in agro Monumethensi per decennium, aut circiter, vitam duxerat, confugientes, lugubriter conquesti sunt, filium ipsius Mauricium brevi, ni ille succurrat, à Saxonibus regno spoliatum iri. Hunc igitur hostibus sævientibus opponendum sui ab eremo invitum abduxerunt, qui Tinterniæ juxta Vagam fluvium occurrentes Saxones

Thorn. Abbat. August.

Beda lib. 2. cap. 4.

609.

610.

Regeſt. Lhandav. Godwin. Præſul. Uſſer. Primord. cap. 15.

nes magno prælio fudit. Sed accepto in capite vulnere (quod eum non latuit) mortifero, reditum maturavit, ut inter suos exspiraret. Rogato prius filio, si in via deficeret, templum ibi loci ut exstrueret ubi animam exhalâset, & ibidem corpus exanime conderet. Vix quinque millia passuum processerat, cum ad confluentes Vagæ & Sabrinæ spiritum emisit. Quare eo ipso in loco, prout optaverat, ecclesiola excitata, cadaver loculo inditum est saxeo. Cæterum Mauricius officio se nondum satis functum arbitratus, prædia adjacentia ecclesiæ contulit; & loco nomen est impositum, *Mertbirn Teudric*, quasi dicas, Martyrium Theoderici; quem, quod in bello ceciderit contra Christiani nominis hostes gesto, pro martyre ducendum opinati sunt. Postea verò contractius *Mertbirn* appellari cœpit, & deinde (sicut hodie) *Mathern*. Anno autem sequenti defunctus est Ceolulphus, fratrisque sui Ceolæ sive Ceolrici filium Cinigifilum, ubi annos quatuordecim regnâset, habuit successorem. *Bellum Cairlegion, ubi sancti occisi sunt*, anno decimo tertio supra sexcentesium Annales Ultonienses gestum fuisse annotant, *sanctorum* nomine Bangorenses monachos intelligentes. Hoc enim anno rex Northumbrensium Adelfridus, collecto grandi exercitu, ad urbem Legionum, quæ nunc simpliciter Cestria dicitur, oppugnandam profectus est. Adversus quem Britanni aciem educunt instruuntque, pro quibus ut preces funderent, post triduanum jejunium peractum, è Bangorensi cœnobio mille ducenti quinquaginta eò convenerunt monachi. *Tantus* autem in hoc cœnobio, inquit Beda, *Bed. lib. 2. fertur fuisse numerus monachorum, ut cum in* cap. 2.

611,

613,

septem portiones esset cum præpositis sibi rectoribus monasterium divisum, nulla harum portio minus quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum vivere solebant. Sed Adelfridus, ubi monachos pro suis Deo supplicaturos illuc advenisse certior factus esset, in eos primum arma verti jubet, ac universos contrucidat, exceptis duntaxat quinquaginta, qui fugâ sibi consuluerunt. Nam Brocivallus Povisiæ rex, cui demandata erat orantium defensio, ad primam hostium adventum cum suis terga vertens, eos quos tueri debuerat inermes ac nudos ferientibus gladiis reliquit. Cæteras verò Britannicæ militiæ copias, animosius repugnantes, non sine magno exercitus sui damno, post acerrimum conflictum, victor funestus delevit. Hanc pugnam Sigebertus biennio ferius collocat, & ad annum decimum quintum supra sexcentesium refert. Sed ut prius Scottorum episcopos unâ cum Britannicis Augustiniano concilio interfuisse, contra Bedæ auctoritatem, somniaverat; ita nunc eandem gentem, cum rege suo Eano, (sive potius Edano, vel Aidano, diu antehac demortuo,) minitantis Augustini præsagium luisse, perperam opinatur. Captam deinde urbem Cestriam Adelfridus, si Giraldo Cambrensi credimus, evertit; qui libro secundo Descriptionis Cambriæ, qui *Illaudabilium* inscribitur, talia de Adelfrido prodit: *Nobilem Legionum urbem destruxit, & egregii illius Bangorensis monasterii monachos in auxilium orandi vocatos gladiis interemit.* Ea autem, faventibus Venedotiæ regibus, citò respiravit, atque auctius reffloruit: at non ita Bangorense cœnobium, quod ab eodem, ut habet Humfredus Lhuddus, totum à fundamēto

Sigeb. in
chronico.

Lhud.
fragm.
Britan.
descr.

funda-

fundamentis, cum nobilissima & omni thesau-
 ro cariori bibliotheca, igne & ferro destructum,
 nihil sui hodie habet reliquum, præter dua-
 rum portarum, plusquam dimidiati milliarii
 spatio disjunctarum, nomina; quarum *Borea-*
lior Port Hogan, Australior Port Clais appellatur;
 medio inter utramque loco intercurrente Deva
 fluvio. Sed non impunè Adelfrido cessisse hæc
 facinora idem Lhuddus prodidit; qui Britan-
 nos (sub Bletrusi Danmonia, Cadovani Ve-
 nedotia, & Mereduci Demetia, regum auspi-
 ciis accurrentes, & Deonoti Abbatis concione
 animatos, jubentis, (sicut ille ex patriis Anna-
 libus refert,) *ut unusquisque terram oscularetur*
in memoriam communionis corporis Domini,
aquâque ex Deva fluvio manu haustam biberet
in memoriam sacratissimi sanguinis Christi pro
eis effusi, & ita communicati,) memorabili ip-
 sum prælio vicisse, Saxonumque decem millia
 sexaginta sex, citato etiam Huntingdonensi
 teste, occidisse; & interfecto in hac pugna Ble-
 trusio, Cadovanum, in urbe Legionis tunc in-
 staurari coepta, regem creasse, narrat. Et sanè Galfr. lib.
 tantum cæsorum numerum Galfridus memo- 8. cap. 4.
 rat, non autem Henricus; qui nec in sua re-
 gum Anglorum historia, nec in libello de re-
 gibus Britonum, superatos circa hæc tempora
 fuisse Anglosaxones uspiam subinnuit. Hanc
 igitur Britannorum victoriam, ut antè in vita
 Ceulini dixi, cum Vodenbergensi, quam Hun-
 tingdoniensis describit, eandem esse, sed solito
 Galfridi more transpositam, existimo. Hoc Thorn.
 anno Laurentius Archiepiscopus præfatam A- Abbat.
 postolorum Petri & Pauli ecclesiam consecra- August.
 vit, & introductis Bertæ reginæ, Ludhardi &
 Augustini corporibus, quæ foras juxta ecclesiam

ante consecrationem posita fuerant, Augustinum in Aquilonari, uti dictum est, porticu, Bertam & Ludhardum in Sancti Martini porticu, honorificè sepelivit. Hanc Augustini introductionem ac tumulationem Goscelino Bertiniano, illum hoc anno vitâ excessisse, opinandi ansam ministrâsse putaverim. Anno sexcentesimo decimo quarto rex Occidentalium Saxonum Cinigifilus, assumpto secum in regni societatem Quicelmo, quem alii ejus fratrem, alii filium faciunt, Binduni in agro Dorsetensi cum Britannis congressus est; quam pugnam sic depingit Henricus. Ordinatis igitur, inquit, manipulis & cuneis & aciebus, quum eis lege ratâ centuriones & consules & duces utrinque præessent, bellum inceptum est. Cùm itaque obviarent sibi acies terribiliter & pulcherrimè vexillis ordinatis, in ipsa prima collisione invasit horror Britannos; timentesque aciem securium maximarum splendentium, & framearum magnæ longitudinis, fugâ in principio, serò tamen, potiti sunt. Saxones igitur, sine detrimento sui victores, numeravêre mortuos Britannorum, & inventi sunt mortui duo millia & sexaginta duo. Ità Huntingdoniensis. Hoc anno obiit Vibba rex Merciorum, cui, anno sequenti, rex Æthelbertus, non Pendam filium, (cujus suspectum habuit ingenium turbidum,) sed Carolum consanguineum suffecit. Anno autem proximo, qui fuit ab Augustini missione vicesimus primus, ab incarnatione Dominica sexcentesimo decimus sextus, rex Æthelbertus, anno regni hæreditarii quinquagesimo sexto, monarchiæ vicesimo quarto, placidè die Februarii quartâ supra vicesimam defunctus, & in porticu Sancti Martini,

614.

Hunt. lib. 2.

Idem lib. 2.

Polychr.

lib. 5.

cap. 12.

615.

Bed. lib. 2.

cap. 5. &

in Epitome.

616.

tini, intra ecclesiam Sanctorum Petri & Pauli, *Annal.*
 juxta Bertam reginam, sepultus est. Qui, in- *Saxon.*
 ter cætera bona quæ genti suæ consulendo con- *Florent.*
 ferebat, etiam decreta illi judiciorum juxta ex- *Vigorn.*
 empla Romanorum cum consilio *sapientum* in-
 stituit. In quibus primitus posuit, inquit
 Beda, qualiter id emendare deberet, qui ali-
 quid rerum vel ecclesiæ, vel episcopi, vel reli-
 quorum ordinum, furto auferret; volens scili-
 cet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam
 susceperat, præstare. Ex quibus legibus non- *Spelm.*
 nulla se fatetur desumpsisse rex Alfredus mag- *Concil.*
 nus. Scriptæ sunt ejus leges Saxonico idio-
 mate in celebri M. S. codice, (qui *Textus Ros-*
fensis appellatur,) ab Arnulpho ibidem episco-
 po tempore Henrici primi composito. Uxo-
 res duas habuit rex Æthelbertus: scilicet Ber-
 tam, ex qua duos liberos suscepit, Edbaldum
 regni Cantiani hæredem, & Æthelburgam cog-
 nomento *Tacitam*, Edovino regi postea nup-
 tam. Quâ mortuâ, alteram duxit, quam nullo
 Historici nostrates dignantur nomine, quippe
 quæ incestis cum privigno rege nuptiis sese
 coinquinare non erubuit. Cum Æthelberto
 vixerunt Clotharius Chilperici, Theodebertus
 & Theodericus Childeberti filii, Francorum,
 Liuba, Vittericus, Gondimarus & Sisebutus,
 Visigothorum, & Agilulphus, Longobardo-
 rum, in Gallia, Hispania & Italia, reges.

VII. REDOVALDUS.

ÆTHELBERTO successit in Anglorum Monarchia Redovaldus; & in regno Cantiano filius Edbaldus, qui mox, ut Malmesburiensis docet, ubi metus abruptit fræna, exsufflatâ Christianitate, novercæ quoque pudorem expugnavit. Nec supernæ flagella districtiōnis, inquit Beda, perfido regi castigando vel corrigendo defuere; nam crebrâ mentis vesaniâ & spiritus immundi invasione premebatur. Porro, regulis quos pater sub jugum miserat rebellantibus, regni dispendio mutilatus est. Descivere etiam à fide Christiana hoc tempore Orientales Saxones, quorum rex pientissimus Sabertus moriens, & in præfata Vestmonasteriensi Sancti Petri Basilica sepultus, tres filios paganos, Saxredum, Sevardum & Sigebertum, regni hæredes reliquit. Qui mox idololatriæ, quam vivente patre aliquantisper intermisisse videbantur, palam servire, subjectisque populis idola colendi liberam dare licentiam coeperunt. Episcopumque Mellitum Eucharistiæ sacramentum populo ministrantem conspicati, panem consecratum ipsis porrigere jusserunt, quem patri eorum *Sabe* (ita eum appellabant) exhibere consueverat. (Etenim Saxonibus antiquis nomina abbreviare ac contrahere non insolitum fuit; sic enim *Cuthulphum* & *Cuthovinum* in *Cutham*, *Ceolricum* in *Ceolam*, *Sabertum* in *Sabam*, & alia quædam similiter nomina decurtarunt.) Respondentem antistitem, fieri id non posse, ni fonte salutari ablui vellent, intumescentes reguli

Malm. lib.
1. cap. 1.
& Thorn.

Beda lib. 2.
cap. 5.

Malm. lib.
1. cap. 1.
& Thorn.

Matth.
Vestm.
Joann.
Brompt.

Beda lib.
2. cap. 5.

guli finibus expulerunt. Ille cum suis Cantium petiit, cum Laurentio & Justo tractaturus quid in isto rerum statu agendum foret. Communi igitur consilio decretum est, quòd satius esset, ut omnes in patriam redeuntibus liberâ ibi mente Domino deservirent, quàm inter rebelles fidei barbaros sine fructu residerent. Mellitus igitur & Justus abiêre primò, atque ad partes Galliarum secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Laurentium, comites præmissos secutum, à Petro Apostolo, quòd gregem sibi concreditum derelinquere in animo habuisset, plagis acrioribus affectum narrat Beda; quarum deinde intuitu regem Edbaldum graviter perterrefactum, ad sanio rem mentem rediisse tradit. Certè assiduis ejusdem monitis piisque hortatibus motum resipuisse, susceptoque baptismo, atque abdicato cultu idololatriæ, concubiæque illegitimo, ecclesiæ rebus quantum potuit regem posthac impendio prospexisse constat. Missis igitur in Galliam nunciis, Emmam Theodeberti regis filiam sibi in uxorem dari impetravit; Mellitum quoque ac Justum revocavit: quorum posterior ad Rossenses suos rediit; priorem verò Londinenses ethnicismo addictiores recipere noluerunt, nec potuit invitos Edbaldus cogere. Nam ut in puniendâ, inquit Guilielmus, perfidia terribilis exempli nota posteris inureretur, avitis finibus ægre licet retentis, nunquam ad paternum monarchiæ augustioris fastigium aspirare voluit; quod utique Redovaldus Anglorum Orientalium rex potentissimus hoc tempore post Æthelbertum obtinebat. Jamdudum in Cantio Redovaldus fidei Christianæ sacramentis imbutus fuerat, quod tamen incassum cessit: nam rediens domum,

*Idem lib. 2.
cap. 6.*

*Malm. lib.
1. cap. 10.*

*Bed. lib. 2.
cap. 15.*

Idem cap.
12.

mum, ab uxore sua & quibusdam perversis doctoribus adeò est seductus, atque à sinceritate fidei depravatus, ut, in morem antiquorum Samaritanorum, & Deo & Idolis servire videretur; atque in eodem fano, & altare haberet ad sacrificium Christi, & arulam ad victimas dæmoniorum. Ad hunc regem Edovinus, *Alle* quondam *Deiræ* regis filius, (qui, persequente illum Adelfrido, per diversa occultus loca vel regna multo annorum tempore vagatus est,) tandem supplex confugerat, obsecrans ut vitam ipsius à tanti persecutoris insidiis tutando servaret: qui libenter eum excipiens, promisit se quæ petebat esse facturum. At postquam Adelfridus in illa eum provincia apparuisse, & apud regem familiariter cum sociis habitare cognovit, Redovaldum non semel per legatos immensa munera pollicentes interpellavit, ut regium juvenem vel ipse è medio tolleret, vel ei cædendum transmitteret; simul, ni alterutrum faciat, bellum indicens. Ille igitur, seu minis fractus, seu muneribus expugnatus, postulatis annuit. Sed Edovinum de hac conventionem fidissimus quidam amicus certiore fecit, spondens præterea, sese eum in tutiora confestim esse deducturum. Cui gratias agens Edovinus, Indignum sibi videri respondit, ut pactum quod cum tanto rege inierat, ipse prior, atque adhuc illæsus, aufugiendo irritum faceret; proinde si pereundum fuerit, malle se Redovaldi ipsius quàm ignobilioris cujuscumque manu occumbere. Abeunte amico, solus foris remansit Edovinus, ac residens in æstus ante palatium, multis coepit cogitationum æstibus affici, quid ageret, quove pedem verteret nescius. Cùmque diu tacitis, ut

Bedæ

Bedæ verbis utar, mentis angoribus & cæco carperetur igne, vidit subito intempestæ noctis silentio appropinquantem sibi hominem vultûs habitûsque incogniti; quem videns, ut ignotum & inopinatum, non parùm expavit. At ille accedens salutavit eum, & interrogavit, quare illâ horâ, cæteris quiescentibus & alto sopore pressis, solus ille mœstus in lapide pervigil federet. At ille vicissim sciscitabatur, quid ad eum pertineret, utrùm ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens ait, Nè me æstimes tuæ mœstitiæ & insomniorum & forinsecæ ac solitariæ sessionis causam nescire. Scio enim certissimè qui es, & quare mœres, & quæ ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi, quid mercedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mœroribus absolvat, & Redovaldo suadeat, ut nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat. Qui cùm se omnia quæ posset huic, talis pro mercede beneficii, daturum esse, responderet; adjecit ille, Quid si etiam te regem futurum, extinctis hostibus, in veritate promittat, ità ut non solùm omnes progenitores tuos, sed & omnes qui ante te reges in gente Anglorum fuerant, potestate transcendas? At Edovinus constantior interrogando factus, non dubitavit promittere, quin etiam ei qui tanta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio, Si autem, inquit, is qui tibi tanta taliâque dona veraciter adventura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis ac vitæ melius atque utilius quàm aliquis de tuis parentibus aut cognatis unquam audivit ostendere potuerit, num ei obtemperare, & monita ejus salutaria suscipere

pere consentis? Nec distulit Edovinus quin continuò polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se, tot ac tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem proveheret. Quo accepto responso, confestim is qui loquebatur cum eo imposuit dextram suam capiti ejus, dicens, Cùm hoc ergò tibi advenerit, memento hujus temporis ac loquelæ nostræ, & ea quæ nunc promittis adimplere nè differas. Et his dictis, ut ferunt, repentè disparuit; ut intelligeret, non hominem esse qui sibi apparuisset, sed spiritum. Et cùm regius juvenis solus adhuc ibidem federet, gavisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione, sed multùm sollicitus ac mente sedulâ cogitans quis esset ille, vel unde venisset, qui hæc sibi loqueretur; venit ad eum præfatus amicus, lætòque vultu consalutans, introire, sopitisque curarum anxietatibus, quieti membra simul & animum jussit componere. Reginæ enim suasu, cui rex secretò cogitationem suam retexerat, immutatam esse ejus sententiam, adeò ut non sit quod ulterius ab eo sibi metuat.

At Redovaldus, cui ferox & repulsæ impatiens Adelfridi animus abunde innotuit, haud exiguam victoriæ in celeritate spem reponens, abeuntes nuncios collecto exercitu insecutus, assumpto secum Edovino, rectà in hostem ducit. Adelfridus, bellum ultro inferre ac triumphare semper adsuetus, jam inopinatò comprehensus, & in arcto constitutus, tamen laceressenti cedere, & ad interiora regni se recipere, dum sparsas vires copiasque resociare posset, trophæis pristinis dedecori fore ratus, *Ideltonia*, ad *Idellum* fluvium sitæ, in agro Nottinghamiensi, Orientalibus Anglis cum acie
nimium

nimiùm impari occurrit. Ibi eos, ut habet *Hunt. lib. 3.* Henricus, terro ordine procedentes aggressus, Reinerium regis filium cum tota acie sua delet. Rex autem Redovaldus tantâ clade non perterritus, sed iracundior, invincibiliter cum duabus aciebus perstitit. Cùmque impenetrabiles essent Northumbris, Adelfridus cuneos findens, longè à suis, super magnam hostium stragem, anno regni sui vicesimo quarto, prostratus est. Fugit igitur rege adempto totus ejus exercitus. In hoc bello plurimùm enituit Edovini virtus, quem Redovaldus victor non solum in paternum *Deira* regnum restituit, sed etiam *Berniciam* ei attribuit, Adelfridi filiis in Scotiam Albanicam fugâ subductis. Scriptores quidam moderni hunc Adelfridum ab Æthelberto rege Christianissimo, & Augustino Archiepiscopo, ad perpetrandam monachorum Bangorensium cædem fuisse instigatum, asseverare non verentur; ac proinde, recentiores Pontificios, Emissarii sui famæ consulentes, fictam & à se fabricatam parenthesin Bedæ historiæ, à suis typographis, contra omnium manuscriptorum Saxoniorum librorum fidem, non ità pridem impressæ, intexuisse clamitant, viz. (*quamvis ipso, nimirum Augustino, jam Bed. lib. 2. cap. 2.* multo antè tempore ad cælestia regna sublato.) At bona cum illorum venia, (quicquid de codicibus Saxonis dicunt, quos ego non lustravi,) in illo Bedæ Latino quo usus est Henricus *Hunt. lib. 3.* Huntingdoniensis exemplari parenthesin illam existisse, certo certius liquet, quippe qui eandem clausulam, indè traductam, historiæ suæ, nè apice quidem mutato, inferuit. Primus hæc *Galfr. lib. 8. cap. 4.* Æthelbertum atque Augustinum labe asperfit Galfridus Monumethensis, historicus profectò non

Galfr. lib.
9. cap. 1.

Greg. epist.
lib. 9. ep.
56, 58, 60.

non optimus, qui temerariæ cujusdam Thomæ Graii & Nicolai Trivetti credulitati imposuit. Sed quid opus erat ut virum bellicosum, quem Beda cæterique Scriptores antiqui *Gloriæ cupidissimum* vocant, & *plūs omnibus Anglorum primatibus gentem vastasse Britonum* produnt, adversus eosdem alius quispiam instigaret? Immo verò tantum abest, ut ex composito ille in monachos expeditionem susciperet, ut quum eos conspexisset, quinam illi essent, quidve acturi illuc advenissent, non nisi ab aliis edoctus cognosceret. Idem verò Galfridus, mox Æthelberti prorsus oblitus, quanquam mendacem oporteret esse memorem, tali pacto factam inter Adelfridum & Cadovanum esse pacem, ut *Adelfridus trans Humbrum, Cadovanus verò citra Humbrum Britanniam* possiderent, insulsissimè fabulatur. Quum ex Historicis veracioribus, Cadovano Britanno contemporaneos Æthelbertum atque Redovaldum citra Humbrum longè ipso potentiores existisse, ac latius regnasse, liquidò constet. Cadovanum statim post præfatam Adelfridi incursionem, universæ quidem Cambriæ, sive Gualliæ, regem fuisse constitutum haud inficiamur. Sed Augustinum diu antea decessisse abunde probavimus. Quem virum quia nonnulli, lubricâ Galfridi ejusque sequacium fide nixi, impietatis & superbiæ insimulare ausi sunt; quid prisci ac probati Authores de ejus pietate ac humilitate scriptis mandaverint, hîc subicere non abs re fuerit. Illum Gregorius magnus, in sua ad Æthelbertum epistola, *Sacræ Scripturæ scientiâ repletum, bonis auctore Deo operibus præditum*, & alibi, *miraculorum operatorem* refert. Beda sedulam ejus in prædicando

cando & docendo, ac pastorali munere per omnia piè sanctèque fungendo, passim assiduitatem celebrat. Guilielmus Malmesburiensis *Malm. de Pont. lib. 2.* eximiam ejus in sustinendis Dorsetensium injuriis atque contumeliis patientiam modestamque laudat; quas tamen regis ope ac potentia vindicasse potuerat, si tantâ ultionis cupidine æstuasset. Guilielmus Thornus de eo, *Thorn. de Abbat. August.* *Ibat,* inquit, *semper tam in via peregrinationis suæ versus Angliam & in Anglia, tam post præsulatum quàm antè, pedes absque vehiculo, patiens laborum, ut verus affecla sanctorum Apostolorum; nihil secum tulerat in hac peregrinationis via; de cupiditate mundana liber & expeditus currebat Dei mandatorum semitâ, trahens secum sequacia agmina.* Ità etiam de eo Joannes Capgravius; *Capgr. in vita August.* *Erat autem beatus Augustinus staturâ procerus, adeò ut à scapulis populo superemineret, facie amabilis & reverendus. Signa verò & sanitates quæ in populo faciebat, nullus enarrare potest. Pedes incedebat, sæpius discalceatus provincias lustrabat, & callos in genibus pro crebra genuflexione habebat.* Meliora proculdubio de gente Anglicana meruit Augustinus, qui patriæ suisque omnibus necessariis in perpetuum renuntiavit, tantumque iter senex emensus est, ut progenitoribus nostris evangelium annuntiaret, quàm sacerdotes Britannici, qui, quoniam ipsis haud assurrexisset, adeò leviculâ offensione concitati, totam potiùs gentem in æternum perire finerent, quàm ei coöperari dignarentur. De quibus Beda, citato etiam Gildâ teste, *Beda lib. 1. cap. 22.* non immeritò conqueritur, quòd nunquam genti Saxonum sive Anglorum, secum Britanniam incolenti, verbum fidei prædicandum committerent. Quæ verò fuit circa hæc tempora

Gild. epist. generatim ecclesiæ Britannorum facies, si quis scire desideret, eam quæ sola existat Gildæ epistolam adeat, quâ sacerdotum nequitiam sacrique ministerii neglectum acriter redarguit; ipsosque *sedem Petri Apostoli immundis pedibus usurpare, sed merito cupiditatis in Judæa traditoris pestilentem cathedram decidere*, profitetur; quantumlibet recentiores quidam, ut Augustino obtrecent atque allatrent, eorum puritatem ac sanctimoniam attollant.

618.

*Thorn.
Abbat.
August.*

Anno sexcentesimo decimo octavo obiit Joannes monasterii Augustiniani Abbas secundus, cui successit Rufinianus, (qui cum Mellito, Justo & Paulino ad Augustinum adjuvandum à Gregorio in Angliam missus est,) & per octennium illi cœnobio præfuit. Annóque sequenti defunctus est Laurentius Archiepiscopus, quum annos quatuordecim ecclesiam Cantuariensem rexisset; cui successit Mellitus. Anno sexcentesimo vicesimo tertio Saxredus, Se-

619.

vardus & Sigebertus, Orientalium Saxonum reges, cum Cinigifilo & Quicelmo, Saxonum Occidentalium regibus, congressi, meritas idolatriæ instauratæ poenas luerunt. *Omnes enim pariter cum universa sua militia corruerunt, nec de eorum exercitu, juxta Florilegum, vel unus evasit, qui eventum nuntiaret.* Septem annos illi regnârunt, & Sigebertum, parvum Sevardi prædicti filium, habuere regni successorem.

623.

*Bed. lib.2.
cap. 5.*

*Matth.
Vestm.*

Anno sexcentesimo vicesimo quarto spiritum efflavit Mellitus Archiepiscopus Cantuariensis, ubi ecclesiam illam per quinquennium administrasset. Ab eo consecratum est Sanctæ Mariæ templum, ab Edbaldo Cantianorum rege in monasterio Apostolorum Petri & Pauli fundatum, & opulentis prædiis dotatum. De quo Edbaldo

624.

*Bed. lib.2.
cap. 6, 7.*

Anno sexcentesimo vicesimo quarto spiritum efflavit Mellitus Archiepiscopus Cantuariensis, ubi ecclesiam illam per quinquennium administrasset. Ab eo consecratum est Sanctæ Mariæ templum, ab Edbaldo Cantianorum rege in monasterio Apostolorum Petri & Pauli fundatum, & opulentis prædiis dotatum. De quo

Edbaldo

Edbaldo Beda refert, quòd ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conversus est, divinis se studuerit mancipare praeceptis. Post Melliti mortem, ad sedem Dorobernensem translatus est Justus, qui à Bonifacio quinto pallium duasque epistolas accepit, quarum una apud Bedam, altera apud Malmesburiensem habetur. Justo in ecclesia Roffensi successit Romanus, ab eodem consecratus. Hoc etiam anno rex Redovaldus, anno regni hæreditarii vicesimo quinto, (si rectè Florilegum intellexerim,) monarchiæque octavo, vitam cum morte commutavit. Uxorem habuit magni animi eximiaeque prudentiæ foeminam, sed idololatriæ addictiorem, quæ ex priore quodam marito Sigebertum filium sustulerat. Ex illa Redovaldus filios duos genuit, *Reinerium*, ab Adelfrido, uti dictum est, occisum, & *Erpualdum*, ejus in Orientalium Anglorum regno successorem. Cum Redovaldo vixerunt Clotharius, Francorum, Sisebutus & Suintilla, Visigothorum, atque Adalbaldus, Longobardorum, in Gallia, Hispania & Italia, reges.

*Idem lib. 2.
cap. 8.
Malm. de
Pont. lib. 1.*

VIII. EDOVINUS.

624.
Malm. lib.
I. cap. 3.

Eed. lib. 2.
cap. 9.

REDOVALDO in suprema Anglorum Monarchia successit rex Northumbrensiū Edovinus, quem Orientales quoque Angli, olim apud se exsulantes, promptæ audaciæ atque impigri animi virum explorantes, adeo coluerunt, ut ultro conjuratâ fide, inquit Malmesburiensis, in ejus ditionem jam conspirarent. Ille Redovaldi filio *Erpualdo*, lentioris ingenii homini, inani regis nomine concessō, cætera moderabatur pro arbitrio. Hâc tempestate spes atque opes Anglorum in illo videbantur sitæ; nec erat quælibet Britannicæ provincia quæ non illius spectaret nutum, parata ad obsequium, præter solos Cantianos. Hos enim immunes excursionis reliquerat, quippe qui jamdudum ad nuptias *Æthelburgæ*, sororis Edbaldi eorum regis, mentem viduus appulerat. Cujus consortium cum primò ipse, ut Beda docet, missis procis à fratre peteret; responsum est, non esse licitum, Christianam virginem pagano in conjugium dari, nè fides & sacramenta regis cœlestis mariti societate profanarentur qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus. Quæ dum Edovino verba nuncii referrent, promisit se nihil omnibus modis contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse facturum; quin potius permisurum, ut fidem cultumque suæ religionis, cum omnibus qui cum illa venirent viris sive fœminis, sacerdotibus seu ministris, more Christiano servaret. Neque abnegavit se etiam eandem subitum esse religionem, si tamen, examinata

minata à prudentibus, sanctior ac Deo dignior posset inveniri. Assentiente igitur Edovini postulatis Edbaldo, virgo ad illum mittitur; & juxta quod dispositum fuerat, Paulinus, sub die duodecima calendarum Augustarum, anno Domini sexcentesimo vicesimo quinto, à Justo Cantuariensi antistite in episcopum ordinatur, qui cum illa iret, eamque & ejus comites, nè paganorum possent consortio pollui, quotidiana exhortatione & sacramentorum coelestium celebratione sedulò confirmaret, gentemque quam adibat, si fieri posset, ad veritatis agnitionem perduceret, aut saltem aliquos è Northumbrensibus ad fidei gratiam prædicando converteret. Hoc ipso anno Paulinum Northumbrorum archiepiscopum Glastoniam ad perendinandum venisse; qui muros vetustæ ecclesiæ ligneo tabulatu construere, & extrà à summo usque deorsum in terram plumbo undique coöperire fecit; magnæ Glastoniensis tabulæ concinnator prodit. Et ante eum Guilielmus Malmesburiensis, Paulinum, inquit, ex Eboracensi archiepiscopo Roffensem episcopum, asserit majorum traditio, Ecclesiæ (scilicet Glastoniensis) contextum, dudum virgæ, ligneo induisse tabulatu. Eodem anno obiit Carolus Merciorum rex, quum per decennium regnasset; cui, anno proximè sequenti, successit Penda, Vibbæ filius, jam quinquagenarius. Quum verò Paulinus prædicando in Northumbria parùm admodum proficeret, Quicelmus, Occidentalium Saxonum rex, vellicatorem potentie, quippe qui de ejus regno plurima decerpserat, quoque modo de medio subtrahere volens, ficarium quendam nomine Eumerum immisit. Qui ficam bicipitem toxicatam habens, ut si ferri vulnus mi-

625.

Usser.
Primord.
cap. 6.Malm.
Antiq.
Glaston.Annal.
Saxon.
Hunt.
lib. 2.
Matth.
Vestm.
Polychr.
lib. 5.
cap. 12.

626.

Malm. lib.
2. cap. 2.

Camd. in
Brig.

Bed. lib. 2.
cap. 9.

nus ad mortem sufficeret, peste juvaretur veneni, ad regem Edovinum in Eboracensi comitatu juxta amnem *Derventionem* tunc temporis commorantem; ubi erat villa regalis olim fluvio cognominis, quam hodie *Aldbiam* esse dictam Camdenus sentit, primo Paschæ die pervenit. Intravitque quasi nuncium domini sui referens, inquit Beda; & cum simulatam legationem ore astuto volveret, exsurrexit repente, & evaginatâ sub veste sicâ impetum fecit in regem. Quod cum videret Lilla, minister regis amicissimus, (forſan idem cujus in Edovini Viſione antea meminimus,) non habens ſcutum ad manum quo regem à nece defenderet, mox interpoſuit corpus ſuum ante iſtum pungentis. Sed tantâ vi hoſtis ferrum infixit, ut per corpus militis occiſi etiam regem vulneraret. Qui cum mox undique gladiis impetere-
tur, in ipſo tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat *Fortherius*, ſicâ nefandâ peremit. Eâdem autem nocte pepererat regina filiam, cui nomen *Anſleda*. Cumque idem rex, præſente Paulino epifcopo, gratias ageret Diis ſuis pro nata ſibi filia; contra, epifcopus gratias cepit agere Domino Chriſto, regique aſtruere, quòd ipſe precibus ſuis apud illum obtinuerit, ut regina ſolpes & abſque dolore gravi ſobolem procrearet. Cujus verbis delectatus rex, promiſit ſe, abrenunciatis idolis, Chriſto ſervitutum, ſi vitam ſibi & victoriam donaret pugnanti adverſus regem, à quo homicida ille, qui eum vulneraverat, miſſus eſt; & in pignus promiſſionis adimplendæ, eandem filiam ſuam Chriſto conſecrandam Paulino epifcopo assignavit. Quæ baptizata eſt die ſancto Pentecoſtes, prima de gente Northumbro-
rum,

rum, cum duodecim aliis de familia ejus. Quo tempore curatus à vulnere sibi pridem inflicto rex, collecto exercitu, venit adversus gentem Occidentalium Saxonum, ac bello inito, universos, quos in necem suam conspirasse didicerat, aut occidit, aut in deditionem recepit. Sicque victor in patriam reversus, non statim & inconsultè sacramenta fidei Christianæ percipere voluit, quamvis nec idolis ultrà servivit ex quo se Christo servitutum esse promiserat; verum primò diligentius ex eo tempore & ab ipso Paulino rationem fidei ediscere, & cum suis *primatibus*, quos *sapientiores* noverat, curavit conferre, quid de iis agendum arbitrentur. Sed & ipse, cum esset vir naturâ sagacissimus, sæpe diu solus residens, ore quidem tacito, sed in intimis cordis penetralibus multa secum colloquens, quid sibi esset faciendum, quæ religio servanda, tractabat. Hactenus Beda.

Interea ad eum ejusque uxorem literas misit Bonifacius quintus Pontifex, quibus regem ut Christianam religionem amplectatur, reginam ut mariti animæ piè sanctæque prospiciat, seriò adhortatur, destinatis simul ad utrumque xeniis. Nihilominus, ubi *cunctabundum* nimis *Malm. lib. 1. cap. 3.* atque *ancipitem*, ut Malmesburiensis verbis utar, hæere regem animadverteret Paulinus, pro salute illius pariter ac gentis cui præerat, & verbo exhortationis apud homines, & apud Divinam misericordiam verbo deprecationis sollicitè agens, tandem, ut verisimile videtur, inquit Beda, didicit in spiritu, quod vel quale *Bed. lib. 2. cap. 12.* esset oraculum ei quondam coelitus ostensum, *scilicet in Redovaldi vita prius memoratum.* Regem igitur adiens, qui more suo solitarius &

Idem
cap. 13.

cogitabundus multa secum de religione animo
evolvens sedebat, capiti ejus dextram fidenter
imposuit, & an signum illud agnosceret requi-
sivit. Qui cùm tremens ad pedes ejus proci-
dere vellet, levavit eum, & quasi familiari vo-
ce affatus, Ecce, inquit, hostium quos timuisti
manus Domino donante evasisti. Ecce, reg-
num quod desiderasti ipso largiente percepisti.
Memento ut tertium, quod promissisti, facere
non differas, suscipiendo fidem ejus, & præ-
cepta servando, qui te à temporalibus adversis
eripiens, temporalis regni honore sublimavit;
sique deinceps voluntati ejus, quam per me tibi
prædicat, obsecundare volueris, etiam à perpe-
tuis malorum tormentis te liberabit, & æterni
secum regni in cœlis faciet esse participem.
Quibus auditis, rex suspicere quidem se fidem,
quam docebat, & velle & debere respondebat.
Verùm adhuc cum amicis, principibus & con-
siliariis sese de hoc collaturum esse dicebat, ut
si & illi eadem cum eo sentire vellent, omnes
pariter in fonte vitæ Christo consecrarentur.
Et annuente Paulino fecit uti dixerat. Habito
enim *cum Sapientibus* consilio, sciscitabatur sin-
gillatim ab omnibus, qualis sibi doctrina hæc
eatenus inaudita, & novus divinitatis qui præ-
dicabatur cultus, videretur. Primus ibi, acri-
ter in numinum suorum ingratitudinem in-
vectus, sententiam adversus idololatriam, pro-
tulit ipsorum Pontifex, nomine Coisius. Cui
mox alter, ex Optimatibus vir primarius, præ-
missâ gravi oratione, suffragatus est. Cæteris
deinde identidem astipulantibus, adjecit Coi-
sius, cupere se, ut coram ipsis Paulinus de fide
sua ac religione verba faceret. Auditâ episcopi
concione, omnes, cum Coisio, renunciandum
esse

esse ethnicismo gentilibusque ritibus exclamant. Rex Edovinus Christianum se confessus est; & pontifex prædictus datum à rege equum emis-
sarium conscendens, arreptoque gladio ac lan-
ceâ, (quæ paganorum Saxonum pontificibus
facere nullatenus licuit,) *Godmundhamiam* in
agro Eboracensi, locum superstitione dæmo-
niacâ olim celebrem, contendit. Ibi, cunctis
intuentibus, delubrum injectâ lanceâ profana-
vit; quod deinde fociis destruere cum aris sep-
tisque omnibus & succendere præcepit. Igi-
tur accepit Rex Edovinus, ita pergit Beda, *Idem cap.*
cum cunctis gentis suæ nobilibus, ac plebe per- *14.*
plurimâ, fidem & lavacrum sanctæ regenera-
tionis, anno regni sui (Northumbrensis) un-
decimo, qui est annus Dominicæ incarnatio- *627.*
nis sexcentessimus vicesimus septimus. Bapti-
zatus est autem Eboraci die sancto Paschæ, pri-
die iduum Aprilium, in ecclesia Sancti Petri
Apostoli, quam ibidem ipse de ligno, cum ca-
techizaretur, atque ad percipiendum baptisma
imbueretur, citato opere construxit. In qua
etiam civitate ipsi doctori atque antistiti suo
Paulino sedem episcopatus donavit. Mox au-
tem ut baptisma consecutus est, curavit, do-
cente eodem Paulino, majorem ipso in loco &
augustiore de lapide fabricare Basilicam, in
cujus medio ipsum quod prius fecerat oratori-
um includeretur. Præparatis ergo fundamen-
tis in gyro prioris oratorii per quadrum coepit
ædificare Basilicam. Sed priusquam altitudo pa-
rietis esset consummata, rex ipse impiâ nece oc-
census, opus idem successori suo Osuvaldo perfi-
ciendum reliquit. Idem quoque Beda, *Hil-*
dam (postea Pharensen Abbatisam) simul *Idem lib. 4.*
cum Edovino fidem & sacramenta Christi ad præ- *cap. 23.*
dicationem

Camd. in
Brigant.

Galfr. lib.
8. cap. 2.

Florent. in
geneal. re-
gum Saxo-
nic.

dicationem Paulini suscepisse, testatur. Tertium decimum ætatis annum tunc temporis illa agebat, quippe quæ anno Domini sexcentesimo decimo quarto nata est, ut ex Beda ejus vitam obitumque enarrante manifestum est. Quo tempore ea in lucem edita est, pater ejus Henricus, Adelfridi regis odium fugiens, sub rege Britonum Ceretico exsulavit, ubi & veneno periit. Sed non impunè tulit Cereticus, quem post sexennium rex Edovinus nepotis ultor, anno scilicet vicesimo supra sexcentesimum, *Ulmetsi* in Eboracensi agro regiuncula, quam eatenus obtinuerat, victum, juxta Camdenum, expulit. Illum ipsum esse hunc Cereticum, Britannicè *Keredic* nuncupatum, qui à Saxonibus, post captam Cyrencestriam, ultra Sabrinam, in Gualliam fugatus est, unde postea in septentrionalem plagam se recipere poterat, ut credam facilè adducor. Nec mores hominis repugnant, utpote qui principem hospitem, opis ac tutelæ gratiâ ad se confugientem, posthabitâ fide, veneno tollere non exhorruit. Qualem profectò suum Cereticum Cyrencestresem Britannica depingit Historia, *Deo Britonibusque invisum* atque *inconstantem* vocans. Nec obstat temporis ratio, quum ab anno quingentesimo septuagesimo septimo, quo capta est Cyrencestria, ad annum sexcentesimum vicesimum, quo ab Edovino victus est Cereticus, haud plures quàm quadraginta tres anni effluxerint; ad quod usque tempus eum superfuisse non est adeò prorsus incredibile. Quum autem *Hilde* patrem *Herericum* Beda regis Edovini nepotem appellaret, Florentius Vigornienfis exinde *Edfridum* Edovini filium genuisse *Herericum* præpropere conclusit; cùm, ut rex ille anno sexcentesimo

centesimo decimo quarto, quo nata est Hilda, ætatis annos duntaxat viginti novem emensus, aut Hildæ aut alterius cuiuspiam proavus foret, persuaderi, opinor, sibi nemo patietur, qui eorum ætates libratè satis ex Beda pensaverit. Ex aliqua igitur potius Edovini sorore Herericum ejus nepotem exstitisse, multò probabilius videatur. Paulinus autem sex annis continuis fidem Christianam per regnum Northumbrense disseminavit, multosque credentes baptizavit; in quibus erant Osfridus & Edfridus filii regis Edovini, qui ambo ei exsuli nati sunt de Quen-burga filia Caroli Merciorum regis. Baptizati sunt tempore sequenti & alii liberi ejus de Æthelburga regina progeniti, *Æthelbunus*, & *Buscra*, & *Adeltrudis* filia, & *Iffus* Osfridi filius, aliique nobiles & egregii viri complures. Tanta autem fertur, ait Beda, tunc fuisse fervor fidei ac desiderium lavacri salutaris genti Northumbrorum, ut quodam tempore Paulinus veniens cum rege & regina in villam regiam, quæ vocabatur *Adgebrin*, (hodie *Jeverina* dicitur, estque in comitatu Northumbriæ,) triginta sex diebus ibidem catechizandi & baptizandi officio deditus moraretur; quibus diebus cunctis à manè usque ad vesperam nihil aliud ageret, quàm confluentem eò de omnibus viculis ac locis plebem, Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluvio *Gleno*, qui proximus erat, lavacro remissionis abluere. Hæc villa tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco qui vocabatur *Melmin*. (Hodie *Melfeldia* dicitur.) Hæc quidem in provincia Berniciorum: sed & in provincia Deirorum, ubi sæpius manere cum rege solebat, baptizabat in fluvio *Suala*, qui vicum

Bed. lib. 2.
cap. 14.

Camd. in
Ottadin.

Cata-

Idem in
Brigant.

Cataraclonium, sive *Cataracliam*, in agro Eboracensi præterfluit. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi ecclesiæ poterant ædificari. Attamen in Camboduno, ubi tunc etiam villa regia erat, fecit basilicam quam Sancto Albano sacravit, unde pro *Altonburia* nunc corruptius *Almonburia* nominatur. Quam postmodum Pagani Mercii à quibus E-dovinus rex occisus est, cum tota eadem villa succenderunt. Pro qua reges posteriores fecere sibi villam in regione circa *Leodium* sita, quod linguâ vernaculâ *Leedes* vocatur. *Duisburgum* quoque, viculum inter *Leodium* & *Almonburiam* positum, adiisse interdum Paulinus videtur, ubi crucem Camdenus quondam stetisse hâc inscriptione ornatam perhibet, *Paulinus hîc prædicavit & celebravit*.

628.

Matth.
Vestm.

Anno sexcentesimo vicesimo octavo idem Paulinus, transmissio Humbro fluvio, Lindisiam petiit, ibique *Bleccam*, civitatis Lincolnix præfectum, cum universa sua familia ad fidem convertit. Atque hîc, si conjecturæ detur venia, *Bleccam*, istum ab *Anferto* Bedæ filio, *Bubbe* nepote, *Cadbedæ* pronepote, *Quelpigisili* abnepote, *Crette Vintâ* Odini filio oriundi atnepote, originem duxisse putaverim. A quo scilicet *Anferto* petendam esse regulorum sive præsidum Lincolnensium *prosapiam* tradit Florentius; unde illum ab Hengisto Byrsæ suæ, sive castro *Thonzo*, cæterisque in agro Lincolnensi copiis præpositum fuisse autumaverim. *Bleccæ* præfecti exemplum secuta tota mox Christo nomen dedit provincia. Lincolnix igitur ecclesiam operis egregii de lapide fecit Paulinus, in qua Honorium, Justus Cantuariensis metropolitani successorem, consecravat.

Florent.
Vigorn.
in geneal.
regum An-
glosaxon.

Bed. lib. 2.
cap. 16, 17,
18.

Quibus

Quibus rebus cognitis, Honorius Pontifex Romanus ad duos hosce Archiepiscopos pallia misit, unà cum literis exhortatoriis ad regem Edovinum & præfatum Honorium Cantuariensem. Interea Paulinus in fluvio Trenta, juxta civitatem quæ *Tiovulfingacestria* olim vocabatur, multam populi turbam præfente Edovino rege baptizavit. Factum hoc in agro Nottinghamiensi, haud procul à *Suthvella*, narrat Camdenus. Hinc ibi tunc temporis illo flumine terminatum fuisse provinciam Lincolniensem, (quanquam paulò angustior nunc ejus sit circuitus,) ac *Tiovulfingacestria*, ad orientalem ripam positâ, non ità multò postea concidente, ex ejus ruinis paulò remotiùs ab occidentali ejusdem ripa accrevisse *Suthvella*, veri non est abfimile. Quæ ut citiùs floresceret, fundata illic à Paulino Sanctæ Mariæ ecclesia effecit. Cujus nimirum ecclesiæ privata Historia, quæ Beda de *Tiovulfingacestria* retulit, ad istum constanti affirmatione locum trahit. Unde eousque, uti dictum est, tum pertigisse Lincolnienfium ditionem colligimus, quòd baptisma illud tanquam eximium illorum ipsorum provinciarum fidei specimen Beda commemorat. Hoc anno Penda Merciorum rex juxta Gyrencestriam, in pago Glocestrensi, qui tunc ad Occidentaliū Saxonum regnum spectabat, cum Cini-gifilo & Quicelmo conflixit. Cùmque uterque exercitus, ut Huntingdoniensis loquitur, fugâ abjuratâ invincibiliter persisterent, solis occidentis gratiâ dirempti sunt: manè autem, cùm se utroque in perniciem redigendos, si applicarentur, viderent, moderatis utrinque impetitionibus concordati sunt. Guilielmus Malmesburiensis, *Pendam Mercium, proprios egressum terminos, dum* Malm. lib. 1. cap. 2. *Cyren-*

Cyrencestriam suis partibus applicare conatur, impetum concordium regum non ferentem, cum paucis profugisse, scribit. Pro Henrico autem faciunt Annales Anglosaxonici, Florentius Vigorniensis, Matthæus Florilegus, & alii, qui æquo Marte pugnatum, & pace sancitâ discessum esse produnt. Facillima verò Authorum fuerit conciliatio, si Pendam, viribus imparem, primitus cessisse hostibus, cum Malmesburiensi; mox autem, adventantibus properè auxiliis reversum, manus conseruisse, ac post ancipitem pugnam foedus percussisse, cum Huntingdoniensi cæterisque statuerimus. Jam Edovinus, cunctis qui ipsum præcesserant Anglorum regibus potentior, omnes Britanniae fines, quæ vel ipsorum vel Britonum provinciæ habitabantur, (solo Cantio excepto,) sub ditionem acceperat. Quin & *Mevanias* insulas, scilicet *Monam* five *Anglisciam*, & *Euboniam* five *Manniam*, inter Britanniam & Hyberniam sitas, Anglorum subjecit imperio. Tanta autem eo procurante, post bellum Cyrencestreense, pax in Britannia, quoquo-versum Edovini regis imperium pervenerat, fuisse perhibetur, inquit Beda, ut etiam si mulier unâ cum recens nato parvulo vellet, totam perambulare insulam à mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque rex idem utilitati suæ gentis consuluit, ut plerisque in locis, ubi fontes lucidos juxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refrigerium viantium erectis stipitibus æreos caucos suspendi juberet; neque hos quisquam nisi ad usum necessarium contingere, præ magnitudine vel timoris ejus auderet, vel amoris vellet. Tantum verò excellentiæ in regno habuit, ut non solum in pugna ante illum vexilla gestarentur, sed tempore pacis

Bed. lib. 2.
cap. 9. &
16.

pacis equitantem inter civitates sive villas aut
 provincias suas cum ministris semper antecedere
 signifer consuevisset. Nec non & incedente illo
 ubilibet per plateas illud genus vexilli quod
 Romani *Tufam* appellabant ante eum ferri so-
 lebat. Hæc Beda. *Tuse* à Romanis gestatæ
 meminit *Justus Lipsius* suis in *Vegetium* com-
 mentariis, libro tertio, capite quinto, ubi varia
 Romanorum vexilla recensentur; illūque *Ve-*
getii locum ubi *Rufa* pro *Tufa* ponitur, ex Be-
 da nostro corrigit, per *Tufam* indicari sphæ-
 ram, Monarchiæ sive summi regiminis *Insigne*,
 ostendens. Hæc igitur ad annum tricesimum
 supra sexcentesium refert *Matthæus Florile-*
gus. Tantam autem, inquit Beda, devotio-
 nem *Edovinus* erga cultum veritatis habuit, ut
 etiam regi Orientalium Anglorum *Erpualdo*,
 filio *Redovaldi*, persuaderet, relictis idolorum
 superstitionibus, fidem & sacramenta Christi
 cum sua provincia suscipere. Quod anno sex-
 centesimo tricesimo secundo factum esse, anti-
 qui rerum Anglosaxonicarum scriptores con-
 sentiunt. Hoc anno *Aidanus*, Fernensis in Hy-
 bernia archiepiscopus, vitâ excessit, cujus in
 Sancti Davidis vita celebris habetur mentio.
 Hunc enim magni illius Davidis exstitisse dis-
 cipulum perhibent Biographi; quem etiam regi
Themoriae Ailmurecho puerum datum fuisse obsi-
 dem, non paucis antequam Davidis episcopi
 magisterio se tradiderat annis, in ipsius vita le-
 gimus. Quum verò diu post Davidis mortem
Ailmurechus in Hybernia regnare cœperit;
 aliūque vitæ Aidani hujusce scriptor, ad regem
Hyberniæ illum qui morabatur in *Themoria* obsi-
 dem ductum fuisse puerum, posteaque in Bri-
 tannia peregrinatum fuisse, & in cœnobiis quibus-
 dam

630.

Matt.

Vestm.

Bed. lib. 2.

cap. 19.

Annal.

Saxon.

Florent.

Vigorn.

Gc.

632.

Usser.

Primord.

dam vitam egisse, refert, nullâ vel regis *Ainmurechi* vel episcopi Davidis factâ speciatim mentione ; certè vel ipsum valde longævum fuisse, ejusque pueritiâ in regis alicujus *Ainmurecho* antiquioris, forsan *Tuathali Mælgarbi*, tempora incurrisse, vel in Menevensi Davidis jam defuncti cœnobio monasticam illum coluisse vitam, dicendum fuerit. Quod ipsum quoque de ejus discipulo *Suithuno* seniore, aliàs *Scholano* dicto, (non *Guintoniensis* in agro *Suthantonien*si inter Saxones Occidentales, sed *Guentioniensis* in *Monumethen*si sedis episcopo,) sentiamus. Aidanum illum Hyberni linguâ vernaculâ *Moedhog* nominant.

633.
Bed. lib. 2.
cap. 2.

Anno sexcentesimo tricesimo tertio adversus Edovinum rebellavit Cadovallo Britannorum rex, quem Beda *Cædwallam* vocat, (non *Carduellam*, ut vitiosè habent vulgati codices,) auxilium præbente illi *Pendâ* strenuissimo Merciorum rege, haud ampliùs Northumbrensi parère sustinente. Hi igitur junctis viribus *Hethfeldie*, in ea agri *Derbien*sis parte quæ comitatui *Cestren*si adjacet sitæ, regem Edovinum gravi prælio excepère ; quo ille, quartâ die iduum Octobris, anno regni sui Northumbrensis decimo septimo, monarchiæ nono, unâ cum *Ofrido* filio, juvene bellicoso, occisus, totusque ejus vel interemptus vel dispersus est exercitus. Quo tempore annum ætatis septimum, juxta Bedam, aut octavum, juxta Florentium *Vigornien*sem & *Guilielmum Malmesburiensem*, supra quadragesimum exegerat. Ineptissimam sanè nugacissimamque de hoc bello fabulam contexit Historicus Britannus. Edovinum *Adelfridi* filium existitisse fingit, quem mater in utero gestans, à marito pulsa, qui aliam uxorem superin-

Galfr. lib.
9. cap. 1.

superinduxerat, ad Cadovani Britanni aulam confugit, ibique illum peperit. Ille cum Cadovallone regis filio educatus, unà cum eodem in Armorica sub rege Salomone prima militiæ documenta addidicit. Reversi deinde in Britanniam Cadovallo & Edovinus in paterna regna successere. Cùmque Edovinus ut sibi diademate insigniri liceret petiisset, nec Cadovallo, dehortante ejus nepote Briano, annueret, demum ad manus ventum est, victusque Cadovallo, primùm Albaniam, deinde Hyberniam adiit. Edovinus profugi regnum occupavit, & Vigornix Briani sororem rapuit. Pelliti quoque magi insignis, *qui volatus avium cursusque stellarum edoctus prædicebat ei omnia infortunia quæ accidebant*, operâ solerti usus, Cadovallonem, quemcumque portum navigio subiret, continuo obvius factus repulit. Quum itaque Armoricam peteret ut Salomonem de casibus suis certiore faceret, summa cum humanitate ab eo exceptus est Cadovallo, quem festivo prius lepidoque epulo Brianus in Garnseia insula ægrotantem refecerat. Remissus in Britanniam, ac peregrini mendicantis habitum suscipiens, magum captivæ sororis indicio cognitum Brianus obtruncavit, fugiensque Exoniā, ibi à Penda obsessus est; quem superveniens Cadovallo victum cepit, captumque, ac mortis metu perculsum, ad ineundam contra Edovinum belli societatem pertraxit. Atque ita perempto hoste, Britannus Mercii sororem duxit. Hujus fabellæ vanitatem multiplicem nemo non primo intuitu deprehenderit. Quum Edovini patrem fuisse *Allam*, non Adelfridum, constat. Principem verò Christianissimum, pietatis ac devotionis famâ laudatissimum, dæmo-

N

niacâ

Idem lib.
7. cap. 5.

Malm.
lib. 1.
cap. 2.

Idem
cap. 4.

Bed. lib. 2.
cap. 12. &
cap. 20.
Galfr.
lib. 8.
cap. 4.

niacâ præstigiatoris ope nixum esse, ejusque adeò amicitiam coluisse, eâdem fide scriptor iste prodidit, quâ antea inter Arcturii gesta *Epistrephum*, *Mustensarum*, *Alifatinam*, aliósque reges imaginarios, Britannico principi triumphandos exhibuerat. Cujus etiam farinæ heros videatur esse hic Brianus. Quinetiam Guilielmi Malmesburiensis de Cyrencestrensi Pendæ bello narrationem foedissimè corrumpit, pro *Cyrencestria* (*Exoniam* five) *Excestriam* substituens, & *Cadovallonem* cum *Cenovalcho* five *Cenovallo* *Cinigifili* filio confundens, qui post illum conflictum, foedusque insecutum, Pendæ sororem duxit; cujus nimirum ille *matrem nobili Gevissorum*, five Occidentalium Saxonum, quibus præfuit ille *Cenovallus*, *genere* editam fuisse somniat. Pendam autem non Britonum armis coactum; sed *omnibus occasionibus cædium inbiantem*, & *velut corvum ad nidorem cadaveris advolantem*, ultro *Cedwalle* (five *Cadovalloni*) in auxilium accurrisse, & ad recuperandum regimen magno emolumento fuisse, idem Guilielmus tradit. Interim verò Edovinum in pueritia (à tutoribus) *Adelfridi* furori subductum, apud *Cadovanum* Britonem exsulâsse, atque inde ad *Vibbam Mercium* se contulisse, priusquàm ad *Redovaldum* accederet, non diffitemur, quum ipse, apud *Bedam*, se, per omnes *Britanniæ* provincias vagabundum, hostium vitasse insidias profitetur. Quum verò apud eundem *Bedam* ipsúmque *Galfridum* legimus, Britones fidem religionémque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare quàm paganis; eò certè propendet animus, ut *Paulinum* episcopum ab *Historico Britanno* per *Pellitum* illum augurem designari existimem; quem tamen

men à Briano non fuisse interfectum, pro comperto est. Adeoque qui prius Æthelbertum atque Augustinum tam graviter læserat, haud leviora Edovino & Paulino infamiæ stigmata inurere auderet; dum præfulem in magum (ut olim Arriani Athanasium) converteret, regem verò magi fautorem ac patronum constitueret. Sed missis hujusce nugivenduli tricis, Guilielmi Malmesburiensis de hoc principe verba apponemus. Edovinus, æmulis omnibus cæsis vel expulsis, pluribus laboribus emeritus, regni fastigium jam non rudis ascendit. Qui quum Edbaldi sororem Æthelburgam, longo tempore petitam, tandem aliquando impetrasset, eo consilio, ut non contemneret habitam, quam diu suspiraverat dilatam, tanto illa duo regna, viz. Cantianum ac Northumbrense, confœderata sunt officio, ut nihil esset vel in potestatibus diversum, vel in moribus barbarum. Eâdem præterea occasione Paulino prædicante, Domini Christi fides illis partibus infusa, primò regem ipsum penetravit. Quam cum regina marito inter conjugales affectus crebrò inculcaret, & antistitis Paulini monitio suo loco non deesset; diu ille cunctabundus & anceps, semel tamen susceptum imis inseruit præcordiis; tunc vicinos reges ad fidem invitare, tunc ecclesiarum ædificia excitare, nihil quod ampliandæ fidei congrueret negligere. Interea & devotioni regiæ serenus Divinitatis favor aridebat; adeò ut non solum Britannix gentes, Angli, Scoti, Picti, sed & insulæ Orcadum & Mevaniarum, & arma ejus metuerent, & potestatem adorarent. Nullus tunc prædo publicus, nullus latro domesticus, insidiator conjugalibus pudoris procul, expilator alienæ hæreditatis

Malm.
lib. 1.
cap. 3.

ditatis exsul ; magnum id in ejus laudibus, & nostrâ ætate splendidum. Itaque imperii sui ad eos limites incrementa perducta sunt, ut justitia & pax libenter in mutuos amplexus concurrerent, osculorum gratiam gratâ vicissitudine libantes : & feliciter tunc Anglorum respublica procedere potuisset, nisi mors immatura, temporalis beatitudinis noverca, turpi fortunæ ludo, virum abstulisset patriæ. Ætatis enim anno quadagesimo octavo, regni decimo septimo, rebellantibus regulis, quos sub jugum miserat, Cedwallâ Britonum & Pendâ Merciorum, cum filio interemptus, miserabile varietatis humanæ fecit exemplum ; nullo prudentiâ inferior, qui nè Christianam fidem nisi diligentissimè inspectâ ratione voluit suscipere, susceptæque nihil existimare comparabile. Itâ Malmesburiensis, nullâ omnino præfatæ Visionis factâ uspiam mentione. Uxores duas habuit rex Edovinus : quarum priorem, dum apud *Vibbam* Merciorum regem exsularet, *Caroli* ejus consanguinei, qui postea ei successit, filiam nomine *Quenburgam* duxit, ex qua duos filios, *Osfridum* cum patre cæsum, & *Edfridum*, genuit. Ex altera conjuge *Æthelburga* duos quoque filios, *Æthelhunum* & *Buscream*, totidémque filias, *Anfledam* & *Adeltrudim*, sustulit ; è quibus, *Æthelhunus* & *Adeltrudis* adhuc albat obierunt, & Eboraci in ecclesia Sancti Petri sunt sepulti. Allatum est autem caput Edovini regis Eboracum, & illatum postea in eandem Sancti Petri ecclesiam, atque in porticu papæ Gregorii positum. *Godboldum* Orcadensium regulum hoc bello à foederatis cæsum fuisse Galfridus refert. Edovini verò corpus in ecclesia Pharenfi tumulatum

Bed. lib. 2.
cap. 13. &
20.

tum est. Cum Edovino vixerunt Clotharius *Idem*
 ejusque filius Dagobertus, Francorum, Suin- *lib. 3.*
 tilla & Sisenandus, Visigothorum, & Ario- *cap. 24.*
 valdus, Longobardorum, in Gallia, Hispania *Matth.*
 & Italia, reges. *Vestm.*

N 3

IX. OSZ.

IX. OSUVALDUS.

633. **E**DOVINO (ut dictum est) perempto, victores per Northumbrense regnum atrocissimè grassantur. Siquidem alter è ducibus paganus fuit, alter pagano sævior. Bed.lib.2. Nam Penda cum omni Merciorum gente idolis cap. 20. adhuc deditus, & Christiani nominis erat ignarus. At Cadovallo, quamvis professione Christianus, adeò tamen vindictæ cupidini indulgit, ut nec sexui quidem muliebri vel innocuæ parvulorum ætati parceret, quin universos tanquam regni sui infessores morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum provincias debacchando pervagatus, ac totum genus Anglorum Britannia finibus erasurum se esse deliberans. Sed nec religioni Christianæ, jam apud eos exortæ, quicquam honoris impendebat. Hujus itaque rabidum furorem extimescens, ad Pendam, quem fortè mitiorem, utpote congenilem, & matris suæ consanguineum, sese experturum speraverit, Edfridus Edovini filius necessitate cogente transfugit; à quo tamen postmodum regnante Osuvaldo interfectus est. Paulinus, duce Basâ, milite regis Edovini fortissimo, assumptis secum Æthelburgâ reginâ ejusque filiâ Anfledâ, Buscreâ Edovini & Iffio Osfridi filiis, unâ cum cruce aurea, & calice itidem aureo ad ministerium altaris consecrato, aliisque vasis pretiosis Edovini regis compluribus, navigio Cantium repetiit, atque ab Edbaldo rege & Honorio archiepiscopo honorificè susceptus est. Ibi Romano, qui à Justo archiepiscopo ad Honorium Papam aman-

amandatus, Italici maris fluctibus absorptus fuerat, in episcopatu Roffensi, rege Edbaldo & archiepiscopo Honorio invitantibus, successit. Æthelburga regina monasterium in villa *Liminga* ei à fratre donata exstruxit, atque illic, prima ex Anglosaxonum gente, sanctimonialem vitam exegit, tandemque moriens ibidem sepulta est. Buscreæ autem & Iffio, ab Osuvaldo & Edbaldo regibus, materno affectu ac sollicitudine metuens, in Galliam eos Dagoberto regi cognato nutriendos misit; ubi ambo in infantia defuncti, quo pueros regios & Christianos honore decuit, in ecclesia tumultati sunt. Jámque Northumbrenses arma animósque resumpsère; ac *Deiri Osricum* Edovini patruelem, regis *Allæ* ex fratre Alfrico nepotem, qui ad prædicationem Paulini fidei erat sacramentis imbutus; Bernicii Anfridum Adelfridi filium, ex Albania cum fratribus venientem, reges creârunt. Siquidem toto quo regnavit Edovinus tempore, filii præfati regis Adelfridi cum magna nobilium juventute apud Scotos five Pictos exsulabant, ibique ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptismatis gratiâ sunt recreati. Mox autem regna adepti, à fide Christiana descivère nefandi apostatæ Osricus & Anfridus, ac sese priscis idololatriæ sordibus polluendos perdendósque restituerunt. Hoc etiam tempore paganus quidam nomine Rigbertus, Edovini metu jam solutus, Erpualdum Orientalium Anglorum regem, qui præcedente anno Christo nomen dederat, quum annos novem regnâisset, crudeliter interemit; adeoque exinde *tribus annis* provincia, rege pio orbata, ad ritus ethnicos relapsa, in errore illo versata est.

Thorn. Abbat. August. & Camd. in Cant.

Bed. lib. 3. cap. 1.

Idem lib. 2. cap. 15.

634.

Idem lib. 3.
cap. 1.
Florent.
Vigorn.

Anno sexcentesimo tricesimo quarto rex Britonum Cadovallo Ofricum Deirorum regem, qui ipsum in municipio quodam temere obsederat, (forsan in ipso Eboraco, quod Victor Andreæ Schotti, in sua Cæsarum historia, *Municipium* vocat,) erumpens subitò cum suis omnibus, imparatum cum toto exercitu delevit. Deinde, quum jam anno post Edovini cædem integro provincias Northumbrorum non ut rex victor possideret, sed quasi tyrannus sæviens disperderet, ac tragicâ cæde dilaceraret, Anfridum, inconsultè ad ipsum cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratiâ venientem, simili sorte damnavit. Miseranda hoc tempore erat Ecclesiæ Anglicanæ, nuper latè efflorescentis, nunc ferè intra angustos Cantii limites reductæ, facies. Infaustus iste regum apostatarum annus, ut nulla illorum superesset memoria, eorum successori eximio, communi supputantium consensu, annumerari solebat, quasi ille Edovino immediatè successisset. Ad-
est enim religionis pessundatæ vindex atque restaurator *Osuvaldus Anfridi* frater, qui, ubi quantulumcunque exercitum undecunque conflâisset, strenuis hortatibus in bellum excitavit; scilicet, ut sibi aut vincendum commilitones aut moriendum scirent, nihil de fuga meditantes; exprobrandi pudoris rem ventilari, in-
quiens, Anglos cum Britannis tam iniquo Marte configere, ut contra illos pro salute decertarent, quos ultro laceffere consuêssent; itaque libertatem audentibus animis & effusis viribus
asserant. Factam igitur citato opere crucem præparatæ in qua statueretur foveæ imposuit, & utrâque manu erectam tenuit, donec aggesto à militibus pulvere terræ figeretur. Elatâ de-
inde

Malm. lib.
1. cap. 3.

Ped. lib. 3.
cap. 2.

inde in altum voce, Flectamus, inquit, omnes genua, & Deum omnipotentem vivum ac verum in communi deprecemur, uti nos ab hoste superbo ac feroce suâ miseratione defendat; novit enim ipse, quòd iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus. Facta hæc sunt in comitatu Northumbriæ, in loco qui olim *Heafonfield*, id est, campus cœlestis, dicebatur, nunc autem *Halidunum* vocatur. Obvium isthic habuit Cadovallonem; cum quo congressus, insigni victoriâ potitus est, trucidato Britannorum rege, immensisque illis copiis (quibus nihil resistere posse jactabat) ad internecionem ferè cæsis, juxta *Denises Burnam*, id est, *riverum Denisi*, in Tinam utique influentem. Unde in adagium abiit, *Cædes Cædwallæ Denisi cursus coërcuit*; & pugnæ locus olim *Cædes Cædwallensium* nuncupabatur. Galfridus Pendam solum hoc prælio victum scribit, non autem Cadovallonem, quem utique, completis quadraginta octo annis, senio & infirmitate gravatum ab hoc seculo migrasse narrat. Cujus, inquit, corpus Britones, balsamo & aromatibus conditum, in quadam ænea imagine, ad mensuram staturæ ejus fusa, mirâ arte posuerunt. Imaginem autem illam super æneum equum miræ pulchritudinis armatam, & super occidentalem portam Londoniarum erectam, in ejus victoriæ signum, & Saxonibus in terrorem, statuerunt. Sed & ecclesiam subtus in honorem sancti Martini ædificaverunt, in qua pro ipso & fidelibus defunctis divina celebrarentur obsequia. Ità Galfridus. Quum autem diu ante hæc tempora in Orientalium Saxonum potestate Londinum fuisse constat, & Galfridi tum chronologia tum fides quoque alias vacillare mul-

Malm. lib.

1. cap. 3.

Polychr.

lib. 5.

cap. 12.

Hunt. lib. 3.

Joan.

Bromt.

Abb. Forv.

Galfr. lib.

9. cap. 6.

Rad. Dicet.
abbr. chron.

multoties deprehenditur; non est quòd ejus deliria venerabilis Bedæ authoritati antefera-
mus; nec quadraginta octo Cadovallonis re-
gimini, sed quatuordecim annos tribuamus;
ejus regni initium, cum *Radulpho de Diceto*,
ad annum vicesimum supra sexcentesium re-
ferentes.

Florent.
Vigorn.
Matth.
Vestm.

Victor Osuvaldus utrumque regnum, vide-
licet, Deirorum & Berniciorum, illud mater-
no, hoc paterno jure sibi debitum, suscepit.
Fuit enim Adelfridi ex Edovini sorore *Acca* fi-
lius, quæ præter Anfridum & Osuvaldum, alios
quinque filios, *Osuviu*, *Oslaphu*, (*Florile-*
go Osam dictum,) *Osuvidu*, *Oslacu*, & *Of-*
fam, unamque filiam nomine *Æbbam*, Abba-
tissam Coldinghamiensem, prædicto Adelfrido
peperit. Sub hoc rege Christiana religio non

Bed. lib. 3.
cap. 7.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.

tantum revixit, sed etiam latius quam antehac
inter Anglos diffusa emicuit. Siquidem hoc
ipso anno *Birinu* Pontifex Honorius, pollici-
tum se in intimis Anglorum partibus, quò nul-
lus doctor præcessisset, sanctæ fidei semina esse
sparsurum, per episcopum Genuensem *Alteriu*
in episcopatus gradum consecrari fecit, & in
Britanniam amandavit. Quò ille perveniens,
ac primum *Gevissorum*, id est, Occidentalium
Saxonum, gentem ingrediens, cum omnes ibi-
dem paganissimos inveniret, utilius esse ratus est,
ibi potius verbum Dei prædicare, quam ultra
progrediens, eos quibus prædicare deberet inqui-
rere. Itaque evangelizante illo in præfata pro-
vincia, cum rex ipse *Cinigifilus*, anno sequenti
catechizatus, fonte baptismi cum sua gente ab-
lueretur, contigit tunc temporis sanctissimum ac
victoriosissimum regem Northumbrorum *Osuval-*
dum affuisse, eumque de lavacro exeuntem sus-
cepisse.

635.

cepisse. Nimirum ille Cinigifili filiam ducturus, Merciorum, quos imperata facere jam coegerat, regionem pertransiens, eò penetraverat, eodémque ibi tempore nuptias celebravit. *Donaverunt ergò ambo reges eidem episcopo Dorcestriam, (tunc civitatem in agro Oxoniensi haud inelegantem, nunc villam exiguam,) ad faciendam inibi sedem episcopalem: ubi factis dedicatisque ecclesiis, multisque Christo lucrifactis populis, tandem obiit, sepultusque in eadem civitate, & post multos annos, Heddio episcopatum administrante, Vintoniam translatus, in ecclesia Apostolorum Petri & Pauli positus est.* Ipse Osuvaldus anno prædicto, qui fuit tricesimus quintus supra sexcentesium, Northumbrenses suos fidei Christianæ gratiâ imbuere cupiens, misit ad majores natu Scottorum, (inter quos exsulans ipse baptismatis sacramenta cum iis qui secum erant militibus consecutus erat,) petens ut sibi mitteretur antistes, cujus doctrinâ ac ministerio gens quam regebat Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta. Quare autem neque Paulinum, adhuc in Cantio superstitem, revocaret, nec Jacobum diaconum, qui cum Paulino venerat, ac post ejus discessum juxta *Cataracliam* hætenus resederat, ad episcopatum suscipiendum invitaret, non video, nisi quòd principi institutis Scotis imbuto, Romani forsan minùs cordi essent ritus, quippe qui nec ullas à Pontifice unquam literas accepisse nec ad eum misisse legitur. Advenerat quidam priùs de provincia Scottorum, ut fertur, austerioris animi vir; qui quum, aliquandiu genti Anglorum prædicans, nihil proficeret, nec libenter à populo audiretur, rediit domum, atque

Bed.lib.3.
cap. 3.

Idem
cap. 5.

que in conventu Seniore retulit, quòd nihil prodesse genti ad quam missus erat docendo potuisset, quoniam essent homines indomabiles, & duræ ac barbaræ mentis. Illum Hec̃tor Boëtius *Cormanum* nominat. At illi tractatum magnum in concilio quid esset agendum habere cœperunt, desiderantes quidem genti quam petebant salutem esse, sed, non recepto quem miserant prædicatore, dolentes. Tum verò *Cormanum* ità allocutus est *Aidanus*; Videtur mihi, frater, quòd durior justo indoctis auditoribus fuisti, & non eis, juxta Apostolicam disciplinam, primò lac doctrinæ mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora & ad facienda sublimiora Dei præcepta sufficerent. Quo audito, omnium qui confidebant ora oculique in ipsum conversi sunt, quem utique episcopatu dignum, atque ad erudiendos incredulos & indoctos debere mitti, decernunt. Ille igitur ordinatus *Osualdum* adiit, ac locum sedis episcopalis in *Lindisfarnia*, ubi ipse petebat, accepit. Ea postea ob Sanctos ibi sepultos *Insula sacra* nuncupabatur, atque in comitatûs Northumbriæ littore amniculo *Lindi* objecta est. Qui scilicet locus, accedente ac recedente rheumate sive æstu, bis quotidie, instar insulæ, maris circumluitur undis, bis, renudato littore, contiguus terræ redditur. Ejus itaque admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultans rex, ecclesiam Christi multum in regno suo diligenter ædificare ac dilatare curavit. Ubi pulcherrimo sæpe spectaculo contigit, ut evangelizante antistite, qui Anglorum linguam perfectè non noverat, ipse rex suis ducibus interpretis verbi existeret cœlestis, quia nimirum

tam

Hec̃. lib. 9.

Bed. lib. 3.
cap. 3.

tam longo exfilii sui tempore linguam Scotorum jam plenè didicerat. Exinde coepere plures per dies de Scotorum regione advenire, atque illis Anglorum provinciis quibus regnavit Osuvaldus magnâ devotione verbum Fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi, quicunque sacerdotali erant gradu præditi, ministrare. Construebantur ergò ecclesiæ per loca plurima; confluebant ad audiendum Dei verbum populi gaudentes; donabantur munere regio possessiones & territoria ad instituenda monasteria; imbuebantur, præceptoribus Scottis, parvuli Anglorum unâ cum majoribus, studiis & observatione disciplinæ regularis. Nam monachi erant maximè qui ad prædicandum venerant; monachus ipse episcopus Aidanus, utpote de *Hya* five *Jona* insula destinatus. Qualis autem quantûsque fuerit Aidanus, ostendit Beda, præclaro illum eulogio exornans; Inter alia, inquit, vivendi documenta, saluberrimum abstinentiæ vel continentiæ clericis exemplum reliquit. *Cujus doctrinam id maximè commendabat omnibus, quòd, non aliter quàm vivebat cum suis ipse, docebat.* Quo præcellentius aut augustius nihil de mortalibus dici poterat. Cæteras deinde viri sanctissimi laudes ibidem fusiùs subjungit. Interea pio regi serenus Divini numinis affulsit favor, quippe qui iisdem quibus ipse Edovinus, aut etiam latioribus, terminis regnum tenuit, & omnes nationes ac provincias Britanniae, quæ in quatuor linguas, (inquit Beda) id est, Britonum, Pictorum, Scotorum, Anglorum, divisæ sunt, in ditionem accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominus, quod mirum dictu est, pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus & lar-

Idem cap.

5.

Idem

cap. 6.

& largus fuit. Denique, fertur quòd tempore quodam, quum die sancto Paschæ cum præfato episcopo confedisset ad prandium, positusque esset in mensa coram eo discus argenteus regalibus epulis refertus, jamque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrasse subito ministrum ipsius, cui suscipiendorum inopum cura erat delegata, & indicasse regi, quòd multitudo pauperum undecunque adveniens maxima per plateas sederet, postulans aliquid eleemosynæ à rege. Qui mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus, & discum confringi, atque iisdem minutatim dividi, præcepit. Quo viso, Pontifex, qui assidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit ejus dextram, & ait, Nunquam inveterascat hæc manus. Ex quo benevolo Aidani voto, succedentibus temporibus monachi ineptientes miraculum confecere supersticiosum, quasi Osuvaldi dextra ab omni putrefactione immunis semper atque illibata perduraret. Porro, hujusce regis industriâ adeò consopita ac sublata sunt pristina Deirorum & Berniciorum dissidia provincialia, ut non in unam modò pacem, sed in unum quasi populum eos compegisse videretur.

636.
Malm. lib.
I. cap. 5.
Florent. in
geneal.

Bed. lib. 3.
cap. 18.

Hunt. lib. 3.

Anno sexcentesimo tricesimo sexto Sigebertus, Redovaldi privignus, & Erpualdi frater uterinus, Anglorum Orientalium regnum suscepit; qui à vitrico rege in exilium actus, Galliam adierat, Francorumque diu ibi contubernio fructus, barbariem exuerat, fideique sacramentis imbutus, totam simulatque regnare cepit provinciam, post triennem Rigberti vesaniam, ad Christianum cultum reduxit; quæque in Gallia ritè disposita viderat, imitari faciens,

tagens, per opportuna loca *Scholas* instituit, quibus erudirentur pueri, ac literarum dulcedinem experirentur homines, agrestes antea & fanatici. Adjutor studiorum & religionis incentor piissimo doctissimoque regi erat Felix, patriâ Burgundus, qui principi exsulanti familiaris effectus, cum eodem in Britanniam transmisit, & ab Honorio Cantuariensi antistite primus Orientalium Anglorum episcopus ordinatus, acceptâque sede episcopali in civitate *Dunovico* (olim *Dunmoe*) in agro Suffolcienfi, ei septendecim annis præfuit, atque idololatriam per universam Sigeberti ditionem omnino profligavit. Ad Sigebertum præfatum accessit *Furseus Philtani* reguli filius, & *Foillani* atque *Ultani* frater, ibique insignem fidei propalandæ operam navavit. Huic rex *Cnobersburgum* in eodem comitatu situm (hodie *Burgense castellum* appellatum) donavit, ubi ille monasterium exstruxit, quod temporis injuriâ diu antehac unâ cum ipso oppido intercidit. Nunc eò loci solummodo sunt lacera moenia, quadratâ quasi formâ, è silice & lateribus Britannicis constructa, omniâque vepribus & dumis obsita, inter quæ Romanorum numismata subindè eruuntur. Quicelmus Occidentalium Saxonum cum Cinigifilo rex, qui aliquantisper recalcitraverat, demum valetudine corporis admonitus nè salutem animæ negligeret, devotionem & ipse consortis æmulatus, salutari lavacro in civitate Dorcestria ablutus à Birino, vitâ eodem anno excessit. Ab eo locum ubi, post intentatam Edovino necem, ab eodem victus est, Anglicè *Quichelmes Haunt*, id est, *Quicelmi diverticulum*, quondam fuisse denominatum refert Matthæus Florilegus. Cujus filium

Camd. in
Icenis.

Malm.lib.
1. cap. 2.

Matth.
Vestm.

639.
Florent.
Vigorn.

640.
Thorn.
Abbat.
August.

Matth.
Vestm.

Thorn.
Abbat.
August.

Malm. lib.
I. cap. I.

filium Cudredum anno sexcentesimo tricesimo nono idem Birinus in eadem civitate baptizavit, eumque de sacro fonte suscepit. Anno quadragesimo supra sexcentesimum Edbaldus, Cantianorum rex, vicesimo quinto regni anno defunctus est, qui ex Emma conjugē tres liberos sustulit, Ermenfredum, Ercombertum, filios, & Ensuitham filiam; ex quibus illa monasterium Folcstoniæ prope Dubrim virginibus consecravit, ibidemque sepulta est. Ermenfredus ex uxore Oslana Ætheldredum & Æthelbertum filios genuit; eorumque sorores, Ermenburgam, (aliās Domnenam & Domnevam appellatam,) Merovaldo Pendæ Mercii filio nuptam, quæ Monasterium in Thanato fundavit; Edburgam, quæ Mildredæ, sororis suæ filiæ, in præfati monasterii regimine successit, (quam scilicet Æthelberti junioris sororem, & Mildredæ, ut Thornus docet, materteram, magni regis Æthelberti filiam existisse, reclamante licet temporum ratione, somniavit Joannes Spædæus;) & Ermengitham, quæ illic etiam consenuit. Florentius quartam filiam adjicit, nomine Atheldridam. Sed junior Edbaldi filius Ercombertus, ut habet Florilegus, callidè regnum fratri surripuens, illum regno privavit. Huic postea moriens Ermenfredus prædictos filios reliquit, ut eos custodiret, & cùm adulti essent eisdem hereditatem suam fideliter resignaret; qui per tempus dum viveret, læsi fratris ut videtur conscientiam ac poenitentiam ductus, ejus desiderium adimplevit: obiit tamen ante legitimam puerorum ætatem, quos Egberto filio suo in hereditatem regiam succedenti attentius commendavit, sub forma & causa supradictis. Illum certè regnum, quantumlibet malè partum, optimè admi-

administrâsse, religione in Deum, pietate in patriam, juxtâ insignem, testatur Malmesburiensis. Cùm enim avus & pater citra destructionem idolorum fidem Christianam coluissent, hic parùm, & inferius devotione regiâ arbitrat, si non destrueret propensiore consilio quod illi tacito damnarent judicio, primus regum Anglorum in toto regno suo cuncta idola destruxit, eorùmque facella complanavit ad solum, ut nullum sacrilegii ad posteros manaret vestigium. Præclarè quidem. Poterat enim vulgus fanaticæ superstitionis admoneri, quamdiu loca pulvinarium suorum non delineret intueri. Atque ut gentem suam, ventri nimis indulgentem, parcitati gulæ docerèt insuescere, præcepit per omne regnum suum observari quadraginta dierum solenne jejunium. Magnam prorsus tunc temporis rex rem aggressus, quem nec deliciarum luxus, nec regni sollicitudo à Dei cultu potuit avocare. Per hæc Dei favore tutus, rebûsque domi & foris ex sententiâ cedentibus, tranquillissimè consenuit. Itâ Guilielmus; qui priùs de ejus patre Edbaldo retulerat, quòd, ex quo à Laurentio conversus fuerat, *totâ vitâ integer in fide, nihil quod famam læderet commisit, magno autem momento Christianitatis augmentantis fuit; quòdque bonum magnanimiter pater inchoaverit, iste benignè confovit.* Quippe qui *magnam vitæ Pontificum exhibebat venerationem*, etiam quum eorum *negligeat fidem.* Anno sexcentesimo quadragesimo secundo rex Osuvaldus, *rebellione per Pendam regem Merciorum excitatâ,* commisso gravi in agro Salopienfi cum iisdem prælio, cùm annos novem (annumerato, uti dictum est, regum apostatarum tempore) reg-

Red. lib. 3.
cap. 12.

nâisset, tricesimo octavo ætatis anno, die mensis Augusti quinto, peremptus est. Qui ubi, stipatoribus fufis, ipse quoque ferratam sylvam in pectore gereret, nec atrocitate vulnerum nec mortis confinio potuit cohiberi, quin pro animabus fidelium suorum Deo supplicaret; atque ità inter verba orationis vitam effudit. Unde ortum est proverbium, *Deus, miserere animabus, dixit Osuvaldus cadens in terram*. Fertur etiam, quòd à tempore matutinæ laudis sæpius ad diem usque in orationibus perstiterit; atque ob crebrum morem orandi, five gratias agendi Deo, semper, ubicunque sedens, supinas super genua sua manus habere solitus fit. Locus pugnæ ab illo nomen *Osuvaldiæ* traxit, Anglicè *Oswaldstre*, Britannicè *Croix Oswald*, priùs ab *Ussa* quodam *Maes Uffwalbt* à Britonibus, & corruptè à Saxonibus *Masferfelt*, appellatus. Victor immanis occisum dira cum atrocitate discerpfit, caputque & manus cum brachiis à corpore præscissas in stipitibus ibi suspendi iussit. Quò post annum elapsum deveniens cum exercitu frater & successor Osuvius, ea sustulit; & caput quidem in Lindisfarnensis ecclesiæ coemeterio, manus verò cum brachiis scrinio compositas Bamburghi, condidit. Ossa reliqui corporis, diu post-hac inventa, ejusdem Osuvii filia *Ostrida*, regi Ætheldredo Pendæ filio nupta, patruicharitate ducta, in *Bardneiensis* non procul à Lincolnia monasterii ecclesia, congruo cum honore tumulavit, vexillúmque ejus ex auro & purpura confectum superimpofuit. Quanquam monachi qui Mercii erant primò obniterentur, veteranis eum odiis etiam mortuum insecuti, quia ille, de alia provincia ortus, *in eos tamen belico*

bellico jure acceperat regnum. Quum verò post multos annos Dani ea loca infesta habuere, *Idem cap. 11.*

Osuvaldi offa Glocestriam Elfleda Merciorum regina, magni Alfredi filia, transtulit. Filium unicum ex uxore sua prædicta Cinigifili filia reliquit, nomine *Adelvaldum*; qui postea in Deira regnavit, & Adelbertum diaconum, Vil-
librordi comitem, genuit. Sub hoc rege Honorius Archiepiscopus Cantuariensis Angliam primus in parochias, ut legitur in *historia Cantuariensi*, distribuere coepit. Circa hæc tempora in Albania floruit Columba junior, qui exstructâ *Caleduni* sive *Duncaldie* ecclesiolâ, primus ibi sedit episcopus. De quo in vita Cudberti Lindisfarnensis episcopi, ex *historiis Hybernensium* translata, ita scriptum invenimus; *Sanctus Columba*, primus episcopus in *Dunkeld*, Cudbertum puerum suscepit, unâque cum puella quadam nomine *Brigida*, ex Hybernia oriunda, retinuit, & aliquandiu educavit. Ibi postea Constantinus Pictorum rex augustiorem Basilicam condidit, ducentis viginti sex annis post Abernethianam à Garnardo fundatam. Hoc etiam tempore in Hybernia pariter atque Albania Angliâque claruit *Monenna*, sive *Modenna*, virgo celeberrima, multarum ecclesiarum fundatrix. Cum Osuvaldo vixerunt Dagobertus, Francorum, Chintillanus, Visigothorum, & Rotharis, Longobardorum, in Gallia, Hispania & Italia, reges.

*Camd. in
Divis Brit-
tan.*

X. OSUVIUS.

642.

Bed.lib.3.
cap. 16.

POST Osuvaldi cædem, Penda victrices per Northumbriæ provincias circumduxit copias, ac impiâ clade omnia longè latèque devastans, pervenit ad urbem usque regiam Bamburgum, eamque cum neque armis neque obsidione capere poterat, flammis absumere conatus est; discissisque vinculis quæ in vicinia urbis invenit, advexit illò plurimam congeriem trabium, tignorum, parietum, virgeorum, aliarumque rerum. Et his urbem in magna altitudine circumdedit à parte quæ terræ est contigua; & dum ventum opportunum cerneret, illato igne comburere eam nisus est. Mutati autem subito ab urbe venti in eos qui accenderant, flammarum incendia retorserunt, ità ut aliqui læsi, omnes territi, impugnare urbem ultrà cessarent. Hanc insperatam civitatis liberationem, Aidani episcopi, tunc temporis in Farna insula vicina commorantis, precibus Beda tribuit. Penda tali successu consternatus, quum Northumbrenses jam refociatis viribus Osuvium, Osuvaldi fratrem germanum, anno sexcentesimo quadragésimo tertio regem sibi constituissent, abjectâ potiendæ Northumbriæ spe, in Orientalem Angliam furibundus irruit. Quo abeunte, rex Osuvius ad locum ubi frater occubuerat, uti dictum est, cum exercitu deveniens, suspenso ejus ab hoste rabido in stipitibus cum capite brachia sustulit, ac piè sepelienda curavit. Joannes Spedens Osuvium Adelfridi northum exstitisse filium somniat, contra luculentam Florentii Vigorniensis, Guilielmi Malmesburienfis,

643.
Florent.
Vigorn.

buriensis, Matthæi Florilegi, Ranulphi Cestren-
 sis aliorumque authoritatem, qui ipsum ex
 Acca regina susceptum fuisse consentiunt. Hoc
 anno obiit Cinigisilus Occidentalium Saxonum
 rex, quum annos triginta duos regnâisset; cui
 successit filius Cenoyalchus. Anno sequenti 644.
 defunctus est Paulinus sexto iduum Octobrium Bed. lib. 3.
 die, quondam Archiepiscopus quidem Ebora- cap. 14.
 censis, tunc autem Episcopus Roffensis; cui
 Ithamarum, primum de Anglorum stirpe an-
 tistitem, *de gente Cantuariorum, sed vitâ &*
eruditione antecessoribus suis equandum, Ho-
 norius Archiepiscopus suffecit. Fuit autem
 Paulinus, juxta Bedam, *vir longæ stature, pau-* Idem lib. 2.
lulum incurvus, nigro capillo, facie macilentâ, cap. 16.
naso adunco pertenui, venerabilis simul & ter-
ribilis aspectu. Rex Orientalium Anglorum Si- Bed. lib. 3.
 gebertus, ubi religionem Christianam in pro- cap. 18.
 vincia sua instaurâisset, aliâque illustria pietatis
 specimina edidisset, *ad ultimum relictiis regni*
negotiis, & cognato suo Egrico commendatis, qui
& antea partem ejusdem regni tenebat, acceptâ
tonsurâ, vitam monasticam colere instituit.
Quod dum multo, ut Beda prodit, tempore fa-
ceret, Penda in provinciales efferatus, forsan
quoddam laborantibus Northumbrensis subve-
nissent, iis arma intulit. Qui dum se inferio-
res in bello hostibus conspicerent, rogaverunt Si-
gebertum, ad confirmandum milites, secum ve-
nire in prælium. Illo nolente, ac contradicente,
invitum de monasterio eruentes duxerunt in cer-
tamen; sperantes, minùs animos militum tre-
pidare, minùs præsentem duce quondam strenuissi-
mo & eximio posse de fuga meditari. Sed ipse
propositi tenax, dum opimo esset vallatus exer-
citu, non nisi virgam tamen habere in manu
voluit.

voluit. Occisusque est una cum rege Egrico, & cunctus eorum, insistentibus paganis, cesus sive dispersus exercitus. Pugnam istam ad hunc annum retuli, quia Sigebertum huc usque superstitem ex illis Bedæ verbis probabile videtur, ubi eum ad ultimum reliquisse regni negotia, ac multo tempore in monasterio degisse, testatur; quem ante annum sexcentesium tricimum sextum regnare haud cepisse, prius ostendi. Eumque post multos annos contra Pendam exire coactum, scribit Huntingdoniensis. Et quidem salvo Osuvaldo Pendam Merciorumque quievissent, nec in vicinos Christianos debacchari ausos esse, regis potentissimi metu coercitos est credibile. Sed nec ulterius differendum censui hunc conflictum, quum Annam, Redovaldi ex fratre Enio nepotem, Egrico hoc anno successisse, docet Cenovalchi Occidentalium Saxonum regis ad illum secessio. Hunc enim regio luxu insolescentem, & facta paterna in secundis ponentem, ac fidem & sacramenta regni cœlestis suscipere renuentem, Penda, quia sorore ejus repudiatâ uxorem aliam superinduxerat, anno proximo, qui fuit sexcentesimus quadagesimus quintus, omisissis Anglis Orientalibus, ferociter aggressus, victum regno exuit, atque ad prædictum Annam profugere coëgit. Eodem quoque anno Osuvinus, Ofrici regis à Cadovallone Britanno perempti filius, in Deira regnare cœpit, juxta Florentium. Quanquam idem, in regum Northumbrensum Genealogia, regni ejus initium ad annum præcedentem, qui fuit Osuvii secundus, refert. Pro quo etiam Beda facit, qui eum per septennium regnasse prodit; nisi annos ejus inclusivè supputare malimus. Anno sexcentesimo quadagesimo

Hunt.lib.2.

Malm.lib.
I. cap. 2.

645.

Florent. in
Chron.Idem in
Geneal.Bed.lib.3.
cap. 14.

646.

gesimo sexto rex Cenovalchus apud Orientales Anglos exsulans, & propriâ calamitate & regii hospitis sedulitate persuasus, fidem suscepit, & à Felice episcopo baptizatus est. Jámque post tres integros exsili annos exactos, re- Malm.lib. 1. cap. 2. sumptis viribus, favente regis conversioni Divinâ misericordiâ, in patriam anno sexcentesimo quadragésimo octavo rediit, pulsisque hostibus regnum strenuè recuperavit. Deinde 648. cognato suo atque adjutori Cudredo, regis Annal. Saxon. Quicelmi filio, ex prædiis suis tria millia, circa *Affandunum*, id est, *Fraxini montem*, donavit; Florent. qui locus nunc *Astona*, Anglicè *Ashton*, dicitur, Vigorn. Matth. Vestm. éstque in comitatu *Sutbantonienfi*. Eodémque anno Adelvalchus Australium Saxonum regnum capeffivit.

Anno quinquagesimo supra sexcentésimum 650. ad Cenovalchum *de Hybernia* advenit pontifex Bed.lib.3. cap. 7. quidam nomine *Agilbertus*, natione Gallus, sed *tamen* *legendarum gratiâ scripturarum* non parvo tempore in præfata insula demoratus. Conjunxitque se regi, inquit Beda, spontè ministerium prædicandi assumens. Cujus eruditionem atque industriam videns rex, rogavit eum, acceptâ ibi sede episcopali Dorcestrensi, quia Birinus vitâ excefferat, suæ gentis manere episcopum: qui precibus ejus annuens, multis annis eidem genti sacerdotali jure præfuit. In Northumbria Malm.lib. 1. cap. 3. regibus Osuvio & Osuvino, communem hostem *Pendam* metuentibus, de provinciarum divisione primitus modestè convenerat, ac suspenso foedere in sua pacificè discessum est. Verùm non multo pòst tempore, per homines quibus nihil magis cordi erat quàm discordias ferere, pax incertis pactionibus sæpe ludificata, ultimò penitus abrupta, in ventos abiit. Siqui-

Eed. lib. 3.
cap. 14.
651.

dem congregato contra invicem exercitu, anno sexcentesimo quinquagesimo primo, cū videret se Osuvinus cum illo, qui plures habebat auxiliares, non posse bello configere, ratus est utilius tunc, dimissā bellandi intentione, ad meliora se servare tempora. Remisit ergo exercitum quem congregaverat, ac singulis domum redire præcepit à loco qui vocabatur *Mons Vilfari*, Anglicè *Wilfar's Downe*, decem ferme millia passuum à Cataracta contra solstitialem occasum distito. Ipse cum unico milite fidelissimo, nomine Conderio, ad Humbaldi cuiusdam comitis, quem sibi amicissimum existimavit, ædes divertit, ibi aliquantisper celandus. Sed à scelesto parricida impiè proditus, ab Adelvino præfecto, quem Osuvius eò miserat, anno regni sui septimo, regis inimici nono, in oppido Gillingo crudeliter interemptus est. Erat ille aspectu venustus, staturâ sublimis, manu omnibus largus, pietate, modestiâ atque humilitate insignis. Quarum præcipuè virtutum illustre hoc specimen Beda commemorat. Donaverat equum optimum antistiti Aidano, in quo ille, quamvis ambulare solitus, vel amnium fluentia transire, vel, si alia quælibet necessitas insisteret, viam peragere posset. Cui quum parvo interjecto tempore pauper quidam occurreret, eleemosynam petens, desiliens ille, præcepit equum, ita ut erat stratus regaliter, pauperi dari. Erat enim multum misericors, & cultor pauperum, ac velut pater miserorum. Hoc cum regi esset relatum, dicebat episcopo, Quid voluisti, Domine Antistes, equum regium, quem te conveniebat proprium habere, pauperi dare? Nunquid non habuimus quos viliores plurimos & alias species quæ

ad

ad pauperum dona sufficerent, quamvis illum eis equum non dares, quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui statim episcopus, Quid loqueris, inquit, O rex? Num tibi charior est ille filius equæ, quàm ille filius Dei? Quibus dictis intrabant ad prandendum, & episcopus quidem residebat in suo loco. Porro rex venerat de venatu, & coepit consistens ad focum calefieri cum ministris. Et repente inter calefaciendum recordans verbi quod dixerat illi antistes, discinxit se gladio, & dedit illum ministro, festinûsque accedens ante pedes episcopi corruit, postulans ut sibi placatus esset, quia nunquam, inquit, deinceps aliquid de hac re loquar, aut judicabo quid vel quantum de pecunia nostra filiis Dei tribuas. Quod videns episcopus multum pertimuit, ac statim exurgens levavit eum, promittens se admodum illi esse placatum, dummodo ille residens ad epulas tristitiam deponeret. Dúmque rex, jubente ac postulante episcopo, lætitiâ reciperet, coepit contra episcopus tristis usque ad lacrymarum profusionem effici. Quem dum presbyter suus, linguâ patriâ, quam rex & domestici ejus non noverant, quare lacrymaretur interrogasset; Scio, inquit, quòd non multo tempore victurus est rex: nunquam enim vidi antehac humilem regem; unde animadverto, citiùs illum ex hac vita rapiendum; non enim digna est hæc gens talem habere rectorem. Nec multò post dira antistitis præfagia tristi regis funere impleta sunt. Sed & ipse antistes Aidanus duodecimo post occisionem regis, quem amabat, die, scilicet pridie calendarum Septembrium, pientissimam Deo animam reddidit. Hactenus Beda. Sublato æmulo, regni tamen
ejus

Florent.
Vigorn.

Bed. lib. 3.
cap. 24.

652.

Annal.
Saxon.
&
Æthelv.
lib. 2.
cap. 7.
Camd. in
Belgis.
Malm. lib.
I. cap. 2.

Polychr.
lib. 5.
cap. 15.

ejus haudquaquam compos effectus est Osu-
vius. *Deiri* enim principis optimi cæde ma-
gis irritati quàm perterrefacti, Adelvaldum
regis Osuvaldi filium sibi regem statuerunt.
Ipse etiam Osuvius facinoris conscientia stimu-
latus, ejusdem expiandi gratia, in loco quo
occubuit Osuvinus monasterium postea funda-
vit, procurante regina Ansfleda, regis occisi con-
sanguinea, in quo pro utriusque regis, viz. oc-
cisi atque occisoris, æterna salute quotidianæ
preces funderentur. Anno sexcentesimo quin-
quagesimo secundo rex Occidentalium Saxo-
num Cenovalchus, *Bradfordia* in agro Viltor-
nienfi juxta *Avonam* fluvium cum hostibus con-
gressus, insignem victoriam reportavit. Bel-
lum hoc Fabius Æthelvardus *Civile* appellat;
unde Guilielmus Camdenus, hoc tempore con-
tra Cudredum patruelem, nullo prorsus citato
authore, depugnatum esse scribit. At Guiliel-
mus Malmesburiensis, bella Cenovalchi per-
censens, hoc prælio *Britannos*, (alteroque post
paucos annos subsequenti, cujus mox fiet men-
tio,) *antiquæ libertatis conscientia frementes, &
ob hac crebram rebellionem meditantes, omnino
protritos* fuisse narrat, pugnaeque locum obso-
leto nomine *Witgeornesbrug* nuncupat. Quan-
quam ex Occidentalibus Saxonibus etiam ali-
quos forsan, qui antea cum Mercii inuasoribus
senferant, malè sibi conscios, à Britannorum
partibus hoc bello stetisse, unde *Civile* dici
posset, veri non sit ab simile.

653.

Bed. lib. 3.
cap. 21.

Anno sexcentesimo quinquagesimo tertio
Peda, regis Merciorum Pendæ filius, (qui,
quum esset juvenis optimus, ut Beda habet, ac
regis nomine & personâ dignissimus, prælatus est
a patre regno mediterraneorum Anglorum, id
est,

est, Leicestrensiū,) regem Osuvium adiit, Florent.
filiam ejus Alcfledam sibi conjugem dari postu- Vigorn.
lans. Quo solâ hâc conditione, ut Christianus
fieret, annuente, suadente itidem Alfredo Osu-
vii filio, pristinâ ei amicitia ac necessitudine
conjunctissimo, quippe qui sororem ejus Cini-
burgam duxerat, Sacrorum Christianorum ce-
lebrationi interesse consensit. Auditâque ve-
ritatis prædicatione, & promissione regni coe-
lestis, spèque resurrectionis ac futuræ immor-
talitatis, libenter se Christianum fieri velle con-
fessus est, etiamsi virginem non acciperet. Igi-
tur à Finano episcopo, qui Aidano successerat,
baptizatus est cum omnibus qui secum vene-
rant comitibus ac militibus, eorūque famu-
lis universis, in vico regio juxta Murum Picti-
cum sito, unde vicus ille apud Bedam *Ad Mu-*
rum nominatur, eodēque sensu nunc dierum
Anglicè *Walton* appellatur, duodecim millibus
passuum à mari orientali distans. Nuptiis ita-
que peractis rediens, quatuor secum assumpsit
presbyteros, Ceddam, Addam, Bettam, &
Diumam Scotum, qui ejus subditos institue-
rent. Qui, à provincialibus libenter auditi,
multos quotidie nobilium pariter atque infi-
morum salutari fonte abluerunt. Nec ipse
Penda rex prohibuit, quò minùs in sua, hoc
est, Merciorum, natione verbum, siqui vellent
audire, prædicaretur. Quin potius odio ha-
bebat & despiciebat eos, quos fide Christi im-
butos opera fidei non habere deprehendit, di-
cens, contemnendos & miseros esse illos, qui
Deo suo in quem crederent obedire contemne-
rent. Memorabile viri pagani apophthegma.
Post hæc eodem anno Sigebertus Orientalium
Saxonum rex ad religionem Christianam con-
versus

Malm. lib.
I. cap. 6.
Bed. lib. 3.
cap. 22.

Hunt. lib. 3.
Joan.
Brompt.

versus est. Sigeberto parvo ille successerat, fuitque pii regis Saberti ex fratre Sigebaldo, ut Florentius in Regum Genealogia & Guilielmus Malmesburiensis, sive Saxbaldo, ut Beda & idem Florentius in Chronico habent, nepos. Qui crebrò ad Osuvium regem sibi amicissimum commeari solitus, illo ridiculam idolorum vanitatem, nec non Omnipotentem atque æternam veri Dei Majestatem, & immensa vitæ futuræ gaudia, seriò ei ac multoties inculcante, factò cum suis concilio, & accedente eorum consensu, cunctisque cum exhortatione faventibus, ac Fidei annuentibus, à prædicto Finano in villa regia præfata *Ad Murum* cum iis baptizatus est. Ubi autem doctores sibi suisque provincialibus deposceret, *Ceddum* ex Anglis mediterraneis evocavit Osuvius, datòque illi socio, altero quodam presbytero, in Orientalium Saxonum regionem cum Sigeberto misit. Ceddus, post eximiam ibi navatam operam, brevi Northumbriam repetens, Finanum in Lindisfarnia adiit, quem de successu suo prospero certiore faciens, ab eodem, advocatis aliis duobus præsulibus, in episcopum ordinatus est. Quo gradu auctus remeavit, & majore jam authoritate coeptum opus explens, ecclesias per opportuna loca condidit, presbyteros & diaconos ordinavit, ministerii participes & coöperatores futuros. Ipse duobus præcipuè in locis in agro Essexiensi docendi munere fungebatur; nimirum *Tilburie* juxta Tamisim fluvium, & *Ithancestria*, quæ Romanis *Othona* dicta, nunc fanum *Sancti Petri ad Aggerem*, (extremo Dengiensis centuriæ promontorio impositum,) nuncupatur. Adeoque gaudente rege, congaudente universo populo,

pulo, vitæ coelestis institutio, post Melliti expul-
sionem diu abdicata, refluoruit. Idem Ced- Bed. lib. 3.
cap. 23.
dus natale solum aliquoties revisens, (natus e-
nim est in comitatu Eboracensi,) ab Adelvaldo
Deiræ rege exoratus est, ut possessionem terræ
aliquam ab ipso ad construendum monaste-
rium acciperet, in quo ipse rex ad deprecand-
um Numen Divinum, verbūque audien-
dum, adveniret, & defunctos sepeliret. Cujus
postulatis acquiescens præsul, *Lestinghamiæ* ab
eo donatæ cœnobium insigne fundavit. Tres
fratres habuit iste Cedrus, Cimbellum, Ceuli-
num, & Ceaddam, qui omnes præclari exstite-
runt sacerdotes.

Anno sexcentesimo quinquagesimo quarto 654.
Penda, Annæ Orientalium Anglorum regi in- Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Polychr.
lib. 5.
cap. 16.
dignatus, quod Cenovalchum regno pulsum
benignè excepisset, atque auxiliis sublevâisset,
levi certamine superatum extinxit, ubi annos
circiter undecim regnâisset. Huic frater suc-
cessit Æthelherius, qui, ut à regno suo poten-
tem atque immitem hostem averteret, per in-
ternuncios spondet, modò arma in Osuvium
convertere velit, sese cum universis copiis para-
tum esse ad ineundam cum eo belli societatem.
Penda igitur, spreto duplici affinitatis vinculo,
cum ingenti exercitu rectà in Northumbrensem
ducit. Cujus ubi acerbis dirissimisque irrup- Bed. lib. 3.
cap. 24.
tiones diu pateretur rex Osuvius, ut tantâ ho-
stium multitudine regnum exoneraret, immensa
ei munera obtulit, quovis pretio pacem licitari
ac redimere conatus. Quum verò Penda, illi-
usce gentis exterminium animo cruento moli-
ens, nullis omnino pactis aut conditionibus ac-
quiesceret; conversus ad vota Osuvius, sese ob-
strinxit, modò victor evaderet, filiam sacrâ
virgi-

655.

Polychr.
lib. 5.
cap. 16.

Malm.
lib. 1.
cap. 4.

virginitate Deo dicendam oblaturum, simulque duodecim possessiones prædiorum ad construenda monasteria donaturum. Atque ita cum exiguo admodum exercitu, qui vix tricesimam hostilis aciei ducibus exercitatissimis instructæ partem exæquaret, in certamen anno sexcentesimo quinquagesimo quinto descendit. Cum Osuvio erat Alfredus filius, nam alter filius Egfridus apud reginam *Cinivisam*, five *Cinifui-tham*, (quam Penda uxorem exstitisse docet Ranulphus Cestrensis,) obses eo tempore in Merciorum provincia tenebatur. Cum Penda erant Æthelherius & Adelvaldus, Orientalium Anglorum & Deirorum reges; quorum posterior, ubi Osuvianos fortiter dimicare animadverteret, veterum injuriarum haud immemor, in ipso pugnandi tempore sese prælio subtraxit, eventumque conflictus tuto in loco expectavit. Cujus secessio aliqualem defectionis speciem exhibens, haud parum Merciiis terroris incussisse, nec minus Osuvianis ad victoriam momenti contulisse, videatur. Fugati igitur cæsi que sunt triginta pagani legionum Merciarum duces, & qui in auxilium venerant penè omnes interfecti; in quibus ipse belli author, prædictus Æthelherius, secundo regni sui anno occubuit. Penda ipse, hac pugna interfectus, congruum meritis exitum sortitus est, poenâsque cæsorum tot illustrium principum, *Edovini*, *Osuvaldi*, *Sigeberti*, *Egrici* & *Anne*, justissimas luit, qui per triginta regni annos, ut Malmesburiensis loquitur, in cognatos grassatus, nihil adversus exterarum gentes memorandum commisit. Ex uxore *Cinifui-tha* filios quinque, *Pedam*, *Volpberum*, *Ætheldredum*, *Merovaldum*, & *Mercelmum*, (præter nothum filium nomine *Osuardum*,) filiasque duas,

duas, *Ciniburgam* & *Cinifuitam*, suscepit. Aliam quoque ejus filiam, nomine *Vilburgam*, cuidam *Fridoaldo* subregulo, Monasterii Certeſienſis fundatori, nuptam, memorant Radulphus de Diceto & vitæ *Oſithæ* ſcriptor. Æthelherio regi ſucceſſit Adelvaldus frater, cujus tempore rex Orientalium Saxonum Sigebertus *Bed. lib. 3. cap. 22.* prædictus, cognomento *Bonus*, à cognatis occiſus eſt. Qui nullam aliam tanti flagitii rationem interrogantibus reddere poterant, niſi, quòd ea propter inſenſo eſſent in ipſum animo, quia inimicis nimidum parcere, & irrogatas ab iſdem injurias obſecrantibus placidâ mente dimittere ſoleret. Fratres duo germani, comitum dignitatè pollentes, erant iſti parricidæ; quorum alter illicitas nuptias contraxerat: quem ubi nullis aut commonitionibus aut increpationibus corrigere poſſet Cedduſ episcopuſ, eccleſiæ illum communione privavit, ac porrò nè quiſ ejus aut domum intraret, aut cibos ſumeret, graviter præcepit. Rex autem, à comite rogatus, poſthabito antiſtitis interdicto, ædes vetitas ingreſſus, apparato illic epulo interfuit. Recedens, obvium habuit episcopum, factique conſcientiâ percituſ, de equo protinuſ defiliens, & ante pedes ejus corruens, veniam reatûſ ſui poſtulavit. Defilivit quoque Cedduſ, ſed iratuſ regem jacentem virgâ tetigit, eique in præfata domo moriendum eſſe prædixit, quâ ſeſe juſſuſ abſtinere contempſerat. Sigeberto, uti dictum eſt, impiè obtruncato, ſucceſſit frater Suithelmus, qui in Orientalium Anglorum provincia in vico regio ab eodem Ceddo baptizatuſ, ſucceptorem habuit Adelvaldum regem paulò antè memoratum. Vicuſ ille regiuſ *Rendelſhamia*, id eſt, *Rendili manſio*,

*Florent.
in geneal.
Malm.
lib. 1.
cap. 6.*

Bed. lib. 3.
cap. 24.

mansio, dicitur; nunc villula exigua in Suffol-
cia, nihil antiquum præter nudum nomen reti-
net. Sed ad victoriam Osuvianam revertamur.

Pugnatum est in agro Eboracensi juxta *Leodi-*
um oppidum mercatorium; unde veteres An-
glosaxones *Arum* fluvium præterlabentem (qui
tunc præ inundantia pluviarum latè alveum su-
um, immo omnes ripas suas transierat, ità ut mul-
tò plures aqua fugientes, quàm bellantes ensis per-
deret,) ab illo successu *Winroid*, id est, victo-
riosum, ipsúmque campum *Winwidfield*, nuncu-
pârunt. Hoc autem bellum rex Osuvius deci-
mo tertio regni sui anno, decimo septimo die
calendarum Decembrium, cum magna, ut ha-
bet Beda, utriusque populi utilitate confecit.
Nam & suam gentem ab hostili paganorum de-
populatione liberavit; & ipsam gentem Mer-
ciorum finitimarúmque provinciarum, defecto
capite perfido, ad fidei Christianæ gratiam con-
vertit. Primùm igitur, pro collata sibi victo-
ria, gratias Deo referens, Elfredam filiam sa-
crari, prout voverat, curavit; donatis insuper
duodecim possessionibus terrarum, quarum an-
tea meminimus, nimirum sex in Deirorum, to-
tidémque in Berniciorum, provinciis. Tra-
dita igitur est Elfreda, vixdum unius anni æ-
tatem emensa, Hildæ Abbatisæ in monasterio
Hartelpolensi in agro Dunelmensi educanda.
Quod utique monasterium *Heina* quædam con-
didisse fertur, quæ prima foeminarum in pro-
vincia Northumbrorum propositum vestémque
sanctimonialis habitûs, consecrante Aidano e-
piscopo, suscepisse perhibetur. Cui mox *Cal-*
cariam (nunc *Tadcastriam* in agro Eboracensi
dictam) abeunti, atque illic sibi mansionem in-
stituenti, præfata Hilda ab eodem Aidano con-
secrata

Idem lib. 4.
cap. 23.

secreta successit. Rex verò Osuvius, collecto *Idem*
 undique grandi exercitu, perculosos recenti cla- *lib. 3.*
 de Mercios aggressus, sub jugum eos misit; *cap. 24.*
 factisque Christianis primum tribuit episcopum
Diumam, qui *Licidfeldie* in agro Staffordienfi
 sedem habuit. Deinde *Pede* genero suo, Au-
 stralium Merciorum, quos ab Aquilonaribus
 Trenta fluvius determinat, regnum elargitur;
 quo ille haud diu lætatus est, conjugis suæ, ut
 famâ prodente refert Beda, proditione, anno
 proximo juxta Florentium, vel anno sexcente- *Florent.*
 simo quinquagesimo septimo juxta Annales, ne- *Vigorn.*
 fariè in ipso festi Paschalis tempore peremptus. *656.*
 Quem tamen non ab uxore Christiana, sed ma- *Camd. in*
 lis paganæ matris artibus sublatum fuisse, Cam- *Britan.*
 denus & Spedæus ex Roberto Suaphamensi pro- *Sped.*
 dunt. Post ejus mortem Osuvius regnum, quod *Chron.*
 sibi & victoriæ in patrem, & affinitatis jure in
 filium competere videbatur, suscepit, tribusque
 annis universam Merciam tenuit, & à Deiræ
 cæterarumque Australium provinciarum popu-
 lis pro supremo Anglorum Monarcha habitus
 est. *Pictorum quoque gentem maxima ex parte*
regno Anglorum subjecit. Nec Pictorum mo-
 dò, sed & *Scotorum gentem quæ septentrionales* *Bed. lib. 2.*
Britanniæ fines tenet, illum *maxima ex parte* *cap. 5.*
perdomuisse ac tributariam fecisse, idem Beda
 alibi scribit.

Anno sexcentesimo quinquagesimo octavo *658.*
 rex Occidentalium Saxonum Cenovalchus in *Malm.*
 agro Somersetenfi contra Britannos pugnavit, *lib. 1.*
 juxta oppidulum quod *Pennum* nuncupatur; *cap. 2.*
 quam pugnam sic Henricus exprimit. Britanni *Annal.*
 scientes eum victum fuisse à Penda strenuo, & *Saxon.*
 à regno fugatum, minùs aptum existimantes ad *Florent.*
 onus prælii sustinendum, congregatâ multitu- *Vigorn.*
 dine *Hunt.*
lib. 2.

Æthelv.
lib. 2.
cap. 7.

659.
Bed. lib. 3.
cap. 24.
Florent.
Vigorn.

dine gravi cum superbia bellum inierunt. Primâ quidem collisione Britones Anglos aliquantulum repulerunt. Cùm autem Angli magis horrerent fugam quàm mortem, & in repercutiendo persisterent; defatigati sunt Britanni, & more nivis liquefacta est vis eorum. Dederunt ergò terga percutientibus, & fugati sunt à *Penno* usque ad *Pedridan*, (nunc *Pedertoniam*, in eodem comitatu,) & facta est super progeniem *Bruti* plaga insanabilis in die illa. Ità *Huntingdoniensis*. At *Fabius Æthelvardus* alium hîc *Cenovalcho* regem adjungit nomine *Pionnam*, qui forsan ejus aut frater aut filius aut cognatus exstiterit, cujus nulla tamen præterea mentio occurrit. Anno sexcentesimo quinquagesimo nono *Imminus*, *Eba* & *Edbertus*, Merciorum duces, transacto jam integro sub *Osuvi* potestate post regis *Pendæ* cædem triennio, in *Northumbrenses* præfectos insurrexerunt; quibus demum pulsus ejectisque, *Volpherum* *Pendæ* filium, quem hætenus occultum servaverant, regem sibi constituentes, patrios simul fines ac libertatem fortiter recuperârunt. Ille à crudelitate regnum malè auspicatus, proprios filios *Volphaldum* & *Rufinum*, eximios adolescentulos, quòd à *Ceadda* *Ceddi* fratre instituti Christo se addixissent, nonâ calendarum *Augusti*, barbarâ immanitate trucidavit. Cujus nefandi parricidii mox ipsum adeò poenituit, ut, instante etiam *Ermenildâ* conjuge, abdicato cultu pagano, Christianus efficeretur. *Cellacus*, qui *Dinmæ* successerat, relicto episcopatu jam in *Scotiam* redierat; cui, accersente *Volphero*, successit *Trumherus* natione *Anglus*, sed à *Scotis* doctus atque ordinatus. Fuit ille *Osuvi* quondam *Deiræ* regis cognatus,

tus, & Gillingensis monasterii Abbas primus. Idem Volpherus prædicti sceleris expiandi causâ monasterium, quod *Peda* frater occœperat, sed præcoci morte præventus perficere haud potuit, ab Ætheldredo fratre & sororibus adjutus, in agro Northantonienfi, amplissimis proventibus ditatum, Petro Apostolo consecravit, unde locus dici Petriburgus cœpit. Adeoque *Mercii cum rege suo liberi Christo* exinde, ut Beda loquitur, *vero regi pro sempiterno in cælis regno servire* gaudebant. Anno sexagesimo supra sexcentefimum rex Occidentalium Saxonum Cenovalchus, extraneæ Agilberti Franci loquelæ pertæsus, quippe qui solam Anglosaxonum linguam noverat, regnum suum in duas dioeceses dispertiit; & subintroducto novo præfule *Vinâ* nomine, Anglo homine, sed in Gallia ordinato, sedem illi episcopalem in civitate Vintonia tribuit: unde graviter offensus Agilbertus, quod istud ipso inconsulto egisset, in Galliam rediit, factusque est ibi Parisiorum episcopus. Anno sequente idem Cenovalchus paschali tempore cum Volphero Merciorum rege conflixit, juxta oppidum quod prisca Angli *Posentisburgum* appellabant, eumque, ut Fabius Æthelvardus prodit, *captivum duxit, superato ejus exercitu in Escesduno*. Æthelvardo suffragari videtur Malmesburiensis, apud quem, Cenovalchus in Volpherum *Pendæ* filium paternam ultus injuriam, plurimâ illum parte regni mulcâsse legitur; & Mercius primis ferè annis à rege *Vestsaxonum* graviter afflictus fuisse memoratur. Cæteri autem ferè omnes rerum Anglosaxonicarum scriptores Volphero victoriam tribuunt. Unde duabus vicibus eodem loco annoque certatum esse opinor, ita ut Volpherus primo prælio succum-

660.

Bed. lib. 3.

cap. 7.

Florent.

Vigorn.

Annal.

Saxon.

661.

Æthelv.

lib. 2.

cap. 7.

Malm.

lib. 1. cap.

2. & 4.

Annal.

Saxon.

Florent.

Vigorn.

Hunt. lib. 2.

Matth.
Westm.

Bed. lib. 4.
cap. 13.

664.

bens, & forsan captus, mox, aut redemptus, aut elapsus, auctis instaurationisque viribus hostem profligaret. Actis igitur latè prædis per *Assandunum*, nunc *Astonam*, usque ad mare progressus, etiam Vectam insulam subegit, quam, idololatræ cultui eatenus deditam, misso illuc Eoppâ presbytero, ad Christianam fidem convertere est conatus. Eodem anno Cudredus Quicelmi regis filius, ac Cenbertus Cedovallæ, qui postea regnavit, pater, & Finanus episcopus Lindisfarnensis, obierunt. Hoc tempore Adelvalchum Australium Saxonum regem, decimo tertio regni sui anno, à Volphero subjugatum fuisse scribit Matthæus Florilegus. Ejusdem certè Volpheri suasu, gentilibus numinibus renunciâsse Adelvalchum, & de lavacro exeuntem ab illo in Mercia susceptum, atque, in adoptionis signum, *Meanvarorum* provinciola in agro Suthantoniensi & Vectâ insulâ, nuper Cenovalcho adeptis, (anno ejusdem Adelvalchi decimo tertio juxta Florilegum,) donatum fuisse, Beda aliique complures testantur.

Anno sexcentesimo sexagesimo quarto habitata est synodus Pharenensis in Deira, in qua de ritu festi Paschalis celebrandi, de tonsuræ ratione, aliisque rebus ecclesiasticis, acriter disceptatum est. Romani Paschales Dominicas à Luna decima quinta ad vicesimam primam; Britanni, Picti, Scoti & Hyberni, à decima quarta ad vicesimam, observabant. Romani, totâ supra aures capitis parte attonsâ, inferiorem, ad modum spinæ coronæ, qualem in passione sua Christus in capite portavit, intonsam relinquebant; Britanni, Picti, Scoti & Hyberni anteriore tantum capitis parte tondebantur, rotundâ quidem tonsurâ, sed imperfecto orbe ab aure ad aurem circum-

cumducto. Illi Petrum Apostolum instituti sui authorem præ se ferebant; hi Asiaticarum ecclesiarum exempla atque authoritatem obtinebant. Hos Augustinus, Laurentius aliique ad ecclesiæ Romanæ conformitatem perducere irritò labore desudârunt. Et cum Finano de iisdem ritibus *Romanus* quidam, natione Scotus, sed in Galliæ & Italiæ partibus educatus, haud ità pridem frustra conflixerat. Quum verò Colmanus, itidem Scotus, Finano successisset, gravior de istis rebus nata est controversia. Igitur coacta est synodus in agro Eboracensi, in loco qui *Streanshalch* appellabatur, id est, ut Beda interpretatur, Sinus Phari; nunc *Whitby*, five *Whitebay*, id est, *Sinus Albus*, nuncupatur. Romanis partibus favebant Anfleda regina & rex Alfredus Osuvii filius, qui nuper Adelvaldo patrueli in Deiræ regno successerat. Cum iis erant Agilbertus, olim Saxonum Occidentaliū, tunc autem Lutetiæ episcopus, Agatho, Vilfridus & Romanus presbyteri, ac Jacobus diaconus, qui cum Paulino veniens in regno Northumbrensi hætenus resederat. A parte adversa stabat rex ipse Osuvius, utpote inter Scotos educatus, unà cum Colmano Lindisfarnensi aliisque Scotorum clericis, nec non Ceddo Orientalium Saxonum antistite, ejusdem Concilii interprete, & Hildâ monasterii Pharenfis fundatrice pariterque Abbatisâ. Præfatur ibi rex Osuvius, oportere eos qui uni Deo servirent unam vivendi regulam observare, neque in sacris ritibus discrepare, qui unum omnes in cœlis regnum exspectarent; inquirendum potiùs quæ esset verior traditio, & hanc ab omnibus communiter sequendam esse. Quum itaque Colmanus sententiam suam explicuisset, Agilbertus,

Idem

lib. 3.

cap. 25. & 26.

Florent.

Vigorn.

Malm.

lib. 1.

cap. 3.

Bed. lib. 4.
cap. 4.

Steph. in
vita Wil-
fridi
cap. 10.

tus, qui Alfredi regis invisendi gratiâ eò accesserat, respondere iussus, quia Anglorum linguam haud satis calleret, pro se Vilfridum presbyterum monasterii Ripponensis Abbatem obtulit. Quum igitur Colmanus & Vilfridus diu inter sese irritò labore altercarentur, tandem rex Osuvius, veritus nè Petrus *ostiarius* (quippe cui *datas* esse *claves regni cælorum* uterque asseruerat) ipsum ad fores advenientem haud intromitteret, Romanorum instituta, abdicatis Asiaticis, tanquam minùs perfectis, amplectenda esse pronunciavit. Et quidem in hoc conventu modestiùs Colmanus, ferociùs se gessisse Vilfridus notatur. Colmanus, ubi spretam doctrinam suam, sectâmque esse despectam cerneret, Scotiam repetiit, cum iis quos in Lindisfarnensi insula congregaverat Scotis, & triginta ex Anglorum gente monachis, partem ossium Aidani episcopi secum assumens. Et primò Jonam insulam adiit, unde in Angliam missus fuerat, atque indè in Hyberniam navigans, commune Scotis Anglîsque eum secutis monasterium construxit, in loco qui *Inisbofinda*, id est, *Insula Vitulæ Albæ*, nuncupatur. Quibus ubi malè inter se conveniret, relictis illic Scotis, novum Anglis cœnobium, viz. *Magionense*, ædificavit. Abeunti Colmano successus est in episcopatu Lindisfarnensi Tuda, apud Scotos Austri- nos eruditus atque ordinatus; qui eodem anno, sæviente per Britanniam & Hyberniam peste, quam *Ictericiam* fuisse scriptor vitæ *Geraldi* Saxonis docet, extinctus est. Quatuor isti præsules Scotici, Aidanus, Finanus, Colmanus & Tuda, quanquam in exigua *insula delitescentes, nec pallio nec urbis nobilitate insigniti*, per regnum tamen Northumbrense Eboracensis Metropolitani

tropolitani jura, ut Stephanus Heddius & Si-
meon Dunelmensis testantur, per annos triginta
exercuerunt; quorum præclaram sanctimoni-
am ac pietatem Beda eximiis ità celebrat eulo-
giis. Quantæ, inquit, parsimoniæ cuiusque
continentiæ fuerint, etiam locus ille testabatur
quem regebant, ubi, abeuntibus eis, exceptâ
ecclesiâ, paucissimæ domus repertæ sunt, hoc
est, illæ solummodo sine quibus conversatio ci-
vilis esse nullatenus poterat. Nil pecuniarum
absque pecoribus habebant; siquid enim pecu-
niæ à divitibus accipiebant, mox pauperibus
dabant. Nam neque ad susceptionem Poten-
tium sæculi, vel pecunias colligi, vel domos
prævidere necesse fuit; qui nunquam ad eccle-
siam, nisi orationis tantum & audiendi verbum
Dei causâ, veniebant. Rex ipse, cum oppor-
tunitas exegisset, cum quinque tantum aut sex
veniebat, & expletâ in ecclesiâ oratione disce-
debat. Quod si fortè eos ibi refici contingeret,
simplici tantum & quotidiano Fratrum cibo
contenti, nil ultra quærebant. Tota enim
tunc fuit sollicitudo Doctoribus illis, Deo ser-
viendi, non seculo; tota cura cordis excolendi,
non ventris. Unde & in magna erat venera-
tione tempore illo religionis habitus; ità ut
ubique clericus aliquis aut monachus adve-
niret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei fa-
mulus exciperetur. Sique in itinere pergens
inveniretur, accurrebant, & flexâ cervice, vel
manu signari, vel ore illius se benedici gaude-
bant. Verbis quoque horum exhortatoriis di-
ligenter auditum præbebant. Sed & diebus
dominiciis ad ecclesiam sive ad monasteria cer-
tatim, non reficiendi corporis, sed erudiendi
sermonis Dei gratiâ, confluebant. Porro, si-

Sim. Dun.
in epist. de
archiep.
Eboracens.

Bed. lib. 3.
cap. 26.

Bed. lib. 3.
cap. 23.
Florent.
Vigorn.

quis sacerdotum in vicum fortè deveniret, mox congregati in unum vicani, verbum vitæ ab illo expetere curabant. Nam neque alia ipsis sacerdotibus aut clericis vicos adeundi, quàm prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & ut breviter dicam, animas curandi, causa fuit; qui in tantum erant ab omni avaritiæ peste castigati, ut nè territoria ac possessiones ad construenda monasteria, nisi à Potestatibus seculi coacti, acciperent. Haftenus Beda. Habuit autem Tuda, juxta Scotorum morem, ecclesiasticæ tonsuræ coronam; sed cum Romanis Pascha observavit. Ceddus, Orientalium Saxonum episcopus, relictis Scotorum vestigiis, ad propriam sedem rediit, ac paulò post ea monasterium suum Lestinghamiense revisens, prædictâ peste sublatu interiiit. Eodem quoque anno obierunt Ercombertus Cantianorum & Adelvaldus Orientalium Anglorum reges, ac *Deus dedit* Archiepiscopus Cantuariensis, Honorii successor. Uxorem habuit Ercombertus Saxburgam, *Annæ*, Orientalium Anglorum regis, filiam, ex qua duos filios, Egbertum & Lotharium, totidémque filias, Ermenildam, atque Ercongotham sanctimonialem, genuit. Patri, quum annos viginti quatuor regnâisset defuncto, successit Egbertus. Novem annos regnavit Adelvaldus, & Aldulphum, Æthelherii fratris ex Herefuitha, Hildæ Abbatisæ sorore, filium, habuit successorem. Hoc tempore in Orientalium Saxonum provincia regnabant, post Suithelmum, Sebba Sevardi filius, ejusque ex fratre Sigeberto parvo nepos Sigerus sive Sigarus, regi Merciorum Volphero subjecti. E quibus Sigerus regionem præfatâ luc graviter afflictam conspicatus, relictis

Bed. lib. 3.
cap. 30.

relictis Christianæ fidei sacramentis, cum sua parte populi in apostasiam dilapsus, fana pri- dem deserta restaurare, & simulacra adorare coepit; eorum ope populum peste liberatum iri sperans. Quod ubi Volpherus comperit, Jarumanum (aliis Germanum dictum) Merciorum episcopum, Trumheri successorem, illò misit, qui prædicatione assiduâ piisque alloquiis regem populúmque ab errore sacrilego revocavit. Sebba autem, regni consors, à religione Christiana cum suis haudquaquam deseciverat. Post *Tudæ* mortem rex Deirorum Al-
Idem cap. 28.
 fredus Vilfridum presbyterum ab Agilberto aliisque undecim Francorum episcopis consecrari fecit, qui Eboracensi ecclesiæ præficere-
 tur. At illo diutiusculè in transmarinis par-
 tibus demorante, rex Osuvius, suadentibus Quartadecimanis, *Ceaddam*, qui post fratrem *Ceddum* abbatiae Lestinghamiensi præfuit, Cantuariam misit. Sed mortuo ante ejus ad-
 ventum, uti dictum est, Archiepiscopo, ad Oc-
 cidentalium Saxonum provinciam divertere
 necessum habuit *Ceadda*, ubi à Vina antistite
 Vintoniensi, duobusque aliis de Britonum gen-
 te præsulibus, ordinatus, episcopatum Ebo-
 racensem tribus annis sedulò administravit.
 Hunc nostri linguâ vernaculâ *Chad*, fratrem-
 que ejus *Ceddum* *Cbed* appellitant. Vilfri-
 dum redeuntem, ac ventis diversis in Suffexi-
 am actum, incolæ adhuc pagani acri conflictu
Malm. de Pontif. lib. 3.
 excepere; sed sociis strenuè dimicantibus re-
 pulsi sunt hostes, solvensque indè episcopus ad
 littus Cantianum appulit. Ab Egberto rege
 benignè exceptus est, & quia tunc temporis
 vacaret sedes Cantuariensis, presbyteros & dia-
 conos ubi opus erat per illam regionem ordi-
 navit.

navit. Domum reversus, *Ceaddam* Eboracensibus præfidentem reperit; ideoque ad abbatiam suam Ripponensem secedens, officio illic sacerdotali jugiter functus est, invitante crebro & rogante Volphero Mercio, ut aliquam terræ portionem ab ipso acciperet, in qua vel monasterium, vel etiam episcopatum fundaret.

666. Anno sexcentesimo sexagesimo sexto *Vina*,
 Bed. lib. 3. episcopatu à Cenovalcho rege pulsus, Volphe-
 cap. 7. rum adiit, emptaque ab eo sede Londinensi,
 Florent. ejusdem præsul ad mortem usque permansit;
 Vigorn. quod primum *Simonie* stigma Angliæ inustum

667. esse memoratur. Anno sequenti reges Osuvius
 Bed. lib. 4. & Egbertus, habito inter se consilio quid de
 cap. 1. statu ecclesiæ Anglorum esset agendum, com-
 muni consensu Vighardum, genere Anglum,
 in ecclesiasticis disciplinis doctissimum, Ro-
 mam miserunt, in Deusdedit Archiepiscopi lo-
 cum à Vitaliano Papa consecrandum. Qui
 quum Pontifici missa à regibus donaria splen-
 dida tradidisset, itinerisque sui causam exhi-
 buisset, priusquam voti compos fieri posset, &
 ipse, & omnes ferè qui cum eo advenerant so-
 cii, peste superveniente prærepti sunt. Vita-
 lianus, nè incassum cederet regum legatio,
 idoneum undique virum circumspicit quem in
 Britanniam mitteret. Primò igitur Afrum
 quendam, nomine Adrianum, virum erudi-
 tissimum, Niridani juxta Neapolim coenobii
 abbatem, accersivit: qui sese tanto gradui im-
 parem professus, alium de vicino virginum
 monasterio, Andream nomine, obtulit. Ille
 ab omnibus eo honore dignus judicatus, cor-
 poris tamen valetudine prohibitus est; rursus-
 que Adrianus interpellatur. Erat Romæ hoc
 tempore

tempore monachus Adriano familiaris, nomine Theodorus, Tharsi in Cilicia natus, vir seculari & divinâ literaturâ egregiè instructus, linguarum Græcæ & Latinæ scientissimus, annos ætatis sexaginta sex emensus. Hunc Adrianus Pontifici offerens, ut Archiepiscopus ordinaretur anno sexcentesimo sexagesimo octavo impetravit, eâ conditione interpositâ, ut ipse proficiscenti comitem se adjungeret, non modò doctrinæ coöperator, sed etiam inspector futurus, nè quos fortè homo Græcus Asiaticorum ritus, à Romanis discrepantes, introduceret. Igitur *Biscopio Benedicto* nobili Anglo tunc Romæ commoranti perducendos in Britanniam Pontifex commendavit. Theodorum, ab Agilberto aliisque præsulibus Gallicis humanissimè aliquandiu tractatum, missus ab Egberto rege Redfridus præfectus secum in Cantium anno consecrationis secundo transportavit. Primus ille Archiepiscopus fuit cui omnis Anglorum ecclesia manus dare consentiret. Qui utique *primus*, ut Guilielmus loquitur, *vigorem pontificalem* tam latè exercuit, citràque & ultra Humbrum episcopos, *hos pro placito posuit, hos abegit*. Mox peragratâ Angliâ, locis opportunis episcopos constituit; & *Ceaddam*, cujus priorem ordinationem minimè comprobavit, modestâ ejus humilique submissione delectatus, denuo consecravit, & monasterio Lestinghamiensi, quò post triennem episcopatum se receperat, educatum, petente Volphero, ac concedente Osuvio, ecclesiæ Licedfeldensi antistitem, mortuo jam Jarumano, præfecit. Quo tempore Vilsfridus Eboracensis ecclesiæ tenuit episcopatum, nec non & omnium Northumbrorum, sed & Picto-

668.

669.

Idem

cap. 2.

Malm.

de Pontif.

lib. 1.

Picto-

670.
Bed. lib. 4.
cap. 5.

Malm.
lib. 1.
cap. 3.

Bed. lib. 2.
cap. 5.

Florent.
Vigorn.
in geneal.

Pictorum, quousque rex Osuvius imperium protendere poterat. Hoc etiam tempore Boselus senior, ac Botulphus abbas, & Breuna virgo Cambrobritannica, (Anglosaxonibus *Vinifreda* nuncupata,) claruerunt. Anno septuagesimo supra sexcentesium rex Osuvius, anno regni vicesimo octavo, atque ætatis quinquagesimo octavo, ac decimâ quintâ calendarum Martiarum, defunctus est; qui, si ex ægritudine convaluisset, Romam adire, ibique quod vitæ residuum foret transigere decreverat. Regnum ille non sine gravibus ærumnis administraverat, à Penda & Volphero Merciarum, Adelvaldo proprioque filio Alfredo Deiræ, regibus impugnatus: quibus tamen omnibus superior demum evasit. Et primus quidem amplissimisque, inquit Malmesburiensis, laudum ejus cumulus exstitit, quod fratrem Osuvaldum & avunculum Edovinum nobiliter ultus, Pendam regem Merciorum, illud vicinorum excidium, illud perduellionum seminarium, extinctio dedit, ex quo tempore tam Mercius quàm omnibus penè Anglis vel ipse præsedet, vel præsedentibus imperavit. Et à Beda inter reges potentissimos annumeratur. Uxorem habuit Ansledam, regis Edovini filiam, ex Cantio adductam: ex qua duos filios genuit, Egfridum & Alphuinum; ac tres filias, Alcsledam Pedæ, Ostridam Ætheldredo, Merciorum regibus, nuptas, atque Elfsledam, Abbatissam Pharensam. Filium quoque nothum habuit nomine Alfredum, cujus crebra prius se ingessit mentio. Hic est ille *Alfredus filius regis Anglorum*, quem *Moduennæ* sive *Monennæ* Biographi, acerbo quo laborabat morbo ab ea liberatum fuisse, tradunt. Sepultus est Osuvius,
ut

ut & conjux ejus Anfleda, in ecclesia Pharenfi.
Cum Ofuvio vixerunt Clodovæus & Clothari-
us, Francorum, Cindasuindus & Recesuindus,
Visigothorum, Rodoaldus, Aribertus, Gondi-
bertus & Grimoaldus, Longobardorum, in
Gallia, Hispania & Italia, reges.

XI. E G

XI. EGFRIÐUS.

670.

OSVIO morienti filius successit Egfridus, cujus etiam imperio sese Deiri, reprobato Alfredo notho, submiserunt.

Malm. lib.
3. de Pont.

Nec suo ille, ut habet Malmesburiensis, officio deerat, regnum dilatando in Piotos, tuendo in Mercios. Picti enim, defuncto rege Osuvio, parvi facientes teneram regis adolescentiam, prouunt ultro & conspirant in Northumbrenses: quibus, cum subregulo Bernego, regius juvenis occurrens, ita paucis suis militibus innumerabilem Pictorum delevit exercitum, ut campi cadaveribus constrati planitiem amitterent, flumina cursu intercepto subsisterent.

Bed. lib. 3.
cap. 7.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.

Ita Guilielmus. Eodem anno rex Occidentalium Saxonum Cenovalchus, gravissimis regni sui damnis se ideo ab hostibus sæpissimè afflicto fuisse animo reputans, quòd tam diu Pontifice destituta esset provincia, Agilbertum Parisiensem per nuncios humillimè deprecatur, ut ad Sedem pristinam redire dignaretur. At ille, ut Bedæ verbis utar, se excusans, & eò venire non posse contestans, quia episcopatu propriæ civitatis ac parochiæ teneretur astrictus; nè tamen obnixè petenti nil ferret auxilii, misit pro se presbyterum nomine Eleutherium, nepotem suum, dicens quòd ipse eum episcopatu dignum esse judicaret. Quem, honorificè à rege populòque susceptum, rogatus Theodorus Archiepiscopus antistitem iis ordinavit. Qui consecratus, episcopatum Gevißorum ex synodica solus sanctione sedulo moderamine re-unitum gessit. Anno proximè sequenti Adrianus Abbas,

671.

bas, ex Ebroïni custodia dimissus, ad Theodorum Archiepiscopum pervenit, qui ipsum Augustiniano in Cantuaria monasterio præfecit. Retinuerat verò illum Ebroinus, quòd ab Imperatore missum opinaretur, ad transigendum cum Britanniae regibus adversus Francos, apud quos ipse Major domus regiae exstitit. Anno sexcentesimo septuagesimo secundo Cenovalchus, anno regni sui tricesimo primo, (annumerato illo uno anno quem cum patre consors potestatis exegerat,) *moriens, regni arbitrium uxori Saxburgæ delegandum putavit. Nec deerat Mulieri spiritus ad obeunda regni munia,* inquit Malmesburiensis : *ipsa novos exercitus moliri, veteres tenere in officio ; ipsa subiectos clementer moderari. hostibus minaciter infremere, prorsus omnia facere, ut nihil præter sexum discerneres : veruntamen plus quàm animos fæmineos anhelantem vita destituit vix annuâ potestate perfunctam.* Florilegus, post primum regiminis annum, indignantibus regni magnatibus, *sub sexu fæmineo militare nolentibus, regno depulsam* prodit. Illâ igitur anno sexcentesimo septuagesimo tertio, vel juxta Florilegum expulsâ, vel juxta Malmesburiensem (cujus prior est autoritas) mortuâ, subreguli illud regnum inter se diviserunt ; quorum præcipuus *Censufius, secundum dicta regis Alfredi,* duobus annis regnavit. Eodem anno Egbertus Cantianorum rex, quum annos novem regnâisset, defunctus est ; quo locum donante, Bassa, olim dux, tunc presbyter, Regulbienne monasterium fundavit. Cujus Egberti collatis cum Osuvio consiliis debetur gratia, quòd Theodorus atque Adrianus in Britanniam venerint, quorum operâ effectum est, ut Græcæ Latinæque linguarum,

Bed. lib. 4.
cap. 1.

672.

Malm. lib.
1. cap. 2.

673.

Florent.
in Geneal.

*Bed. lib. 4.
cap. 2.*

*Malm. lib.
1. cap. 1.*

rum, metricæ artis, astronomicæ, arithmeticæ, cæteræque philosophiæ studia, eatenus intra Cantii limites coarctata, per omnia Anglorum regna efflorescerent. Neque unquam prorsus, inquit Beda, ex quo Britanniam petierunt, Anglis feliciora fuere tempora; dum & fortissimos Christianosque habentes reges, cunctis barbaris nationibus essent terrori, & omnium vota ad nuper audita coelestis regni gaudia penderent. Et quicunque lectionibus sacris erudiri cuperent, haberent in promptu magistros qui docerent. Et quidem Guilielmus Malmesburiensis adventum Theodori Archiepiscopi & Adriani Abbatis temporum illius imputat gloriæ, doctorum virorum, & qui omnem literaturam imis medullis combiberant: quod nisi esset usquequaque detritum, libenter, inquit, pergerem referre, quantum lucis tunc per eos orbi Britannico infulserit; quomodo hinc Græci, hinc Latini, palæstras literarum certantibus studiis in unum contulerint, & insulam, tyrannorum quondam nutriculam, familiare philosophiæ domicilium effecerint. Sed hoc, & quicquid boni potest diebus Egberti adscribi, attenuat facinus, quo Ætheldredum & Æthelbertum, filios patrui Ermenfredi, Thunnero sycophantâ aulico instigante, aut interemit, aut ab eodem interim æquanimiter passus fuit. Cujus sceleris diluendi causâ, territorium quoddam in Thanato insula Domnenæ eorum sorori tradidit, ubi illa monasterium fundavit, & facta est prima ejus Abbatissa. Filios duos reliquit Egbertus, Edricum & Vidredum; ac fratrem Lotharium habuit successorem. Hoc anno Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis Hertfordiæ concilium celebravit, præsentibus
Vilfrido

Vilfrido Northumbrenfium, Bisâ Orientalium Anglorum, Eleutherio Occidentalium Saxonum, Vinfrido Merciorum & Puttâ Roffenfium episcopis. Ubi ea quæ à Patribus transmarinis canonicè sunt antiquitus decreta, custodienda hîc ab Anglis decernuntur. Natum fuisse hoc tempore *Bedam Venerabilem*, ipse in Ecclesiasticæ historiæ fine, ætatis suæ annos dinumerans, ostendit.

Anno sexcentesimo septuagesimo quarto, vivente etiamnum Cenfusio, ejusdem filius Escuinus, & Cenovalchi frater Centuinus, in Occidentalium Saxonum provincia regnare cœperunt. Porro alium Cenovalcho præter Centuinum Guilielmus Malmesburiensis fratrem tribuit, nomine Agelvinum, inter Sanctos relatum. Pater autem Escuini Cenfusius Cenferti, Cenfertus Cuthigifili, Cuthigifilus Ceolulphi, Ceolulphus Chenrici regis filius existit. Circa hæc tempora, superstite adhuc Bisâ Anglorum Orientalium præfule quarto, sed gravissimâ infirmitate ab administrando episcopatu prohibito, duo sunt pro illo, Eccâ & Beduinus, electi & consecrati episcopi, illo *Dunovici* in Suffolcia, hoc *Helmhamiæ* in Norfolcia sedem habente. Ab his Ositha, Fridoaldi ducis ex *Vilburga* Volpheri regis sorore filia, velum accepit. Hanc Moduenna seu Monenna instituerat, atque Edithæ virginis curæ commendaverat, quæ deinde Sigero Orientalium Saxonum regi desponsata, sed non nupta, in villa *Cbicensi* in Essexia, sibi à Sponso regio tradita, sacrarum virginum coetui præfuit. Offensus à Vinfrido Merciorum antistite, per meritum cujusdam inobedientiæ, Theodorus Archiepiscopus eum de episcopatu deposuit, &

674.

Malm. de Pontif. lib. 2.

Annal. Saxon. Florent. Vigorn.

675.
Florent.
Vigorn.

Hunt. lib. 2.

Malm. lib.
3. de Pont.

Florent.
Vigorn.

Malm. lib.
I. cap. 4.

in ejus loco Saxulphum ordinavit ; quod anno sexcentesimo septuagesimo quinto factum esse notat Florentius. Quo etiam tempore idem Ercenovaldum Londini episcopum constituit. Hoc anno, juxta Bedfordiam, Escuinus cum Volphero confligit : quod praelium ita describit Huntingdoniensis. Escuini, inquit, *regis anno secundo fuit pugna gravissima inter eum & Volpherum regem Mercensem. Rex vero Mercensis, patriâ & avitâ virtute usus, aliquantulum præstantior pugna fuit. Uterque tamen exercitus terribiliter contritus est, & multa millia utrinque ad inferos demersa sunt.* Post hanc pugnam Volpherus in Northumbrenses efferatus, ut Malmesburiensis loquitur, *ductavit exercitum, quippe qui meminisset patrem suum ab eis interemptum. Itaque veniebat animo regi fidenti, ut aut sarciret dispendium, aut acquireret regnum. Enimvero prosequeretur eum fortuna non bona, nec penè prosperior quàm paterna ; nisi quòd terga turpiter nudatus, inglorius effugit, nec multis post diebus superstes, partem provinciarum Northumbrorum regi Egfrido cesserit.* Volpherus igitur in fata concedens, duos liberos ex Ercomberti Cantiani filia Ermenilda susceptos reliquit, viz. Cenredum, & Vereburgam sanctimonialem. Excessit anno regni decimo septimo, qui regum Merciorum primus in tota gente sua Dæmoniorum culturam destruxit, & penitus eradicavit, Christi que nomen ubique locorum regni sui prædicare jussit, & multis in locis ecclesias ædificavit. Sed hæc & quæcunque ejus bona inficit & deprimit gravis Simonia nota, quòd primus regum Anglorum sacrum episcopatum Londini cuidam Vinæ ambitioso vendidit. Successit ei frater Æthel-

Ætheldredus, cujus permisso alter frater Merovaldus in *Hecana*, sive agro Herefordiensi, regnavit, Merefini & Mildredæ, Milburgæ & Milgithæ pater. Post Merovaldi mortem, regnavit ibi alter frater Mercelmus. Hoc anno obiit Censufius; annoque sequenti (seu morte naturali, seu vi alienâ, incertum) ejus filius rex Escuinus. Rex Merciorum Ætheldredus, insolenti quodam Lotharii responso incensus, cum ingenti exercitu Cantium, absque ullo ecclesiarum aut monasteriorum respectu, sævissimâ populatione vastavit, civitatem quoque Rosensem communi clade absumpsit; Lothario rege, bellatore non ignavo, se tam potenti hosti imparem confesso, & obviâ procedere verito.

676.

Anno sexcentesimo septuagesimo octavo, ortâ inter regem Egfridum & Vilfridum episcopum dissensione, pulsus est sede suâ antistes, & duo in ejus locum substituti episcopi, viz. *Bosa*, qui Deirorum, & *Eta*, qui Berniciorum provinciam gubernaret; ille in civitate Eboraci, hic in Hagustaldensi & Lindisfarnensi ecclesiis, cathedram habens episcopalem; ambo de monachorum collegio in episcopatûs gradum asciti. Cum quibus & *Ethedus* in provincia Lincolnensi, quam nuperrimè (scilicet intra novissimum triennium) rex Egfridus, superato in bello & fugato Volphero, obtinuerat, ordinatur episcopus. Vilfrido invidiam conflaverant inimici quidam, quòd abbatias complures haberet; quòd aureis & argenteis vasis sibi ministrari faceret; quòd clientum turba, nitore vestium superbiens, illius latus obambulare. Quæ ubi fama ad Theodorum perlata est, is non moratus, inconsulto Vilfrido, tres

678.
Bed. lib. 4.
cap. 12.

Malm. lib.
3. de Pont.
Florent.
Vigorn.

præfules memoratos in ejus dioecesi consecra-
vit; satius esse dicens, ut tres alerentur episco-
vi unde unus tumebat, sufficere tantos sumptus
tantæque dioecesis circuitum tribus quatuorve
episcopis. Romam igitur contendere decrevit
Vilfridus, ut Papam de hisce rebus certiore
faceret: sed structas sibi in Gallia insidias præ-
sentiens, Frisiam navigio petiit, ibique, à rege
& populo honorificè exceptus, instantem hye-
mem exegit. Continuo ad ejus prædicationem
Adelgisus rex, gentilem tumorem inflexus,
faciliorem in cæteros prædicationis viam ape-
ruit. Hunc quum ad Vilfridum tollendum
vel pellendum allicere conatus esset Ebroïnus,
dux Francorum, aurum immensum pollicitus,
irritus fuit. Chartam enim, audiente Vilfrido
& epulante, in triclinio lectam Adelgisus in
ignem projecit, dicens, Sic ardeat qui pactum
cum amico initum pro auri cupiditate dissol-
vit. Haud ita multis post Vilfridi abscessum
diebus, Ætheldredus rex Merciorum, arma in
Northumbrenses induens, fraternas injurias
ultum ire cupiebat. Occurrit ei animosus Eg-
fridus, solito terrore acturum existimans. Con-
serto itaque gravi prælio juxta fluvium Tren-
tam anno sexcentesimo sexagesimo nono, fusæ
fugatæque sunt Egfridi copię, occisusque est
ejus frater Alphuinus, annos circiter octode-
cim natus. Victor Mercius provinciam Lin-
colnensem recuperat, & Ethedum antistitem
ejicit. (Vinfridum quoque, quondam episco-
pum, tunc verò abbatem, regno suo excedere
jubet, quòd Egfrido favisse argueretur. Is
Gallico littori fortè appulsus, in Theodericum
regem & Ebroïnum incidit, quibus ex Bri-
tannia mandatum erat, ut Vilfridum episco-
pum

679.
Bed. lib. 4.
cap. 21.
Malm. lib.
3. de Pont.

pum cāperent & spoliarent. Quem illi, errore nominis acti, sociis occisis & rebus ablatis, abire siverunt. Luit ergò ille ambiguitatem, aut potiùs similitudinem vocabuli, alienùmque periculum suo redimens, vel nudus profugit à latronibus.) Quum autem materies belli acrioris inter reges populósque feroces videretur, Theodorus Archiepiscopus coeptum tanti periculi funditus extinxit incendium, eâ lege, ut Ætheldredus, retentâ sibi quam occupaverat regione, certam aliquam pro interfecto Alphuino pecuniæ mulctam regi ultori numeraret. Cujus fœdera pacis multo exinde tempore inter eosdem reges eorùmque regna durârunt. Interea Vilfridus, Fritiâ discedens, *ad Dagobertum regem transrhenanorum* sive Austrasiorum Francorum venit. Ille non immemor, quòd ipsum quondam factione magnatum pulsum, & de Hybernia ad se venientem, hospitio receperit, & equis sociisque adjutum patriæ remisert, benignè habuit, multisque frustra precibus fatigavit, ut Strasburgensem in suo regno episcopatum suscipere dignaretur. Hic Dagobertus haud alius est quàm Sigeberti Austrasii filius, quem à Grimoaldo Domûs Regiæ Majore, regnum ad filium suum Childebertum transferre moliente, attonsum, atque in Scotiam, id est, Hyberniam, relegatum, Scriptores Francici memorant, de ejus restitutione nihil prodentes. Quanquam post Childerici patruelis obitum rediisse eum, atque illic regnâsse, ex Guilielmi Malmesburiensis de Vilfrido verbis modò citatis, quæ ille ex Stephano Heddio, Dagoberti & Vilfridi synchrone, desumpsit, luculentissimè constat. Fuitque ille ultimus Austrasiæ rex. Enimvero Vilfridus Romam perveniens,

St. ph. de
Vit. Wilfr.

Malm. lib.
3. de Pont.

attonitam sui exspectatione urbem offendit. Nam Theodorus monachum quendam nomine Cenovaldum, accusationes scriptas deferentem, præmiserat. Quapropter ab Agathone Papa coactum est episcoporum abbatumque complurium in Constantiniana Basilica Concilium, qui de Vilfridi causa ecclesiarumque Anglicanarum statu cognoscerent. Illi eum immerito sede suâ depulsum, ac proinde confestim restaurandum esse, decernunt. Mox inter episcopos, contra Eutychianos & Monotheletas concilium agitantes, residere iussus, fidei rationem pro se ac comprovincialibus reddidit; quam Papa cæterique omnes catholicam atque orthodoxam esse pronuntiârunt. Hinc gloriabundus in patriam remeavit, aditumque, ægrelicet, ad regem impetrato, Scita Pontificis sigillata prætendit. Quæ ubi ille coram aliis episcopis relegi fecisset, tantum à reverentia Romanæ Sedis abfuit, ut, *decreta illa cõempta pretio* causatus, *quia Romani munerantibus se lenocinentur*, suis omnibus spoliatum, comitibusque in diversa deductis, carceri rex manciparet; donec amitæ propriæ Ebbæ Abbatisæ suasu emollitus, redditis quæ abstulerat, liberum ex ipsius ditione abire sineret. Ergo pulsus natali solo Vilfridus, Occidentalium Saxonum provinciam petiit; exceptusque ibi à quodam Bertualdo, viro nobili, paucis omnino diebus latebram fovit. Siquidem rex Merciorum Ætheldredus, *cui vir ille parebat*, (erat enim filius fratris ejus, forsan Pedæ regis aut Osuardi,) acriter per nuncios ei præcepit, ut nè uno quidem die ipsum retineret. Hæc in assentationem Egfridi præstitit, cui & fœdere & affinitate junctus fuit. Bertualdum illum
ipsum

ipsum esse qui primus ex Anglorum gente Abbas Glastoniensis fuit, existimo, quòd idem *Idem in* quoque Malmesburiensis, alibi, etiam eum *Antiqu.* fratris Ætheldredi regis Merciorum filium vocat; *Glaston.* qui nullâ aliâ ratione Ætheldredo paruisse hîc dici possit, quàm mero cultûs atque observantiæ respectu, qualem nepotes patruis exhibere solent; nisi duntaxat quòd tunc temporis in ejus regno commoraretur, cùm ejus Abbatia in Visifaxonum regione posita esset. Nihil enim Mercio in *Gevissos* juris competebat, quorum reges hoc ipso tempore Glastoniam tenuisse probant Cenovalchi & Centuini Donationes eidem Bertualdo concessæ. Ubi autem loci Vilfridum ille exceperit, incompertum est. Inde autem, monasteriolo jam ibi ædificato Vilfridus relictis monachis suis, profugus ad Australes Saxones divertit. Rex Adelvalchus, auditis peregrinationis causis, prompto ad auxiliandum antistiti animo concurrit, spondetque, sese eum inimicis nec prece velle prodere, nec pretio distrahere. Quâ tutelâ fretus præsul, *Bed. lib. 4.* ad peragendum inter populum adhuc paganum *cap. 13.* ministerii opus se accingit: tantùmque profecit, ut concedente, immo multùm gaudente rege, primos provinciæ duces ac milites sacro fonte ablueret. Rex ipse pridem, uti dictum est, in Merciorum provincia baptizatus Volpferum regem habuerat Susceptorem; uxoremque Æbbam duxerat Anfridi filiam, in sua insula, id est, Vectiorum provincia, ab Eoppa baptizatam. Anfridus enim fraterque Anherus, prædicante illo, fidem Christianam cum suo populo susceperant. Tota autem præterea Vecta insula idolis adhuc litavit. Ante Vilfridi adventum, Dicullus quidam Scotus, aliique fra-

tres quinque vel sex, monasteriolum permordicum, in loco qui *Bosehamia* vocatur, sylvis & mari circumdatum, habitaverant, humili & paupere vitâ Deo famulantes. Sed provincialium nemo eorum vel vitam æmulari, vel prædicationem audire, curabat. Per integrum triennium nulla illis in locis pluvia ceciderat, unde fames acerbissima plebem invadens impiâ nece prostravit, itâ ut sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inediâ macerati procederent ad præcipitium aliquod sive ripam maris, & junctis miserè manibus pariter omnes, aut ruinâ perituri, aut fluctibus absorbendi, deciderent. Verùm ipsâ die quâ baptisma fidei gens illa suscepit, pluvia descendit serena & copiosa, reffloruit terra, rediitque viridantibus arvis annus lætus & frugifer. Porro, Vilfridus fame diuturnâ afflictos piscando victum quærere docuit. Adeoque illi, abjectâ priscâ superstitione & exsufflatâ idololatriâ, Deum verum bonorum omnium largitorem coluerunt atque adorârunt. Nam cæteram plebem Eoppa, Padda, Brucelinus & Odda, presbyteri, vel tunc, vel tempore sequente baptizabant.

680. Anno octogesimo supra sexcentessimum co-
 Bed. lib. 4. acta est à Theodoro Archiepiscopo synodus Hat-
 cap. 17. feldiæ in agro Hertfodiensi, præsentibus Eg-
 frido Northumbrensi, Ætheldredo Mercio-
 rum, Aldulpho Orientalium Anglorum & Lo-
 thario Cantianorum regibus, quibus Centui-
 num Visisaxonem addit Huntingdoniensis, præ-
 sidente ipso Theodoro, qui etiam concilii Acta
 descripsit. Hic Anglicana Ecclesia fidem suam
 exponit, quæ vera & catholica esse deprehen-
 ditur; ac se Generalia quinque illa quæ tunc
 exstabant Concilia, nec non orthodoxas alias
 Patrum

Hunt.
 lib. 4.

Patrum sanctorum Constitutiones, & Lateranam nuperam sub Papa Martino primo contra Eutychianos & Monotheletas synodum, libenter suscipere ac tueri profitetur. Adfuit huic Concilio Joannes Romanæ Sancti Petri ecclesiæ Archicantor, & Sancti Martini in vicinia Abbas, ab Agathone Papa transmissus, ut Anglorum fidem canonumque observationem exploraret, & exortas inter Theodorum cæterosque suos cœpiscopos (siquâ poterat) dissensiones sepeliret, Anglosque cursum canendi annum edoceret. Ætheldredus Merciorum rex, sua-
Florent. Vigorn.:
dente Offero Vicciorum, id est, Vigorniensium, subregulo, Theodorum accersitum exoravit, ut regno suo, quod unico hætenus episcopo contentum fuerat, in parochias diviso, locis opportunis antistites constitueret. Itaque ille diocesim cui tunc Saxulphus pontificali regimine præfuit in quinque parochias dispertiit; ex quibus idem Saxulphus ecclesiam Ligidfeldensem, ubi decessores sui sederant, retinuit. Ad Vigornensem eligitur *Tadfridus*, quo ante ordinationem defuncto, *Boselus* junior pro eo consecratur. Leicestrensi *Cuthovinus*, Herefordensi *Putta* præficiuntur. *Sidnacestrensis*, cui pagus Lincolnensis subjicitur, *Adelvino* confertur. Illud nunc planè intercidit oppidum, ex cujus ruinis vicinum accrevisse *Gainsburgum* credibile est. Dorcestriæ quoque in pago Oxoniensi eodem tempore *Ethlamus* quidam præponitur. Hæc in præsentem annum, in Chronico, Florentius conjicit; quæ tamen in suo episcoporum catalogo, ad Chronici calcem adjecto, ad annum præcedentem refert. Hoc autem anno Hilda illustris Abbatisa, annos Bed. lib. 4.
ætatis sexaginta sex emensa, defungitur. Anno cap. 24.
proximè

681.

Annal.
Saxon.
Hunt. lib. 2.

Florent.
&
Matth.
Vestm.
682.

Galfr. lib.
9. cap. 6.

proximè sequenti Theodorus è Mercia in Northumbrensi provinciam transiit, ibique, triennio post pulsum sede Vilfridum, ecclesiæ Hagustaldensi proprium antistitem dedit, nomine Tumbertum, relicto Etâ in Lindisfarrensi; atque Ethedum, ex pago Lincolnensi reversum, quia rex Ætheldredus, ut antea monuimus, provinciam recepisset, ecclesiæ Rippontensis primum, eundemque ultimum, episcopum constituit; & Trumovinum ad provinciam *Pictorum, quæ tunc temporis Anglorum erat imperio subiecta*, antistitem ordinavit. Eodem anno Centuinus Occidentalium Saxonum rex, juxta Annales & Huntingdoniensem, viz. septimo regni sui anno, Cambrobritannos bello aggressus est, *eosque malè resistentes victoriosus & vehemens cæde & incendiis usque ad mare fugavit.* Factum hoc anno sequenti Florentius & Matthæus Florilegus malunt. Quo quidem anno rex Britonum Cadovalladrus, abdicato regno, in Armoricam ad cognatum regem Alanum, Salomonis nepotem, concessisse videatur, si illos quadraginta octo annos ei assignemus, quos ejus patri Cadovalloni Galfridus perperam, contra luculentam historiæ fidem ac veritatem, tribuit. Hâc enim ratione *annos duodecim* ille *viriliter & pacificè*, ut ejusdem Galfridi verbis utar, regnaverit; quibus elapsis, deinde gravi ac diuturnâ ægritudine laborare coepit, eâque occasione exortum est inter Britones civile dissidium. Hinc illi à Cenovalcho Gevissorum rege geminatâ clade affecti sunt. Mox fame acerbâ, ac subsecutâ peste horrendâ, per annos aliquot pessundati, Centuino ingruenti obsistere nequiverunt. Unde solum vertere coactus est princeps infestus, ut

ut aliunde auxilium impetraret. Anno proximo Sigerus Orientalium Saxonum rex vitâ excessit, adeoque Sebba rex, socio ante se defuncto, solus exinde regno potitus est. Anno sequenti, qui fuit sexcentefimus octogefimus quartus, rex Egfridus, misso Hyberniam cum exercitu duce Berto, sive Bertredo, vastavit miserè gentem innoxiam, & nationi Anglorum semper amicissimam, ità ut nec ecclesiis quidem aut monasteriis manus parceret hostilis. At insulani, & quantum valuere armis arma repellebant, & invocantes Divinæ auxilium pietatis, coelitus se vindicari continuis diu imprecationibus postulabant. Interea Theodorus Archiepiscopus Concilium *Tuifordiae* juxta fluvium *Alnum*, sive *Alaunum*, in comitatu Northumbriæ coëgit; ubi deposito Tumberto Hagustaldensi episcopo, Cudbertus unanimi omnium consensu in ejus locum eligitur. Qui ubi nullis aut nunciis aut literis inflecti potuit, ut monasterio suo egressus eò accederet, tandem rex Egfridus & Trumovinus Pictorum episcopus, qui synodo intererant, cum aliis religiosus ac potentibus viris, Farnam insulam haud procul à Lindisfarnia distitam navigio petierunt, ubi ille vitam egit solitariam, multisque precibus expugnatum abduxerunt. Itaque concordì totius Concilii voluntate superatus, ad præfulatum suscipiendum adigitur. At quoniam ipse ecclesiam Lindisfarnensem, in qua prius utique conversatus fuerat, arctius diligeret, placuit ut Cudbertus illam, Età ad Hagustaldensem reverso, gubernandam susceperet. Non tamen statim decreta est ordinatio, sed peractâ hyeme, quæ imminebat, in ipsa solennitate Paschali completa est Eboraci, anno sex-

683.

Matth.
Vestm.

684.

Bed. lib. 4.
cap. 26.

Idem
cap. 28.

685.

M. S. in
biblioth.
Cotton.

Bed. lib. 4.
cap. 26.

sexcentesimo octogesimo quinto, præsentente rege Egfrido, convenientibus septem ad ejus consecrationem episcopis, in quibus ipse Theodorus primatum tenebat. Quo etiam tempore Trumovinus Chartæ donationis cujusdam ab Egfrido concessæ ita nomen suum apposuit, *Ego Trumwine Pictorum episcopus subscripsi*. Sed illo haud diu titulo lætatus est. Siquidem Egfridus, qui præcedente anno Egbertum, doctorem celeberrimum, nè Scotiam, (scilicet Hybernicam, non Albanicam,) nil se lædentem, impugnaret, monentem audire noluerat, nunc etiam, multum prohibentibus amicis, & præcipuè Cudberto prædicto, exercitum temere ad vastandam *Pictorum* provinciam duxit; à quibus, fugam simulantibus, in angustias montium inaccessorum introductus, & cum maxima copiarum parte extinctus est, anno suæ ætatis quadagesimo, regni autem decimo quinto, die calendarum Juniarum decimo tertio. Ex illo tempore spes coepit & virtus regni Anglorum Northumbrensium *fluere ac retro sublapsa referri*. Nam & Picti terram possessionis suæ, (quam tenuerunt Angli,) & Scoti qui erant in Britannia, & Britonum quoque pars nonnulla libertatem receperunt. Ubi inter plurimos vel interemptos gladio, vel servituti addictos, vel de terra *Pictorum* fugâ lapsos, etiam Trumovinus antistes recessit cum suis qui erant in monasterio Abercorniæ, ubi ille sedem suam episcopalem habuerat. Quæ quidem Abercornia tunc temporis non *Pictici*, sed Anglici juris fuit, sed hostibus nimium vicina, utpote juxta fretum sita quod Anglorum terras *Pictorum*que disteminavit. Imminutâ Northumbrensium post Egfridi mortem

tem potentiâ, translata est ab iis ad Occidentales Saxones Monarchia. Quid autem nonnullos Scriptores recentes moverit, ut, rege hoc excluso, Merciorum reges statim post Osuvii mortem ad illud fastigium attollerent, nullus video; cum quicquid Osuvius moriens relinqueret, Egfridus absque ullo dispendio universum, nihilo potentiâ inferior patre, conservaret, adjectâ etiam Deirâ, & aliquantisper Lincolnîâ. Et Theodorus Archiepiscopus ipsum, in sua ad Hatfeldiense Concilium præfatione, primum, ante Ætheldredum Mercium, cæterósque reges, nominat: quod dignitatis ac præminentie causâ factum esse non est quod dubitemus. Uxores habuit duas Egfridus, Atheldridam, atque Ermenburgam. Fuit Atheldrida *Anne* Orientalium Anglorum regis filia, primò Australium Girviorum, id est, paludicolarum sive palustrium, regulo Tumberto nupta, qui paulò post nuptias peractas obiit. Cum Egfrido annos duodecim transegit; sed in utroque thalamo virgo illibata permansit. Tandem impetratâ conjugis licentiâ, seculo renunciavit, conditòque Eliensi monasterio, facta ejusdem prima Abbatisa illic consenuit. Vulgò Sancta *Andry* nuncupatur. Sorores Atheldridæ, ut obiter id notemus, erant, Saxburga natu major, Cantii regina, & Vitburga sanctimonialis, atque Æthelburga, *Anne* filia naturalis, & Sedrida, quam mater ex priore marito sustulerat: quæ omnes Abbatisæ evaserunt. Fratrem Atheldridæ tribuit Guilielmus Malmesburiensis Germanum nomine, in Burienfi Sancti Edmundi ecclesia cum Botulpho sepultum, & Sancti titulo ornatum: qui forsan est Joannis Spedæi *Ferminus*. Altera Egfridi

Malm. lib.
2. de Pont.

uxor

uxor Ermenburga, incertis edita natalibus, Vilfrido episcopo infensissima, ac plurimarum ei ærumnarum causa exstitisse memoratur. Sed nec ullos ex illa liberos Egfridus suscepit. Cum eo vixerunt Theodericus & Childericus, Francorum, Bamba & Eringius, Visigothorum, Grimoaldus, Garibaldus & Bertharius, Longobardorum, in Gallia, Hispania & Italia, reges.

XII. CEDO-

XII. CEDOVALLA.

EGFRIDO occiso successit in regno Northumbrensi frater Alfredus, vir in Scripturis Sacris doctissimus. Is, quia nothus erat, factione optimatum, quamvis senior, regno indignus æstimatus, in Hyberniam seu vi, seu indignatione secesserat. Ibi & ab odio fraterno tutus, & magno otio literis imbutus, omni philosophiâ composuerat animum. Quocirca imperii habenis habiliorem æstimantes, qui quondam expulerant ultro expetiverunt; necessitas medelam ad preces refudit. Nec eos ille suâ spe frustratus est, quin ferè destructum regni statum, quamvis intra fines angustiores, nobiliter recuperavit. Non enim iisdem terminis quibus *pater & frater* regnum tenuit, quòd *Picti* recenti victoriâ insolenter abusi, Anglòsque longâ pace ignaviores aggressi, fines eorum ab Aquilone decurtaverant. Et Britones, receptâ libertate, in Lenoxia circa Britannodunum, & in Cumbria, nova regna erexerunt. Olim illa duo regna uni principi cum interpositis regionibus paruerunt; quod regnum à Legendariis aliquando *Cambrense*, aliquando, à civitate Arcluda, (id est, Britan-noduno,) *Arecluta* dicebatur. Et post Danorum appulsum eadem rursus in unum coaluerunt. Funestus iste annus regibus fuit. Jam enim Lotharius Cantianorum rex, initâ cum Australibus Saxonibus pugná, quos contra patrum Edricus Egberti filius aggregaverat, corpus jaculo trajectus, ex ipso vulnere, inter medendum, anno regni sui duodecimo, vitam effudit.

Bed. lib. 4.

cap. 26.

Malm.

lib. 1.

cap. 3.

685.

Idem
lib. i.
cap. i.

Arnold.
Wion.
Lign.vitæ.

Offic.eccles.
Andr. in
fest. S. Ric.

effudit. Hujusce belli causam authores reticent: sed ex vitæ sancti *Ricardi* scriptoribus probabile videtur, ideo ad arma ventum esse, quòd Lotharius Ricardum filium (quem illi Angliæ regem appellant) potestatis consortem assumpserit; unde offensus Edricus, qui, quam patruo impuber cesserat, patrueli tamen adultus cedere noluit, ab Adelvalcho auxilium imploraverit, ut regnum paternum sibi vendicaret. Narrat Guilielmus Malmesburiensis nonnullos sensisse, fratres ambos, Egbertum & Lotharium, citâ morte merito crudelitatis fuisse absumptos; quòd Egbertus filios patruï innocentes occiderit, Lotharius martyres propalatos irriserit. Lotharii uxor, Sigeri Orientalium Saxonum regis filia, & Offæ qui postea ibi regnavit soror, fuisse perhibetur. Edrico regnum capeffente, Ricardus in Germaniam trajecit, & à Suevis in regem electus est. Uxorem duxit Bonnam, Bonifacii Moguntini sororem, ex qua Villibaldum, Aichstadii primum episcopum, Vinibaldum & Valpurgam genuit; ac tandem Italiam adiens Lucæ obiit. Sed interim notandum est, alium Ricardum Anglum, Andriæ in Italia episcopum, ante Augustini adventum (forfan in pueritia barbaro Anglorum ethnicorum more venundatum) floruisse, utpote anno quadringentesimo quinquagesimo quinto natum; & ecclesiæ Sancti Michaelis Archangeli, qui anno quadringentesimo nonagesimo secundo in monte Gargano apparuisse ferebatur, consecrationi cum Rogerio Cannensi episcopo interfuisse. Sed ut redeam unde digressus sum; dum ità bello ferveret Cantium, apud Occidentales Saxones regiæ indolis nobile germen Cedovalla emicuit. Fuit ille

ille Cenberti filius, Ceaddæ nepos, *Cuthæ* sive *Annal.*
Cuthovini pronepos, Ceulini magni regis abne- *Saxon.*
 pos. Tres enim filios habuit Cuthovinus, Ce- *Florent.*
 addam Cedovallæ avum, Cudam Inæ proavum, *Vigorn.*
 & Cinibaldum Osuvaldi Clitonis avum. Ce-
 dovallæ hujus nobilitas pariter ac strenuitas
 effecere ut in affectati regni suspicionem veni-
 ret. Erat enim immodicæ spei juvenis, & qui *Malm. lib.*
 nullam occasionem exercendæ virtutis præterire *1. cap. 2.*
 nōset. Qui cū jamdudum efficacibus studiis
 bilem principum suæ patriæ irritasset, factione
 conjuratorum in exsilium actus est. Hanc ille
 amplexatus injuriam, ut omni milite spoliaret
 provinciam; quicquid bello idoneum erat ab-
 duxit. Namque seu miseratione fortunarum
 ejus infracta, seu virtute delectata, tota ferè
 pubes exsulem secuta est. Ille igitur in Au- *Idem lib. 3.*
 stralium Saxonum provinciam discessit; ubi *de Pont.*
 Vilfridus (qui *Selseiæ*, ab Adelvalcho rege ei
 donatæ, tunc temporis Sedem episcopalem ha-
 buit) ad se consilii causâ venientem promptè
 refecit, præbens ei & suis cū equitaturas tum
 pecunias. Is verò dum omnibus irascitur, om-
 nibus infrendet, rex Adelvalchus primum fu-
 rentis impetum excepit, manum conferere au-
 sus. Sed cum omni populo quem ductaverat
 cæsus, provinciam suam atroci cæde ac depo-
 pulatione atterendam reliquit, quum annos tri-
 ginta septem regnasset. At mox expulsus est *Bed. lib. 4.*
 Cedovalla à ducibus regis Berthuno & Authu- *cap. 15.*
 no, (quem Florentius Æthelhunum vocat,) è
 Cantio cum exercitu veterano redeuntibus, qui
 regnum illud deinceps tenuerunt. Jam Cen- *Annal.*
 tuinus, anno regni sui cum Escuino consorte *Saxon.*
 undecimo, post Escuini mortem nono, obie- *Florent.*
 rat; ac Cedovalla, in patriam reversus, *Vigorn.*
 capit
 R *denuo,*

Bed. lib. 4.
cap. 12.
686.

Florent.
Vigorn.

Hunt. lib. 4.

denuo, ut Annales Anglosaxonum loquuntur, *regnum occupare*; quod anno proximè sequenti, qui fuit sexcentefimus octogefimus sextus, devictis atque amotis subregulis, qui varias ejusdem partes obtinuerant, sibi confirmavit, & duodecimus Anglorum Monarcha evasit.

Rex igitur Cedovalla, collecto grandi exercitu, iterum in Australes Saxones ducit, confertoque prælio, victum Berthunum interfecit, & graviore servitio regionem, fugato aut subjugum misso Authuno, subegit. Guilielmus Malmesburiensis pro *Berthuno* perperam *Edricum* habet, quem non Australium Saxonum, sed Cantianorum regem exstitisse constat, & sine ullo subditorum amore aut reverentia regnasse Huntingdoniensis scribit. Progressi in Cantium Cedovalla ejusque frater Mollo, regnum illud nemine obsistente foedissimis grassationibus devastârunt, atque ingenti prædâ onusti recesserunt. Post Adelvalchi cædem Arvaldus quidam in Vecta insula regnavit, quam Merciorum fiduciâ repugnare ausam, & ad regum Gevissorum obsequium redire nolentem, ferociter cum Mollone aggressus est Cedovalla. Pagano ille, cultui nondum publicitus renunciaverat, sed animo tamen in religionem Christianam propenso fuit ac benevolo. Itaque voto se obstrinxit, quod quartam insulæ (si eam caperet) ac prædæ partem Deo donaret. Captâ igitur Vectâ, nimium in incolas desæviit victor, quos universos delere, novosque ex proprio regno colonos subintroducere, decreverat. Vilfrido autem terram quam voverat cum manubiis dedit; qui eam suo ex sorore nepoti *Bernuino* clerico commendavit, tradito ei *Hildilâ* presbytero, qui prædicandi illic & baptizandi munere

munere fungeretur. Et sic conversis Vecten-
sibus rex tandem exoratus pepercit. Interea
duo pueri regii, fratres scilicet aut filii Arval-
di regis, fugâ de insula, imminentibus hosti-
bus, in vicinam Jutarum in agro Hantonensi
provinciolam dilapsi sunt. Illi in villa quæ
tunc *Ad Lapidem* vocabatur, nunc autem *Ston-*
hamia dicitur, proditi, atque à rege victore oc-
cidi iussi sunt. Quod cum Cimbertus quidam
presbyter, monasterii in loco qui olim *Redfor-*
dia, id est, *vadum arundinis*, postea constructo
ponte *Redbrigia* appellabatur, positi Abbas au-
diisset; Cedovallam, qui tunc iisdem in par-
tibus occultus, sanandis quæ à Vectensibus in-
flicta fuerant vulneribus intentus, demorabatur,
adiit: petiitque ut, si necesse esset pueros in-
terfici, prius eis liceret fidei sacramentis imbui.
Anniente rege, edoctos fidem Christianam, &
fonte salutari ablutos, de cœlesti vita perfruen-
da certiores fecit; qui proinde animas instante
carnifice læti Deo reddiderunt. Nunc demum Malm. lib. 3. de Pont.
Theodorum, ætate admodum provectum &
morti propinquum, dissidiorum ac simultatum
poenitere coepit. Unde cum Vilfrido in gra-
tiam redire cupiens, Ætheldredum Merciorum
& Alfredum Northumbrensum reges ei, missis
literis, conciliavit; effecitque ut Alfredus, illi
quondam amicissimus, spontè invitatum, post
profligata ab eodem apud Australes Saxones &
Vectenses pagana deliria, in episcopatum Ebo-
racensem & Hagustaldensem, amotis Bosâ, &
Joanne qui Etæ defuncto successerat, lubens
restitueret. Jamque universa Anglia Christo
nomen dederat. Edricus Cantianorum rex, Idem lib. 1. cap. 1. de reg.
haud diuturno tyrannidis successu gloriatus,
citra biennium regno & vitâ spoliatus occubuit.

Post quem *Vidredus* ejus frater regnavit, consortem potestatis *Suabertum*, aliósq̃ue quosdam tyrannos, aliquantisper pati coactus. Unde

Bed. lib. 4. cap. 26.
&
lib. 5. cap. 9. Beda, reges dubios, qualis erat Suabertus, vel externos, qualis Cedovalla, regnum illud per aliquod temporis spatium defuncto Edrico dididisse prodit. Suaberti hujus & Osuvii magni Northumbrensium regis donationum Chartas Augustiniano monasterio concessas, cum falsa *Datorum* adnotatione, memorat historia Cantuariensis; quæ forsan inter suspectas rasasque illas coenobii Augustiniani Chartas numerandæ fuerint, quarum Gervasius in Chronico, ad annum millesimum centesimum octogesimum primum, meminit. Cudbertus episcopus Lindisfarnensis, duobus annis in episcopatu peractis, Farnam insulam ac monasterium suum repetiit, ibique anno sequenti, qui fuit sexcentesimus octogesimus septimus, è vivis excessit, & in ecclesia Lindisfarnensi sepultus est; cujus episcopatum Vilfridus anno uno administravit. At Mollo, impetratis à fratre Cedovalla copiis, iterum Cantianos intestino bello dissidentes adoritur. Allexerat enim eum, inquit Huntingdoniensis, præteriti anni lucrum gloriosum, & famæ pretium non exosum. Pergens igitur in Cantium, & non inveniens qui ei resisteret, terram prædando in solitudinem ferè redegit. Cùm verò hostes effœminatos duceret, & nihil sibi pro viribus prævideret, haud ità ut sperabat imparatos aut animi vacuos provinciales offendit. Siquidem post plurima incommoda viciatim & oppidatim accepta, tandem animati, inquit Malmesburiensis, ad manus veniunt, congressúque superiores Mollonem in terga vertunt; ipsóque cum duodecim

Gervas.
Dorob.
in chron.

Bed. lib. 4.
cap. 28, 29.

687.

Hunt.
lib. 4.

Malm. lib.
1. cap. 1.

decim tantum militibus in tugurium quoddam compulso, domunculam succendunt, atque ipsum sociosque nequicquam fortiter resistentes comburunt. Cedovallam ipsum hic victum fuisse solus Malmesburiensis tradit: quanquam pro tuente contrariam sententiam Huntingdoniensi faciunt Anglosaxonum Annales, Florentius Vigornienensis, & Ranulphus Cestrensis, qui, post Mollonem concrematum, *eodem anno iratum Cedovallam rursus Cantium vastasse*, produnt; & Abbas Jorvallenensis, qui Mollonem à Cedovalla missum; & Guilielmus Thornus, qui eundem, nullâ omnino factâ regis Cedovallæ mentione, Cantuariam venisse, & à civibus victoribus cum duodenis commilitonibus in domo quadam ad quam confugerat extinctum esse, testantur. (Mollo iste, ut eum Huntingdoniensis describit, *laudabilis & graciosus, terribilis erat viribus & decorus aspectu, ideoque & omnibus amabilis erat, & famæ prærogativâ clarissimus*.) Hæc igitur audiens Cedovalla, rursus ingressus est Cantium, inquit Henricus, ubi mirabili cæde & innumerâ fatiatus rapinâ, cum non inveniret quid cæderet vel raperet, ad sua sævus vindex & magnus victor rediit. Et quidem ipse Malmesburiensis, eum non destitisse, aut à provincia pedem retulisse, fateatur, quin dolorem suum crebris accolarum dispendiis ac stragibus sarciret, reique ultionem cumulationem in successorem Inam transfunderet.

Florent.
Vigorn.
Annal.
Saxon.

&
Polychron.
lib. 5. cap.
20.

Joan.
Brompt.
Thorn.
Abbat.
August.

Hunt.
lib. 4.

Joann.
Brompt.
Polychr.
lib. 5.
cap. 20.

Malm. lib.
1. cap. 1.

Anno sexcentesimo octogesimo octavo rex Cedovalla, gloriæ & victoriarum satur, quum jam per integrum biennium feliciter regnâisset, ac quicquid Cenovalcho Volpherus ademerat strenuè recuperâisset, relicto imperio Italiam

688.

Bed. lib. 5,
cap. 7.

689.

contendit: quo in itinere à Cuniberto Longobardorum rege honorificè susceptus est. Romamque perveniens, ab ipso Pontifice Sergio, quod magno animi affectu pridem expetiverat, fonte salutari, anno proximè sequenti, die sancto Sabbati Paschalis ablutus, & mutato nomine *Petrus* appellatus est. Atque in albis adhuc positus, languore correptus, post unam septimanam aut circiter, duodecimo calendarum Maiarum die defunctus, atque adeò voti compos effectus est. Quippe qui, Bedâ teste, speraverat, quòd ibi mox baptizatus, carne solutus, ad eterna gaudia jam mundus transiret. In ecclesia Sancti Petri sepultus jacet, ejusque monumento inscriptum est, jubente Pontifice, hoc epitaphium.

*Culmen, opes, sobolem, pollentia regna, triumphos,
Exuvias, procures, mœnia, castra, lares,
Quæque patrum virtus, & quæ congesserat ipse,
Cedvalla armipotens liquit amore Dei;
Ut Petrum Sedemque Petri rex cerneret hospes,
Cujus fonte meras sumeret almus aquas,
Splendificumque jubar radianti carperet haustu,
Ex quo vivificus fulgor ubique fluit.
Percipiensque alacer redivivæ præmia vitæ,
Barbaricam rabiem nomen & indè suum
Conversus convertit ovans, Petrumque vocari
Sergius Antistes jussit, ut ipse Paten.
Fonte renascentis, quem Christi gratia purgans,
Protinus albatum vexit in arce Poli.
Mira fides regis; clementia maxima Christi,
Cujus consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens, supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, perque vias,
Urbem Romuleam vidit, templumque verendum
Aspexit Petri mystica dona gerens.*

Candidus

*Candidus inter oves Christi sociabilis ibit ;
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commūtāsse magis sceptrorum insignia credas,
Quem regnum Christi promeruisse vides.*

Addita etiam est hæc inscriptio. Hic depositus est Cedovalla, qui & Petrus, rex Saxonum, sub die duodecimo calendarum Maiarum, indictione secundâ, qui vixit annos plūs minūs triginta, imperante Domino Justiniano piissimo Augusto, anno ejus consulatūs quarto, Pontificante Apostolico viro Sergio Papâ anno secundo. Uxor-
rem habuit Cedovalla nomine Cendritham, quæ
unâ cum marito terras quasdam Theodoro Archiepiscopo donāsse legitur. Ex illa sobolem
aliquam, quæ tamen in regno haud successit,
eum suscepisse, primum epitaphii carmen sub-
innuit. Insignem Guilielmi Malmesburiensis
cenfuram de hujusce regis in ecclesiam munifi-
centia neutiquam prætermisero. Arduum, in-
quit, memoratu est, quantū etiam ante bap-
tismum inservierit pietati, ut omnes manubias,
quas jure prædatorio in suos usus transcripse-
rat, Deo decimaret. In quo, etsi approbamus
affectum, improbamus exemplum, juxta illud,
*Qui offert sacrificium de substantia pauperis, est
quasi qui immolat filium in conspectu patris.* Itâ
Guilielmus. Porro, idem Cedovalla ante sus-
ceptum aut baptismum aut regnum, dum ad-
huc tantū esset subregulus, concessæ ab Eleu-
therii successore, Heddio episcopo, Glastoni-
ensibus Donationis Chartæ promptus consen-
serat, eamque propriâ manu confirmaverat.
Tres ei annos Annales Anglosaxonum & Flo-
rentius, à regno inchoato, duos solummodo
Beda & Malmesburiensis, à regno confirmato
eos dinumerantes, assignant. Hunc regem turpi

Thorn.
Evident.
eccles.
Christ.
Cant.

Malm. lib.
I. cap. 2.

Galfr. lib. 9. cap. 6. errore Galfridus, propter nominum similitudinem, cum Cadovalladro Britanno confundit, Bedam quoque testem arcessere ausus, Cadovalladrum suum per Bedæ *Cedovallam* juvenem designari somnians; quem tamen Beda, *de regio genere Gevissorum*, id est, Occidentalium Saxonum, fuisse asserit; & mox, *Gevissorum*, non Britonum, *regem* expressè vocat. Et Cedovallam nostrum Cenberti Saxonis, non Cadovallonis Britanni, filium exstitisse, Annales Anglosaxonum, Florentius Vigorniensis, & universi antiqui rerum Anglosaxonicarum scriptores, qui ejus genealogiam pertexunt, unanimi consensu testantur. Cedovalla juxta Bedam annum unicum, Cadovalladrus annos undecim juxta Galfridum in transmarinis partibus exegit. Cedovalla aliquandiu paganus fuit, Cadovalladrus nunquam; quem proinde à Sergio Papa non baptizatum fuisse, sed *confirmatum*, Galfridus fabulatur. Cedovallam, rebus ad vota fluentibus, *reliçto imperio propter Dominum regnumque perpetuum, venisse Romam*, Beda aliique scribunt; Cadovalladrum hostes fugientem & miseriis obrutum eò perrexisse, quòd sibi in Britannia ulterius regnare haud concessum esset, ipse fatetur Galfridus, adjectâ lepidissimâ hâc fabellâ. Cadovalladro, inquit, reditum in patriam molienti, *intonuit vox Angelica, dum classem pararet, ut captis suis desisteret*. Nolebat enim Deus Britones in insula Britannia diutius regnare, antequam tempus illud venisset quod Merlinus Arturo prophetaverat. Precepit etiam illi, ut Romam ad Sergium Papam iret, ubi, *peractâ pœnitentiâ, inter beatos annumeraretur*. Dicebat, populum Britonum per meritum *sue fidei insulam in futuro adepturum*,
post-

postquam fatale tempus superveniret. Non id tamen prius futurum, quàm Britones, reliquiis ejus potiti, illas abs Roma in Britanniam asportarent. Tunc deinde, revelatis etiam cæterorum Sanctorum reliquiis, quæ propter paganorum irruptionem absconditæ fuerant, amissum regnum recuperarent. Hujusce fabulæ, cæterorûmque figmentorum quibus Romana Cadovalladri peregrinatio nititur, vanitatem perspicuens David Poëlus, non ipsum, sed ejus filium Edovallum, Romam profectum esse affirmat, hisce Bernardi Guidonii verbis adductus. Per idem, inquit, tempus *Ethoal* rex Britonum, cùm per decem annos multis regulis obviâset, & plura mala illis irrogâset, tandem ipsis in pacem devenientibus, super Occidentales Saxones regnavit annis duobus. Videns autem Britanniam multis miseriis contritam, regnum sprexit terrenum propter æternum, & Romam veniens, paucis diebus transactis, migravit ad Christum. Et paulò pòst: Hic ex toto illud regnum antiquissimum Britonum corruit, quod omnibus ferme regnis diuturnius fuit; à tempore Heli sacerdotis usque ad hoc tempus, per annos mille octingentos viginti quinque. Hic pro *Ethoal* idem Poëlus *Edoal* reponendum esse censet, ita ut ille, regno hæreditario cedens *Ivoro* cognato, Romam abiret. Quum verò monumenti inscriptio, juxta Bedam, non Britonum, sed Saxonum regem illic esse conditum, luculentè indicat, pro *Ethoal* potiùs *Cethoal* reponendum esse existimaverim, quo nomine Cedovalla intelligendus fuerit, qui re verâ, ut habet Guidonius, super Occidentales Saxones regnavit annis duobus; quod de Cadovalladro aut Edovallo dici non potest. Nec obstat, quòd ille ibi Britonum

Powell.
Chron.
Wall.
Robert?
Coenal. lib.
2. per. 2.1

Bed lib. 5.
cap. 7.

rex

rex vocatur, & regnum antiquissimum Britonum in eo defuisse perhibetur; quum à Galfrido in illum errorem induci Guidonium, & transmarinis Scriptoribus familiare ac usitatissimum esse, Anglos cum Britonibus & Britones cum Anglis confundere, liqueat. Quòd autem per decem annos multis regulis obviâsse dicitur, cum Anglosaxonum narrationibus optimè cohæret, qui regnum abavatum repetentem, ab inimicis exfulare coactum, & post annos aliquot reversum, cœpisse denuo regnum occupare, docent, priora quædam molimina subinnuentes. Centuino autem haud successisse Cadovalladrum, agnoscit Caradocus Lancarvanensis, qui eodem Centuino regnante *Ivorum* in Britanniam trajecisse narrat, quem tamen post Cadovalladri discessum appulisse in confesso est. Cadovalladrum igitur in Armorica obiisse, & Edovallum reducem cum Ivoro regnâsse, vero magis est consentaneum. Quem utique nonnulli *Edwallonem* nuncupant, Galfridus verò *Wallogenem* appellat, & ab eo Britones nominari *Wallenses* somniat. Quæ de ænea Cadovallonis imagine & equo æneo super occidentalem Londini portam erectis, & celebratis pro eo in Sancti Martini ecclesia divinis obsequiis, historia Britannica refert, de Cedovalla nostro Anglosaxonum Monarcha dici veriùs posse videantur; cui talia honoris officia persolvere *Inas* successor potuerit, eo modo cognati optimè meriti memoriæ parentans, quippe qui, fortitudine propriâ atque audaciâ, communem utrique Ceulini regis familiam, depulsis Ceolrici rebellis posteris, ad dignitatem regiam revocaverit feliciter atque restituerit. Præsertim quum Londinum in Inæ dominationem tum

con-

Caradoc.
Lancarv.
& Humf.
Lhudd.

Galfr.lib.9.
cap. 6.

concessisse, ex ejus legum præfatione, ubi *Er-
cenovaldum* præfulem Londinensem ille *suum*
episcopum vocat, manifestò appareat. Cedoval-
la Paulo diacono *Theobaldus* dicitur, qui ali-
quantò longiùs quàm *Guidonius* à vero illius
nomine aberrat. Ejus verba hæc sunt. *His*
diebus Theobaldus rex Anglorum Saxonum, qui
multa in sua patria bella gesserat, ad Christum
conversus, Romam properavit, qui ad Cunibertum
regem veniens, ab eo mirificè susceptus est. Sed
danda est venia illis peregrina nomina detor-
quentibus. Præclaras hoc tempore in Anglia
radices egit religio, ubi moris erat, ut, veniente
in villam clerico vel presbytero, cuncti ad ejus
imperium verbum audituri confluerent, libenter
ea quæ dicerentur audirent, libentiùs ea quæ au-
dire & intelligere poterant operando sequerentur.
Cum Cedovalla vixerunt Theodericus, Fran-
corum, Eringius & Egica, Visigothorum, Ber-
tharius & Cunibertus, Longobardorum, in
Gallia, Hispania & Italia, reges.

Paul. de
Longob.
gest. l. 6.
c. 15.

Bed. lib. 4.
cap. 27.

XIII. I N A S.

688.
Annal.
Saxon.

689.
Affer.
Menev.

Malm. lib.
2. de Pont.

Monast.
Anglic.

Chron.
Cambr.
Camd. in
Dobun.

Malm. lib.
1. cap. 3.

EODEM anno quo Cedovalla rex Angliâ excessit, Cudberti demortui successor Edbertus episcopatum Lindisfar-nensem suscepit, Vilfrido ecclesias Eboracen-sem & Hagustaldensem retinente. Annóque proximè sequenti, quo Romæ defunctus est idem Cedovalla, successit ei tum in Occiden-talium Saxonum regno, tum in suprema An-glorum Monarchia, *Inas* cognatus, quippe qui fuit *Cenredi* filius, *Ceolvaldi* nepos, *Cudæ* pro-nepos, *Cuthovini* five *Cuthæ* abnepos, *Cenlini* regis atnepos. *Cissam*, Abendonien-sis cœnobii fundatorem, *Inæ* patrem fuisse tradit Malmes-buriensis : cui tamen hac in re assentiri haud-quaquam possumus, quum ex Afferio Mene-vensi, Annalibus Anglosaxonum, Florentio Vi-gornien-si, & ipsius *Inæ* legum præfatione, *Cen-redum* ejus patrem existitisse constat ; nisi illum fuisse binominem dixerimus, quod Anglosaxo-nibus rarò usitatum fuit. *Cissam* hunc, sub Centuino Gevissorum rege, Viltoniæ & Ber-cheriæ regulum fuisse, docet ejusdem Abendo-niensis monasterii historiola. *Inam*, Campo-duni in pago Glocestrensi, summum Anglorum Monarcham, in generali regum Anglosaxoni-corum conventu, contra *Ivorum* & *Inirium* Bri-tones, hoc anno electum fuisse, Seberto (seu potius Sebbâ) Orientalium Saxonum rege grandævo adhortante, hostésque aliquoties for-titer profligasse, tradit Joannes Castoreus. Pri-mo *Inæ* regni anno obiit Benedictus Biscopius, qui, rege Egfrido territoria largiente, cœnobia

Vere-

Veremuthense & Girviense, in quibus Beda ab illo & Ceolfrido educatus est, in agro Dunelmensi exstruxit; quinque Romam adiit, & ex partibus transmarinis omnium primus artifices lapidearum ædium & vitrearum fenestrarum, cum ingenti librorum copia, Angliam advexit. Neque enim antea lapidei tabulatûs domus in Britannia nisi perrarò videbantur, neque perspicuitate vitri penetratâ lucem ædibus solaris jaciebat radius. Anno regis Inæ secundo Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis, octo super octoginta ætatis annos emensus, post annos viginti duos in episcopatu transactos, decimo tertio calendarum Octobrium die vitam cum morte commutavit. Hic coeptam ab Honorio Archiepiscopo Angliæ in parochias distributionem perfecit, ut Antiquitates Ecclesiæ Christi Cantuariæ testantur. Huc usque, juxta Annales & Florentium, archipræsules Dorobernensis ecclesiæ fuere Romani, postmodum Anglici. Anno sexcentesimo nonagesimo primo Vidredus & Suabertus, redactis in ordinem cæteris regni infessoribus, pacificè Cantio præesse coeperunt, unde hinc Beda Vidredi regis annos dinumerat. Hoc tempore Vilfridus, præsulatu ab Alfredo rege plurimisque episcopis pulsus, ad regem Merciorum Ætheldredum secessit; qui spontè recedentis Saxulphi episcopatum in duas parochias dispertiit, ac Licetfeldensi *Heddum*, Leicestrensi Vilfridum præfecit. Mox Ostforus, in monasterio *Pharensi* institutus, Româ rediens, in Vicciorum sive Vigorniensium provinciam divertit, cui post *Offerum* *Ofricus* subregulus præfuit. Cùmque Boselus episcopus, ægritudine prægravatus, suo munere per se fungi non posset, pro

690.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.

691.

Bed. lib. 4.
cap. 23.

692.
Bed. lib. 5.
cap. 10, 11,
12. &
Florent.
Vigorn.

Bed. lib. 5.
cap. 9. &
Florent.

693.

pro eo in episcopatum Ostforus electus, ac, iubente rege Ætheldredo, à Vilfrido, quia Cantuariensis sedes adhuc vacaret, ordinatus est. Qui anno proximo è vivis sublatus, Eguinum habuit successorem. Illo etiam anno Egbertus sacerdos Anglicus, diu in Hybernia versatus, Germanis, à quibus Angli traxere originem, evangelium annunciare in animo habuit. Sed adversante vento prohibitus, quum & socius ejus Vigbertus qui transfretaverat nihil proficeret, Villibrodo presbytero & Suidberto, aliisque viris sanctis & industriis, idem sibi munus peragendum suscipere persuasit. Quos advenientes Pipinus Francorum dux gratanter amplexus, in Frisiam, unde Radbodum regem expulerat, misit; ubi permultos ab Idololatria ad Christianam fidem converterunt. E quibus, succedente tempore, Villibrodus primus episcopus Ultrajectensis factus est. Alii autem duo presbyteri, nomine *Hevaldi*, diversâ capillorum specie distincti, unde hic *albus*, ille *niger* appellatus est, eos secuti, cujusdam villici qui illos exceperat scelere circumventi, ab agrestibus paganis atroci morte sunt affecti. Sed haud inultam sacerdotum necem passus est satrapa Saxonicus quem adire instituerant, qui homicidas interemit, eorumque vicum incendio consumpsit. Hoc autem anno Bertualdus, quondam Glastoniensis, tunc Regulbientis abbas, in Archiepiscopum Cantuariensem electus, & anno sequenti, qui fuit sexcentessimus nonagesimus tertius, à Godovino Galliæ metropolitano consecratus est. Circa hæc tempora, juxta eruditissimum D. Henricum Spelmannum, rex Inas leges suas, Cenredi patris sui adhuc superstitis atque Heddii Vintoniensis & Ercenovaldi Londonens-

dinensis episcoporum consilio, promulgavit, quæ deinceps *Westfaxonlaga*, id est, Occidentalium Saxonum Jus, appellabantur. Quod nè ulterius differamus, efficit Ercenovaldi mentio, cujus ecclesiam anno proximè sequenti Gualtherus rexisse dignoscitur, uti mox patebit. Anno enim sexcentesimo nonagesimo quarto Sebba, rex Orientalium Saxonum pientissimus, quum annos triginta regnâset, ægritudine correptus, consentiente etiam uxore, seculo renunciavit, & ab Ercenovaldi successore Gualthero monachicum, quem diu antea experiverat, habitum suscepit, brevique postea defunctus, & in ecclesia Paulina Londini sepultus est. Regi huic & monacho successerunt filii Sighardus & Senofredus. Eodem anno rex Inas Cantianos aggressus est, cognati sui *Mollonis* combustionem plenius severiusque vindicaturus, de qua nondum ejus ira in illos defremuerat. Provinciales, inquit Malmesburiensis, parumper resistere ausi, mox omnibus tentatis, & viribus in ventum effusis, cum nihil in pectore Inæ quod ignaviæ conduceret reperissent, dispendiorum suorum intuitu deditiōni consuluere. Tentant regium animum muneribus, sollicitant promissis, nundinantur pacem triginta millibus auri marcis, ut pretio mollitus bellum solveret, metallo præstrictus receptui caneret. Quâ ille pecuniâ susceptâ, delicti gratiam fecit, in regnum reversus. Ranulphus Cestrensis, Cantianos ter mille libras; Florentius, ter mille septingentas quinquaginta; Annales Anglosaxonum, viros triginta regi ultori tradidisse scribunt. Exinde Vidredus Cantii rex pacato solus regno fruebatur, mortuo inter hæc Suaberto: eodémque anno concilium Becanceldense cogi præcepit, atque,

694.
Bed. lib. 4.
cap. 11.

Malm. lib.
1. cap. 2.

Polychr.
lib. 5.
cap. 20.
Florent.
Vigorn.
Annal.
Saxon.

Bed. lib. 4.
cap. 26.

696.

697.
Bed. in
epit.

Florent.

Vigorn.

Marth.

Vestm.

698.

Bed. in
epit.

Hunt. lib. 4.

703.

Malm. lib.

3. de Pont.

que, ut Bedæ verbis utar, religione simul & industriâ gentem suam ab extranea invasione liberavit : annóque regni sui quinto Concilium Berghamstadiense celebravit. Anno sexcentesimo nonagesimo septimo Mercii qui Suthumbrenses dicebantur, id est, illa pars Merciorum quæ est à Boreali parte Trentæ fluminis, regnam Ostridam, Ætheldredi regis uxorem, Egfridi regis Northumbrorum sororem, Osuvii filiam, crudeliter peremerunt. Quod forsan in ultionem *Pede* regis factum est, quem à sua conjuge, ejusdem reginæ sorore, Alcfleda, sublatum crediderint. Merciorum primatibus istud flagitium Beda inurit. Et sanè viros potentissimos fuisse reginæ interfectores verisimile est, quos nullas tanti sceleris pœnas aut ejus marito Ætheldredo aut filio Ceolredo dedisse uspiam legimus. Anno proximè sequenti Bertus, sive Bertredus, (& Brithricus juxta Florilegum,) dux ille Northumbrensis quem, ab Egfrido rege missum, Scotos Hybernienfes vastâsse pridem memoravimus, dum prædicti domini sui cædem in Pictos vindicaturus, eorum regionem populatur, ab iisdem ipse occiditur.

Anno septingentesimo tertio Alfredus rex Northumbrensiū & Bertualdus Archiepiscopus Cantuariensis in ejusdem regis ditione Concilium coëgerunt. Ibi Vilfrido varia intentantes crimina, tandem pacificè suadere, post irritas Alfredi minas, adorsi sunt, ut, quia frequentissimæ dissensiones in ecclesia Dei ejus causâ pullulabant, ipse voluntate suâ possessionibus & episcopatu cederet, & hanc renunciationem scripto firmaret : hoc ejus commendaret famam, hoc accumularet gloriam, si privatus mallet sub quiete degere, quàm pro suo pontificatu

ficatu vel per se vel per alios procellas seditio-
num movere. Respondit Vilfridus, Se primum
fuisse qui verum Pascha in Northumbria Scotis
ejectis docuerit, qui cantus ecclesiasticos anti-
phonatim instituerit, qui Benedicti regulam à
monachis observari jufferit; pro quibus omni-
bus nunc senem, & septuaginta ferè annorum
pontificem, hoc in munere recipere, ut cogatur
seipsum scripto damnare: nòssent ergò, se illud
non facturum, quin potiùs Sedem Romanam
appellare, siquis eorum ecclesiasticum conflic-
tum præsumeret eò provocare. Itaque Vilfri-
dus, haudquaquam eadem quàm Colmanus Sco-
tus lubentiâ præsulatum dimittere volens, jam
septuagenarius Romam meditatur. Nec diu
moratus mare transiit, viámque permenfus ur-
bem introiit: ubi mox Joannes Papa, clienti
præclarè merito favens, coacto concilio, & ex-
auditâ causâ, ipsum ab omni crimine exsortem
pronunciavit, scriptâque de eo restituendo ad
Ætheldredum & Alfredum epistolâ instructum
remisit. In qua nimirum epistola nunc pri-
mum, post devolutam à Northumbrensis ad
Visisaxones Monarchiam, Mercii regis nomen
Northumbrensi præpositum occurrit. Anno
autem proximè sequenti Ætheldredus, regno
quod per triginta annos administraverat Cen-
redo Volpheri fratris filio per manus tradito, in
Bardneienî coenobio monachus, & mox abbas
efficitur. Ille igitur allatas à Vilfrido jam re-
verso Pontificis literas gratanter suscipiens, ac-
cersito Cenredo, ut quæ petebantur omnia com-
plerentur haud gravatè impetravit. Nec seg-
niùs Bertualdus Archiepiscopus, Papam reve-
ritus, ideóque pacem non aspernanter ambiens,
in unanimi fraternæ concordie accurrit.

S

Alfredus

704.
Malm. lib.
I. cap. 4.

705.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.

Malm. lib.
3. de Pont.

Alfredus Northumbrensiū rex, nunciis ad se ex parte Vilfridi directis, serenū primò responsum retulit; mox autem redeuntibus die condicō ait, Se quidem legatorum personis, quòd essent & vitā graves & aspectu venerabiles, honorem ut parentibus deferre; cæterū assensum legationi omnino abnuere, quòd esset contra rationem, homini, jam bis à toto Anglorum concilio damnato, propter quælibet Papæ scripta communicare. Et hīc miratur Malmesburiensis, quòd illi viri quos sanctissimos celebrat Antiquitas, Theodorus, Bertualdus, Joannes, Bosa, nec non Hilda Abbatisa, digladiabili odio Vilfridum impetierint. Sed Alfredus acerbâ correptus valetudine, idque sibi ideo contigisse ratus, quamvis ætate jam proventus, quia Pontificis literas spreverat, promisit, si sibi viventi adduci potuisset antistes, se Papæ jussa incunctanter facturum; sique ipse morte præventus voti effectu careret, hæredem ut faceret adjuravit. Brevique postea, anno septingentesimo quinto, quum annos novendecim & aliquot insuper menses regnasset, Driffeldiæ in Eboracensi pago animam efflavit, ibidēque sepultus est. Successit ei Osredus filius octennis, sub Bertfridi ducis strenuissimi tutela. Quo tempore Edulphus quidam tyrannidem meditatus, rebellione concitatâ, Osredum & Bertfridum in urbe regia Bamburgo obsedit. Illum Vilfridus, amicum quondam fuisse recordatus, adire haud inconsultum existimavit; adversus quem adeò stultus efferbuit, ut eum continuò de regno suo exire juberet, ni omnibus suis exspoliatus cum dedecore ejici vellet. At resistente fortiter Bertfrido, cæteri procures in auxilium advolant, quorum

rum ope hostes abigit, ipsūque tyrannum
captum imperio bimestri ac vitā exuit. Hoc Bed. lib. 5.
tempore defunctus est Heddius Occidentalium cap. 19.
Saxonum episcopus: post cuius mortem pro- Florent.
vincia illa in duas est parochias dispertita, Vigorn.
duæque Sedes episcopales institutæ sunt, altera
Vintoniæ in agro Suthantonienſi, cui Daniel,
altera Schireburnæ in Dorsetenſi, cui Aldhel-
mus præficitur. Danieleſt iſtū fuiſſe genere Uſſer. in
Britonem, & Congarsburienſium in pago Somer- Primord.
ſetenſi episcoporum poſtremum, ac, rege Inā cap. 5.
donante & conſentiente, ad Fontanenſem ſive
Vellenſem in eodem pago ſedem episcopatum
tranſtuliffe, Glaſtonienſis Chronici, anno mil-
leſimo ducentefimo quinquageſimo nono exa-
rati, conſarcinator prodiit; cuius narrationis ſit
fides penes authorem. Fuit Aldhelmus Mail-
dulphi Scoti diſcipulus, & Abbas monaſterii
inſignis, in loco qui ab ipſis Maildulphaldhel-
mesburia, ac poſtea contractiūſ Malmesburia,
dicebatur. Qui non itā pridem, jubente ſuæ
(id eſt, Viſiſaxonum) gentis ſynodo, in agro
Viltonienſi habitā, (quam neſcio quare erudi-
tiſſimus D. Henricus Spelmannus Mercianam
appellat, cum Viltonienſes ad Geviſſos, non
Mercios, ſemper ſpectaſſe conſtat,) librum ad
Gerontium Cornubiæ regem contra Britonicum
feſti Paſchalis celebrandi morem ſcripſerat.
Scripſit & De virginitate ad Hildelidam Bere-
cingenſem abbatiffam librum, quem, in exem-
plum Sedulii, geminato opere, & verſibus hex-
ametris & proſā compoſuit. Alios quoque trac- Polychr.
tatus, viz. De veteris ac novi Teſtamenti lib. 5.
floribus, De charitate, De ſenſibilium rerum cap. 22.
natura, De regulis pedum metricorum, De
Metaplaſmo, & De metrico dialogo, poëtica
quædam,

Annal.
Saxon.

Bed. lib. 5.
cap. 20.
Malm. lib.
3. de Pont.

quædam, aliquâsque epistolas, exaravit; primûsque omnium Anglorum Latina complura quæ hætenus exstant edidit volumina. Eodem anno obiit Saxulphus episcopus Licidfeldensis, cui successit Heddius. At dux Bertfridus, Edulpho cæso, Concilium juxta Niddum fluvium in agro Eboracensi, hortante Bertualdo Archiepiscopo, fieri consensit; ubi, post aliquantum utriusque partis conflictum, annitentibus duce ipso & Elfledâ Pharenfi abbatissâ, regis Osfredi amitâ, decretum est, ut Joannes, Bosâ jam defuncto, in Eboracum migraret, Hagustaldensem verò sedem Vilfridus reciperet. Et sic diuturnæ controversiæ ac dissensionis finis demum est impositus.

709.
Bed. lib. 5.
cap. 20.
G. in epit.
Annal.
Saxon.

Anno septingentesimo nono Cenredus Merciorum & Offa Saxonum Orientalium reges, atque Eguinus Vigorniensis episcopus, (cujus tamen nullam omnino Beda mentionem ullibi facit,) Romam adierunt, Constantino pontificatum administrante; ibique Cenredus & Offa attonsi seculo renunciârunt, vitâque illic monachicam exinde transfegerunt. Quinque annis regnavit Cenredus, & successorem habuit Ceolredum Ætheldredi patruï filium. Fuit Offa Sigeri regis filius, Sighardi & Senofredi successor, qui Cinisuithæ Pendæ filiæ nuptias ambiens, illius suasu ad commutandum cum cucullo sceptrum adductus est; post quem Selredus Sigeberti *boni* filius apud Orientales Saxones regnavit. Eguinus, patriam repetens, abbatiam Eveffamiensem in pago Vigornienfi fundavit, qua de re Papam consulturus profectionem memoratam susceperat; & coacto in Varvicenfi provincia Alnocestrensi concilio mox interfuit. Eodem anno decessit Aldhelmus episcopus Schire-

Spelm.
Concil.
Malm. lib.
1. cap. 2.
Florent.
Vigorn.
Annal.
Saxon.

Schireburnensis, cujus consilio rex Inas monasterium Glastoniense, funditus dirutum, de novo fundare ac magnificè adaugere coepit. Hujus patrem Centenium nonnulli Inæ regis fratrem exstitisse perhibuerunt, quorum tamen sententiam Guilielmus Malmesburiensis explodit. Idem Aldhelmus alia præter Malmesburiense cœnobia, tum in Occidentalium Saxonum tum in Merciorum provinciis, habuit, pro quorum libertate impetratum à Sergio Papa privilegium, ab Ina atque Ætheldredo regibus confirmari olim, priusquam factus esset episcopus, curaverat. Tunc etiam obiit Vilfridus episcopus olim Eboracensis, anno ætatis septuagesimo sexto, ubi episcopatum per annos quadraginta quinque & menses aliquot tenuisset. Paulò ante Aldhelmi mortem, Australes Saxones, diocesi Vintoniensi eatenus à Vilfridi discessu subiecti, proprium annuente Inâ episcopum nomine Edbertum sortiti sunt. Anno septingentesimo decimo rex Inas ejusque cognatus *Nunnas* contra Gerontium Cornubiensium regem dimicârunt: cujus pugnæ principio, inquit Huntingdoniensis, occisus est dux Higbaldus; ad ultimum verò Gerontius cum suis faciem ab Anglis avertit, & fugiens arma & spolia sequentibus reliquit. Hunc Æthelvardus *Vuth-Giretem* vocat, alii *Gherentem*, Aldhelmus in suæ epistolæ præfatione *Geruntium*. Hoc etiam anno Adriano monasterii Augustiniani abbati defuncto successit Albinus; & Bertfridus Northumbrensi dux (quem Florilegus *Offerum* appellat) cum Pictis acriter confligit, eorumque maximam multitudinem sternens, Egfridi regis & Berti ducis ultor exstitit. Sola Bedæ

Malm. lib.
I. cap. 2.
¶ 4.

710.
Hunt. lib. 2.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.

Æthelv.
lib. 2.
cap. 12.
Hunt. lib. 2.
Matth.
Westm.

Bed. epit.

711.

Bed. lib. 5.
cap. 22.

am, contra cæteros omnes rerum Anglofaxoniarum Scriptores, in annum sequentem conjicit. Circa hæc tempora Nectanus Pictorum rex, missis ad Ceolfridum cœnobiorum Vermuthensis & Girvienfis abbatem nunciis, postulavit ut exhortatorias sibi literas mitteret, quibus potentiùs eos redarguere valeret, qui Pascha haud eodem cum Romanis Anglísque tempore observarent; simul & de tonsuræ modo vel ratione quâ clericos insigniri deceret ut scriberet expetiit. Excepto quòd etiam ipse in his non parva ex parte esset imbutus. Et architectos sibi mitti oravit, qui juxta Romanorum morem ecclesiam de lapide ingenti facerent, promittens hanc in honorem Sancti Petri dedicandam; se quoque ipsum cum suis omnibus Romanæ ecclesiæ consuetudinem semper imitaturum; in quantum duntaxat, tam longè à Romanorum loquela & natione segregati, eam ediscere possent. Cujus votis precibûsque favens Ceolfrius, unâ cum architectis epistolam illam quæ apud Bedam exstat ei destinavit. Quâ rex acceptâ, cum optimatibus suis decrevit, Romanum festi Paschalis celebrandi, nec non tonsuræ, morem per totum regnum suum esse observandum. Ex quo tempore pax inter Northumbrenses & Pictos diu viguit. Anno septingentesimo decimo quinto rex Inas contra Ceolredum Mercium *Vodenberge* in pago Viltoniensi, juxta *Vodeni fossam*, dubio Marte pugnavit: *adeò autem horribiliter*, inquit Huntingdoniensis, *pugnatum est utrinque, ut nesciatur cui clades detestabilior contigerit.* Anno proximo idem Ceolredus vitam scelestam cum infausa morte commutavit, ut Bonifacius Mogurtinus in sua ad Æthelbaldum regem epistola sic

715.

Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Hunt. lib. 4.

716.

Bonif.
epist. 19.
Malm. lib.
1. cap. 4.

fic testatur. Ceolredum præcessorem venerande Celsitudinis tuæ, inquit, stupratorem sanctimonialium & ecclesiasticorum privilegiorum fractorem, ut testati sunt qui præsentés fuerant, apud comites suos splendide epulantem malignus spiritus arripuit, qui eum ad fiduciam damnandæ legis Dei suadendo pellexit, peccantemque subito in insaniam mentis convertit, ut sine pœnitentia & confessione furibundus & amens, & cum diabolo sermocinans, & Dei sacerdotes abominans, de hac luce, sine dubio, ad tormenta inferni migrârit. Octavo ille regni anno defunctus, & Licidfeldiæ sepultus est, cui successit Æthelbaldus.

Osredus rex Northumbrensiū, quum annos undecim regnâset, petulantis lasciviæ pœnas hoc anno juxta lacum Vinandrium in agro Lancastrensi victus dedit, Cenredi & Ofrici cognatorum conjuratione oppressus: de quo hæc habet idem Bonifacius; *Osredum quoque spiritus luxuriæ fornicantem, & per monasteria Nonnarum sacratas virgines stuprantem & furentem agitavit, usque quò ipse gloriosum regnum, & juvenilem vitam, & ipsam luxuriosam animam, contemptibili & despectâ morte perdidit.* Successit ei prædictus Cenredus Cuthovini ducis filius. Ætheldredus quondam Merciorum rex, post autem Bardneiēsis cœnobii abbas, decessit, & in eodem monasterio conditus est. Ceolfridus quoque, cœnobiorum Vermuthensis & Girviensis abbas, Romam contendens, in itinere apud Lingonas in Gallia moritur, & in ecclesia tergeminarum martyrum, Speusippi, Eleusippi & Meleusippi, sepelitur. Egbertus Anglus presbyter celeberrimus ex Hybernia discedens, ubi peregrinam diu vitam sacris studiis incumbens egerat, ad docenda Columbæ monasteria perrexit; quum-

Malm. lib.

I. cap. 3.

Hunt. lib. 2.

Bonif.

epist. 19.

Florent.

Vigorn.

Bed. lib. 5.

cap. 23.

que esset & doctior suavissimus, & eorum quæ agenda docebat executor devotissimus, ab universis libenter auditus, etiam Hyenses sive Jonenses Scoticæ nationis monachos ad Romanum Paschalis observandi temporis atque tonsuræ ecclesiasticæ morem perduxit, sub decimo eorum abbate Dunchado, ibique per annos tredecim usque ad vitæ exitum commoratus est. Qui autem de eodem Hyensi monasterio in Pictorum regno degentes morem illum suscipere noluerunt, sequenti anno, quo obiit Dunchadus, à Nectano rege trans *dorsum Albanie* expulsi sunt. Anno proximo, qui fuit septingentesimus decimus octavus, defuncti sunt Cenredus Northumbrensiū rex, post breve duorum annorum regimen; & Ingifilus, Inæ regis frater, & Egberti magni regis abavus. Cenredo successit Osricus, quem cum ejusdem nominis Mercio Vicciorum sive Vigorniensium regulo nonnulli temere confundunt, qui scilicet regulus, Glocestriæ Bathoniæque, regis Inæ permissu, cui urbes illæ parebant, virginibus monasteria posuisse fertur.

717.
Annal.
Ulton.

718.
Florent.
Vigorn.

721.
Usser.
Primord.
cap. 16.

Anno septingentesimo vicesimo primo habitum est Romæ sub Gregorio secundo concilium, cui Sedulius episcopus Britanniae de genere Scottorum, cujus forsan sedes Britannoduni fuerit, & Fergustus sive potius Fergusius episcopus Scotiæ Pictus, subscripserunt. Nunc etiam rex Inas Glastoniensis monasterii ac Petri & Pauli ibidem ecclesiæ structuram, quam suadente Aldhelmo dudum auspiciatus erat, splendide absolvit, multisque prædiis Abbatem Beoraldum Hemigifili successorem ac coenobitas, & *Magno* illo quod vocatur donavit *Privilegio*, si quarta apposita Indictio rectè se habeat; & quicquid

quicquid iis ab antecessoribus suis Cenovalcho, Centuino & Cedovalla fuerat concessum, Æthelburgæ reginæ, Bertualdi archiepiscopi ac Baldredi & Athelardi regulorum hortatu, confirmavit. Ipsi etiam Baldredus & Athelardus eidem cœnobio prædia contulerunt. *Privilegii Magni* prædicti exemplaria apud Guilielmum Malm. Malmesburiensem, Usserium Armachanum at- *antiq. Glasston. Usser. Primord. cap. 6. Spelm. Concil. Annal. Saxon. Florent. Vigorn. Bed. lib. 5. cap. 6.* que Henricum Spelmannum exstant. Hoc tempore Daniel episcopus Vintoniensis Romam peregrinus adiit; rex verò Inas Clitonem quendam, id est, regii sanguinis virum, nomine Cenulphum, occidit. Sive autem illum lege damnatum, sive bello victum sustulerit, authores omnino tacent. Joannes episcopus Eboracensis, quum jam præ nimia senectute administrando præsulatui minùs sufficeret, ordinato pro se circa anni hujus initium presbytero suo Vilfrido juniore, ad monasterium suum Beverlaci positum secessit, ibique paucos post menses vitâ excessit, sepultusque illic, *Beverlacen*sis exinde agnominatus est. Regionem adjacentem Beda *Sylvam Deirorum* vocat. Anno proximè *722. Annal. Saxon. Florent. Vigorn. Hunt. lib. 4.* sequenti, dum Inas Saxones Australes nuper rebelles ad obsequium redigere satagit, alter Clito, nomine Albertus, forsan in ultionem Cenulphi Clitonis, in ipsum insurrexit, & *Tantonæ* castrum in pago Somersetenensi, non ità pridem à rege constructum, occupavit. Sed Æthelburga regina, collecto exercitu, receptum castrum solo æquavit, exturbato Alberto, qui protinus ad Australes Saxones fugâ se contulit, à quibus in regem susceptus adlectusque esse videatur; & mox illi cum Ina prælium haud incruentum conseruere. Sed anno septingentesimo vicesimo quinto, quum per triennium sæviisset

Bed. lib. 5.
cap. 19.

Spelm.
Concil.

Bed. lib. 5.
cap. 24.
Florent.
Vigorn.
Hunt. lib. 4.

Malm.
lib. 1.
cap. 2.

sæviisset illud bellum, rex Inas, hostes strenuè aggressus, insigni eos pugna funditus profligavit, ipsum Albertum interfecit, Saxonésque Australes iterum sub jugum misit; quos Danielis Vintoniensis episcopi jurisdictioni, mortuo ante hæc Edberti Selseiensis antistitis successore Eollâ, substravit. Ad hunc annum nonnulli præfatam Inæ in Glastonienses munificentiam referunt, atque in Indictionis, non Anni Domini, ad *Magnum Privilegium* adnotatione, erratum esse sentiunt, adeoque pro Indictione IV^a, Indictionem VIII^{am} esse reponendam existimant. Hoc tempore Vidredus Cantii rex, tricesimo quinto regni sui anno ineunte, defunctus est, qui cunctas suæ ditionis ecclesias à tributis liberas fecit, primusque regum Anglo-saxonorum chartas & diplomata scripta ecclesiis concessisse memoratur, si veteri cuidam ecclesiæ Cantuariensis M. S^o. codici fidem adhibeamus; quod antiquiorum nostratium principum præsulúmque chartas signatas haud immerito suspectas reddit. Tres filios reliquit, Æthelbertum, Edbertum & Aldricum; ex quibus Æthelbertus patri successit, assumpto secum in regni societatem Edberto fratre. Hoc anno, qui fuit imperatoris Leonis Isauri nonus, suum *Beda de Temporum ratione* tractatum absolvit. Uxorem habuit rex Inas nomine Æthelburgam, foeminam sanè regii generis & animi, quæ, ut Malmesburiensis narrat, dum crebrò viri instillaret auribus, ut mundanis rebus vel extremis annis valefacerent, & ille hortantem de die in diem differret, astu tandem vincere parat. Cùm enim quadam vice apud villam ingenti tumultu regales luxus explicuissent, posterâ die cùm discessissent, villicus ex reginæ

con-

conscientia palatium quantâ potuit deformitate, tam fimo pecorum quàm aggere rudenum, infamat. Postremò, in lecto ubi cubuerant porcâ noviter enixam collocat. Interea cùm jam plus milliario processum esset, illa maritum uxoriis delinimentis aggreditur, rogans ut illuc unde abierant necessariò pedem referant, magni discriminis rem fore si non exaudiat. Re non difficulter impetratâ, rex videns locum, pridie Sardanapalicis deliciis parem, nunc foedâ solitudine deformem, miratur, tacitòque iudicio oculi rem examinans, ad mulierem rediit. Tunc illa occasionem aucupata, lætùmque subridens, Et ubi sunt, ait, Domine conjunx, hesterni strepitus? ubi aulæa Sidoniis succis ebria? ubi parasitorum discurrens petulantia? ubi Dædala vasa pondere metallorum mensas ipsas onerantia? ubi terrâ marique exquisita ad gulæ lenocinium obsonia? Nonne omnia fumus & ventus? nonne omnia transierunt? & væ his qui hæserint, quia scilicet transibunt. Nonne omnia sicut fluvius præceps & currens in mare? & væ his qui hæserint, quia scilicet trahentur. Cogita, quæso, quàm miserabiliter defluent carnes, quæ modò in deliciis nutriuntur. Nonne nos qui ingurgitamur uberius, putrescimus miserius? Potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio. Nec plura locuta, maritum compulit in sententiam exemplo, quam frustrâ insusurraverat verbo. Nam post triumphales bellorum manubias, post multarum virtutum gradus, summum culmen perfectionis meditatus, Romam abiit. Ibi nè pompam suæ conversionis faceret, non publicis vultibus expositus crinem deposuit, sed, ut solius Domini oculis placeret, amictu plebeio tectus clàm

clàm consenuit. Nec deerat tanti dux foemina facti ; quæ cùm antea virum ad hoc audendum incitâisset, tunc moerentem verbis lenire, & labantem exemplis erigere, prorsus quod ad salutem ejus spectaret nihil dimittere. Ità mutuâ charitate connexi, temporibus suis viam hominum ingressi sunt. Hactenus Malmesburiensis.

*Bed. lib. 5.
cap. 7.*

*Florent.
Vigorn.*

*Annal.
Saxon.*

*Malm. lib.
1. cap. 2.*

*Hunt.
lib. 4.
Matth.
Vestm.*

727.

Regem istum Beda appellat *Hun*, eumque triginta septem annis imperium tenuisse prodit. Quod ipsum Ranulphus Cestrensis facit. Florentius regnum ejus ab anno sexcentesimo octogesimo octavo arcessens, & in anno septingentesimo vicesimo octavo terminans, quadraginta annos ei tribuere videtur. Annales Anglosaxonum, Bedæ numerum primò retinentes, tamen ejus regnum ab anno sexcentesimo octogesimo nono exorſi, & in eundem cum Florentio annum desinentes, triginta novem ei assignant. Annos duodesexaginta, forſan pro duodequadraginta, habet Guilielmus Malmesburiensis. At Bedæ suffragantur Huntingdoniensis & Florilegus, quorum ille initium Athelardi, hic Inæ discessum, in annum septingentesimum vicesimum septimum conjicit. Quâ quidem ratione ille annos triginta septem completos, atque unum aut alterum præterea mensem, regnaverit. (Uterque verò, tum Henricus tum Matthæus, cum *Annalibus* Anglosaxonum quoad Inæ regni principium consentiunt.) Anno, inquit Florilegus, septingentesimo vicesimo septimo, Inas rex felix & potens, Athelardo cognato suo regnum suum relinquens, Romam petiit, ut pro regno temporali commutaret æternum. Quò cùm pervenisset, fecit in civitate domum, consensu & voluntate Gregorii Papæ, (nimirum secundi,) quam *Scholam Anglorum* appellari fecit.

fecit. Ad quam reges Angliæ, & genus regum, cum episcopis, presbyteris & clericis, in doctrina & fide catholica erudiendi venirent, nè quid in ecclesia Anglicana finistrum aut catholicæ unitati contrarium doceretur, & sic in fide stabili roborati, ad propria remearent. Fecit præterea, juxta domum præfatam, ecclesiam in honorem beatæ Virginis Mariæ fabricari, in qua Anglis Romam advenientibus divina celebrarentur mysteria, & in qua possent (si quem ex Anglis Romæ mori contingeret) sepeliri. Et hæc omnia ut perpetuæ firmitatis robur obtinerent, statutum est *generali decreto*, per totum regnum Occidentalium Saxonum, in quo prædictus Inas regnabat, ut singulis annis de singulis familiis denarius unus, qui Anglicè *Romescot* appellatur, beato Petro & ecclesiæ Romanæ mitteretur, ut Angli ibidem commorantes vitale subsidium indè haberent. Ità Matthæus. Cæterùm ad *Generale Decretum*, ultimò memoratum, quod attinet; siue illud Inæ jam Romæ agentis, & seculares facultates necdum statim exuentis; siue etiamnum in Anglia præsentis, & quæ memoravimus animo molientis, autoritate, paulò ante discessum suum fuerit sancitum; siue bis Romam Inas adiverit, primò post consummatam Glastoniensis monasterii structuram, (quod *Liber ejusdem abbatiæ M.S. in Collegio S. Trinitatis Cantabrigiæ* adservatus apertè narrat,) deinde post regnum abdicatum; aliis relinquo disquirendum. Præfatæ autem Donationis ità etiam meminit Ranulphus Cestrensis: Rex, inquit, *Inas*, commendato regno suo Westsaxonum Athelardo cognato suo, Romam profectus est. Qui pri-

Polychr.
lib. 5.
cap. 24.

mibus

Malm.
lib. 1.
cap. 2.

Spelm.
Concil.

Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Malm.
lib. 1.
cap. 2.

mibus regni sui beato Petro fertur concessisse, quod diu ab Anglis *Romescot*, Latinè verò *Denarius Petri*, vocabatur. Ejus pietatem ità celebrat Malmesburiensis: Quantus, inquit, in Dei rebus fuerit, indicio sunt leges ad corrigendos mores in populo latæ; in quibus vivum ad hoc tempus puritatis suæ resultat speculum. Quum verò idem Guilielmus, *non solum Can-
maritas, sed & Orientales Anglos hereditarium
ejus excepisse odium, omni nobilitate primò pulsâ,
post etiam bello fusâ, nullâ omnino factâ belli
contra Australes Saxones gesti, quos ejus ante-
cessor Cedovalla prius domuerat, mentione, re-
tulerit; pro Orientalibus Anglis ibi reponendos
esse Australes Saxones, liquidò constat; quum
laceffitos ab eo Anglos Orientales, nemo præ-
terea uspiam memoraverit; subactos autem ab
eodem fuisse bello quasi hæreditario Austrosax-
ones, universi consentiant. Porro, Orientales
quoque Saxones ei paruisse, hinc est colligere,
quòd in legum suarum procæmio, Ercenoval-
dum antistitem Londinensem disertè, ut antea
dictum est, Episcopum suum vocat. Crebrò a-
pud Authores veteres Anglorum regis titulo I-
nas decoratus occurrit, & à Simeone Dunel-
mensi Rex famosissimus per totius fines gentis
Anglorum appellatur; ac proinde jure optimo
inter summos Monarchas collocatur. Fratrem
unicum habuit nomine Ingifilum, Egberti regis
abavum; duâsque sorores, Cuthburgam, &
Quenburgam. Cuthburgam, post primæ suæ
conjugis mortem, duxit Alfredus rex Nor-
thumbrensiū: quæ tamen haud multò postea,
conjugio vitæ moniali posthabito & diducto,
primū Bercingensem sub Hildelida abbatiam
in agro Essexiensi positam ingressa, mox, ipsa
magistra*

magistra Regulæ, Vinburnæ in pago Dorsetensi vitæ residuum transegit. Uxorem Inas rex unicam habuit, Æthelburgam prædictam, quæ protinus post mariti discessionem eandem abbatiam Bercingensem adiit, uti narrat Ranulphus Cestrensis, ibique demum, post Hildelidæ, quæ ejus soror exstitit, obitum, facta Abbatisa consenuit. Ipse Inas Romæ monachus effectus vitam illic cum morte commutavit, & in præfata Sanctæ Mariæ ecclesia sepultus est. Audaculus verò quidam interpolator, qui varios regis Edwardi Confessoris legibus centones intertexuit, minusculis in Guilielmi Lambardi Archæonomia characteribus descriptos, utpote in exemplari vetustiori & genuino minimè comparentes, regem Inam, contra universos rerum Anglosaxonicarum scriptores, bigamum fuisse, ultimamque duxisse uxorem *Gualam*, à qua *Gualliæ* nomen Cambriæ inditum foret, cùmque ea Cambriam ac Cornubiam totumque Cadovalladri regnum obtinuisse, fingit. Hujusce autem fabulæ vanitas exinde redarguitur, quòd Æthelburgæ suasu Inam petiisse Romam, ibidemque attonsum nullam postea duxisse conjugem, docent Authores probatissimi. Ipsum quoque de *Gual* hac regina imaginaria, Cambriæ nomen imponente, figmentum, à Galfrido primitus excogitatum, Giraldus Cambrensis Galfrido contemporaneus haud immeritò explodit. Ejusdem verò farinæ sunt & cætera præfati interpolatoris de Arcturio ad easdem leges assumenta. In Chronico Cambrobritannorum *Inas* rex perperam *Ivas* dicitur, & cum *Ivoro* Britanno (ut apud Historiam Britannicam Cedovalla cum Cadovalladro) ineptè confunditur; & Centuino, non Cedovallæ, ductâ ejus cognatâ Æthelburgâ,

Polychr.

lib. 5.

cap. 24.

Lambard.

Archæon.

Galfr. lib. 9.

cap. 6.

Girald.

Camb.

Descrip.

cap. 7.

Chron.

Camb.

thelburgâ, successisse, & Britannis æquè ac Visifaxonibus imperâsse, contra luculentam historiæ fidem, perhibetur. Quum tamen *Inam* non *Alani* Armoricæ regis, quod de *Ivoro* dicendum est, sed *Cenredi* Visifaxonis filium exstitisse, & Britannis satis infestum fuisse, jam ostendimus. Sub hoc rege floruerunt Guthlacus eremita Crolandienfis, ejusque soror *Pega* sanctimonialis; & in Hybernia *Geraldus Saxo*. Cum *Ina* vixerunt *Clodovæus*, *Childebertus*, *Dagobertus*, *Clotharius* & *Chilpericus*, Francorum, *Egica*, *Vitiza*, *Rodericus* & *Pelagius*, Visigothorum, *Cunibertus*, *Luidbertus*, *Reginbertus*, *Aribertus*, *Ansprandus* & *Luidbrandus*, Longobardorum, in Gallia, Hispania & Italia, reges.

XIV. ÆTHEL-

XIV. ÆTHELBALDUS.

IN Æ Romam discedenti successit, in regno 727.
 Vilsaxonum Athelardus cognatus, in su-
 prema Anglorum Monarchia rex Mer-
 ciorum Æthelbaldus sive Adelbaldus. Huic
 pater fuit *Alvius* sive *Alvion*, avus *Eoppa*, *Pendæ*
 regis frater. Erat ille, juxta Ingulphum, *ele-* Ingulphi.
gantis stature, validus corpore, bellicosus animo; Croland.
sed corde nimium elatus, & lubricæ temeritatis hystor.
señator immoderatus, unde multa perpessus est
discrimina. Ille igitur, persequente ipsum huc
illuc rege Ceolredo, Crolandiam ad Confessorem
 suum Guthlacum, *exinanitis suis suorumque vi-*
ribus, exsul pervenit. Qui moerentem benignè
 consolatus, generis sui dominationem, inimi-
 corum conculcationem, & populorum principatum
brevi absque ulla pugna, plaga vel sanguinis effu-
sione, eventurum illi prædixisse fertur. Quo-
 circa, mortuo Ceolredo, Merciorum regno po-
 titus, Abbatiam Crolandensem in Guthlaci ere-
 mitæ jam demortui memoriam atque honorem
 fundavit, & opulentis prædiis eximiè locuple-
 tavit. Quúmque hæreditariæ ditioni magna
 cum prudentiæ ac strenuitatis fama annos un-
 decim præfuisset, abscedente *Inâ*, decimus-
 quartus Anglorum Monarcha evasit. At Athe-
 lardum Occidentalium Saxonum regem (quem
 Æthelburgæ reginæ fratrem fuisse docet *Mag-*
num illud *Privilegium* Glastoniensibus conces-
 sum) primo regni sui anno res novæ excepe-
 runt. Surgentes enim ejus primitias frequen- Malm.
 ter interpolavit *Osuwaldus* regii sanguinis ado- lib. 1.
 lescens; & provincialibus in rebellionem con- cap. 2.
 citatis,

citatis, bello eum persequi conatus est. Tandem ad manus ventum, acerrimèque pugnatum
 Hunt. lib. 4. est. Cum autem juvenis, impar numero regali-
 bus turmis, pondus praelii diu pertulisset, & ultra
 perstare non posset, fugâ saluti consuluit. Hanc
 pugnam Annales & Florentius in annum sep-
 728. tingentesimum vicesimum octavum conjiciunt,
 Annal. cujus nimirum pars prior, sive inchoans, cum
 Saxon. definiente primi anni regni Athelardi, quo con-
 Florent. fertum esse hoc praelium omnes consentiunt,
 Vigorn. optimè concurrerit. Eodémque anno rex Mer-
 Chron. cia Æthelbaldus cum Britannis prope Aberge-
 Cambr. venniâ confligit. Anno septingentesimo vi-
 Bed. lib. 5. cesimo nono Osricus Northumbrensi-
 cap. 24. um rex, quum annos undecim regnâisset, defunctus est.
 Idem in epit. Occisum fuisse volunt Annales Anglosaxonum,
 Florent. tametsi quoad mortis annum à Beda & Flo-
 Vigorn. rentio perperam discedunt. Successit ei Ceo-
 729. lulphus, quem ipse vivens adoptaverat. Fuit
 Annal. ille Cenredi regis fratruelis, & Cudæ filius,
 Saxon. Cuthovini nepos, Ledoaldi pronepos, Egoal-
 Hunt. lib. 4. di abnepos, Aldhelmi atnepos, Ogæ (qui Idæ
 730. primi Northumbriæ regis ex concubina filius
 exstitit) trinepos. Anno proximè sequenti
 Osuvaldus ille Clito præfatus, vir strenuissi-
 mus, defunctus est, quum jam plurimas Athe-
 Florent. lardo regi molestias turbâsque excitâisset, regni
 Vigorn. apicem sibi jure deberi obtendens, quippe qui
 Annal. Æthelbaldi filius, Cinibaldi nepos, Cuthovini
 Saxon. pronepos, Ceulini regis abnepos, arctissimo ne-
 cessitudinis ac cognationis gradu præcedentes
 reges duos contingebat. Ejus patrem Æthel-
 Joann. baldum cum magno rege Merciorum Æthel-
 Brompt. baldo Abbas Jorvallenfis ineptissimè confundit.
 Chron. Intra postremum hoc quadriennium ab Inæ
 discessu proximè elapsum, rex Æthelbaldus
 Visi-

Visifaxones, bello civili laborantes & miserè
 obtritos, tribusque praeliis à Britonibus juxta
 Caradocum Lancarvanensem superatos, ingenti
 collecto exercitu fortiter adortus, imperata fa-
 cere coëgit. Quo successu cæteri etiam citra
 Humbrum reges territi sese ei submisere. Unde
 Beda, Ecclesiasticam suam historiam anno sep-
 tingentesimo tricesimo primo absolvens, ubi
 variarum cis Humbrum provinciarum episco-
 pos recensuisset, ista subjicit: *Et hæ omnes,*
inquit, provinciæ, ceteraque Australes ad confi-
nium usque Humbri fluminis, cum suis quæque
regibus, Merciorum regi Æthelbaldo subjæctæ
sunt. Eodémque anno Bertualdo archiepisco-
 po Cantuariensi mortuo successus est Tatui-
 nus. Historiam illam Beda Ceolulpho Northum-
 brensi regi dicavit, utpote principi non so-
 lum ad cætera idoneo, sed cui præterea non
 defuit literarum peritia acri animo & alacri stu-
 dio comparata; eligens nimirum in illo autho-
 ritatem bene dicta roborandi propter imperium,
 & scientiam perperam dicta emendandi prop-
 ter ingenium. Fuere tamen in Northumbria
 qui hunc talem tantumque virum odio rebelli
 impeterent; unde *ejus regni & principia & pro-*
cessus tot ac tantis redundasse rerum adversan-
tium motibus, ut quid de his scribi debeat, quém-
ve habitura sint finem singula, necdum sciri va-
leat, Beda conqueritur. Sed & alii, ipsum
 anno sequenti *captum & attonsum,* mox autem,
 quo pacto incertum, libertati regnóque restitu-
 tum esse, narrant. Illo certè anno, juxta *Be-*
de Auditarium, pro Vilfrido juniore, spontè ut
 videtur assentiente, Egbertus, regis Ceolulphi
 cognatus, Eboraci factus est episcopus, aut po-
 tiùs eidem Vilfrido datus est adjutor.

Chron.
Cambr.

Bed. lib. 5.

cap. 24.

731.

Malm.

lib. 1.

cap. 3.

732.

Simeon

Dunelm.

Roger.

Hoved.

Matth.

Vestm.

Bed. epit.

733.
Annal.
Saxon.
Æthelv.
lib. 2.
cap. 14.
Hunt.
lib. 4.

Affer. in
 vita Al-
 fred.

734.

Simeon de
Ebor. Ar-
chiep.
Stubb. A&.
Pontif.
Ebor.

735.

hoc tempore fœderati erant Picti, Scoti pacati; Britones Cumbrenses & Alcludenses, partim sui juris, partim Anglorum servitio mancipati. Recrudescente inter Mercios & Occidentales Saxones discordiâ, rex Æthelbaldus, juxta Anglosaxonum Annales & Fabium Æthelvardum anno septingentesimo tricesimo tertio, Somertonæ villam regiam castrumque obsidione cinxit, & in potestatem redegit. Cum iis consentit Huntingdoniensis, bellumque istud in septimum Athelardi Visifaxonis annum conjiciens, ita describit: Æthelbaldus rex Mercie fortissimus, congregato terribili exercitu, obsedit *Somertonam*, castris dispositis per gyrum: cumque non esset qui auxilium inclusis afferret, vel includentibus resistere posset, eam recepit in suam potestatem. Æthelbaldus igitur rex Mercensis, maximâ virtute super reges coætaneos provectus, omnes provincias Angliæ usque ad Humbrum flumen, cum suis regibus, sibi subjectas esse voluit & fecit. Ità Henricus. Fuit olim hæc *Somertona* primarium pagi Somersetenensis oppidum, unde ab Afferio Menevensi provincia illa crebrò *Somertonensis* appellata est.

Anno septingentesimo tricesimo quarto obiit Tatuinus Archiepiscopus Cantuariensis: quo etiam anno, juxta Anglosaxonum Annales, Florentium Vigorniensem & Malmesburiensem, aliosque eorum sequaces, inclytissimum illud Anglorum decus, clarissimum Britannicæ sydus, Beda venerabilis defunctus est. Sed qui *Audarium* ad ejus Epitomen Chronologicam concinnavit, Annales Ultonienses, Simeon Dunelmensis, Rogerius Hovedenus, & Thomas Stubbessius, ejus mortem in annum proximè sequentem

tem conjiciunt : pro quibus facit ipsius discipulus Cudbertus junior, qui, ut Florentius in- Florent.
genuè fatetur, morienti præceptori cum pluri- Vigorn.
mis aliis interfuit, vitamque illius descripsit, eumque anno septingentesimo tricesimo quinto, ante Ascensionem Dominicam, feriâ quartâ, octavâ calendarum Junii, circa horam decimam, in magna mentis devotione & tranquillitate ultimum è corpore spiritum efflâsse, animamque Deo reddidisse, testatur. Sic finem is vivendi fecerit Malm. lib.
anno suo climacterico, die Maii vicelimo sexto, primûmque in monasterio Girviensi sepul- I. cap. 3.
tus, deinde in ecclesia Dunelmensi prope Cud- Matth.
bertum episcopum tumulatus est. Per univer- Vestm.
sam adeò Europam ejus fama inclaruerat, ut, ad enodandas quasdam Sacræ Scripturæ quæstiones, ejus auxilio sublimitas Romana indigeret; missisque eapropter ad Ceolfridum abbatem literis, Sergius Papa ipsum ad se mitti postularet. Veruntamen illum Romam adiisse historicorum nostrorum veterum nemo disertè affirmat. Utcunque talis ille tantûsque existit; ut doctior fuerit sanctiorve, statuere admodum sit difficile. Eodem anno vitâ excessit Florent.
Peðelmus, ex Anglosaxonum genere primus Vigorn.
Candidæ Casæ sive *Whitternæ* in Gallovidiæ episcopus. Quem utique virum Hector Boëtius Boët. lib. 9.
stupendâ quadam metamorphosi, etiam Bedâ citato teste, in regionem transformat, ac *Pictliminiam* vocat. Bed. lib. 5.
Eo quoque anno, qui fuit Ceolulphi Northumbri septimus, episcopatu Eboracensi, quem per annos quindecim administraverat, Vilfridus junior penitus se exuit, cujus cap. 24.
ex coadjutore successor Egbertus prudentiâ suâ Simeon
& cognati potentiâ Sedem suam protinus in Dunel.
genuinum statum reformavit. Paulinus certè, Roger.
Hoved.
primus

Bed. epit.
contin.
Stubh.
Pontif.
Eborac.
Malm.
lib. 3.
de Pontif.

Idem lib. 1.
de Pontif.

736.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
737.

primus ejusdem antistes, vi hostium loco pul-
sus, ac Roffæ diem obiens, ibidem illud Infig-
ne Pallii quod ab Honorio Papa susceperat re-
liquit. Cæteri post eum tantæ urbis præfules,
simplici Episcopi vocabulo contenti, nihil al-
tius anhelârunt. At verò Egbertus inthroni-
zatus, animosioris ingenii homo, (cogitans,
*quòd sicut superbum est si appetas indebita, ità
ignavum si negligas debita,*) multâ Sedis Roma-
næ appellatione Pallium reparavit. Hic om-
nium liberalium artium, inquit Malmesburien-
sis, armarium fuit, & nobilissimam bibliothecam
Eboraci constituit. Cujus rei testem ido-
neum advocat Alcuinum, in epistola ad Caro-
lum Augustum ità dicentem; *Date mihi exqui-
sitioris eruditionis scholasticæ libellos, quales in
patria habui, per bonam & devotissimam magistri
mei Egberti Archiepiscopi industriam; &, si pla-
cet Excellentie vestræ, remittam aliquos ex pueris
nostris, qui excipiant indè quæque necessaria, &
revehant in Franciam flores Britanniae.* Ad hunc
Egbertum Beda epistolam scripsit, quam unâ
cum paucis aliis ejusdem tractatiunculis D. Ja-
cobus Waræus haud ità pridem in lucem edidit.
Tatuino in Archiepiscopatu Cantuariensi suc-
cessit Nothelmus, quem ferunt illum esse Lon-
dinenſis ecclesiæ presbyterum, quem, in prolo-
go Historiæ Anglorum, Beda refert multo sibi
emolumento fuisse ad gesta compaginanda, ex
Romano scrinio allatis epistolis quæ essent illi
operi necessariae. Hunc anno proximo, qui
fuit septingentesimus tricesimus sextus, Grego-
rius tertius Papa Pallio donavit. Annóque se-
quenti *Fridigitha* Occidentalium Saxonum re-
gina, Athelardi regis uxor, & *Fortherius* (five
Fordredus) episcopus Schireburnensis, Romam
adierunt,

adierunt, illic vitæ residuum exacturi. Fortherio successit *Herevaldus*, quem *Sigebaldus* quidam rex Visifaxonicus, in sua ad Bonifacium Moguntinum epistola, *Erenwaldum* vocat. Quis autem iste *Sigebaldus* fuerit, five idem qui alio nomine *Athelardus* à nostratibus historicis nuncupatur, five ejusdem frater aut filius regni confors, five alius quispiam præpollens sub eo regulus, nec ipse Bonifacianarum epistolarum editor Nicolaus Serarius satis expedit, nec unquam alibi reperire potui. Visifaxonem fuisse liquet, quia Daniele antistitem Vintoniensem ipse *suum episcopum* appellat. Eodem anno Ceolulphus Northumbrensi-
 fium rex, quum annos octo regnasset, monasticum in Lindisfarnensi coenobio habitum accepit. Cui anno proximè sequenti designatus ab ipso Edbertus successit; cujus pater *Eta* Ceolulphi regis patruus, Cudæ frater, & Ledaldi ex Cuthovino filio nepos exstitit. Hujus Edberti frater fuit præfatus Egbertus Archiepiscopus. Anno quadagesimo supra septingentesimum rex Merciorum Æthelbaldus, per impliam fraudem vastabat partem Northumbro-
 rum; eratque rex eorum Edbertus occupatus cum suo exercitu contra Pictos: cūque non esset qui ingruenti resistere posset, prædā arreptā quantam voluit, secum ad suos transvexit. Quod tamen nonnulli sub interregno inter Ceolulphum & Edbertum contigisse autumârunt. Anno septingentesimo quadagesimo primo rex Athelardus, quum Occidentali-
 bus Saxonibus annos quatuordecim præfuisset, moriens, Cudredum cognatum (vel, ut Florilegus Simeonem & Hovedenum secutus mavult, fratrem) habuit successorem. Mortuo
 etiam

Bonif. epist. 49.

Bed. epit. continuat.

Malm. lib. 1. cap. 3. Hunt. lib. 4. 738.

740. Bed. epit. continuat. & Hunt. lib. 4. & Abbas Jorvall.

741. Annal. Saxon. Florent. Vigorn.

742.
Spelm.
Concil.
ex Jocelin.
& alio
M. S.

etiam Nothelmo, Cudbertus à Mageſetenſi, id eſt, Herefordienſi, ſede ad Cantuarienſem tranſfertur. Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo celebratum eſt Concilium *Clivenſe* primum ſub Archiepiſcopo Cudberto & Rege Æthelbaldo, quo Vidredi regis privilegia de Cantianarum eccleſiarum libertate, in Becanceldenſi & Berghamſtadienſi ſynodis conceſſa, per totum Merciorum quoque regnum obſervanda confirmantur.

743.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Hunt.lib.4.
Matth.
Yeſtm.
Abb.
Jorvall.

Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo tertio Æthelbaldus & Cudredus, paulò antea diſcordes, tunc autem ſimul pacificati, ut Huntingdonienſis verbis utar, pugnaverunt viribus conjunctis contra Britannorum innumerabilem multitudinem. Cùmque reges fortiffimi, exercitùſque eorum clariffimi, inter ſe diviſi, hinc & indè certatim, & quaſi ex invidia, Britannorum phalanges percutientes ſternerent; nequiverunt tantum bellandi onus perferre Britanni. Fugam igitur eligentes dederunt terga percutientibus, & ſpolia ſequentibus. Reges autem victorioſi remeantes ad ſua, triumphalibus gaudiis ſuſcepti ſunt. Ità Henricus. Hoc anno moritur Vilfridus epiſcopus Vigornienſis, cui ſucceſſus eſt Mildredus. Annòque proximo alter Vilfridus, ſcilicet quondam Eboracenſis antiſtes, è vivis exceſſit. Quo quidem anno recuperatum fuiſſe ab ejus prædicto ſucceſſore Egberto Pallium, Florentius aliique nonnulli tradunt: quos cum Simeone Dunelmienſi cæteriſque prioris ſententiæ aſſertoribus haud aliter conciliare poterimus, quàm ſi dicamus, tractatam eſſe Egberti per integrum novennium in curia Romana cauſam, anno ſcilicet ſeptingenteſimo triceſimo quinto inchoatam, & hoc demum

744.

demum anno consummatam: cui etiam opinio-
 ni favere quodammodo videtur Malmesburien-
 sis, *Pallium multâ throni Apostolici appellatione* Malm. lib.
reparatum esse, scribens. Confertum hoc anno 3. de Pont.
 inter Pictos & Britones prælium memorant Si-
 meon Dunelmensis & Rogerius Hovedenus.
 Quam pugnam cum illa eandem esse opinor,
 quam Caradocus Lancarvanensis, luxato uti Chron. 1
 solet chronologiæ ordine, ad annum abhinc Cambra
 sextum refert, & *Magedaucensem* vocat, eâque
 Pictorum regem Dalarganum (sive Thalarga-
 num) cecidisse narrat. Daniel episcopus Vin-
 toniensis, senectute admodum gravatus, præ-
 sulatu spontè dimisso, privatus in sua civitate
 aliquantisper resedit, suffecto sibi Humfrido; Annal.
 annoque proximè sequenti defunctus est: quem Saxon.
 annum episcopatus ejus quadragesimum ter- Florent.
 tium fuisse, Annales Anglosaxonum & Floren- Vigorn.
 tius produnt; qui ipsi tamen in hoc cum Beda 745.
 consentiunt, haud ante annum septingentesi-
 mum quintum ecclesiæ eum Vintoniensi præ-
 positum fuisse; unde primos tres annos Con-
 garsburien- si forsan & Fontanensi ejus præsu-
 latibus, à Glastoniensi Chronographo memo-
 ratis, esse assignandos, haud incredibile videa-
 tur. Anno septingentesimo quadragesimo sexto
 Selredus Orientalium Saxonum rex, anno reg- 746.
 ni sui tricesimo octavo, interfectus est; quo- Malm. lib.
 modo autem vel à quo occisus fuerit, Historici 1. cap.
 non dicunt. Matthæus Florilegus octennio ci- Hunt. lib. 4.
 tiùs trucidatum censet, à Simeone Dunelmensi
 & Rogerio Hovedeno deceptus, qui *Suetbertum*
 quendam Orientalium Saxonum regem eo tem-
 pore *obiisse* scribunt, quem unâ cum Selredo po-
 tiùs aliquandiu regnâsse veri similis est. Post
 hunc Selredum regno illi admotus est Suithre-
 dus.

Malm.
lib. 1.
cap. 4.

747.
Idem lib. 1.
de Pontif.
Matth.
Vestm.
Spelm.
Concil.

Camd. in
Cant.

dus. Magnam Germanorum partem religione
 Christianâ imbuerat Vinfridus Anglus, muta-
 toque à Papa nomine, *Bonifacius* appellatus, &
 Moguntinus Archiepiscopus factus est. Hunc
 Papa Gregorius tertius sacramento astrinxerat,
 nè conterminarum gentium mores notitiæ ejus
 subtraheret. Ille igitur congentiles suos An-
 glofaxones, à primæva pietate degeneres, luxu-
 riâ, crapulâ, ebrietate, libidine, sacrilegio, cæ-
 terisque ejusmodi vitiis infames sordere audiens,
 quæ non solum reges, procures atque populum,
 sed & Clerum ipsum coïnquinaverant, missis
 ad Cudbertum Archiepiscopum literis, gravi-
 ter hæc coarguit, synodumque propter ea cor-
 rigenda indicendam monet : quod ipsum quo-
 que à Zacharia Papa Gregorii successore factum.
 Sed & Æthelbaldum regem Sanctimoniales cap-
 tantem liberrimâ reprehendit epistolâ. Qui-
 bus rebus adducti Rex atque Archiepiscopus,
 ut tanto malo obviâ irent, Concilium secun-
 dum *Clivense*, anno septingentesimo quadrage-
 simo septimo, in agro Varvicensi coëgerunt.
 Ubi quàm plurima decreta, ad Ecclesiæ mo-
 rumque reformationem apprimè conducentia,
 sunt sancita ; quæ omnia Bonifacius, ad se à
 Cudberto transmissa, lætus accepit, literasque
 ad eundem gratulatorias rescripsit. Locus in
 quo Concilium hoc insigne celebratum est *Cliv-
 us* dicitur, Anglicè *Cliffe*, quem in Cantium
 transfert Camdenus, quanquam nullus rex Can-
 tianus aut huic aut priori interfuisse memora-
 tur ; neque adeò est probabile, Merciorum re-
 ges, à quibus crebræ in hoc loco coactæ sunt
 synodi, in aliena eas ditione toties edicere vo-
 luisse. Ad eos igitur potiùs accedo qui in Mer-
 cia collocant. In hoc Concilio, indulta ante-
 hac

hac ecclesiis privilegia confirmavit omnia aux-
 itque rex Æthelbaldus, integrâque vitæ emen-
 dationem in posterum sponndit. Anno sep-
 tingentesimo quadagesimo octavo obiit Edber-
 tus rex Cantianus, anno regni sui vicesimo ter-
 tio, superstitè adhuc fratre Æthelberto, qui pro-
 inde ei successisse perperam dicitur; quem ta-
 men fratrem natu maximum fuisse Beda apertè
 docet, & immediatè patri successisse, Florentius
 in Genealogia regum (*triginta sex regni annos*
 ei tribuens) & Florilegus docent; quibus ac-
 censendus est Huntingdoniensis, qui tres *Vi-*
dredi filios conjunctim regnâsse, in fine quarti
 sui libri prodit. Ille post fratris Edberti mor-
 tem Ardulphum quendam, aut suum forsan
 aut Edberti filium, regni consortem habuit.
 Qui duo reges, Bonifacio Moguntino familia-
 res effecti, ipsum literis quæ etiamnum exstant
 amicissimis salutârunt. Porro, *Ardulphus Ed-*
berto, Abbati Regulbiensi, terram unius aratri
juxta Berghamstadium, cum omnibus ad eam per-
tinentibus, liberam ab omnibus secularibus servi-
tiis concessisse, in Evidentiis ecclesiæ Christi
 Cantuariensis (quamvis luxato temporum or-
 dine) memoratur.

Eodem anno occisus est Chenricus, Cudredi
 Visifaxonum regis filius strenuissimus, qui, ut
 Huntingdoniensis loquitur, ætate tener, sed ar-
 mis acer, annis parvus, sed vigore magnus,
 quum successibus suis instaret, fortunâque
 nimis sollicitaret, immoderationem animi cæ-
 des militari seditione illata punivit. Anno
 proximo Alphualdus Orientalium Anglorum
 rex, qui post Aldulphum fratrem regnavit, de-
 functus est; cujus regnum, juxta Florilegum,
Beorna & Æthelbertus inter se diviserunt, quos
 Simeon

748.

Annal.

Saxon.

Florent.

Vigorn.

Malm. lib.

1. cap. 1.

Florent.

in Geneal.

Matth.

Vestm.

Hunt. lib. 4.

Epist.

Bonif.

40, & 77.

Guil.

Thörn.

Annal.

Saxon.

Florent.

Vigorn.

Hunt.

lib. 4.

749.

Matth.

Vestm.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

Æthelv.
lib. 2.
cap. 16.

750.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Hunt.
lib. 4.

Bed. epit.
contin.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

Simeon Dunelmensis & Rogerius Hovedenus appellant *Hun-Beannam* & *Albertum*. Seditionem præfatam Visifaxoniam mox consecuta est rebellio, dum incentores præcipui, nè regis irritati principisque cæsi poenas luerent, Æthelhuno comiti, *pro aliqua*, ut Æthelvardus loquitur, *invidia reipublicæ* Cudredum lacefferet, sese aggregant. Ille, ut Huntingdoniensis habet, bellum movens in Dominum, licet numero militum longè ipso debilior esset, prælium anno quinquagesimo supra septingentesimum conferere ausus, diu & gravissimè Martio perstitit in campo, probitasque comitis excelsa loco millium fuit. Cùmque ei jam penè victoria lætis applauderet alis, infixum tandem corpori vulnus, & animo perjurium, justam regis causam triumphare compulerunt. At Æthelhuni virtute opus sibi adversus Mercios esse perspicuens Cudredus, rediit cum eo in gratiam. Edberto Northumbrensi regi, bellis Picticis distento, arma, uti dictum est, intulerat rex Merciorum Æthelbaldus, qui, sponsonum Clivenfium immemor, tumore pristino fastuque inflatus, Saxonibus Occidentalibus nimium gravis molestusque incubuit. Quocirca Cudredus atque Edbertus, ut illatas injurias ulciscerentur, hoc anno contra Æthelbaldum & Oengusam Pictum surrexerunt; ex quibus, Edbertus pagum *Chylensem* Pictis diuturno bello fractis ademptum cum aliis regionibus suo regno addidit. Cenulpho quoque Lindisfarnensi episcopo succensens, quòd Offam Alfredi filium, regii generis virum, ad Cudberti reliquias, ut hostes innocentem persequentes declinaret, confugientem, indeque vi abstractum, nefandâ nece interimi passus esset; ei manus injecit, ipsumque

que captivum in urbem Bamburgum duxit, ac Lindisfarnensem Sancti Petri ecclesiam aliquantisper obsideri fecit, quousque regi de tanto scelere satisfaceret. Enimvero Cudredus, anno septingentesimo quinquagesimo secundo, qui fuit regni sui duodecimus, cum jam regis Æthelbaldi superbas exactiones & insolentiam ferre non posset, occurrit ei cum legionibus vexillatis apud *Burfordiam* in pago Oxoniensi, omni spe vivendi libertati postpositâ. Adduxit autem secum Æthelhunum prædictum comitem jam sibi concordem, cujus viribus fretus & consilio, belli discrimen ingredi potuit. Æthelbaldus verò rex regum cum Mercensibus Cantianos adduxerat, Orientalésque Saxones & Anglos, copiasque multiplices. Aciebus igitur dispositis cum in directum tendentes appropinquarent, Æthelhunus præcedens Visifaxones, regis Insigne, scilicet *draconem aureum*, gerens, transforavit vexilliferum hostilem. Unde clamore orto, pars Cudredi valde confortata est, statimque acies hostiles sibi invicem offenderunt. Ergò tonitruum belli, sicut offensionis armorum, & sonitus ictuum, clamorisque cadentium, terribiliter exarsit; bellum maximum & inæstimabile incipitur, quod vel Mercenses vel Visifaxones usque in longam posteritatem vincenti supponeret. Videres igitur acies loriceis crispantes, galeis acutas, lanceis hirsutas, vexillis depictas, auro resplendentes, parvo tempore sanguine perfusas, lanceis cassas, ruinâ dissipatas, cerebris asperas, visu horrendas. Congregantes autem se ad vexilla utrinque procaces & fortissimi viri, gladiis & securibus amazonicis rem agentes, acies funestè aciebus irruebant. Memoria fugæ nulla, spes victoriæ utrinque

752.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Hunt. lib. 4.
Roger.
Hoved.
Abbas
Jorvall.
Matth.
Vestm.

que certa : Mercenses superbiæ tumor invita-
bat, Visifaxones servitutis horror accendebat.
At ubicunque Æthelhunus prædictus aciebus
se infigebat, via ruinarum patebat, dum se-
curis ejus timendissima modo fulminis corpo-
ra simul & arma dissecaret. Rex autem for-
tissimus Æthelbaldus quâcunque ruebat, stra-
ges hostilis fiebat, dum gladio ejus invictissi-
mo essent arma pro veste, ossa pro carne. Cùm
igitur quasi duo ignes diversis in partibus im-
positi obstantia quæque consumerent, conti-
git ut sibi obviam rex & comes venirent. U-
terque verò alteri terribiliter vehementerque
infrenduit, dexteram excussit, seque in armis
collegit, & ictibus immensis arma instantia
pares laceffunt. Deus autem, qui superbis
resistit, animo regis superbi solitam confiden-
tiam dempsit. Cùm igitur nec animum suum
nec vires ipse recognosceret, pugnantibus ad-
huc suis primus fugam territus coepit; adeo-
que læta Cudredo victoria provenit. Hanc
pugnam adeò dithyrambicè ab Huntingdo-
nensi, Hovedeno & Jorvallensi depictam, nos
ipsis eorum verbis usi hîc exhibuimus. Anno
autem septingentesimo quinquagesimo tertio
Cudredus rex denuo cum Britonibus pugnans,
ex eis quàm plurimos interfecit, quippe qui
victori regis Æthelbaldi frustrà resistentes, ci-
tò fugam inceperunt, clademque maximam
sine hostium detrimento dignè pertulerunt.
Annóque proximè sequenti Cudredus bellator
inclytus, quum annos quatuordecim regnâset,
vitam cum morte commutavit. (Quo tem-
pore Cantuaria fortuito conflagravit incendio.)
Arripuit regnum cognatus ejus *Sigebertus Si-*
gerici filius, vir apud suos sævitiâ immanis,
idém-

753.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Hunt. lib. 4.

754.
Malm. lib.
1. cap. 2.

755.

idémque foris ignaviâ perinfamis ; quocirca conspirante omnium odio, post annum folio deturbatus, meliori, scilicet Cenulpho, regii sanguinis viro, locum fecit. Sed, ut ferè in talibus fit, quum magnitudine calamitatis aliquos ad gratiam sui revocâisset, eorum virtute provincia Suthantonienfis in obsequio detenta est. Verùm cum nec sic cessaret, modisque omnibus malè tractaret subditos, legesque vel ad commodum suum depravaret, vel pro commodo suo devitaret, Cumbranus comes nobilissimus, qui fidelissimè ei adhæserat, populi querimonias regi fero exposuit : quem, quia ipsi suaferat ut clementiùs ageret, ac inhumanitate depositâ amabilem omnibus se præberet, mox impiâ nece iussit interfici, suisque sævior & intolerabilior tyrannidem auxit. Con-

gregati igitur procures & populus totius regni cum Cenulpho rege, Sigebertum *providâ deliberatione & unanimitate consensu* prorsus regno expulerunt ; qui, non minora meritis extimescens, in magnam *Anderidæ* sylvam fugiens se abscondit, ibique *diu moratur* ; ubi quidam Cumbrani comitis subulcus inventum, domini sui vindex, anno septingentesimo quinquagesimo sexto obtruncavit. Eodem anno Edbertus Northumbrenfium & Oengussa Pictorum reges, jam concordés, duxerunt exercitum ad urbem Alcludam, id est, Britannodunum, in Lènoxia, ibique Britones indè conditionem receperunt. Post decem verò dies interiit exercitus penè omnis quem duxit *Deovama* ad *Neoburgum*, id est, ad novam civitatem ; qui *Deovama*, si Hovedeni mentem rectè capio, Britonicus quidam dux aut regulus (Alcludæ captionem ulcisci cupiens) fuisse videatur.

Hunt. lib. 4.

Florent.
Vigorn.756.
Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

Anno

757.
Bed. epit.
contin.

Malm. lib.
i. cap. 4.
Hunt. lib. 4.

Bed. epit.
contin.
Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

Anno proximo, qui fuit septingentesimus quinquagesimus septimus, & Cenulphi Wisifaxonis primus, (à Sigeberti cæde numeratus,) rex Æthelbaldus, quum annum unum supra quadraginta regnâisset, *Secanduni* in agro Varvicensi à suis militibus, tricesimo Monarchiæ anno, seditione concitatâ, noctu interemptus, & *Repan-duni* in pago Derbienti sepultus est. Quo scelere patrato, *Beornredus*, rebellionis ac perduellionis incentor, regiæ dignitati se paulisper ingessit, sed mox ab Offa victus ejectusque est. Hunc alii cæsum, alii duntaxat fugatum tradunt. Æthelbaldum à Cudredo fuisse ibi prælio trucidatum, Huntingdoniensis ejusque sequaces somniârunt, quem utique Cudredum ante biennium obiisse Scriptores probatissimi consentiunt. Ipsum Æthelbaldum proximo post Cudredum anno decessisse, Annales Anglosaxonum & Florentius narrant; quod cum annorum numero illius regimini ab omnibus tributo neutiquam consistere poterit. Nos igitur in anno mortis ejus designando Bedæ *Anclarium*, Simeonem & Rogerium secuti sumus. Nulla hujusce regis uxor legitima aut proles uspiam memoratur. Cum eo vixerunt Theodericus, Childericus & Pipinus, Francorum, Luidbrandus, Hildebrandus, Rachisius & Aistulphus, Longobardorum, in Gallia & Italia, reges.

XV. O F F A.

ATHELBALDO regi, post victum Beornredum, eodem anno, tum in Merciorum regno, tum in suprema Anglorum Monarchia, successit Offa Dingferti filius, Enulphi nepos, Osmodi pronepos, Eoppæ, qui Pendæ regis frater fuit, abnepos. Vir ingentis animi, ut Malmesbur. loquitur, & qui omnia quæ mente concepisset, efficere proponeret. Annóque proximo Edbertus Northumbrensi-
 757. Bed. epit. contin. Malm. lib. 1. cap. 3. Simeon Dunel. Roger. Hoved.
 758.
 sum rex, quum annos viginti regnasset, Ceolulphi cognati exemplum secutus, monachusque factus, dehortantibus regni proceribus vicinisque regibus, successorem sibi filium Osulphum statuit. Hoc tempore, ut Florentius docet, *Orientalibus Saxonibus Suithredus, Australibus Saxonibus Osmundus, Orientalibus Anglis Beorna, reges præfuerunt.* Æthelbertus autem sive Albertus, quem, ut supra dictum est, regni consortem *Beorna* habuit, obiisse antehac videtur. Anno sequenti Osulphus rex Northumbrensi-
 759.
 um, ubi annum unicum regnasset, à suis ministris facinorosè occisus est; cui Mollo Adelvaldus eodem anno à sua plebe electus successit. Anno sexagesimo supra septingentesimum Æthelbertus Cantianorum rex, anno regni sui tricesimo sexto, decessit, quum annos undecim Edberto fratri superfuisset. Huic Aldricus frater successit. Anno proximo defunctus est Oengussa rex Pictorum, quem Bedæ Continuator *tyrannum & carnificem* appellat. Eodem anno rex Northumbrensi-
 760. Florent. in Genealog. Malm. lib. 1. cap. 3.
 761. Bed. epit. contin.
 Mollo Adelvaldus Osuvium ducem, sibi rebellem, prælio Elduni juxta Mailrosiam conferto
 Simeon Dunelm.
 victum

Florent.
Vigorn.

762.

Roger.
Hoved.

Simeon
Dunelm.

764.

765.

Florent.
Vigorn.

766.

Roger.
Hoved.

768.

Simeon
Dunelm.

viſtum interfecit. Locum pugnae Florentius *Clivum Edovini* vocat. Annoque ſequenti rex victor Atheldridam duxit uxorem in oppido *Cataracta*. At Ceolulphus quondam rex, tunc verò monachus, in Lindiſfarnenſi coenobio animam efflavit, & *Northamiae* ſepultus eſt. Qui, monachus ipſe factus, effecit ut monachis Lindiſfarnenſibus vinum vel cerviſiam bibendi licentia indulgeretur, quum antea, juxta antiquam Aidani epiſcopi traditionem, cum magna diſtinctione, futurae vitae ſervientes, non niſi lac vel aquam bibere ſolerent. Ejus mortem in annum ſeptingenteſimum ſexageſimum quartum Simeon & Rogerius conjiciunt. Qui annus duplici malo infauſtus fuit. Nix enim ingens gelu ligata, à principio hyemis penè uſque ad medium veris, terram oppreſſit, cujus vi arbores & olera magna ex parte aruerunt, ac marina animalia inventa ſunt mortua. Nec minùs infeſtum ſenſit ignem Anglia, adeò ut Londinum, Eboracum, Doncaſtria, multæque aliae urbes villæque, ac monaſteria complura, repentinis incendiis conflagrarent. Anno ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto Mollo Adelvaldus, quum per ſexennium regno ſatis impigre functus eſſet, infidiis Alcredi Fincleiae in agro Dunelmenſi circumventus occubuit. Poſt quem idem Alcredus, Ænovini filius, Birnhomi nepos, Boſæ pronepos, Blocmani abnepos, Alarici atnepos, Idæ trinepos, in regnum ſuſceptus eſt. Anno proximo obiit Egbertus Archiepiſcopus Eboracenſis, anno epiſcopatûs ſui triceſimo quarto. Anno autem abhinc altero Edbertus, quondam rex Northumbrenſium, deſunctus, & juxta fratrem ſuum Egbertum præſulem Eboraci in eccleſiae cathedralis porticu ſepultus

sepultus est. Eodémque anno rex Alcredus uxorem duxit nomine *Osgernam*. Anno sequenti Cataracta villa regia à Beornredo quodam tyranno succensa est, qui etiam ipse infelix eodem anno talionem luens incendio periit; quem quidem eundem esse cum Mercio illius nominis tyranno deposito, Matthæus Florilegus aliique nonnulli autumârunt. Anno septingentesimo septuagesimo primo *Offa rex Merciorum*, ut Simeon & Rogerius loquuntur, *Hestingorum gentem subegerat*. Quinam verò fuerint isti Hestingi, nemo hætenus satis explicavit. Nonnulli Hastingsos scribunt, & Danos intelligunt, quos necdum ad Anglicana littora unquam appulisse, primúmque isthuc post annos abhinc sedecim advectos fuisse, omnes antiqui consentiunt. Neque enim piratas Offa subegisset, sed exturbâisset. Alii Estanglos habent, quos tamen ante nefariam regis Æthelberti cædem ab Offa lacessitos fuisse nuspiam legimus. Cùm igitur victos ab Offa Northumbrenses Henricus Huntingdoniensis, Radulphus de Diceto & Abbas Jorvallenensis, absque ulla temporis designatione, memorant; nos pro *Hestingis Estingos* esse reponendos opinamur, eoque nomine partem Northumbrensium ad orientale, id est, Germanicum mare degentium intelligimus. Nam *Esting* apud veteres Anglosaxones *Orientalem hominem* aut *Orientalem filium* denotavit. Et Northumbrenses regi Offæ aut hoc aut nullo succubuisse bello deprehendimus. Anno septingentesimo septuagesimo quarto Offa, Cantium ingressus, *Oxfordie* cum Aldrico rege confligit; ubi clade horrendâ utrinque peractâ, clarus demum Mercius belli successibus effulsit, & fuis fugatisque hostibus cum trium-

769.

Matth.

Vestm.

771.

Simeon

Dunelm.

Roger.

Hoved.

Matth.

Vestm.

Hunt. lib. 4.

Abbrev.

Chron.

Joan.

Brompt.

774.

Bed. lib. 2.
cap. 5.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

775.

778.

Florent.
Vigorn.
Malm.
lib. 1.

Hunt. lib. 4.

Simeon
Dunelm.

pho recessit. Sunt qui hoc bellum temere cum priore confundunt, & pro *Hestingis* *Escingos* scribunt, quod nomen Beda Cantianorum reges (non gentem) ab *Esco* Hengisti filio traxisse prodit. Quibus tamen refragatur temporum ratio; ac *Rogerus Hovedenus* & *Matthæus Florilegus* duo isthæc bella apertissimè distinguunt. Eodem anno *Alcredus Northumbrensi* rex, quum annos novem regnâisset, consilio & consensu suorum, omni regiæ familiæ ac principum destitutus societate, exilio imperii majestatem mutavit, primòque ab *Eboraco* in urbem *Bamburgum*, postea ad regem *Pictorum* nomine *Cinocum* cum paucis fugæ comitibus, se contulit. Qui verò ipsum expulerant, *Mollonis Adelvaldi* filium *Ætheldredum* (qui & *Æthelbertus* dicitur) ei suffecerunt. Annòque proximè sequenti prædictus *Cinocus* (five *Cenegus*) vitâ excessit.

Anno septingentesimo septuagesimo octavo, qui fuit *Cenulphi* *Wissaxonis* vicesimus quartus, idem *Cenulphus* cum *Offa* *Merciorum* rege juxta *Bensingtoniam* in pago *Oxonien*si grave prælium gessit, quo, quamvis esset ipse bellator haud ignobilis, victus tamen, eandem villam regiam unà cum ejusdem castro hostibus possidendam relinquere necessum habuit. Post hanc victoriam, *Offa* in *Cambrobritannos* eorūque regem *Conanum*, *Roderici* filium ac successorem, arma convertit: quibus ultra *Devam* ac *Vagam* fluvios submotis, regiones campestres ac planiores inter eos & *Sabrinam* positas *Saxonibus* replevit, & fossam ingentem mirando opere ad disjungendos ab *Anglis* suis *Britannos*, à *Devæ* ostio usque ad *Vagæ*, per nonaginta plūs minūs millia passuum duxit, quæ ab
ejus

eius nomine hodiéque *Claude Offa*, id est, *Fossa Offa*, nuncupatur. Tales quoque aliæ quædam occurrunt Fossæ : quales sunt, *Vodeni Fossa*, *Visifaxones*, & *Sancti Edmundi Fossa*, (vulgò *Demonis* dicta,) Orientales Anglos, à Merciiis determinantes. Post hæc igitur *Povisæ* reguli Curiam suam ad *Mathravalam* in pago *Montis Gomerici* transferre sunt coacti. Monachus Sancti Albani, qui vitam Offæ descripsit, reges ab ipso superatos *Mermodii* Cambro-britannorum regis opem implorasse narrat ; à quo ille, specie tractandi ac transigendi de pace deceptus, dum Christi Domini Natalitia securus hostium celebrat, gravi primùm clade affectus est. Sed instauratis confestim refectionisque copiis, Offa Mermodium prælio ingenti profligavit, & fossam præfatam exinde feliciter perfecit. Quis iste fuerit *Mermodius*, nullâ assequi conjecturâ possum, quum nullus illiusce nominis rex Britannicus in *Chronico Cambriæ* memoratur ; ni monachus Albanensis forsan eo nomine *Mervinum*, *Conani* regis generum, ac designatum hæredem & successorem, intelligit, cui utique suprema rei bellicæ jura ac munia senio confectus socer demandaverit. Eodem anno quo *Bensingtoniæ* pugnatum est, juxta nonnullos, aut anno sequenti, juxta alios, *Æthelbaldus* & *Herbertus*, regis *Northumbrensis* duces, domino suo rebellantes, *Aldulphum Bosæ* filium, militiæ regiæ præfectum, apud *Cli-*
vum Regis victum occiderunt ; & postea duos alios regis duces, *Cenulphum* & *Eggam*, acri apud *Hilathirnam* prælio interfecerunt. Rex autem *Ætheldredus*, ducibus militibusque perditis, spe omni abjectâ profugit, quum annos quatuor aut quinque regnasset ; post quem vic-

Liber S.
Albani.

789.

Hunt.lib.4.
Roger.
Hoved.

Simeon
Dunelm.

780.

Roger.
Hoved.

781.

Florent.
Vigorn.

783.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

784.

Spelm.
Concil.

tores Alphualdum, Ofulphi filium, regem constituerunt. Simeon Dunelmenfis solus Aldulphum, Cenulphum & Eggam ab Æthelbaldo & Herberto regis jussu trucidatos fuisse narrat, quem eapropter à Northumbrensis nobilium cædem vindicantibus ejectum innuit. Anno autem octogesimo supra septingentesimum duo alii procures, Osbaldus atque Athelardus, *Beornam* comitem, summum Alphualdi regis Justitiarium, plus æquo favientem, coacto exercitu, *Seltonæ* in suis propriis ædibus succenderunt; qui tamen nihil mali ultra ipsi regi intentasse memorantur. Anno igitur proximè sequenti synodus apud Acleam in episcopatu Dunelmenfi celebratur; & Vereburga, Ceolredi quondam Merciorum regis conjux, (admodum grandæva) obiit: cujus tamen mortem Simeon & Rogerius in annum ab hoc alterum differunt. Illam certè eandem esse cum Sancta Vereburga regis Volpheri filia, & patrueli nuptam, paucis cum eo annis vixisse, ac virginitatem more illis temporibus haud inusitato conservasse illibatam, & post citum mariti obitum velatam fuisse, lubens autumaverim. Anno septingentesimo octogesimo quarto missi ab Adriano Pontifice legati Gregorius Ostiensis & Theophylactus Tudertinus episcopi in Angliam venerunt, Concilium de fide primitus suscepta retinenda, aliisque ad ecclesiæ regimen pertinentibus, coacturi; & ab Offa Merciorum & Cenulpho Visifaxonum regibus, jam concordibus & in unum convenientibus, honorificè suscepti, Papæ iis syngrammata tradiderunt. Relicto autem in Mercia Theophylacto, Gregorius ad Alphualdum Northumbrensiem regem, tunc in remotioribus regni sui partibus demorantem, contendit.

tendit. Eodem autem anno Cenulphus rex, Malm.
 morum compositione militiæque gestis juxta lib. 1.
 insignis, qui Britones non semel fortiter protri- cap. 2.
 verat, quum uno & triginta annis, connume- Æthelv.
 rato etiam infausto Sigeberti tyranni biennio, lib. 2.
 (quod & antea in Osuvaldi regis vita factum cap. 18.
 observavimus,) nec ignavè nec immodestè reg-
 nâisset, seu rerum gloriâ elatus, quòd nihil sibi
 obviaturum crederet, seu posteritati suæ metu- Annal.
 ens, contra quam Cinehardum Sigeberti fra- Saxon.
 trem increfcere cerneret, illum provinciæ ter- Florent.
 minos coëgit excedere. Qui, cedendum tem- Vigorn.
 pori ratus, dissimulato animo quasi volens pro- Hunt. lib. 4.
 fugit. Mox ubi furtivis conventiculis perdi- Roger.
 tam improborum manum contraxisset, solitu- Hoved.
 dinem regis aucupatus, (nam animi causâ
Mertonam in pago Surreiensi concesserat,) cum Matth.
 expeditis eò supervenit, ubi dum illum alienis Vestm.
 amoribus inservientem audisset, ex insidiis do-
 mum foris obsedit. Rex ancipiti discrimine
 permotus, communicato cum præsentibus con-
 silio, fores occlusit, sperans latrones vel mulcere
 alloquio, vel terrere imperio. Cùm neutrum
 procederet, irâ percitus in Cinehardum infiluit,
 minimùmque abfuit quin vitâ privaret; sed à
 multitudine circumventus, dum cedere dam-
 num gloriæ arbitratur, mortem probè ultus oc-
 cubuit. Pauci ex clientela ejus qui aderant,
 dum non manus allicientibus dare, sed herum
 vindicare intendunt, omnes (excepto unico ob-
 fide Britonico graviter sauciato) obtruncantur.
 Extemplo fama tanti mali principum aures
 perlabitur. Quorum qui maximi ævo & pru-
 dentiâ, *Osricus* dux (aliàs *Osredus* dictus) &
Viverthus comes, cæteros adhortati, nè domini
 necem in insignem & perpetuam sui ignominiam

dimitterent inultam, cum omnibus quos rex pridie domi reliquerat, manè districtis gladiis in conjuratos irruunt. Cinehardus primò causam suam agere, magna polliceri, cognationem obtendere; sed ubi nihil proficit, ad resistendum commanipulares accendit. Atrox aliquandiu certamen fuit; his pro vita, illis pro gloria summâ ope conantibus. Tandem, diu cunctata victoria in justiore partem declinavit. Ità miser ille, nequicquam fortiter faciens, animam amisit, (cum octoginta quatuor confortibus, solo ducis Ofrici filiolo servato,) non longo insidiarum gloriatus successu. Corpus regis Vintoniæ tumulatum, Cinehardus Axmonasterii in pago Devonienſi sepultus est. Cenulpho successit ejus filius Brithricus. Regnantem hoc ipso anno in Cantio *Almundum* quendam memorant Annales Anglosaxonum, qui, juxta *Evidentias* Ecclesiæ Christi Cantuariensis, *Vetredo abbati Regulbiensi terram duodecim aratrorum, cum universis ad eam rectè pertinentibus, liberam ab omni seculari servitio & ab omni regali tributo, exceptis expeditione, pontisque & arcis constructione, donasse* perhibetur. Quum verò Aldricum hoc tempore Cantianis præfuisse constat, proinde hunc Almundum Aldrici regis filium aut cognatum fuisse, atque ab ipso in regni societatem ascitum, probabile videatur. Præfatus verò Cenulphus ecclesiam *Fontanensem*, ab Ina rege in honorem Sancti Andreæ in pago Somersetensi fundatam, opulentis prædiis magnificè donavit.

Anno septingentesimo octogesimo quinto Gregorius Ostiensis, properante in ejus occursum rege Alphualdo, Concilium in regno Northumbrenſi coëgit: ac deinde Merciam repetens,

Annal.
Saxon.

Guil.
Thorn.
abb.
August.

785.
Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Spelm.
Concil.

tens, alterum ibi cum Theophylacto, in loco qui *Chalchitha* dicebatur, præsente Offâ rege, celebravit; in quo confirmata sunt omnia Northumbrensis Synodi decreta; atque, in Offæ gratiam, episcopatus Licetfeldensis in archiepiscopatum promovendus esse decernitur, ejusque jurisdictioni substernuntur Merciorum & Orientalium Anglorum episcopi, frustra obnitente Jamberto Cantuariensi, cui duntaxat Orientalium Australiumque & Occidentalium Saxonum diœceses cum Roffensi sunt relictæ. Higbertus verò Licetfeldensis episcopus in archiepiscopum ejus provinciæ eligitur; qui tamen pallium morte præventus haud accepit, quod ipsius successor Aldulphus obtinuit. Egfridus autem, Offæ filius, jubente patre in regem consecratur, adeoque in regni consortium asciscitur. At Visifaxonum rex Brithricus, anno septingentesimo octogesimo septimo, qui fuit regni sui quartus, Edburgam Offæ filiam duxit uxorem, atque Egbertum in exilium egit. Quo tempore apud Danos regnârunt Sigefridus & Godefridus sive Gotricus fratres, inter quos ita juxta antiquam illiusce gentis consuetudinem partita erat potestas, ut Sigefridus natu major, pacis quàm belli studiosior, terrâ, junior verò Gotricus, ferocioris ingenii vir, mari, rerum summæ præesset: qui etiam tandem post fratris mortem regno integro potitus est, bellumque Carolo magno intulit. Hoc igitur tempore dum Gotricus undiquaque piraticam exercet, tres naves Danicæ ad Occidentalium Saxonum provinciam appulerunt: quæ prima eorum classis exigua soli ubertatem & incolarum virtutem speculatum venit, ut postea ejus multitudinis, quæ totam penè inundavit Britanniam,

787.
Florent.
Vigorn.

Pont. hist.
Dan. lib.3.

Malm. lib.
1. cap.2.

788.
Simeon
&
Florent.
789.
Malm. lib.
1. cap. 3.

790.

tanniam, adventu compertum est. Nunc autem furtivè in alta pace regni prædones advecti, regium vicum qui proximus erat involârunt, villicum regis suppetias haud satis validas ferentem letho dantes; sed mox timore concurrentium amissâ prædâ ad naves refugerunt. Eodem anno vel proximè sequenti Synodus Fincleia in episcopatu Dunelmensi celebrata est. Anno septingentesimo octogesimo nono Concilium Acleanum secundum est celebratum; eodemque anno, juxta Florentium & Malmesburiensem, rex Northumbrensiu Alphualdus, pietate ac justitiâ laudatissimus, undecimo regni sui anno, conjuratione factâ à scelerato quodam duce nomine Siggano, nonâ Calendarum Octobris, *Seilicestriae* juxta Murum in comitatu Northumbrensi indignâ morte perimitur, atque in ecclesia Hagustaldensi sepelitur, & inter Sanctos refertur. At Simeon & Rogerius ejus cædem in annum præcedentem conjiciunt. Successit ei Osredus ejus ex Alcredo rege fratre uterino aut leviro nepos; quem subditi itidem turbidi post unius anni regimen folio deturbatum atque attonsum monasterio incluserunt; & Ætheldredum Mollonis filium, quem ante annos duodecim expulerant, ac demum, captum in latibulis, carceri mancipaverant, in regnum anno nonagesimo supra septingentesimum reposuerunt. Quo etiam anno Jambertus Archiepiscopus obiit, cui successit Athelardus Abbas Malmesburiensis. De Ætheldredi restitutione hæc habet Alcuinus; viz. *Benedictus Deus qui facit mirabilia solus: nuper Ætheldredus, filius Adelvaldi, de carcere processit in solium, & de miseria in majestatem, cujus regni novitate detentus sumus nè veniremus ad vos.* Cæterum rex ille, tam

tam insperati beneficii immemor, recepti regni administrationem à crudelitate exorsus, Alphum & Alphuinum, optimi regis Alphualdi filios, à civitate Eboraco vi abstractos, & de ecclesia cathedrali promissis fallacibus abductos, anno septingentesimo nonagesimo primo, juxta lacum Vinandrium in adjacente ejusdem nominis villa jugulavit. Annóque proximo Osredum, quondam regem, qui, monasterio exilium anteferens, regno exeundi licentiam impetraverat, sed sacramentis & fide quorundam principum evocatus clam de insula Mannia venerat, ac deficientibus militibus captus fuerat, *Dingburgi* trucidari jussit. Eodémque anno, quò magis impunè sævire posset, repudiatâ conjugē legitimâ, *Elfledam* Offæ regis filiam superinduxit. Osredus verò *Tinmuthæ* sepultus est. Post *Beornam* apud Orientales Anglos regnavit *Ætheldredus*, qui post annos complures pacificè exactos moriens, *Æthelberto* filio, egregiæ spei atque indolis juveni, quem ex uxore *Leofruna* sustulerat, regnum per manus tradidit. Ille, suadentibus regni proceribus, sed matre plurimum obnitente, *Offam* regem Merciorum, *Suttonæ* in pago Herefordienti curiam tunc temporis agentem, hoc anno, ducendæ ejus filiæ *Ætheldridæ* desiderio illectus, adiit; à quo honorificè primùm exceptus est. Enimvero regina *Quendrida*, Offæ uxor, apparatus regii comitatusque pompæ ac splendori invidens, quo etiam ipsius conjugii præfulgere videbatur, prius nescio quas ab Orientalibus Anglis illatas Merciiis injurias causata, marito suavit, ut juvenem præstantissimum è medio tolleretur, ejusque regnum ita principe orbatum debellaret. Ille, primò tantum scelus exhorrescens, tandem

791.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

792.

Hunt.lib.4.
Simeon
&
Hoved.Joann.
Capgr.
Abb.
Forv.
Matth.
Vestm.
Annal.
Saxon.

Florent.
Geneal.

Joann.
Brompt.

Ingulph.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

dem uxoriis illecebris expugnatus, per sicarium quendam nomine Guimberty, violato hospitii jure, nil mali suspicantem, capite amputato in cubiculo ad id ipsum præparato, quum annos perpaucos regnasset, in viridanti juventutis flore, decimâ tertiâ calendarum Junii, extinxit. Corpus ejus, primò *Merdenæ* in præfato pago sepulturæ ignobili in ripa fluminis Lugi traditum, postea ad ecclesiam Herefordiensem translatum est, ubi Milfridus regulus (regnante in Mercia Viglaphio) basilicam in ejusdem honorem exstruxit, quæ nunc Cathedralis Sancti Æthelberti ecclesia nuncupatur. Sed Atheldrida virgo regia proci dilectissimi cædem militibus ejus indicavit, qui proinde maturo recessu salutis suæ consulere. Ipsa prælagâ mente ingentia parentibus mala denunciâns, abbatiam Crolandiensem petiit, ibique in cella usque ad vitæ exitum reclusa permansit; tutasque postea Viglaphio prædicto, Visisaxonum duces fugienti, latebras illic præstitit. At Offa, collecto exercitu, Orientales Anglos, inopinato casu perculsos atque consternatos, suo facile imperio subjecit. Eodem anno, ut Simeonis & Rogerii verbis utar, Carolus rex Francorum misit Synodalem librum ad Britanniam, sibi à Constanti-nopoli directum: in quo libro, heu! proh dolor! multa inconvenientia & veræ fidei contraria reperta sunt; maximè, quòd penè omnium Orientalium Doctorum, non minùs quàm trecentorum vel eo ampliùs episcoporum, unanimi assertione confirmatum fuerit, imagines adorari debere; quod omnino ecclesia Dei execratur. Contra quod scripsit Albinus epistolam ex auctoritate divina Scripturarum mirabiliter affirmatam, illamque cum eodem libro, ex persona episco-

episcoporum & principum nostrorum, regi Francorum attulit. Haftenus illi. Qui hic Albinus dicitur, usitatiùs Alcuinus nominatur; vir inter eruditos sui seculi extra aleam positus, Anglus genere, sed in Gallia præcipuè florens, quò ab Anglorum regibus missus erat ad conciliandam Caroli magni amicitiam, cui nimirum principi incentor præcipuus fuit, ut Aca-
 demiam Parisiensem institueret. Synodalis ille liber Concilii Niceni secundi, sub Irene Impe-
 ratrice ante triennium conflati, scita ac decreta continebat. Motus autem Alcuini epistolâ Ca-
 rolus, Francofurtense Patrum trecentorum Con-
 cillum convocavit, qui Nicenum illud de ado-
 randis imaginibus Decretum penitùs condem-
 nârunt.

Goldast.

Imper.

Decret.

Anno septingentesimo nonagesimo tertio
 Sancti Albani Britannorum Protomartyris se-
 pulchrum, Anglosaxonibus hucusque incogni-
 tum, extra ecclesiam memoriæ illius dicatam,
 quam suâ etiam ætate celebrem Beda memorat,
 juxta Verolanium, ab Offa rege inventum est,
 & Martyris reliquiæ in ecclesiam illatæ, cœno-
 biûmque magnificum ibi fundari coeptum. Eo-
 démque anno Crolandiensibus monachis Char-
 tam dedit, in qua eos tanquam Fratres suos mo-
 nachos de sancto Albano in clientelam suam ac-
 cepit, eorûmque redditus ac privilegia confir-
 mavit. Quo etiam anno Sigganus dux, qui
 pium regem Alphualdum occiderat, sceleris
 conscientia exagitatus, sibi necem conscivit.
 Rex autem Offa, ut Æthelberti cædem nefari-
 am expiaret, rerum omnium suarum Decimam
 ecclesiæ concessit; & Herefordiensi speciatim
 ecclesiæ, in qua, uti dictum est, idem Æthel-
 bertus jacet, territoria plurima contulit. De-
 inde

793.

Bed. lib. 1;

cap. 7.

Simeon

&

Hoved.

794.
Vita Offæ
ad calcem.
Matth.
Parif.
&
Matth.
Vestm.

Malm. lib.
2. cap.

inde Romam versùs iter arripiens, ut monasterii Albanensis privilegiorum atque immunitatum confirmationem à Papa impetraret, prata quædam in Flandria juxta oppidum Monasteriolum coëmit, unde peregrinorum jumentis pabula in posterum suppeditarentur. Porro, Romam anno septingentesimo nonagesimo quarto perveniens, ab Adriano Pontifice cuncta facile postulata obtinuit. Scholamque Anglorum quæ tunc ibi floruit ingressus, dedit ex regali munificentia, ad sustentationem gentis regni sui illuc venientis, singulos argenteos de familiis singulis omnibus in posterum diebus, singulis annis, quibus videlicet fors tantum contulit extra domos in pascuis, ut triginta argenteorum pretium excederet, exceptâ totâ terrâ Sancti Albani suo monasterio conferendâ. Concessit quoque Pontifex, ut de regno Angliæ nullus publicè poenitens, pro executione injunctæ sibi poenitentiae subiret exilium; Regique in peccatorum suorum remissionem injunxit, ut patriam repetens, cum episcoporum & optimatum consilio quascunque voluerit possessiones & libertates Albanensi suo monasterio impertiret, auctoritate pontificiâ gratanter corroborandas. Guilielmus Malmesburiensis Offam regem, propter præfatam ejus liberalitatem in Scholam Anglorum, ejusdem fundatorem existisse autumavit, quod & Balæo persuasit. Quum verò illam Offâ Romam adveniente floruisse, & Vitæ Offæ scriptor & Matthæus Florilegus testantur, eidem Florilego potius assentiendum fuerit, qui eandem Scholam, ut antea observavimus, ab Ina rege fundatam fuisse luculentissimè docet. Argentei verò prædicti sive Denarii Scholæ donati, ideo Denarii Petri dicebantur, quia in festi-
vitate

uitate Sancti Petri ad vincula essent persolvendi. Tantum abest ut Inas & Offa regna sua ecclesiæ Romanæ vectigalia facerent, ut non Petro tributum, sed festo Divi Petri die Anglis suis Romæ degentibus eleemosynam præstarent. Rex autem Româ reversus cœnobium suum Albanense nigris monachis replevit, quibus primum Abbatem præfecit Villigodum. Ac celebrato secundo Concilio Chalchithensi, eidem totius pagi Hertfordiensis Denarios Sancti Petri, Anglicè *Romescot* dictos, unâ cum *Vinslovia* villa regia in pago Bucchinghamiensi, elargitus est, eamque Donationem Chartâ suâ communivit. Concilio huic novem reges interfuisse Joannes Stowus ex illa Charta prodit; Offam ipsum & Egfridum filium Merciorum, Brithricum Visifaxonum, Aldricum Cantianorum, Suithredum Orientalium Saxonum, Ætheldredum Northumbrensiū, Osmundum Australium Saxonum, (qui à Sigeberto Visifaxonum tyranno desciscentes sese in libertatem asseruerant,) & duos præterea Britonum reges, intelligens. Eodem anno Aldricus Cantii rex, ex Hengisti stirpe postremus, quum annos triginta quatuor regnâisset, vitâ grandævus excessit. Post cuius mortem, (Almundo etiam antea defuncto,) Æthelbertus quidam, seu potius Edbertus, cognomento Prenus, regni fastigio se intrusit. Eâ quoque tempestate Athelardus quondam dux, qui post combustum ab ipso & Osbaldo, uti dictum est, Beornam comitem, seculo renunciaverat, clericusque factus fuerat, Eboraci obiit. Hoc etiam anno Dani, (qui in Northumbriam præcedente anno exscendentes, crudeliter illic grassati fuerant, ecclesiâque Lindisfarnensem miserè diripuerant, altaria suffoderant, quos-

Sto. Chron.

Malm. lib. I. cap. I.

Annal. Saxon. Florent. Vigorn.

dam

dam è fratribus interfecerant, nonnullos secum vinctos abduxerant, perplurimos opprobriis vexatos nudos projecerant, alios in mare demerferant,) Tinæ fluvii ostium subeuntes, monasterium Tinmuthæ ab Egfrido quondam rege fundatum expilârunt : sed ab occurrentibus Anglorum ducibus victi, amisso principe, ad puppes refugerunt, quas domum remeantes exorta ingens tempestas confregit ac dissipavit ; unde prædonum alii ad littus rejecti morte condignâ mulctati sunt, alii fluctibus absorpti perierunt. Ab Offa Mercio fugatos esse hos piratas, illius vitæ Scriptor prodit, ità ut ille forsan in hoc bello suppetias genero Ætheldredo ministrâsse putandus fuerit. Post hanc victoriam concitata est in Northumbria rebellio.

Vita Offæ.

796.
Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

Alcuin.
epist.
Malm. lib.
1. cap. 3.

Annus septingentesimus nonagesimus sextus virorum aliquot illustrium fatis insignis fuit. Primò igitur Alaricus, quondam dux, tunc clericus, Eboraci obiit. Ætheldredus, anno regni recepti septimo, à conjuratis bello ferè bienni vexatus, *Cobræ* decimâ quartâ Calendarum Maii occiditur ; quâ cæde offensi plures episcopi & optimates è patria profugerunt. De ejus nece ità ad Offam scripsit Alcuinus ; Sciat veneranda Dilectio vestra, quòd dominus rex Carolus amabiliter & fideliter sæpe locutus est mecum de vobis, & in eo habetis fidelissimum amicum ; ideo & vestræ Dilectioni digna dirigit munera, & per episcopales sedes regni vestri. Similiter Ætheldredo regi & ad suas episcoporum sedes dona direxit. Sed heu ! proh dolor ! donis datis & epistolis in manus missorum, supervenit tristis legatio per missos, qui de Scotia per vos reversi sunt, de infidelitate gentis & nece regis. Ità Carolus, retractâ donorum largitate,

tate, in tantum iratus est contra gentem illam, ut ait, perfidam & perversam, & homicidam dominorum suorum, pejorem eam paganis æstimans; ut, nisi ego intercessor essem pro ea, quicquid eis boni abstrahere potuisset, & mali machinari, jam fecisset. Ità ille. Ætheldredo successit Osbaldus, cujus antea meminimus, Florilego *Osredus* dictus, quorundam principum favore evectus; & post viginti septem dies, omni regiæ familiæ ac procerum societate destitutus, fugatusque & regno expulsus, ad insulam Lindisfarnensem cum paucis secessit, & indè ad regem Pictorum navigio pervenit. Ardulphus verò Arnulphi filius, ab Ætheldredo pridem interfici, deinde exulare jussus, nunc de exilio revocatus, rex constituitur. Paulò post obiit Embaldus Archiepiscopus Eboracensis, & successorem habuit Embaldum juniorem. Eodem anno Offa rex Merciorum potentissimus, quum annos triginta novem regnasset, septimâ Calendarum Augusti *Offleia* in pago Hertfordiensi defunctus, atque indè Bedfordiam delatus, & in cappella quadam extra oppidum, supra ripam *Use* fluminis, more regio sepultus esse dicitur. Perhibet verò, inquit Florilegus, usque in hodiernum diem omnium ferè comprovincialium relatio, quòd cappella præfata longo usu & violentiâ illius fluminis sit subversa, atque ejus rapacitate cum ipso regis sepulchro in flumen præcipitata. Unde & usque in præsens, sepulchrum illud ab hominibus loci illius, æstivo tempore ibidem balneantibus, quandoque in aquæ profunditate videtur esse conspicuum, & quandoque, licet diligentissimè quæratur, ac si res fatalis esset, non invenitur. Ità Matthæus. Fuit Offa inclytus gentilium suorum legislator,

Simeon
&
Roger.

Matth.
Vestm.
Joann.
Rols.

Lamb.
Saxon.
leg. &
Spelm.
Concil.
Galfr.
lib. 1.
cap. 20.
Polychr.
lib. 1.
cap. 50.

Roger.
Hoved.
Annal. pars
prior.

Spelm.
Concil.

Leges
Hoëli Dha.

Somner.
Glossar.

jurisque *Merciani*, quod vulgò *Mercenlaga* dicebatur, conditor: quam legem postea *Alfredus* magnus *Visifaxonis* suis ab *Ina* sancitis attexuit, sicut ipse in legum suarum præfatione ità testatur; *Quæcunque*, inquit, *in Aetate Ina gentilis mei, Offæ Merciorum regis, vel Æthelberti, (qui primus Anglorum sacro tinctus est baptismo,) observatu digna deprehendi, ea collegi omnia, reliqua planè omisi.* Hanc legem *Mercianam* *Galfridus* & *Ranulphus* perperam *Martianam* vocant, & à *Martia* ethnica *Britannorum* regina conditam ac denominatam, & ab *Alfredo* ex Latina *Gildæ* versione in Saxonicum idioma translatam esse, fabulantur. Quæ utique *Martia Guitelini* sive *Guethelini* regis uxor fuit, quem *Rogerus Hovedenus* *Wethlen* vocat, atque ab ejus filiis stratam fuisse viam *Vetelingianam* ariolatur. Constat verò *Alfredi* leges è *Merciorum* legibus partim desumptas, sed iis scilicet quas ediderat *Offa* rex Saxonicus & Christianus, non *Martia* *Britanna* idolorum cultrix. Haud enim verisimile est, *Offam*, hostem *Britonum* acerrimum, qui pulsos eos ex omnibus suæ ditionis finibus in *Gualliam* adegit, pulsorum leges inter spolia reportare voluisse. Præsertim cum adeò iniquæ viderentur, ut ab ipsis *Britannis* subsequenti seculo antiquatæ, regnante *Hoëlo* bono, & æquiores latæ sint. Lex autem *Merciana* *Anglosaxonica* à *Martiana* *Britonica* prorsus est diversa, quippe quæ non à *Martia* regina, sed à *Merciis*, nomen tulerit. Illi autem à voce Saxonica *ƿearc*, *limitem*, *finem*, *terminum* denotante, appellationem traxerunt, quòd, *Heptarchia* florente, mediterranea *Angliæ* possidentes, reliquorum omnium regnorum essent confines ac limitanei. *Guilielmi* *Malmes-*

Malmesburiensis de Offa testimonium hîc ap- Malm. lib.
1. cap. 4.
ponam. *Hujus, inquit, gesta cùm considero, animus hæret in dubio, utrùm probem, an impro-
bem; ità in uno eodémque homine, modò virtutibus se vitia palliabant, modò virtutes vitiis succedebant, ut ambigeres, Quo teneas nodo mutantem Protea vultus.* Ille autem, nè sibi fraudi forent irrogata comprovincialibus dispendia, Carolum magnum Francorum regem frequentibus legationibus amicum sibi paravit; quam antea ipsis adeò malè invicem convenerat, ut magnis motibus utrobique concurrentibus, etiam negotiatorum comineatus prohiberentur; ut ex hisce Alcuini verbis liquet: Nescio quid de nobis venturum sit, aliquid enim dissensionis, diabolico fomento inflammante, nuper inter regem Carolum & regem Offam exortum est, ità ut utrinque navigatio interdicta negotiantibus cesset: sunt qui dicant nos pro pace esse in illas partes mittendos. Post hæc tamen firmum inter ipsos compactum esse fœdus, ex hac quæ sequitur ejusdem Caroli epistola docet Guilielmus Malmesburiensis; Carolus gratiâ Dei rex Francorum & Longobardorum, & patricius Romanorum, viro venerando & fratri charissimo Offæ regi Merciorum salutem. Primò, gratias omnipotenti Deo agimus de catholicæ fidei sinceritate, quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratam. De peregrinis verò, qui, pro amore Dei & salute animarum suarum, beatorum Apostolorum limina desiderant adire, cum pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui non religioni servientes, sed lucrum sectantes, inter eos inveniantur, locis opportunis statuta solvant telonia. Negotiatores quoque volumus ut ex mandato no-

stro patrociniū habeant in regno nostro legitime; & si in aliquo loco injustā affligantur oppressione, reclamēt se ad nos vel nostros iudices, & plenam videbimus iustitiam fieri. Cognoscat quoque Dilectio vestra, quod aliquam benignitatem de dalmaticis nostris vel palliis ad singulas Sedes episcopales regni vestri vel Ætheldredi direximus in eleemosynam domini Apostolici Adriani, deprecantes ut pro eo intercedi jubeatis; nullam habentes dubitationem, beatam illius animam in requie esse, sed ut fidem & dilectionem ostendamus in amicum nostrum charissimum. Sed & de thesauro humanarum rerum quem Dominus Jesus nobis gratuitā pietate concessit, aliquid per metropolitanas civitates direximus; vestræ quoque Dilectioni unum baltheum, & unum gladium Huniscum, & duo pallia serica. Scriptam hoc anno fuisse hanc epistolam, ac proinde munera isthūc memorata esse eadem quorum Alcuinus, de Ætheldredi regis cæde eodem ferè tempore perpetrata ad Offam scribens, in epistola paulò antè citata meminit, hinc colligo, quod Carolus de Adriano Papa tanquam nuper defuncto loquitur. Hæc autem munera sic expressit & interpretatur priscus quidam monachus Albanensis, invitā etiam Minervā occinens:

Matth.
Vestm.

*A Carolo dona data sunt Offæ, mucro, zona,
Cingat ut imbelles clemens, feriâtque rebelles.
Pallia donantur, velut his secreta tegantur.
Tyro mucrone, sed & utens munere zona,
Indomitos punit, pronos sibi nequit & unit.
Palliat arcana, nè signent pallia vana.*
Alter quoque nihilo felicius eundem ita Offam celebrat:

Offa

*Offa restauratus, regali stirpe creatus,
 Erigitur; spernit quæ degenerantia cernit.
 Armis donatur. Cato, Mars, Paris hic reputatur.
 Quo florent tutâ duce Mercia lege Statuta.
 Ense, superborum vires reprimens, dominatur.
 Hunc rex Francorum Carolus timet & venera-
 Communi voto cum clero Mercia toto (tur.
 Offæ concedit sese, cui mitis obedit.
 Ergo coronatur; ex tunc rex jure vocatur.*

Politiora verò de monachis Sancti Albani car-
 mina rex Offa meruit, quippe cujus operâ &
 favore effectum est, ut in presbyteros & laicos
 totius possessionis suæ, Abbas, vel Archidiaconus
 monachus sub ipso constitutus, jus pontifi-
 cale exerceret, ità ut nulli Archiepiscopo vel
 Episcopo aut Legato, nisi Romano tantum
 Pontifici, subjectionem impenderet. Clarue-
 runt regnante Offâ, *Villehadus*, qui ex Anglia
 in Germaniam transmittens, multosque ibi
 Christo lucrificiens, primus Bremensium Ar-
 chiepiscopus factus est; & *Suibertus*, itidem
 Anglus, primus Verdensium episcopus; ac *Fri-
 disuida*, virgo Oxoniensis castitate & sancti-
 moniâ insignis, quam Leicestrensis regulus Al-
 garus frustra deperiit. Uxorem Offæ Floren-
 tius *Cinidridam*, Florilegus *Quendridam*, liber
 Sancti Albani *Dridam* vocat. Ex illa unicum
 suscepit filium Egfridum; tres autem filias,
 Edburgam Brithrico Visisaxoni, & Elfredam
 Ætheldredo Northumbrensi, nuptas, atque A-
 theldridam, Æthelberti Estangli sponsam, post-
 ea sanctimonialem Crolandiensem. Cum Of-
 fa vixerunt Carolus magnus, toties memora-
 tus, Francorum, & Deliderius, Longobardo-
 rum, in Gallia & Italia, reges.

XVI. EGFRIDUS.

796.
Matth.
Vestm.

OFFÆ defuncto successit in Merciorum regno & suprema Anglorum Monarchia Egfridus filius, ante undecim annos à patre regni particeps effectus; qui protinus in regno confirmatus, ecclesiæ Sancti Albani, Britannorum Protomartyris, terras multas & possessiones devotus contulit, illasque cum aliis omnibus quas ejus pater ecclesiæ præfata dederat, cum omnibus libertatibus regiis, suo privilegio confirmavit. Et ut ejus Donatio perpetuæ firmitatis robur obtineret, juxta morem ecclesiæ Romanæ, omnium episcoporum, comitum & baronum totius imperii sui subscriptionem, & signum sanctæ crucis apposuit. Præterea, sedulò paternæ rapacitatis vestigia declinans, quæcunque ille, ad exaltationem regni sui, ex diversorum possessionibus monasteriorum atque ecclesiarum attenuaverat, ipse pronâ devotione restituit, & suo privilegio corroboravit. Prædium quoque quod pater Malmesburiae abstulerat, reddidit in manu Cudberti tunc illius loci Abbatis, hortatu Athelardi Archiepiscopi Cantuariensis. Ejusdem quoque Athelardi petitione emollitus, dignitates quibus Offa, Cantianis infensus, Jambertum Archiepiscopum, ut prædictum est, Papæ & legatorum ope, in Concilio Chalchithensi exuerat, libenter restituisset, ni sæva mors vernantis ætatis florem præproperè demessuisset. Unde Osberto patricio Alcuinus; *Non arbitror, inquit, quòd nobilissimus juvenis Egfridus propter peccata sua mortuus sit, sed quia pater suus pro*

Malm. lib.
I. cap. 4.

confir-

confirmatione regni ejus multum sanguinem effudit. Hic itaque egregiæ indolis adolescens, conspicuâ animi nobilitate præditus, ejusque sorores Edburga & Elfreda, foedam Æthelberti regis, ab ipsorum parentibus, violatis hospitii affinitatisque legibus, immaniter perempti, cædem luisse credebantur; quum istæ, regiis conjugibus infauſtâ morte sublatis citò viduatæ, residuum vitæ inopes atque infelices ærumnosè exegerunt; ille, post dies à patris morte centum quadraginta & unum, præcoci fato, absque ulla uxoris sobolisve mentione, abreptus, quanquam vitâ ac regimine longiore dignus existimatus, Cenulphum consanguineum habuit successorem. Ipsa etiam Quendrida regina, nefandi parricidii incentrix nequissima, digno periit cruciату. Sepultus est Egfridus in abbatiæ Albanensis ecclesia.

Florent.
 Vigorn.
 Hunt. lib. 4.
 Matth.
 Vestm.
 Joann.
 Brompt.

XVII. CENULPHUS.

796.
Simeon.
Malm. lib.
1. cap. 4.
Florent.
Vigorn.
Sped.
Chron.

798.

Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

Malm.
lib. 1.
cap. 4.

Cut.

POST immaturam Egfridi mortem, tum Merciae regnum, tum suprema Anglorum Monarchia, ad Cenulphum devolvitur, cujus pater Cudbertus Cenovalchi Pendæ fratris abnepos fuit. Joannes Spedæus, citato etiam teste Florentio, avum Cenulpho Basam, proavum Cenroum, abavum Centuinum tribuit; quorum tamen nomina ego in Vigornienfi nunquam invenire potui. Cenulphus, regno domi confirmato, successivum in Cantianos ab Offa suscipiens odium, eorum regionem valde afflixit, regemque Edbertum Prenum, qui annos quatuor jam regnaverat, majora viribus audentem, regni que metas transilientem, obtrivit, ac per latibula & divortia delitescentem comprehendit, victumque secum victor, anno regni sui tertio, qui fuit Domini septingentesimus nonagesimus octavus, in Merciam abduxit, suffecto in illius locum Cudredo, sub ipsius potestate regnaturo. Cenulphum regi captivo oculos evelli manusque præscindi, propter Cantianorum superbiam fraudemque, jussisse, Simeon & Rogerius narrant; quam tamen poenam ei reapte inflictam fuisse nuspiam asserunt. Neque enim illiusmodi in principem jacentem sævitia cum Cenulphi pietate, clementia ac modestia, cæterisque virtutibus, quas universi ferè Scriptores nostri prædicant, consistere poterat. Immo potius, deferbescente victoris irâ, ei parsum esse, ut credamus, suadent Malmesburiensis, Florilegus & Ranulphus Cestrensis, qui Cenulphum

phum paulò post solvisse eum & dimisisse scri-
 bunt. Ille enim humanâ miseratione emolli-
 tus, quum *Vincelcombe* in pago Glocestrensi
 ecclesiam abbatiâmq̃ nuper à se constructam
 sacrari faceret, in ipsa dedicationis die regem
 captivum ad altare manumittens libertate do-
 navit, memorabile clementiæ spectaculum ex-
 hibens. Aderat ibidem Cudredus, quem ipse,
 uti dictum est, Cantianis regem præfecerat,
 regiæ munificentiae collaudator. Basilica plau-
 sibus resonabat, platea discursibus fremebat,
 quòd illic, in conventu tredecim episcoporum
 & decem ducum, nemo largitatis pateretur re-
 pulsam, omnes suffarcinatis marsupiis abirent.
 Nam præter illa xenia quæ magnates suscepe-
 rant ingentis pretii numerique in utensilibus,
 vestibus equisque electissimis, etiam omnibus
 qui agros non habebant libram argenti, presby-
 teris marcam auri, monachis solidum unum,
 postremò toti populo multa erogavit, & mo-
 nasterium præfatum amplissimis redditibus lo-
 cupletavit. Eodem quoque anno quo Cantium
 subegit, Concilia Clivi de prædiis restituendis
 & Becanceldæ, cum Athelardo Archiepiscopo
 Cantuariensi, celebravit: quo posteriore, ex
 mandato Papæ Leonis tertii ad Athelardum
 transmissio, decretum est, ut *super Ecclesiam viri*
seculares dominium non haberent. In regno
 Northumbrensi *Vada* dux, hoc anno, initâ cum
 Ætheldredi regis percussoribus societate, Ar-
 dulphum regem aperto Marte inter *Whalleiam*
 & *Langboam* in agro Lancastrensi lacessivit, sed
 fortunâ adeò adversâ, ut, suis profligatis, ipse
 sibi fugâ consularet; posteaque morbo absump-
 tus, vitæ fabulam peregit, & prope abbatiâ
 Pharensem in agro Eboracensi in colle, inter
 duo

Matth.
 Vestm.
 Polychr.
 lib. 5.
 cap. 28.

Spelm.
 Concil.

Simeon
 Dunel.
 Roger.
 Hoved.
 Matth.
 Vestm.

Camd. in
Brigant.

799.

Liber Can-
tuar. M. S.

Malm. lib.
I. cap. I.

Annal.
Saxon.
Florent.
Vigorn.
Malm. lib.
I. cap. 4.

duo saxa solida septem plus minus pedes alta, tumulatur; quæ quum undecim pedibus distarent, illum giganteâ fuisse mole accolæ non dubitant affirmare. Eodémque anno Londinum igne repentino cum magna hominum multitudine consumptum est; synodúsque *Fincleie* sub Ardulpho rege & Embaldo Archiepiscopo Eboracensi habetur. Anno proximo Osbal-
 dus, quondam rex, è Pictorum provincia re-
 versus, atque in patria sua Abbas factus, obiit, & in Eboracensi ecclesia sepultus est. Aldredum verò ducem, Ætheldredi regis in-
 terfectorem, dux Thormundus in ultionem sui olim domini trucidavit. Alterum quoque *Clivi* concilium rex Cenulphus & Athelardus Ar-
 chiepiscopus coëgerunt, in quo de fide pauca, de prædiis plura tractabantur. Edbertus verò ab hostibus laxatus, & à Cantianis suis non receptus, dubium quo fine defecit: porrò Cu-
 dredum in regno permanfisse constat. Athelar-
 dus verò Cantuariensis & Embaldus Eboracen-
 sis Archiepiscopi, Cenulphum regem adeuntes, super amissa Cantuariensis ecclesiæ dignitate conquesti sunt. Ille igitur ab ipsis quantum nefas in illiusce diœceseos mutilatione ante-
 cessor ejus Offa admisisset edoctus, antiqui-
 tatis morem devotissimè reparavit. Itaque A-
 thelardus, assumpto secum Ciniberto Vinto-
 niensi episcopo, Romam contendit, ac Papæ Leoni tertio regis literas in manus tradidit, in quibus ille ità rem totam explicat. Pontifi-
 ces, inquit, nostri ac peritissimi quique in no-
 bis dicunt, quòd contra Canones & aposto-
 lica Statuta, quæ nobis à Patre beatissimo Gregorio dirigente statuta sunt, sicut vos sci-
 tis, auctoritas Dorobernensis metropolitani in
 duas

duas scinditur parochias, cujus (eodem Patre mandante) ditioni subjacere debent episcopi duodecim, sicut per ecclesias nostras legitur in epistola quam fratri & coëpiscopo Augustino direxit, de duobus Londoniæ & Eboraci metropolitanis episcopis, quam etiam apud vos haberi non dubitamus. Sed ipse primùm pontificalis apex, qui tunc Londoniæ sub honore & ornamento pallii fuerat conscriptus, pro eo Dorobernensi oblatus est atque concessus. Nam quia beatæ recordationis Augustinus, qui verbum Dei imperante beato Gregorio Anglorum genti ministrabat, & gloriosissimè ecclesiis præfuit Saxoniz, in eadem civitate diem obiit, & corpus illius in ecclesia beati Petri apostolorum principis, quam successor ejus sanctus Laurentius sacravit, conditum fuisset, visum est cunctis gentis nostræ sapientibus, quatenus in illa civitate metropolitanus honor haberetur, ubi corpus ejus pausat, qui his partibus fidei veritatem inseruit. Cujus itaque, sicut vos scitis, dignitatis honorem, primùm rex Offa, propter inimicitiam cum venerabili Jamberto & gente Cantuariorum acceptam, avertere, & in duas parochias dissipare nifus; & piissimus coëpiscopus & antecessor vester Adrianus, rogatu prædicti regis, facere cœpit quod prius nemo præsumpsit, & Merciorum præfulem pallio extulit. Neutrum tamen ex his culpamus, quos Christus, ut credimus, æternâ victoriâ triumphat. Sed tamen excellentiam vestram humiles exoramus, quibus à Deo meritò sapientiæ clavis collata est, ut super hac causâ cum Sapientibus vestris quæratis, & quicquid vobis videatur, nobis postea servandum rescribere dignemini; nè tunica Christi inconsutilis alicujus

alicujus inter nos diffensionis schisma patiatur, sed per vestram sanam doctrinam, ut desideramus, ad veræ pacis unitatem dirigatur.

*Malm. lib.
1. de Pont.*

*Idem 1. lib.
de Regi-
bus, cap. 4.*

800.

*Affer.
Menev.
Malm. lib.
2. cap. 2.
Marth.
Vestm.*

Pontifex, lectis Cenulphi literis, honorificè antistites excepit, postulata omnia concedit, regique rescribit, ut Cantuariensem Metropolitani præstati dignitati ac jurisdictioni, abdicato Licedfeldensi, restitui faceret. Athelardo domum reverso, missis è Gallia epistolis amicissimis, legationis successum gratulatur Alcuinus; simulque pro Merciorum præfule intercedit, nè vivens pallio exuatur: quod utrùm ei indultum fuerit necne, haud comperio. Quantum temporis Athelardus Romæ exegerit, minimè liquet; quem tamen ibi diutile commoratum esse opinor, quòd non ante tertium ab hoc annum Concilium illud sit coactum quo confirmata est ejus restitutio. Præmemoratas Cenulphi regis & Leonis Papæ literas integras exhibet Guilielmus Malmesburiensis. Anno octingentesimo Brithricus Occidentalium Saxonum rex, quum annos sedecim regnasset, veneno extinctus periit. Uxorem ille, uti dictum est, Edburgam Offæ filiam duxerat, quæ virum, aliàs benignum, in perniciem infantium consiliis improbis armare, quos verò insimulare nequibat, potionibus noxiis intercipere, solebat. Compertum est in quodam adolescentulo regi dilectissimo, quem illa veneno sustulit; confestimque Brithricus decubuit, tabuit, & decessit, eò quòd ex potu sine reginæ nimirum conscientia prægustaverat. Effusus ergò in vulgus rumor veneficam thesauro onustam regno excedere coëgit. Illa, trajecto mari, ad Carolum magnum profecta, fortè cum uno filiorum stantem invenit. Ob-
latis

latis xeniis, ille ludibundus, & joci plenus, eam quem mallet, vel se, vel filium, eligere jussit. Tunc Edburgâ contuitu viridis pulchritudinis ephebum eligente, Carolus nonnihil motus respondit, Si me elegisses, filium meum habuisses; sed quia filium elegisti, nec me nec illum habebis. Dedit tamen ei nobile foeminarum monasterium, in quo, deposito seculari habitu, & assumpto sanctimonialium indumento, perpaucis annis Abbatissæ fungebatur officio. Cæterum à quodam propriæ gentis ignobili viro constuprata, ac palàm deprehensa, jubente Carolo, monasterio ejecta, in paupertate & miseria letho tenus vitam duxit; ità ut ad ultimum, unico servulo comitata, quotidie mendicans Paviæ in Italia lugubri morte defungeretur. Hujus malignitate percussi Visifaxones decretum protulerunt, nè regum suorum uxores in posterum, vel juxta maritos in thronis sederent, vel reginarum appellatione insignirentur. Regémque qui sanctioni huic contraire auderet, regnandi jure protinus excidere statuerunt. Eodem anno Carolus magnus Francorum rex, Romæ, Occidentis Imperator acclamatus est; & Brithrico *Verhamie* in agro Dorsetensi sepulto Egbertus successit, cujus vitam & res gestas in proximo tractatu nostro fusiùs prosequemur. Eodem quo ille in regem sacratus est die, Æthelmundus Mercius, Vicciorum five Vigorniensium regulus, juxta Isim five Tamisim fluvium, in loco qui olim Anglicè *Kimersford* dicebatur, nunc *Kemsford* dicitur, in Glocestrensi & Viltoniensium confiniis, equestri pugná à Volstano Visifaxone Viltoniensium duce victus occisusque est; qui & ipse, accepto illic vulnere morti-

Malm.
lib. i.
cap. 2.

Polychr.
lib. 5.
cap. 28.
Simeon
Dunelm.
Matth.
Vestm.

Hunt. *lib. 4.*
Roger.
Hoved.

801.
Simeon
Dunelm.
Roger.
Hoved.

mortifero, brevi oppetiit. Alcmundum Northumbrensem, Alcredi regis filium, Osredi fratrem, Æthelmundo militantem, hoc prælio cecidisse prodit Ranulphus Cestrensis. At Simeon Dunelmensis, Author multò antiquior, Alcmundum ab Ardulphi regis satellitibus hoc anno *apprehensum, ejusque jussu occisum* fuisse, narrat. Ille igitur postea pro Sancto habitus est. Exorto inter Northumbrenses bello civili, confertum est hoc anno grave prælium in loco qui tunc temporis Anglicè *Wellebare* dicebatur, in quo Alaricus Herberti filius interfectus est, aliique cum eo multi. De hujus belli causa & successu authores tacent: quamquam, si conjecturæ detur venia, Alaricum hunc, patris seditiosi filium turbidum, in Ardulphum regem insurrexisse, meritisque rebellionis pœnas dedisse, victique exercitus reliquias in Merciam fugâ dilapsas esse, ideo putaverim, quòd anno proximo eundem regem Simeon & Rogerius exercitum duxisse narrant contra Cenulphum regem Merciorum, *propter susceptionem inimicorum* ejus; qui & ipse, ut illorum verbis utar, *congregans exercitum secum aliarum provinciarum, promovit auxilia plurima.* Longâ inter eos expeditione faciâ, tandem cum consilio episcoporum ac principum Anglorum ex utraque parte pacem iniierunt, per gratiam regis Angelorum. *Faciâque est firmissima pacis concordia inter eos, quam sub jurejurando in Evangelio Christi ambo reges confirmaverunt, Deum testem atque fidejussorem interponentes, ut in diebus eorum, quamdiu vitâ præsentì potirentur, & regni essent infulis suffulti, pax firma, verâque amicitia inter eos inconcussa & inviolata persisteret.* Itâ Dunelmensis & Hovedenus.

Anno

Anno octingentesimo tertio celebratum est 803.
 præsente Cenulpho rege concilium *Clivense* ter- *Liber Can-*
 tium, in quo stabilitur Cantuariensis Metro- *tuar.*
 politanæ diœceseos restauratio ac redintegra- *Spelm.*
 tio, & Archiepiscopatus Liciðfeldensis penitus *Concil.*
 abrogatur ; aliâque quædam inter nonnullos
 episcopos de pastu dissidia dirimuntur. Eodém- *Annal.*
 que anno defunctus est Athelardus Archiepisco- *Saxon.*
 pus. Ante Cudberti Cantuariensis tempora *Florent.*
 nullum per Angliam in urbibus fuit coemete- *Vigorn.*
 rium, nullus sepulturæ locus, omnesque ejus *Thom.*
 antecessores in ecclesia Augustiniana condebantur. *Spot.*
 Ille verò à rege Cantiano *Edictum* im- *Guil.*
 petravit, ut Archiepiscopi in ecclesia Christi in- *Thorn.*
 tra urbem sepelirentur, ibique ipse & successor
 Breguinus tumulati sunt, monachis Augusti-
 nianis incassum obnitentibus. Jambertus no-
 vam hanc consuetudinem irritam facere cona-
 tus est, moriensque suis præcepit, ut ipsum
 in ecclesia Augustiniana, cujus pridem Abbas
 fuerat, humarent. Sed Athelardus Cudberti
 & Breguini instituta revocavit, moriensque, in
 ecclesia cathedrali sepeliri voluit. Qui mos à
 successoribus quoque observatus est, adeoque
 ecclesia Augustiniana exinde Archiepiscoporum
 sepulturâ caruit. Anno quinto supra octin- 805.
 gentesimum Cudredus Cantii rex, octavo reg- *Annal.*
 ni anno defunctus, Baldredum habuit successo- *Saxon.*
 rem. Anno octingentesimo octavo Ardulphus *Florent.*
 Northumbrensum rex, quum annos duodecim *Vigorn.*
 regnâisset, folio deturbatus, in Galliam ad Ca- 808.
 rolum magnum profugit ; quem *Vite* ejusdem *Hunt.lib.4.*
Caroli scriptor, *Deirlandiæ*, id est, *Deirorum* *Matth.*
terre, regem appellat. Fugaverat autem il- *Vestm.*
 lum Alphualdus, & regnum ejus occupavit.
 Anno proximo Egbertus, Occidentalium Saxo- 809.
 num

810. num rex, Cornubienses, annóque sequenti Venedotos, sub jugum misit ac tributarios fecit. Rex Northumbrensum Alphualdus, quum annos duos regnâisset, mortuus est, cui Andredus

811. successit. Anno octingentesimo undecimo rex Egbertus, sicut anno præterito Aquilonares Guallenfes compulerat ad solvendum tributum, ità nunc omnes eorum fines pervagando penetrans ab Aquilone ad meridiem, igne accumulato spoliavit, & sic ad propria remeavit. Anno

813. no octingentesimo decimo tertio idem Egbertus Britones Occidentales ab oriente ad occasum usque devastavit, nec fuit qui ejus immanitati vel conaretur resistere. Anno octingentesimo decimo sexto celebratum est Concilium

*Annal.**Saxon.**Florent.**Vigorn.**Hunt. lib. 4.*

816.

*Spelm.**Concil.**Annal.**Saxon.**Florent.**Vigorn.*

818.

*Usser.**Primord.**cap. 17.*

Chalchithense tertium, præsentente Cenulpho rege, ac præfidente Volfredo Cantuariensi Archiepiscopo, in quo retinentur fides orthodoxa & præcepta canonica, edunturque novi aliquot Canones de rebus moribusque ecclesiasticorum gubernandis. Eodémque anno, Romæ, Anglorum Schola conflagravit. Anno octingentesimo decimo octavo Norvegienses, duce Turgesio Hyberniam ingressi, Benchorense monasterium in Ultonia, olim à Congallo fundatum, destruxerunt, & monachos nongentos uno die obtruncârunt. Quam cladem nonnulli, rerum

nominiúmque similitudine decepti, cum Bangorensum in Britannia cæde à Northumbrensum rege Adelfrido diu antehac perpetrata ineptissimè confuderunt. Anno proximè sequenti obiit Achaius Scotorum rex, qui foedus

819.

*Hector**Boët. lib.**Fordon.**Scoti chron.**lib. 4.*

cum Carolo magno Francisque perpetuum adversus Anglos percussisse fertur. Regnante illo Alpinum ejusdem filium, & Hungum qui ante sexennium Pictorum regno admotus est, de

Adel-

Adelstano quodam rege Anglicano victoriam ingentem reportasse, Scotorum Historici, nostris omnino super hac re tacentibus, scriptitant; Joann. Major lib. 3. Buchan. lib. 5. quanquam quis iste fuerit Adelstanus, malè inter ipsos convenit, neque enim quempiam illiusce nominis regem ante Pictici regni excidium historiæ nostræ usquam memorant. Toto quidem quo Pictos rexit Hungus tempore, vicinis Northumbrensis rex Andredus præfuit. Nos autem de hac Scotorum narratione in nostro *Elencho Antiquitatum Albionensium* uberius differuimus. Porro, hoc anno Cenulphus, nulli ante se regi potentiâ vel religione impar, quum annos viginti quatuor strenuissimè regnasset, Cambriamque Occidentalem & Povisiam nuper vastasset, placidè defunctus, & in ecclesia Vincelcombenfi quam ipse exstruxerat honorificè sepultus est. Solus Abbas Jorvallenfis, ab aliis omnibus discedens, eum (pro *Bernulpho* forsan sumens) ab Orientalibus interfectum fuisse somniat. Tres ei liberos uxor Elfrida peperit: filium unicum Cenelmum, duasque filias; Quendridam sive Cinnidridam, Abbatissam, quæ Ascoberti homicidæ impurissimi operâ nefandâ fratrem è medio sustulit; & Burganildim, quæ, ut idem Jorvallenfis prodit, *sororiâ fratrem affectione dilexit*. Cum Cenulpho vixerunt Carolus magnus ejusque filius Ludovicus Pius Occidentis Imperatores. Successit ei in Merciorum regno Cenelmus filius septennis, in supremo regum Anglorum apice Egbertus Occidentalium Saxonum rex potentissimus, qui, cæteris Hepharchis sub jugum missis, addictiorem multò quàm antehac augustiorémque primus Monarchiam condidit. A quo nimirum progenitore

Chron. Cambr. Florent. in geneal. Malm. lib. 1. cap. 4. Polychr. lib. 5. cap. 28. Joann. Brompt. Florent. in geneal. Matth. Vestm.

nitore regum omnium subsequentiū illustris-
simo, secundam nostram Chronici partem,
Deo Optimo Maximo aspirante, ordiemur.

Reges

Reges Anglorum.

- | | |
|-----------------------|-------------------|
| I. H Engistus. | X. Osuvinus. |
| II. Ella. | XI. Egfridus. |
| III. Cerdicus. | XII. Cedovalla. |
| IV. Chenricus. | XIII. Inas. |
| V. Ceulinus. | XIV. Æthelbaldus. |
| VI. Æthelbertus. | XV. Offa. |
| VII. Redovaldus. | XVI. Egfridus. |
| VIII. Edovinus. | XVII. Cenulphus. |
| IX. Osuvaldus. | |

Reges Britonum.

- | | |
|-------------------------|---------------------|
| V Ortigernus cum | Ceretico. |
| Vortimero filio | Cadovallo. |
| & Ambrosio. | Cadovalladrus. |
| Ambrosius solus. | Ivorus & Edovallus. |
| Arcturius. | Rodericus. |
| Malgo. | Conanus. |
| Cereticus. | Mervinus. |
| Cadovanus, abdicato | Rodericus magnus. |

Britanni regna duo in Armorica condiderunt, quorum alterum totam Britanniam inferiorem, ac superioris partem, Normanniæ adjacentem, complectens, à Conano Meriadoco; alterum, in ea Britannia superioris parte quæ Ligeri fluvio alluitur, à Riovalo sive Riobaimo Anglosaxones fugiente, inchoatum est.

In priore regnârunt,

Conanus.

Salomon I.

Aldroënus.

Budicus I.

Hoëlus I.

Hoëlus II.

Alanus I.

Hoëlus III.

Salomon II.

Alanus II.

In posteriore regnârunt,

Riovalus qui & Rio-
thaimus.

Jonas.

Induallus Candidus

Rethaellus.

Gilquellus, qui & Judi-
caellus & Rodicaellus,
Sancti Judoci frater.

Post Alanum Secundum & Gilquellum toti
Britanniæ Armoricanæ præfuerunt,

Conobertus.

Budicus II.

Theodericus.

Rivallo.

Daniel Drenroft.

Aregstanus.

Marconus five Marco-
mannus.

Numenius.

Herispoüs.

Salomon III. regum ul-
timus.

Reges Cantianorum.

HEngistus.

Escus.

Octa.

Herminericus five Her-
mericus.

Æthelbertus.

Edbaldus.

Ercombertus.

Egbertus.

Lotharius cum Ricardo
Edricus.

(filio.

Edricus.
Vidredus cum Suaber-
to.

Vidredus solus.
Æthelbertus cum Ed-
berto.

Æthelbertus idem cum
Ardulpho.

Aldricus cum Almundo.
Edbertus Prenus.
Cudredus.
Baldredus.

Reges Australium Saxonum?

E^{*Lla.*}
^{*Cissa.*}
Anonymus pugnavit
contra Ceolulphum
Visifaxonem.
Adelvalchus.

Berthunus & Authunus,
& in Vecta Arval-
lus.
Authunus solus.
Albertus, ab Ina cæsus.
Osmundus.

Reges Occidentalium Saxonum?

C^{*Erdricus.*}
^{*Chenricus.*}
Ceulinus.
Ceolricus.
Ceolulphus.
Cinigisilus cum Quicel-
mo.
Cenovalchus.
Saxburga cum Censufio.

Escuinus & Centuinus.
Cedovalla.
Inas.
Athelardus.
Cudredus.
Sigebertus.
Cenulphus.
Brithricus.
Egbertus.

Reges Orientalium Saxonum.

E^{*Rcenovinus.*}
^{*Sledda.*}

Sabertus. (Sigebertus.
Saxredus, Sevardus, &
Y 3 Sigebertus

Sigebertus Parvus.
Sigebertus Bonus.
Suithelmus.
Sebba & Sigerus.
Sebba solus.

Sighardus & Senofre-
- dus.
Offa.
Selredus.
Suithredus.

Reges Orientalium Anglorum.

U^{Ffa.}
^{Titillus.}
Redovaldus.
Erpualdus.
Sigebertus.
Egricus.
Annas.
Æthelherius.

Adelvaldus.
Aldulphus.
Alphualdus.
Beorna & Æthelbertus.
Beorna solus.
Ætheldredus.
Æthelbertus.

Duces Northumbrensium.

O^{Cta.}
^{Ebusa.}

Reges Deirorum.

A^{Lla.}
^{Edovinus.}
Ofricus.
Osuwaldus.

Osuvinus.
Adelvaldus.
Alfredus.

Reges

Reges Berniciorum.

I Das.
Adda.
Glappa.
Theodulphus.
Fridulphus.
Theodericus.
Athalaricus.
Adelfridus.
Edovinus.
Anfridus.
Osuwaldus.
Osuvinus.
Egfridus.
Alfredus.
Osredus.

Cenredus.
Osricus.
Ceolulphus.
Edbertus.
Osulphus.
Mollo Adelwaldus.
Alcredus.
Ætheldredus.
Alphualdus.
Osredus.
Ætheldredus iterum.
Osbaldu.
Ardulphus.
Alphualdus.
Andredus.

Reges Merciorum.

C Rida.
Vibba.
Carolus.
Penda.
Peda.
Volpherus.
Ætheldredus.

Cenredus.
Ceolredus.
Æthelbaldus.
Offa.
Egfridus.
Cenulphus.

Reges Cumbriæ & Arcludæ.

N*Avus*, five *Caunus*,
Gildæ Albanii pa-
ter.

Hoëlus, aliàs *Huelinus* &
Cuillus, Navi filius.

Anonymus, pater Sanc-
ti Petroci.

Marcus.

Angusellus, Lothi & U-
riani frater.

Evenus, Uriani filius.

Rodericus.

Cereticus.

Hoanus, five *Oënus*,
Donaldum Breccum
Scotorum regem in-
terfecit.

Deovama, Edberto
Northumbrensi con-

temporaneus.

Anonymus, Osberto
Northumbrensi con-
tra Scotos fœdera-
tus.

Constantinus, ejus filius,
à Gregorio Scotorum
rege occisus.

Hebertus, Constantini
frater.

Eugenius, Adelstano
Anglo contempora-
neus.

Dunvallo, five *Dunmail*,
regno ab Edmundo
Anglo exutus, ad
Stratcludwallos in
Cambria, atque indè
Romam abiit.

Reges Danmonix.

C*Aradocus*, Octavio
Britannorum regi
contemporaneus.

Deonotus, frater, mox
Britannorum rex.

Mauricius, Caradoci fi-
lius.

Gorloës, Arcturii pater.

Arcturius, mox Britan-
norum rex.

Cadornus,

Cadorus, ejus cognatus.
Constantinus, filius, cum
Tenduro & **Gerennio**
filiis.
Bletrufius, *sive* **Bledri-**
cus.

Gerontius, **Inæ** & **Ald-**
helmo contempora-
neus.

Dongerthus, *sive* **Do-**
nierthus, submersus
anno 872.

F I N I S.

I N D E X.

A.

Ambrosius Constantini filius
pag. 6, 8. ex Armorica
in Britanniam transmit-
tit 16. praelium Guoloppinum
cum Vortigerno confertur 6, 17.
ineptè cum Merlino confutatur
22. ejus regni initium ibid.
operâ Arcturii in bellis utitur 26.
purpuram sumpsisse dictus 34. di-
versus à Baronii Ambrosio exsu-
lante ibid. incendio Vortigernum
tollit 39. egregiam de Saxoni-
bus victoriam reportat 40, 41.
res ecclesiæ curat ac restaurat 48.
ejus in Pascentium clementia 54,
55. quare Aurelius & Aurelia-
nus nominatus 59. bello contra
Saxones occisus ibid. sepultus
Ambresburie 60. ejus nepotes
degeneres ibid.

Ambrius abbas cœnobium fun-
davit ibid.

Arvandi nobilis Romani prodi-
tio & pœna 30.

Arcturius Gorloëm patrem ha-
buit 25. patri in Danmonia succedit
28. victum Hoëlum Arcludensem
interficit 29. ejus erga Cadocum
& Iltutum veneratio 36. in Gla-
stonia Melvasium obsidet 37. ad
Simplicium Papam Galvanum

mittit ib. adiit Hierosolyma 46.
ejus secunda victoria 48. tertia
52. quarta & quinta 54. sexta
56. septima 57. octava 58. suc-
cedit Ambrosio in regno Britannico
61. victoria nona & decima 60.
undecima 61. duodecima, quæ
& Badonica 61, 62. Pictos &
Scotos vincit 63. natalitium Chri-
sti in Eboraco celebrat 64. &
festum Pentecostes in urbe Legio-
nis ibid. Hantoniam & Somer-
setam Cerdico concedit 69, 70.
in Armorica Frollonem vincit 74.
ejus sigillum imperiale describitur
75. secunda in Armoricam expe-
ditio 78. uxorem & regnum
Modredo commendat ibid. præ-
donem Gothicum in Armorica cæ-
dit 82. ejus in Britanniam redi-
tus & victoria ibid. altera ejus
victoria 84, 85. in praelio Cam-
balaunico lethaliter vulneratus
86. mortuus & sepultus Glasto-
niæ 88. ejus tres uxores 89. &
filius & sorores 90. sepulchrum
ab Henrico 2. inventum 91, 92,
93. ejusdem arma & corona 97.

Angli in Britanniam veniunt
5, 6, 7.

Angliæ nomen quando imposi-
tum 117.

Adda rex Northumbriæ 105,
109.

Alla

I N D E X.

- Alla Northumbria rex p. 105,
 113, 118.
 S. Asaphi dictum memorabile
 108.
 S. Augustinus à Gregorio mis-
 sus venit 127. regem Æthel-
 bertum convertit 129. factus Ar-
 chiepiscopus decem hominum mil-
 lia baptizat 130. ejus interro-
 gationes 132, 133. idolum Heil
 Cernæ demolitur 135. pallium
 recipit ibid. Concilium unà cum
 Britonum episcopis celebrat 137,
 138. iisdem interminatur 141.
 mittit Mellitum ad regem Saber-
 tum 143. moritur & sepelitur
 144. Sanctum Livinum baptiza-
 vit 147. ejus corporis transla-
 tio in ecclesiam 151, 152. mo-
 nachorum Bangorensium cadis mi-
 nimè reus 159, 160. ejus laudes
 161.
 Athalaricus Northumbria rex
 116, 122.
 Adelfridus rex Northumbria
 Scotos vincit 142. vincit Bri-
 tannos, & monachos interficit 149.
 occiditur 158, 159.
 Aidanus Scotorum rex Britoni-
 bus auxiliatur 116, 120. vincit
 Pictos 119. ab Adelfrido supe-
 ratur 142.
 Aidani Fernensis archiepiscopi
 mors 175, 176.
 Aidanus episcopus Lindisfar-
 nensis 188, 200. ejus eximia
 laus 189.
 Arthus rex Suecorum 87.
 Aurelius Conanus sive Caninus
 à Gilda reprehenditur 103.
 Alaricus Ida regis filius 101.
 Adelvalchus Australium Saxo-
 num rex 199. fit Christianus 212.
 ejus erga Vilfridum humanitas
 231. occiditur 241.
 Annas Orientalium Anglorum
 rex 198. profugum Cenovalchum
 excipit 199. à Penda occiditur
 205. ejus liberi 237.
 Adelvaldus Orientalium An-
 glorum rex 207, 216.
 Adelvaldus alter Deira rex
 202, 205.
 Agilbertus episcopatum Dorce-
 strensem à Cenovalcho rege exora-
 tus suscipit 199. relietâ Angliâ
 fit Parisiorum episcopus 211. con-
 cilio Pharensi interfuit 213.
 Atheldrida regina & abbatissa
 237.
 Adrianus abbas Augustinianus
 218, 224.
 Aldulphus Orientalium Anglo-
 rum rex 216. Concilio Hatfeldi-
 ensi interfuit 232.
 Alphualdus Orientalium An-
 glorum rex 283.
 Aldhelmus fit episcopus Schire-
 burnensis 259. ejus scripta ibid.
 Authunus Australium Saxorum
 rex 241, 242.
 Arvaldus Vesta rex 242. ejus
 filii baptizati & occisi 243.
 Albertus rex Australium Saxo-
 num ab Ina rege victus & inter-
 fectus 265, 266.
 Albertus alter, aliàs Æthel-
 bertus, Orientalium Anglorum rex
 284.
 Ardulphus Cantii rex 283.
 Alfredus Osuvii filius Pedam
 hortatur religionem Christianam
 amplecti 203. patri in prælio
 contra Pendam adfuit 206. pa-
 trueli in Deira succedens concilio
 Pharensi interfuit 213. à Mo-
 duenna virgine sanitati restituitur
 220. à Deiris rejeetus 222. in
 Hyberniam secedit 239. ibi stu-
 diis incumbens evadit doctissimus
 ibid.

I N D E X.

ibid. revocatus fit Northumbria
 rex ibid. episcopatum Vilfrido
 reddit 243. eundem sede pellit
 253. in concilio ei minatur 256.
 Papæ literas negligit 258. ejus
 mors & sepultura ibid.
 Athelardus Occidentalium Sax-
 onum rex 273. vincit Osuvaldum
 Clitonem 274. amittit Somerto-
 nam ab Æthelbaldo captam 276.
 moritur 279.
 Adelvaldus Northumbria rex
 Osuvinum Clitonem vincit 289.
 occiditur 290.
 Alcredus rex Northumbria
 290, 292.
 Almundus Cantii rex 296.
 Aldricus Cantii rex 289. ab
 Offa rege victus 291. moritur
 303.
 Alphualdus rex Northumbria
 concilium Acleanum celebrat 294.
 à Siggano occiditur 298.
 Alphas & Alhuinus inter-
 fecti 299.
 Alcmundi Sancti cedes 318.
 Aldulphus archiepiscopus Li-
 cetfeldensis 297.
 Athelardus Cantuariensis ar-
 chiepiscopatum suum redintegrat
 315, 316.
 Ardulphi regis Northumbria
 gesta 305, 313, 318.
 Alphualdus rex Northumbria
 319.
 Andredus rex Northumbria
 320, 321.
 Alcuinus Anglus vir eruditissi-
 mus 298, 301, 304.

Æ.

Æthelbertus patri in regno
 Cantiano succedit 108, 109.
 à Ceulino vincitur 110. eundem

vincit, & Monarcha evadit 125.
 uxorem Bertam ducit 126. fidem
 Christianam suscipit 129. relietâ
 Augustino Cantuariâ Regulbium
 demigrat 132. ecclesiam Pauli-
 nam Londini edificat 143. &
 Andreanam Roffæ ibid. moritur
 & sepelitur 152. ejus liberi &
 leges 153.
 Æthelburga Edovino nubit
 164, 165. in Cantium reversa
 fit monialis 182, 183.
 Æbba abbatissa 186, 230.
 Æbba altera Australium Saxo-
 num regina 231.
 Æthelherius Orientalium An-
 glorum rex prælio victus occum-
 bit 205, 206.
 Ætheldredus & Æthelbertus
 Ermenfredi filii nequiter è medio
 tolluntur 224.
 Ætheldredus Mercia rex Can-
 tianos vastat 227. superato Eg-
 frido Lincolniam recuperat 228.
 datâ pecuniâ pacem redimit 229.
 Concilio Hatfeldiensi interfuit 232.
 episcopatum numerum in Mercia
 augeat 233. fit monachus, & ab-
 bas Bardneiensis 257. moritur
 263.
 Æthelbaldus Ceolredo in Mer-
 cia succedit ibid. & Ina in Mo-
 narchia 273. abbatiâ Crolandi-
 ensem fundat ibid. vincit Brito-
 nes 274. capit Somertonam 276.
 vastat partem Northumbrorum
 279. rursus Britones vincit 280.
 Concilium Clivense primum cele-
 brat ib. à Bonifacio reprehensus
 Concilium Clivense secundum cele-
 brat, 282. à Cudredo vincitur
 285, 286. à suis Secanduni oc-
 ciditur 288.
 Æthelhunus vir fortissimus
 284, 285.
 Æthel-

INDEX.

Æthelburga Ina uxor *Tantonam* capit p. 265. marito ut seculo renunciaret persuadet 267.

Æthelbertus patri *Vidredo* in *Cantio* succedit 266. moritur 289.

Ætheldredus vel *Æthelbertus* rex *Northumbriae* 292. regno pulsus 293. restitutus tyrannicè agit 298, 299. occiditur 304.

Ætheldredus alter *Orientalium Anglorum* rex 299.

Æthelbertus Sanctus rex *Orientalium Anglorum* ibid. ab *Offa* rege perfido occiditur 300. ejus sepultura ibid.

Æthelmundus *Vigorniensium* regulus à *Volstano* vincitur 317.

B.

Britanni Anglos in auxilium accersunt p. 1, 2. eosdem pellere conantur 12. Britanni à Saxonibus pulsi *Armoricam* & *Brittiam Batavicam* fugà petunt 18, 19.

Beda *Portæ* filius 56.

Baldulphus idem cum *Plentingo* 66, 67. cadit in pralio *Bardonico* 62.

Eletrufius sive *Bledricus* *Danmonia* rex 121, 151.

Brocivallus victus 150.

Berta *Æthelberti* uxor 126.

Bebba *Idæ* regis uxor *Bebbam-burgo* nomen dedit 101.

Baldricus *Idæ* regis filius ibid.

Bangorensium monachorum strages 150.

Blecca *Lincolniæ* præfectus baptizatur 172.

Boseli duo 220, 233.

Birinus *Cinigisilum* & *Visisaxones* convertit 186, 187. sedem

episcopalem *Dorcestriae* statuit ibid. baptizat *Quicelmum* 191. & *Cudredum* 192.

Botulphus & *Breuna* florent 220.

Bertus sive *Bertredus* *Hybernos* vastat 235. à *Pictis* occiditur 256.

Beda Venerabilis nascitur 225. historiam de *Ratione temporum* absolvit 266. & *Ecclesiasticam* historiam 275. ejus mors & encomium 276, 277.

Bertfridus *Pictos* vincit 261.

Beorna aliàs *Hun-Beanna* *Orientalium Anglorum* rex 283, 289.

Berthunus *Australium Saxo-num* rex 241, 242.

Baldredus *Visisaxonicus* sub *Ina* regulus 265.

Benedictus *Biscopius* 219. ejus mors & gesta 253.

Beornredus sive *Barnredus* *perduellis* 288. urbem *Cataractam* succendit, & ipse perit 291.

Bonifacius *Anglus* archiepiscopus *Moguntinus* 282.

Brudeus *Pictorum* rex 109.

Brithricus *Visisaxonum* rex 296. regis *Offæ* filiam ducit 297. *Danos* fugat 298. veneno perit 316.

Baldredus *Cantii* rex 319.

C.

CAdocus, *Demetiae* rex, fit abbas *Lhancarvanensis* p. 36.

Concilium Breviense 65. & *Victorianum* 71.

Cimenius *Ellæ* filius 35. fuit idem cum *Colgrino* 66, 67.

Cereticus *Uelmetensis*, *Vortigerni* interpres 9.

Ce. etis

INDEX.

- Cereticus tyrannus** p. 114, 170.
Cereticus alter, rex, **Cunedæ filius** 21.
Catigernus Vortimeri frater interfectus & sepultus 14.
Cerdicus princeps Saxonicus in Britanniam venit 52, 53. vincit Britannos ibid. ab Arcturio in sylva celidonis vincitur 57. Nazaliodum ingenti prælio victum interimit 58. rursus ab Arcturio in bello Badonico superatus 61, 62. Britannos Cerdicfordiæ profligat 68. cum Arcturio fœdus ferit, ac duas provincias recipit 69. fit primus Occidentalium Saxonum rex 70. & tertius Anglorum Monarcha ibid. ecclesiam Vintoniensem cæsis monachis polluit 71. cum Britannis rupto fœdere confligit Cerdiclegæ 73. insulam Vectam occupat 78. nominatur à Britannis **Cheldricus** 79. cum Modredo adversus Arcturium conjuratus alias quoque à perduelle provincias recipit 79, 80.
Chenricus Cerdici filius cum patre in Britanniam venit, eumque in omnibus bellis comitatur 52, 53. ejus duæ victoriæ 101, 104. moritur 105.
Cungarus eremita insignis 44.
Centigernus fit episcopus Elviensis in Cambria 74.
Cadovallo Longimanus, Malgonis pater, Sirigim vincit & occidit 73. moritur 78.
Colgrinus idem cum Cimenio 66, 67. cadit in prælio Badonico 62.
Cadorus Cornubiæ regulus 52, 62.
Cenedus eremita 71.
Cissa Ella filius patri succedens Cicestriam & Cisburyam exstruit 67. moritur 118.
Cassibelanus, Cindelanus 87.
Ceulinus rex Britannis **Gormundus dictus** 106, 123. vincit **Æthelbertum & Cantianos** 110. ejus victoria **Derhamiensis** 114. & **Fethanleiana** 116. victus prælio **Vodenbergensi** 120. in exsilio moritur 122.
Cuthulphus Ceulini frater Britannos vincit 113. moritur ibid.
Cuthovinus Ceulini filius Britones vincit 114. interficitur 116.
Crida Merciorum rex primus 116, 122.
Carolus rex Merciorum 152, 165.
Constantinus Danmonia rex 101. filios **Modredi** victos interimit. ibid. à **Gilda** reprehenditur 102. ejus conversio 117. & martyrium 119.
Conimaglus & Condidanus interfecti 114.
Cuneglasus rex à Gilda reprehenditur 104.
Ceola sive Ceolricus proditor ingratiſſimus 118, 120, 131.
Ceolulphus Chenrici regis filius 105.
[Ceolulphus Wifſaxonum rex bellicosus 131. ejus cum Australibus Saxonibus pugna funesta 147. moritur 149.
Cadovanus rex Eritonum 101, 151.
Columba abbas ex Hybernia ad Hebridianos navigat 108. in Albaniam venit 109. septentrionales Pictos convertit, & Hyam sive Jonam insulam accipit ibid. moritur 131.
Centigernus episcopus Glasguensis sede pulsus 74. fit primus episcopus **Elguensis** ibid. revocatus **Asaphum** habet successorem 108.
Cantuaria

I N D E X.

Cantuaria fit sedes Archiepiscopalis P. 135.

Ceddus, Cimbellus, Ceulinus & Ceadda fratres 205.

Columba junior episcopus Dun-caldensis 195.

Cadovallo rex Britonum Edovinum perimit 176. *item Ofricum & Anfridum* 184. *ab Osuvaldo victus cadit* 185. *malè cum Cenovalcho Visisaxone confunditur* 178.

Cinigifilus Visisaxonum rex 149. *vincit Britones Binduni* 152. *cum Penda configit Cyrencestriae* 173. *fit Christianus* 186. *urbem Dorcestriam Birino donat* 187. *moritur* 197.

Coifius fit Christianus 168, 169.

Colmani episcopi Lindisfarnensis cum Vilfrido disputatio, & ex Anglia discessio. 213, 214.

Cenovalchus Occidentalium Saxonum rex 197. *fidem repadiat, & regno pellitur* 198. *fidem & regnum recipit* 199. *episcopatu Dorcestrensi Agilbertum praeficit* *ibid.* *eius victoria Bradfordiensis* 202. *vincit Britannos juxta Pennum* 209, 210. *Vinam episcopum Vintoniensem constituit* 211. *bellum cum Volphero Mercio gerit* 211, 212. *pellit Vinam episcopatu* 218. *quem unà cum Dorcestrensi confert Eleutherio* 222. *moritur* 223.

Cursus canendi annuus in Angliam à Joanne archicantore introductus 233.

Censufius Escuini pater 223, 225.

Cedovalla in exilium actus 241. *regem Adelvalchum interficit* *ibid.* *in regno Visisaxonum Centuino succedit* *ibid.* *& Egfrido in Monarchia* 242. *visum Berthunum interimit* *ibid.* *&*

Austales Saxones subigit *ibid.* *insulam Vectam capit, & quartam ejus partem dat Vilfrido* *ib.* *filios Arvaldi proditos occidi jubet* 243. *depopulatur Cantium* 242. *fratris Mollonis cadem in Cantianos vindicat* 245. *abdica-to regno Romam proficiscitur* *ibid.* *à Sergio Papa baptizatus mox moritur* 246. *eius sepultura & epitaphium* 246, 247. *eius uxor* 247. *eiusdem adhuc pagani in Glastonienses benignitas* *ibid.* *malè cum Cadovalladro Britanno confunditur* 248. *eius aenea statua & aeneus equus* 250. *à Paulo Diacono Theobaldus appellatur* 251.

Cadovalladrus rex Britonum infaustus 234, 248.

Centuinus Visisaxonum rex 225. *Concilio Hatfeldiensi interfuit* 232. *vastat Britones* 234. *moritur* 241.

Cissa Viltoniae & Bercheriae regulus 252.

Cenredus Merciae rex fit monachus 260.

Cenredus Northumbriae rex 263, 264.

Ceolfridus abbas ad Neftanum regem scribit 262. *Romam petens in itinere moritur* 263.

Cudbertus fit episcopus Lindisfarnensis 235, 236.

Ceolredus Merciae rex 260. *cum Ina Vodenbergæ configit* 262. *eius mors* 263.

Ceolulphus rex Northumbriae 274. *fuit vir doctissimus* 275. *captus, attonsus, & dimissus vel elapsus* *ibid.* *fit monachus* 279. *moritur* 290.

Cudredus Occidentalium Saxonum rex 279. *vincit Britones* 280. *cum Æthelhuno victo in gratiam*

I N D E X.

gratiam redit p. 284. ingenti prælio Æthelbaldum superat 285. profligatis Britonibus moritur 286.

Chenricus seditione militari occumbit 283.

Cudbertus archiepiscopus Concilia Clivenfia celebrat. 280, 282.

Constantinus Piſtorum rex ecclesiam Duncaldensem edificat 195.

Cenulphus Visisaxonum rex 287. ab Offa rege victus 292. à Cinebardo Clitone occiditur 295. ecclesiam Fontanensem prædiis donavit 296.

Cenulphus Egfrido regi succedit 311, 312. regem Cantii Edbertum victum capit ibid. abbatiam Vincelcombensem fundat 313. ejus ad Papam literæ 314, 315. archiepiscopatum Cantuariensem in integrum restaurat 316, 319. exercitum ducit in Ardulphum Northumbrensiū regem 318. cum eodem pacem componit ibid. Cambriam occidentalem & Povisiam vastat 321. ejus mors, sepultura, uxor, & liberi ibid.

Cudredus Cantii rex 312, 319.

Cinocus sive Cenegus rex Pic-
torum 292.

D.

SANCTUS David Menevensis natus & baptizatus p. 21. fit Cambriæ archiepiscopus 64, 65. ecclesiam S. Mariæ minorem & monasterium Glastoniæ exstruit 98.

Dubricius Archiepiscopus 48, 61. moritur 65.

Daniel episcopus Bangorensis ibid.

Duvianus episcopus Vintonien-
sis 65.

Deonoti abbatis Bangorensis responsio 140. & ad suos adhortatio 151.

Diurma primus Merciorum episcopus 203, 209.

Dagobertus rex Francorum 183.

Dagobertus alter rex Austrasiæ 229.

Daniel episcopus Vintoniensis 259. dimisso episcopatu moritur 281.

Dalarganus Piſtorum rex à Britonibus occisus ibid.

Deovamæ exercitus perit 287.

Danorum prima invasio 297. & secunda 303.

E.

ELDOLUS & Eldadus mera Galfridi figmenta p. 33, 44.

Ebusa Britannis Eosa dictus, in Britanniam venit 10. pellit Galvanum 55. occupat Northumbriam 10, 37.

Ella princeps Saxonicus in Britanniam venit 35. vincit Britannos ibid. ab Ambrosio profligatur 40. Andredcestriam victis Britonibus captam evertit 49. fit primus Australium Saxonum rex 50. & secundus Anglorum Monarcha ibid. auxilia Cerdico contra Nazaliōdum subministrat 58. moritur 66. ejus liberi ibid.

Elcus Hengisti filius patri in Cantio succedit 46. ab eo reges Cantiani vocabantur Elcingi ibid. etiam nominatus est Oticus ibid. moritur 66.

Ercenovinus primus Orientalium Saxonum rex 72, 117.

Eledanius

INDEX.

Eledanius Alcludæ episcopus
P. 65.

Ecca Idæ regis filius 101.

Edbaldus patri in Cantio succedens fit apostata 154. novercam ducit, & spiritu immundo vexatur ibid. à Laurentio episcopo convertitur 155. moritur 192. ejus laus 193.

Ercombertus Edbaldi filius
Ermenfredo fratri majori regnum
callidè surripit 192. idola de-
struit, & jejunium quadragesimale
per regnum suum observari præci-
pit 193. ejus mors & liberi
216.

Ermenfredi liberi, & soror
Ensuitha monialis 192.

Edovinus *Allæ filius regno pul-*
sus 118. *ad Redovaldum regem*
supplex confugit 156. *ejus vi-*
sio 157. *regnum cæso Adelfrido*
recuperat 159. *fit Monarcha An-*
glorum 164. *à sicario vulnera-*
tur 166. *filiam Paulino bapti-*
zandam tradit *ibid.* *Occidenta-*
les Saxones vincit 167. *litteras*
à Papa accipit *ibid.* *ejus con-*
sultatio de religione 168. *bap-*
tizatur 169. *basilicam edificare*
incipit *ibid.* *regionem Ulmeten-*
sem victo Ceretico capit 170. *ejus*
potentia & authoritas 174, 179.
à Cadovallone & Penda occiditur
176. *historiæ Britannicæ de eo*
fabula 177. *ejus liberi & se-*
pultura 180.

Edfridus à Penda trucidatur 182.

Erpualdus Orientalium Anglo-
rum rex 163. fit Christianus 175.
à Rigberto perduelli occiditur
183.

Egricus Orientalium Anglorum
rex à Penda occiditur 197, 198.

Egbertus Cantii rex 216. be-
nigne excipit Vilfridum 217. mo-
ritur 223. patruelles innocuos im-
pie sustulit 224.

Elscuinus Visifaxonum rex 225.
 cum Volpbero Mercio configit
 226. moritur 227.

Egfridus *Pictos* rebellantes vin-
cit 222. *viſto* Volphero *Lincol-*
niam adimit 226. *ibique* *Ethe-*
dum episcopum constituit 227. ab
Ætheldredo *Mercio* *viſtus* fra-
trem & *Lincolniam* amittit 228.
datiſ ab eodem nummis placatur
229. Concilio *Hatfeldienſi* inter-
fuit 232. & *Tuifordienſi* 235.

Sanctum Cudbertum sedi Lindis-
farnensi præficit 235. Scotos
Hybernicos vastat ibid. à Pictis
occiditur 236. ejus uxores 237.

*Vilfridum episcopatu pellit 227.
Papæ literas ac scita spernit 230.*

Edricus Cantii rex 239, 243.

Eguinus episcopus Vigorniensis
260.

Edberrus Cantii rex 266,283.

Edbertus alter Northumbriæ
rex 279. bellum gerit cum Pic-
tis ibid. pagum Chylensem iis
adimit 284. episcopum Lindis-
farnensem captivum ducit ibid.
capit Alcludam 287. monachus
factus moritur 289, 290.

Egbertus fit episcopus Eboracensis 275, 277. pallium archiepiscopale recuperat 278, 280.

Egbertus alter ventis prohibi-
tus nè Germanis evangelium an-
nunciaret 254. monachos Hyen-
ses ad Romanum ritum perducit
263, 264.

Egfridus Mercius Anglorum
Monarcha 310.

Edburgæ Visifaxonum regina
facinora 316, 317.

Z

Egbert-

I N D E X.

Egberti Visifaxonum regis vic-
toriae p. 320.

F.

Fauftus Vortigerni filius p.
10, 40.
Fingarus occiditur 20.
Frollo ab Arcturio casus 74.
Fridulphus Northumbriae rex
& Fridubuldu 113, 115.
Furseus & Foillanus vini pi-
entissimi 191.
Felix Orientalium Anglorum
episcopus ibid.
Finanus episcopus Lindisfar-
nensis 203, 204.
Fergustus sive Fergusius epi-
scopus Scotiae Pictus 264.
Fossae ingentes Offae, Vodenii,
& S. Edmundi 293.
Fridisuida virgo sancta 309.

G.

Guilelmus episcopus Londi-
nensis p. 16, 17.
Gundleus Demetiae rex seculo
renunciat 20.
Gildas Albanus 21, 30, 36, 37.
moritur 66.
Gildas Badonicus natus 62, 63.
querulam suam epistolam edit
102. moritur 110, 111.
Guignerius occiditur 20.
Gorloës Arcturii pater 25, 28.
Galvanus miles strenuissimus
37, 55.
Guoloppinum praelium 17.
Glappa Northumbriae rex 109.
Gormundus Britannos affligit
106, 113.
Gregorius magnus puerorum
venalium misertus Angliam adire
instituit 113, 114. factus Papa

Augustinum mittit 126. illum
sociosque Francorum principibus
commendat 127. quaestiones sol-
vit, & pallium, &c. mittit 135.
literis regem & reginam salutat
136. moritur 145, 146.

Gerontius Cornubiae rex literas
ab Aldhelmo accipit 259. ab Ina
rege profligatur 261.

Guala foemina Utopica 271.

Guthlacus eremita & Geral-
dus Saxo 272, 273.

Garnardus Pictorum ecclesiam
Abernethianam fundavit 195.

Godefridus sive Gottricus Da-
niae rex 297.

H.

Hoëlus Arcludae rex ab Arc-
turio casus p. 29. dic-
tus Huelinus & Cuillus ibid.

Hoëlus alter Armoricae rex 56,
63. episcopatum Dolensem Sam-
soni concedit 64.

Hengistus Vitigisili Saxonum
regis filius 1. in Britanniam ac-
cersitus venit 3, 5, 7. insulam
Thanaton primo, mox Cantium ob-
tinet 7, 10. vincit Pictos & Sco-
tos 7. partem Lincolnensis pagi
obtinet, & castellum Thongum ex-
struit 8. majores copias e Germa-
nia accersit 8, 10, 11. stipendia
ampliora minitans deposcit 12.
cum Vortimero quatuor praelia con-
serit ibid. cum Vortigerno &
Vortimero Ailsfordiae confligit 13.
regium sibi nomen assumit 14.
Vortimerum & Britannos tribus
praeliis vincit 15, 23, 24, 31. Vo-
dinum episcopum interimit aliosque
procures trecentos 32. Vortiger-
num tractatu dolofo captum dimit-
tit ibid. Essexiam, Middel-
sexiam

I N D E X.

sexiam & Suffexiam obtinet *ib.*
Lincolniam, Eboracum, Londinum
& Vintoniam occupat p.33. mag-
 nam copiarum partem dimittit, à
 quibus *arx Leidensis* in *Hollandia*
 construitur 38. moritur primus
Anglorum Monarcha 42,43. ejus
 liberi 44.

Horsus Hengisti frater in *Bri-*
tanniam venit 3,5,7. interficit
Catigernum, sed à *Vortimero* occi-
 ditur 14.

Honorius eremita 71.

Herminericus sive Hermericus
Cantii rex 81,108.

Huscus sive Hussus 115.

Herericus à Ceretico peremptus
 170.

Heina & Hilda abbatissæ 208.

Honorius archiepiscopus An-
gliam in parochias distribuere cœ-
 pit 195.

Hevaldorum martyrium 254.

Hungi Pictorum regis victoria
 321.

I.

I *Gerna Arcturii mater* 21,25.

Ilutus seculo renunciat 36.

Ivorus & Inirius 252,271.

Justinianus eremita 71.

Induallus princeps Armoricanus
 99,104.

Iustus episcopus Roffensis 135,
 143. fit *Archiepiscopus Cantua-*
riensis 163. mittit *Paulinum* ad
Northumbrenses 165.

Inas rex Ceasvallæ succedit
 252. *leges* condit & promulgat
 254. cognati *Mollonis* cadem in
Cantianos ulciscitur 255. vincit
Gerontium Cornubiæ regem 261.
 cum *Ceolredo Mercio* configit 262.
 ejus in *Glastonienses* munificentia
 264,266. *Australes Saxones Al-*
berto cæso subigit 265. regnum di-

mittit ac *Romam* petit 267. *ibi*
Scholam Anglorum fundat 268.
denarium ex singulis regni sui do-
 mibus *S. Petro* concedit 269. ejus
 mors & sepultura 271. malè
 cum *Ivoro Britone* confunditur *ib.*
 ejus uxor fit *abbatissa Bercingensis*
ibid.

Ingifilus Inæ regis frater 264,
 270.

Joannes Beverlacenſis 243,
 260. ejus mors & sepultura 265.

K.

K *Inersford, nunc Kemsford.*
 p. 317.

L.

L *Apis Tituli & Langer-stone*
 p. 24.

Lothus Laudoniæ rex 37.

Ludhardus episcopus Sylvanec-
tensis 126.

Livinus Sanctus ab *Augustino*
de fonte susceptus 147.

Laurentius Augustino succedit
 145. corp. ra *Bertæ, Ludhardi &*
Augustini in ecclesiam transfert
 151,152.

Lotharius Cantii rex 224. ab
Ætheldredo Mercio afflictus 227.
Concilio Hatfeldiensi iaterfuit
 232. in prælio vulneratus mori-
 tur 240. ejus uxor & liberi *ib.*

M.

M *Anſuetus episcopus Britan-*
norum in *Armorica* p.19.

Maugantius Silcestriæ episco-
pus 65.

Megla Portæ filius 56.

Melvasius Arcturii uxorem ra-
 pit & restituit 37.

Modredus proditor sceleratissi-
mus 78, 79, 80.

Monachi Vintonienses cæsi 71.

I N D E X.

Merlini duo p. 122.
 Maclovius comes Armoricanus 108.
 Maclovius Sanctus & Maglo-
 rius 124.
 Manuornus episcopus Britanni-
 cus 137.
 Merovaldus & Mercelmus
 Penda filii 206.
 Mellitus episcopus Londinensis
 143. fit Archiepiscopus Cantua-
 riensis 162.
 Mildreda, Milburga & Milgi-
 tha, sorores Merefini 227.
 Monenna sive Moduenna vir-
 go sancta 195. principem Alfre-
 dum sanat 220. & Ositham in-
 stituit 225.
 Mollo Cedovalla regis frater
 Cantium & Vectam vastat 242.
 iterum Cantianos adurit 244.
 ejus cades & laus 245.
 Malgo sive Maglocunus Ban-
 goriam exstruit 98. à Gilda re-
 prehenditur 104. contra Arthu-
 rium cum Modredo conjuratus 90,
 91, 107. fit Britonum Monarcha
 supremus 106. malè cum Ma-
 clovio comite Armoricano confun-
 ditur 108.
 Meredithus sive Mereducus
 Demetiae rex 121, 151.
 Menecrinus dux Britonicus 121.
 Mollo rex Northumbriae Clito-
 nem Osuvinum vincit 289.
 Mermodius & Mervinus 293.

N.

NEnnius sive Nennio Magni
 Monasterii episcopus p. 71.
 Nazaliodus bello contra Cerdi-
 ckum cadit 58. quis ille fuerit 59.
 Noës Arcturii filius 90.
 Nectanus rex Pictorum 262,
 264.

O.

Octa Hengisti frater in Bri-
 tanniam venit p. 10. pellit
 Galvanum 55. occupat Northum-
 bria 10, 37.
 Osta alter, Cantii rex 66, 81.
 Offo nobilis Anglus in Germania
 pradicat 142.
 Osmerus, Oga & Osbaldus,
 Ida regis filii 101.
 Oslaphus, Osuvidus, Oslacus
 & Offa Adelfridi filii 186.
 Osricus apostata interficitur
 183, 184.
 Osuvaldus rex Cadovallonem
 vincit 185. pradicatores à Sco-
 tis petit accipitque 187. donat
 Aidano Lindisfarniam 188. ejus
 eximia pietas 189, 190. ejusdem
 cades & sepultura 194. illius
 uxor & proles 195. & latum im-
 perium 189.
 Osuvinus in Deira regnat 198.
 ab Osuvio occiditur 200. ejus pia
 humilitas 201.
 Osuvius fratri succedit, ejusque
 brachia sepelit 196. pradicatores
 Peda & Sigeberto commendat
 203, 204. reges Pendam & Æ-
 thelherium praelio victos extinguit
 206. subjugatos Mercios fide
 Christiana imbuit 208. Australe
 Merciam Peda genero donat
 209. subigit Pictos & Scotos
 ibid. primum Merciorum episcopum
 Diumam tribuit ibid. Concilium
 Pharense de Paschate & tonsura
 celebrat 213, 214. moritur 220.
 ejus uxor & liberi ibid. & en-
 comium ibid.
 Ositha abbatissa Chicensis 225.
 Offa Orientalium Saxonum rex
 fit monachus 260.
 Osuval-

INDEX.

Osuvaldus Clito victus moritur
p. 274.

Osredus patri in Northumbria
succedit 258. trucidatur 263.

Osficus subregulus Vigornienfis
253, 264.

Osricus alter 263. fit rex
Northumbriae 264. ejus mors &
successor 274.

Oëngussa rex Piclorum 284,
285. moritur 289.

Odoceus episcopus Landavenfis
ab Augustino consecratur 137.

Ostrida Mercie regina interficitur 256.

Ofmundus rex Australium
Saxonum 289.

Osulphus rex Northumbriæ occiditur *ibid.*

Osuvinus dux victus interficitur *ibid.*

Osfredus rex Northumbriae 298.
occiditur 299.

Offa rex Æthelbaldo succedit
289. Hestingos subigit 291. &

regem Cantii Aldricum vincit
ibid. & Cenulphum Visifaxonum

regem 292. ingenti fossâ Cam-
brobritannos ab Angliâ disternat

293. regem Estanglorum Æthelbertum perfidè obtruncat 299.

300. *abbatiam S. Albani fundat*
301. *Romam petit* 302. *ejus*

in Scholam Anglorum liberalitas
ibid. Concilium Chalchithense

202. cum aliis octo regibus celebrat
ejus mons & sepultura

305. legem Mercianam condidit
306. ejus cum Carolo magno

transacciones 307, 308. ejusdem
uxor & liberi 309.

Osfredus rex Northumbriae 298,
299.

Osbaldu rex Northumbrie
306.

Osmondus rex Orientalium
Anglorum 289.

P.

S Aneli Patricij Armachani Ar-
chiepiscopi gesta & mors p.
50, 51, 52.

Plentingus *Ellæ filius* 35. fuit
idem cum Baldulpho 66, 67.

Porta cum filiis ad Portismu-
tham appellit 56. vincit Britan-
nos ibid.

Piranius fit episcopus Eboracensis
64.

Paulinus vir sanctus & doctus
44, 65.

Pascentius Vortigerni filius 40.
victus in gratiam recipitur 54.

Picti Britannos vexantes ab
Anglis vincuntur 7.

Paternus fit Cereticae episcopus
78.

Petrocus in Cornubia vitam
monasticam exigit ibid.

Penda Vibbæ filius in Mercia
regnat 165. cum Visisaxonibus

Cyrenceſtriæ conſigit 173. jundtis
cum Cadovallone viribus Edovi-

num interim 176. non fuit
visus aut captus à Cadovallone

178. regem Osuvaldum interficit
et discerpit 194. frustra Bam-

burgum obsidet 196. reges Sigbertum & Egricum vincit 198.

regno Cenovalchum pellit ibid.
eius dictum memorabile 202. re-

gem Annam interimit 205. ab
Ofuria victus cadit 206. eius

Peda Penda filius fit Christianus

nus 203. ab uxore vel matre occiditur 200

Paulinus in Northumbriam mit-
titur 165. aetustam Glasteria

ecclesiam reparavit ibid. regem
Edm.

Edovi-

INDEX.

Edovinum ad fidem convertit p. 168, 169. *archiepiscopalem sedem Eboraci statuit* *ibid.* *ejus in prædicando & baptizando sedulitas* 171, 172. *in pago Lincolnensi multos convertit* 172, 173. *in Cantium reversus fit episcopus Roffensis* 182, 183. *Parochiarum in Anglia origo* 195, 253.

Q.

Quicelmus Ceulini regis frater p. 105. *Quicelmus Visisaxonum rex Edovino sicarium immittit* 165. *baptizatus moritur* 191. *Quicelmes Haunt* *ibid.* *Quendrida regis Offæ uxor impia* 299, 311.

R.

Riothimus sive Riovalus p. 19, 30. *Regalis episcopus Venetensis* 19. *Ronixa sive Rohena Hengisti filia* 9. *nupta Vortigerno* 10. *Ricardus rex Sancti Villibaldi pater* 240. *Ricardus alter Andriæ in Italia episcopus* *ibid.* *Redovaldus patri succedit* 134. *fit Anglorum Monarcha* 155. *ejus religio* 156. *profugum Edovinum excipit* *ibid.* *& in regnum restituit* 158, 159. *ejus de Adelfrido victoria* *ibid.* *ejusdem mors & liberi* 163. *Rigbertus perduellis Erpualdum trucidat* 183.

S.

Stonheng p. 47, 48. *Stuffus Cerdici nepos in Britanniam venit* 68. *vincit Britannos* *ibid.* *Samson senior episcopus Eboracensis* 19, 22, 48.

Samson junior episcopus Dolen- sis 64. *Sirigis Pictorum Hybernensium rex primò victor, deinde victus occiditur* 73. *Saxones in Britanniam trans- eunt* 3, 5, 7. *Scoti Britannis infesti ab Anglis vincuntur* 7. *Simplicius Papa perperam Sul- picius dictus* 37. *Sinduallus à Narsete suspensus* 103. *Segorus & Segotherus Idæ regis filii* 101. *Sledda Orientalium Saxonum rex* 117, 143. *Sabertus Orientalium Saxonum rex ad fidem conversus ecclesiam Vestmonasteriensem exstruit* 143. *Saxredus, Sevardus & Sige- bertus patri Saberto succedentes à fide Christiana desciscunt* 154. *à Visisaxonibus victi cadunt* 162. *Sigebertus Parvus, Sevardi fi- lius, patri & patruis succedit* *ibid.* *Sigebertus Bonus Sigeberto Parvo succedit* 203. *baptizatus à Finano Christianitatem in regno suo deperditam restituit* 204. *ejus impia cædes* 207. *Suithelmus Orientalium Saxo- num rex baptizatus* *ibid.* *Sebba & Sigerus Suithelmo succedunt* 216. *Sigerus à fide desciscit* 217. *à Farumano convertitur* *ibid.* *moritur* 235. *Scoticorum in Northumbria sa- cerdotum eximia sanctitas* 215, 216. *Sigebertus Orientalium Anglo- rum rex fit Christianus* 190. *suos ad Christianam fidem revocat* *ibid.* *scholas*

I N D E X.

scholas in regno suo instituit p. 191.
fit monachus 197. à *Penda* occi-
ditur 198.

Saxburga Visifaxonum regina
 223.

Simoniaci primi in Anglia 218.

Sebba Orientalium Saxonum
rex monachus effectus brevi postea
moritur 255.

Sighardus & Senofredus Ori-
entalium Saxonum reges *ibid.*

Suabertus Cantii rex 244, 253.

Selredus Orientalium Saxonum
rex 260. *occiditur* 281.

Suetbertus & Suithredus Ori-
entalium Saxonum reges *ibid.*

Sedulius episcopus Britannia de
genere Scotorum 264.

Sigebaldus Visifaxonum rex
 279.

Schola Anglorum Romæ ab Ina
rege exstructa 268, 269.

Suabertus Cantii rex 244, 253.

Sigebertus Visifaxonum rex
pulsus & occisus 287.

Suidbertus Anglus in Germa-
nia prædicat 254.

Sirigis rex Pictorum cæsus 73.

Sigefridus Daniæ rex 297.

Suibertus Anglus primus Ver-
dæ episcopus 309.

T.

T Remorinus episcopus merum
Galfridi figmentum p. 47,
 48.

Tathæus vir sanctus & doctus
 44.

Thelias fit Lhandavia epi-
scopus 64. & *urbis Legionum*
 100, 136.

Titillus Orientalium Anglorum
rex 115, 134.

Theodericus dux Saxonicus
Guignerum in Cornubia trucidat
 20.

Theodericus Northumbriæ rex
 115, 116.

Theodericus Glamorganiæ rex
bellicosus 121, 148, 149.

Thaliessinus Bardorum cory-
phæus 95, 122.

Theofredus Idæ regis filius
 101.

Theobaldus Adelfridi frater
prælio cadit 142.

Theodulphus Northumbriæ rex
 110, 113.

Tufa Edovini vexillum 175.

Theodorus Archiepiscopus in
Angliam venit 219. *bonarum li-*
terarum sub eo incrementum 224.
primus archiepiscopalis jurisdic-
tionis vigorem per totam Angliam
exercet 219. *Concilium Hertfor-*
diense celebrat 224, 225. &
Hatfeldiense 233. *novos in Nor-*
thumbrorum regno episcopos consti-
tuit 227, 228. & *in regno Mer-*
ciorum 233. *Concilium Tuisfor-*
diense celebrat 235. *senex paci*
& concordia studet 243. *moritur*
 253. *cœptam ab Honorio paro-*
chiarum distributionem perficit
ibid.

Trumovinus Anglus Pictorum
episcopus 234, 235.

U.

U Therus Pendraco aut nul-
lus, aut idem cum Arctu-
rio p. 25, 26, 27.

Vortigernus Britonum rex An-
glorum opem implorat 1, 2, 3. *in-*
fulam Thanaton iis largitur 7.
partem agri Lincolnensis Hen-
gisto donat 8. *ejus filiam Ro-*
nixam ducit 10. *socero Can-*
tium concedit *ibid.* *contra eum*
Ailsfordiæ pugnât 12, 13. *ejus*
pugna cum Guitelino & Ambrosio
 17. *cum Ambrosio pacem facit, ac*
regnum

I N D E X.

regnum partitur p. 22. cum Hengisto post Vortimeri mortem de pace agit 32. captus libertatem tribus provinciis redimit ibid. una cum incesta filia ab Ambrosio succenditur 39. ejus uxores & liberi 40.

Vortimerus Vortigerni primogenitus 12. patrem & Britannos contra Saxones instigat ibid. ejus quatuor praelia ibid. cum Hengisto Ailsfordiae a quo Marte pugnat 13, 14. tribus ab eodem praeliis vincitur 15, 23, 24, 31. moritur post vicennale bellum 31, 32.

Vodinus episcopus Londinensis occiditur 32.

Uffa primus Orientalium Anglorum rex 73. ejus successores ab eo Uffingi dicti ibid.

Virgarus Cerdici nepos in Britanniam venit 68. vincit Britannos ibid. moritur 98.

Vortiporius rex à Gilda reprehenditur 103.

Vorgresius abbas Glastoniensis 137.

Vibba Merciorum rex 126, 152.

Ultanus Fursei frater 191.

Vinifreda virgo præclara 220.

Volptherus Merciae rex paganus filios Christianos interficit 210. factus ipse Christianus ecclesiam Petriburgensem aedificat 211. cum Cenovalcho Visisaxone bellum gerit ibid. regem Adelvalchum de sacro fonte suscipit 212. Orientales Saxones per Jaramanum ad fidem Christianam revocat 217. Simoniae reus 218. cum Escuino Visisaxone configit 226. ab Eg-

frido rege victus Lincolniam amittit ibid. ejus mors & liberi ib.

Vilfridus cum Colmano disputat 214. fit episcopus Eboracensis 217, 219. sede ab Egfrido pellitur 227. ejus pompa ibid. ejus ad Papam profectio, & benigna ab Adelgiso Frisiorum rege susceptio 228. regem Austrasiorum Dagobertum adit 229. in concilio Romano causam obinet, sed ab Egfrido rege contemnitur 230. Australes Saxones ad fidem convertit 231, 232. episcopatum recuperat 243. iterum sede pulsus Romam petit 257. restituitur 260. moritur 261.

Vidredus Cantii rex 244, 253. datâ pecuniâ Inam placat 255. Concilium Becanceldense celebrat ibid. & Berghamstadiense 256. moritur 266.

Vina episcopus Simoniacus 211, 218.

Villibroodus Anglus episcopus Ultrajectensis 254.

Villibaldus Anglus episcopus Aichstadiensis, & frater Vinibaldi & Valpurgæ 240.

Vinfridus Anglus Germanos convertit 282.

Villehadus Anglus fit episcopus Bremensis 309.

W.

Wipped & Wippedsflete p. 23.

Winwid fluvius & Winwidfield 208.

Witgeornesbrug 202.

Wellehatense praelium 318.

ERRATA.

P Ag. 6. lin. 21. leg. Lidiatus. p. 19. l. 1. dele &. p. 79. l. 1. del. &. p. 109. l. 28. leg. Brudeum. p. 114. l. 2. Alleluja. p. 117. l. 21. Constantini ad. p. 126. l. 9. Aldiberta. p. 140. l. 7. mewn. p. 155. l. 31. valuit. p. 161. l. 20. populo. p. 162. l. 28. Sigebertum Parvum, Sevardi — p. 168. l. 17. suscipere. p. 170. l. 6. Hererico. p. 173. l. 26. Cyrencestriam. p. 186. l. 23. Asterium. p. 188. l. 1. Seniorum. l. 21. episcopalis. p. 218. l. 30. Viridani. p. 220. l. 24. præsidentibus. lin. 36. sepultus. p. 229. l. 7. videretur exorta. p. 232. l. 27. Hertfordiensi. p. 289. l. 31. Osuvinum.



Langhorne, Daniel

Chronicon regum Anglorum

Londinum 1679

Brit. 325

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10280552-0